

НИЗАМИ ГАНДЖАВИ

ЛАЙЛИ и МАДЖНУН

АКАДЕМИЯ НАУК СССР
ИНСТИТУТ НАРОДОВ АЗИИ

ПАМЯТНИКИ ЛИТЕРАТУРЫ
НАРОДОВ ВОСТОКА

Т Е К С Т Ы

Большая серия

XVII

ИЗДАТЕЛЬСТВО « НАУКА »
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

АКАДЕМИЯ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

НИЗĂМИ ГАНДЖАВИ

ЛАЙЛИ и МАДЖНУН

КРИТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ
А.А.АЛЕСКЕР-ЗАДЕ
и Ф. БАБАЕВА

ПРЕДИСЛОВИЕ
А.А.Али-заде

МОСКВА • 1965

Ответственный редактор

Е. Э. БЕРТЕЛЬС

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
А. А. Али-заде. Предисловие	5
Текст	9

НИЗĂМИ ГАНДЖАВИ
ЛАЙЛИ И МАДЖНУН

Утверждено к печати РИСО АН Азерб. ССР

Редактор *Н. Б. Кондырева*
Художественный редактор *Н. Р. Бескин*

Технический редактор *Э. Ш. Язловская*
Корректор *О. Л. Щигорева*

Сдано в набор 3/III 1965 г. Подписано к печати 23/VI 1965 г. Формат 84×108^{1/16}. Печ. л. 37,75.
Усл.-печ. л. 61,91. Уч.-изд. л. 22,85. Тираж 2500 экз. Изд. № 1179. Зак. № 3522. Темплан 1965 г. № 156.
Цена 2 руб.

Главная редакция восточной литературы издательства «Наука» Москва, Центр, Армянский пер., 2
Производственно-издательский комбинат ВИНТИ, г. Люберцы, Октябрьский пр., 403

ПРЕДИСЛОВИЕ

Публикация научно-критического текста *Хамса* гениального азербайджанского мыслителя и поэта Низами Ганджави представляет несомненную важность. Цель публикации в Азербайджане научно-критических текстов произведений Низами заключается в том, чтобы ознакомить научный мир с наследием гениального поэта и создать необходимые условия для проведения глубокого научного исследования.

Как указывалось в предисловиях к опубликованным поэмам, автограф произведений Низами не дошел до нас. Очевидно, рукопись *Хамса* Низами постигла та же участь, что и оригиналы многих других исторических и литературных сочинений того периода, безвозвратно утерянных в ходе бурных исторических событий, в частности, в результате монгольского завоевания. Это вызвало необходимость составить научно-критический текст произведения поэта на основе дошедших до нас и хранящихся во многих библиотеках рукописей.

Научно-критический текст поэмы *Лайли и Маджнун* подготовлен ныне покойным кандидатом исторических наук А. А. Алескер-заде (стр. 1—302) и кандидатом филологических наук Ф. Бабаевым (стр. 303—570). Редактором текста *Лайли и Маджнун*, как и других поэм, входящих в *Хамса*, был член-корреспондент Академии наук СССР профессор Е. Э. Бертельс.

Автор этих строк кроме подготовки критического текста поэм *Махзан ал-асрар* и *Шараф-наме* руководил текстологической работой бригады и консультировал тех ее членов, которые впервые приступили к подготовке научно-критического текста.

Издаваемый текст поэмы *Лайли и Маджнун* подготовлен на основе следующих рукописей и изданий (каждая рукопись обозначается одной из букв арабского алфавита, начиная с буквы **ب**).

1. Рукопись Парижской Национальной библиотеки, Suppl. Persan 1817, обозначается буквой **ب**. Написана почерком *насх* каллиграфом Ахмадом ибн ал-Хусайном ибн Сане. Этому каллиграфу принадлежит и другая использованная здесь рукопись (о ней будет сказано ниже). Переписка этой рукописи закончена 1 ша'бана 763/26 мая 1361 г. Данная рукопись является одной из самых старых и качественных среди использованных нами и потому взята за основу.

2. Рукопись Парижской Национальной библиотеки Suppl. Persan 580, обозначается буквой **پ**. Переписана Мухаммадом Абдалтайфом Мухаммад ал-Окавотри аш-Ширази, датирована 1 зул-хиджжа 767/9 августа 1366 г. (каждая поэма переписана в разные месяцы).

3. Рукопись Бодлеянской библиотеки в Оксфорде Ms. Ousley 275, обозначается буквой ت. Как и парижская рукопись, переписана каллиграфом Ахмадом ибн ал-Хусайном ибн Сане. Переписка ее начата в 766/1365 г. и закончена 1 раби' ал-аввала 767/16 ноября 1365 г. Рукописи ب и ت как по почерку, так и по манере исполнения очень схожи, вместе с рукописью پ их следует отнести к одной группе, однако рукопись ت содержит больше искажений, чем рукопись ب.

4. Рукопись Британского музея Add. 27261, обозначается буквой ث. Написана каллиграфом Мухаммадом для правителя Фарса Джалал ад-Дина Искандара. Переписка закончена в месяц джумадй ал-ула 814/август — сентябрь 1411 г. На полях рукописи — историческое сочинение под названием *Низам ат-таварих*.

5. Рукопись Государственного Эрмитажа¹ обозначается буквой ج. Переписана в Герате каллиграфом Махмудом по указанию Шахруха и датирована 10 раби' ал-ахира 835/16 декабря 1431 г.

6. Рукопись Ленинградской Публичной библиотеки им. Салтыкова-Щедрина № 337, из коллекции Дорна, обозначается буквой چ. Датирована шаввалем 896 г. х. (август — сентябрь 1491 г.).

7. Рукопись Ленинградского отделения Института народов Азии АН СССР, С 57, обозначается буквой ح. Написана почерком *наста'лик*, переписчик Мухаммад ибн Хаджи Мухаммад Ихсанй. Отдельные поэмы написаны в разные годы начиная с 897/1491-92 г., а завершение ее относится к 901/1495-96 г.²

8. Рукопись Ленинградского отделения Института народов Азии АН СССР, С 1735, обозначается буквой خ. Написана почерком *наста'лик*, переписчик Туфан ибн Мухаммад Муқим. Переписка закончена 1 зу-л-ка'да 899/3 августа 1494 г. Как отмечает переписчик, рукопись подготовлена для поднесения Амйрза Хасану в качестве памятного подарка (بر سبيل يادگارى).

9. Рукопись библиотеки Ленинградского Государственного университета MsO 354, обозначается буквой ز. Переписана каллиграфическим *насхом*, каллиграфом Мунавваром ибн Мансур ал-Мутталибом; закончена в месяце джумадй ал-ахира 778/октябрь — ноябрь 1376 г. В списке отсутствует поэма *Махзан ал-асрар*.

10. Рукопись рукописного фонда АН Азерб. ССР, обозначается буквой ذ. Переписана Ибн Ахмадом Хусайн ан-Низамй ал-Хусайнй в месяце рамазан 979/январь — февраль 1572 г. Эта рукопись полна искажений, причем, как видно из допущенных переписчиком вольностей, переписчик в ряде случаев изменил текст поэта, исходя из своих религиозных убеждений.

11. Кроме отмеченных выше рукописей использована также *Хамса* Низамй, опубликованная иранским ученым Вахидом Дастгардй, обозначаемая буквой ر.

¹ Описание этой рукописи см. у М. М. Дьяконова в сб. «Труды Отдела Востока Государственного Эрмитажа», т. III, Ленинград, 1940.

² Описание рук. см. в «Предисловии» Е. Э. Бертельса к изданию текста поэм Низамй *Искандарнаме* и *Махзан ал-асрар*, Баку, 1947 и 1960 гг. Здесь же приводятся сведения и относительно других рукописей.

В основу научно-критического текста *Лайли и Маджнун* положены в первую очередь наиболее старые и качественные рукописи; разночтения приведены в подстрочных примечаниях.

Лайли и Маджнун, как и другие поэмы Низами, разделена на главы с заголовками. Внутри каждой главы проведена последовательная нумерация всех бейтов с обозначением цифр через каждые пять бейтов. В примечаниях первое *мисра'* бейта обозначается буквой *آ*, второе — буквой *ب*. В случаях, когда разночтения относятся к бейту в целом, они указаны под соответствующим номером. При наличии в *мисра'* внешне схожих слов они даются в разночтениях с указанием номера бейта, буквенного обозначения *мисра'*, отметки условного буквенного обозначения рукописи и, наконец, приводятся сами варианты других рукописей. Например, на стр. 91 в бейте 38 в *мисра'* *ب* слово *يا كوره* имеет такое разночтение:

ب 38 پ خ د : پالوده، ج : پاکیزه، چ : با کوزه، ح : یا کوره

При наличии в *мисра'* внешне несхожих слов разночтение дается после указания номера бейта и условного буквенного обозначения *мисра'*. Затем указывается слово, на которое дано разночтение, отмечаются буквенные обозначения рукописей, содержащих данный вариант, и, наконец, воспроизводятся сами разночтения. Например, на стр. 91 в бейте 39 в *мисра'* *آ* имеется слово *زین خانه*, разночтениями к которому являются:

آ 39 زین خانه : پ غم خوردن

При наличии в *мисра'* двух и более неодинаковых, но внешне схожих слов соблюдается тот же принцип. В случае, когда в *мисра'* имеются два или более одинаковых слов, если между ними существует внешнее сходство, приводится не только слово, на которое падает разночтение, но и соседние с ним слова. Например, на стр. 96 в бейте 29, в *мисра'* *آ* следует *چو گفـت باز پس دید*. Как видно, здесь повторяется слово *گفت*; разночтения приводятся так: *ت—چو گفـت*. Другой пример. В этом же бейте, в *мисра'* *ب* следует *چو دید خربخندید* разночтение приводится так: *ب 69 دید خر بخندید : پ دید خوش یخندید، ح : دید باز خندید*

При наличии разночтения одного слова в *мисра'* условное буквенное обозначение рукописи и воспроизведение самого этого слова отделяются запятой. Например, на стр. 110 в бейте 43 в *мисра'* *آ* разночтения к слову *بدودستی* даны так:

آ 43 پ ج چ : بدودست، د : بدرستی

В случае, когда в *мисра'* имеются разночтения к нескольким словам, каждое из них отделяется точкой с запятой. Например, на стр. 128 в бейте 27, в *мисра'* *ب* разночтения к словам *وان، ازین، بجست و جویی* даны так:

«ب 27 ج : آن؛ چ : ازو؛ خ د : بگفت و بگوئی»

Для обозначения равнозначности вариантов ставится двоеточие.

В тех случаях, когда порядок бейтов в разных рукописях не соответствует порядку, принятому в настоящем издании, в разночтении дается сначала нумерация бейтов, а затем приводится условное обозначение рукописи, и далее тот порядок бейтов, который имеется в данной рукописи. Так, например ١٠ (١١) : ب—١١٠ ١٠.

В случаях, когда порядок *мисрā'* не соответствует принятому нами порядку, разночтение после обозначения соответствующего *мисрā'* данного бейта приводится в том порядке, который существует в данной рукописи. Например, на стр. ١٣٥ в бейте ٦٠ следует: ٦٠. آ, ٦٠. ب : ب—٦٠. ب, ٦٠. آ. Обозначение * используется в тексте в тех случаях, когда дается разночтение заглавий глав или добавленных бейтов и отдельных слов. Звездочка ставится либо в конце того бейта, после которого идут добавления, либо между строчками бейтов.

В публикуемом тексте, разумеется, могут встретиться недостатки. Коллектив текстологов заранее благодарит читателей, пожелавших прислать свои замечания.

А. А. Али-заде

Т Е К С Т

۴۴.	صفت عشق نرید با نریدنب	LVI
۴۵۲	وفات یافتن ابن سلام شوهر لیلی	LVII
۴۴۹	خبر کردن نرید مجنون را از وفات شوهر لیلی	LVIII
۴۲۶	نیایش کردن لیلی با خدای عزّوجل	LIX
۴۲۹	رسیدن لیلی و مجنون بیکدیگر	LX
۵۰۵	صفت خزان و وفات لیلی	LXI
۵۲۲	خبر یافتن مجنون از وفات لیلی	LXII
۵۳۹	آمدن سلام بغدادی بدیدن مجنون بار دوم	LXIII
۵۴۲	وفات کردن مجنون بر سر قبر لیلی	LXIV
۵۶۱	بخواست دیدن نرید لیلی و مجنون در بهشت	LXV
۵۷۰	در خاتمت کتاب	LXVI

۲۷۱	خبر یافتن مجنون از شوهر کردن لیلی	XXXVII
۲۷۹	شکایت کردن مجنون با خیال لیلی	XXXVIII
۲۸۶	رفتن پدر مجنون بدیدن پسر	XXXIX
۲۹۸	جواب دادن مجنون پدر را	XL
۳۰۳	وداع کردن پدر مجنون را	XLI
۳۱۰	آگاهی مجنون از وفات پدر	XLII
۳۱۸	صفت حال مجنون با درگان	XLIII
۳۲۵	حکایت	XLIV
۳۳۰	صفت شب و نیایش مجنون با حق	XLV
۳۴۲	رسیدن پیغام لیلی بمجنون	XLVI
۳۵۳	خواندن مجنون نامه لیلی را	XLVII
۳۶۲	خواندن لیلی نامه مجنون را	XLVIII
۳۷۶	آمدن سلیم عامری خال مجنون بدیدن مجنون	XLIX
۳۸۱	حکایت	L
۳۹۲	خبردار شدن مجنون از وفات مادر خود	LI
۳۹۹	پیغام فرستادن لیلی بمجنون	LII
۴۱۰	غزل خواندن مجنون در حضور لیلی	LIII
۴۲۳	آمدن سلام بغدادی بدیدن مجنون	LIV
۴۳۷	صفت بزرگواری مجنون	LV

۱۳۶	نزاری کردن مجنون در عشق لیلی	XVIII
۱۴۷	بردن پدر مجنون را بکعبه	XIX
۱۵۳	آگاهی پدر مجنون از قصد قبیلۀ لیلی	XX
۱۶۱	پند دادن پدر مجنون را	XXI
۱۶۷	جواب دادن مجنون پدر را	XXII
۱۷۰	حکایت	XXIII
۱۷۴	گفتار اندر احوال لیلی	XXIV
۱۸۲	در صفت بهار و رفتن لیلی بتماشای نخلستان	XXV
۱۹۱	خواستاری ابن سلام لیلی را	XXVI
۱۹۵	آشنا شدن نوفل با مجنون	XXVII
۲۰۵	عتاب کردن مجنون با نوفل	XXVIII
۲۰۷	جنگ کردن نوفل با قبیلۀ لیلی	XXIX
۲۱۷	عتاب کردن مجنون با نوفل	XXX
۲۲۰	مصاف کردن نوفل با دوم	XXXI
۲۳۲	رها نیدن مجنون آهوانرا از دام صیاد	XXXII
۲۳۸	رها نیدن مجنون گوزن را از دام صیاد	XXXIII
۲۴۵	خطاب مجنون با نزاغ	XXXIV
۲۵۰	بردن پیرزن مجنونرا بدر خرگاه لیلی	XXXV
۲۵۸	دادن پدر لیلی را با ابن سلام	XXXVI

فهرست

صفحه		
۱	کتاب لیلی و مجنون	۱
۱۲	فی نعت خاتم النبیین علیه الصلوة و السلم	۱۱
۱۷	فی معراج رسول الله صلی الله علیه و سلم	۱۱۱
۲۵	فی الحکمه و المواعظه	۱۷
۳۹	در سبب نظم کتاب	۷
۵۰	در مدح ملک اخستان [بن] منوچهر	۷۱
۶۱	خطاب زمین بوس	۷۱۱
۶۶	در ستایش شاهزاده و سفارش فرزند خویش	۷۱۱۱
۷۱	در گزارش این نظم و قصد حاسدان	۱۹
۷۹	گفتار اندر عذر این شکایت	۹
۸۱	در نصیحت فرزند خویش فرماید	۹۱
۸۶	در صفت حال خویش و یاد گذشتگان	۹۱۱
۱۰۵	آغاز داستان	۹۱۱۱
۱۱۵	عاشق شدن لیلی و مجنون بر یکدیگر	۹۱۷
۱۲۱	در صفت عشق مجنون	۹۷
۱۲۵	رفتن مجنون بنظاره لیلی	۹۷۱
۱۲۹	رفتن پدر مجنون بخواستاری لیلی	۹۷۱۱

بر دستش جام خسروانی پر باد ز آب زندگانی
 ۶. یک قطره بمن دهاد جامش کاین نامه نگاشتم بنامش
 این نامه که نامدار وی باد بر دولت او خجسته پی باد*

آ ۵۹ ح : بردست تو جام ، خ : بردستش باد جام ؛ چ :
 بزمش که بجام کامرانی . ۵۹ ، ۶ : ر - درحاشیه نوشته شده .
 آ ۵۹ د : درحاشیه (سیراب کنش ز آب زندگانی .
 آ ۶۰ چ : یکقطره از ان بمن دهادش ؛ پ : دهاد نامش .
 آ ۶۰ ج : نگاشتم بیادش . ۶۰ پ : حذف شده . آ ۶۰ چ :
 این نامه که آمد از غم آزاد ؛ که نامدار : ح - بیادگار .
 آ ۶۰ ج : در دولت ؛ او : خ - وی . * چ ، ر (درحاشیه) افزود
 وانو که گرفت نوک خامه بنوشت و تمام کرد نامه
 یارب تو بفضل خویش (ر : وجود) واحسان کار همه (ر : کارش همه)
 بر مراد گردان
 بگشای برو دری ز دولت تا باز رهد ز رنج و محنت
 درخوت خویش و لطف یارش (ر : و لطف خویش دارش) در عصمت خود نگاه دارش
 یارب تو بجز و جودش دار (ر : توفیق بخشش دار) دهر دو جهان برفعتش دار
 لیلی مجنون چو در مکنون هشیار کن هزار مجنون
 شد نامه بغایت تماسی المنته لله ای نظامی . ر : افزود
 هم فاتحه ایش هست مسعود هم عاقبتش باد محمود .

ز اینجا که تراست رهنمائی	ناید ز تو جز صواب رائی *
درخ تو بزیر چرخ گردان	بس باد دعای نیک مردان
۵۵ خرز تو بوقت شادکامی	بس باشد همت نظامی
یارب ز جمال این جهاندار	آشوب و گزند را نهان دار
هر در که زند تو سازگارش	هر جا که رود تو باش پارش
بادا همه اولیاش منصور	اعداش چنین که هست مقهور

۵۳ پ : حذف شده . آ ۵۳ ج : ز اینجا . ب ۵۳ جز صواب
رائی : ث - جرکه روشنائی . * د - افزوده :

بارفعت و قدر نام دارد درفتح و ظفر مقام دارد
بارفعت و قدر باد جاهت با فتح و ظفر سریرگهت
اقبال مطیع و یار بادت توفیق رفیق کار بادت
عالم همه ساله خوم از تو معزول مباد عالم از تو
آ ۵۵ خرز : پ - مرم ، ح : حرب . ب ۵۵ ث : بس باد
بهمت . آ ۵۶ ز جمال : ب - نقال ، ز : تعالی ؛ د : آن
ب ۵۶ پ ت ث ج : آشوب (ب ت : ز آشوب) گزندها
(پ ث ج : و گزند را) نگه دار ؛ ز : ز آشوب گزند را .

۵۷ ث ج : حذف شده . آ ۵۷ ج : هر دم که زند تو باش پارش ؛ ح : هر دم
پ ۵۷ : و ابر تو باد یاد کارش ؛ د : هر ره که ؛ ج : تو سازگارش
ب ۵۸ ج : و اعداش چنانکه ؛ پ ث ج د : و اعداش ؛ خ : چنانکه هست مشهور .

تا گرم شود نشاط آن کوی	در مجلس می گشاده کن روی
تا کس نزند دم دلیری	بنمای بیار عام شیری
بشتاب که مصلحت شتابت	بر هر چه عمارت خرابست
تعمیل مکن اگر چه خونست	بر کشتن آنکه باز یونست
کا قبال توهم در ارد از در	۵۰ بر دوری کام خویش منگر
با تو بسخن بهانه جویم	زین جمله فسانها که گویم
محتاج نشد بجنس این پند	گونه دل تو جهان خداوند

۴۶، ۴۷: خ - حذف شده. ۴۶ چ ح: بساط. ۴۷: ث: حذف شده. ۴۷ ج:

منمای . ۴۷ ح: دم از دلیری .

۴۸ در: عمارتی؛ پ: عمارت حرامست .

۴۸ پ: مشتاب . ۴۹ چ ح خ: حذف شده. ۴۹ پ:

بر کستی تو که باران نست؛ پ ث: در کشتن؛ آنکه: ج - اوکه؛

با: د - نا . ۴۹ پ: تعجیل مکن هوای ان بیست .

۵۰ ث خ: حذف شده . ۵۰ پ: بردیری . ۵۰ توهم: پ -

توام، ج چ ح در: توامش؛ ح: از سر .

۵۱ چ: این؛ خ: زین گونه، د: زین گونه نشانها، بز:

نشانها . ۵۱ ج: با تو سختی

۵۲ خ: بیت ۱۳ تکرار شده . ۵۲ ب ج: ورنه، ث: گوجه

۵۲ ث چ: نشد بدین چنین (چ: باین چنین) پند .

درگوش کسی میفکن آن راز
 آنرا که زنی ز بیخ برکن
 ۴. از هرچه طلب کنی شب و روز
 با آنکه حلال تست باده
 گرچه بصبح باده پیوست
 چندان مخور آنچه مستی آرد
 آن روز که خوشتری در آنروز
 ۴۵ وان شب که شوی بطبع خرم
 باز رده شوی ز گفتش باز
 وانرا که تو برکشی میفکن
 بیش از همه چیز نیکی اندوز
 پهلو کن از آن حرام زاده
 باده تو خوری عدو شود مست
 کالایش بت پرستی آرد
 بر چشم بدان سپند میسوز
 بادی زدعا بخود فرو دم

۳۸ ، ۳۹ : د - ۳۸ ، ۳۹ . آ ۳۸ خ د : این راز .
 ۳۸ پ : کاشفته شوی ؛ ث د : بگفتش . آ ۳۹ پ د : وانرا
 ۳۹ ح : وانرا که کنی کسی مافکن ؛ برکشی : پ - میکشی .
 ۴. خ : بعد از بیت ۴۳ نوشته شده . ب ۴ : د - ۴۴ ؛ چیز نیکی :
 پ ث ج ح خ - نیکنامی ؛ ج : بیش از همه نیکوئی بیاموز
 ۴۱ - ۴۴ د : حذف شده . ۴۱ - ۴۸ ر : در حاشیه نوشته شده
 آ ۴۱ پ ز ث ج ر : با اینکه ؛ تست : پ گشت .
 آ ۴۱ ث ج خ پهلوکش ؛ ب ت ز : ازین
 ۴۲ ، ۴۳ ج : حذف شده . آ ۴۳ ج : چندین ، ر : چندان
 مخور که مستی آرد . آ ۴۴ خ : وان ؛ روز : پ - رفت .
 ۴۵ پ ح ر : آن ؛ ح : بطبع خورسند . آ ۴۵ ح : فرو بند .

از صحبت آن کسی بپرهیز
 ۳۰ هیچست نه بلکه هیچ مزیت
 هر جا که قدم نهی فرا پیش
 تا کار بنه قدم بر آید
 مفرست پیام داد جویان
 در قول چنان کن استواری
 ۳۵ کس را بخود از رخ گشوده
 بر عهد کس اعتماد نمای
 شمار عدوی خویش را خورد
 کو باشد گاه نرم و گه تیز
 هر کس که درون او دود ز بست
 باز آمدن قدم بیندیش
 کرده نکنی بخوج شاید
 الا بزبان راست گویان
 کایمن شود از تو زینهار
 کستاخ مکن نیاموده
 تا در دل خود نیابیش جای
 خار از ره خود چنین توان برد

۲۹ چ : و گاه تیز .
 ۳۰ پ ث ج چ : حذف شده ؛ ر : در حاشیه نوشته شده .
 آ ۳۱ مزیت : ح - دزدیت ، خ : مردست ، د : مردیت ،
 ر : نوزیت . آ ۳۲ ر : درون وی ؛ خ : دودردست ،
 د : نه دردست . آ ۳۳ ث : باز آمدن آن قدم ؛ چ : میندیش
 آ ۳۴ چ ح : حذف شده . آ ۳۵ ث ج : کرکار ؛ د : سر آید .
 آ ۳۶ ح : مفرست دعای راست جویان . آ ۳۷ ، ۳۸ ث : حذف شده . آ ۳۹
 ح : زینهار . آ ۴۰ پ : کس بخود رادزمی گشوده ؛ چ خ : رخى .
 آ ۴۱ ، ۴۲ ج : حذف شده . آ ۴۳ ب ز ت : شمار عدو خو کند (ب ز :
 کند خرد) خود ، ح د ر : شمار عدوی خود را خورد ؛ چ : عدو خویش .

ملکی که سزای رایت تست
وانچ آن تو نیست نیز اقصا
برگردن هیچ نیک خواهی
دشمن که بعدر شد ز بانس
۲۵ قادر شو و بردبار می باش
بازوی تو گرچه هست کاری
رای تو اگرچه هست هشیار
با هیچ دودل مشوسوی خوب
خود در حرم ولایت تست
پندار کزان تست خوش باش
شمشیر ملکش بهر گناهی
ایمن مشو و زور مرانش
می میخور و هوشیار می باش
از عون خدای خواه یاری
رای دگران زدست مگذار
تا سکه درست خیزد از ضرب

۲۱ ر : بعد از بیت ۱۶ نوشته شده . آ ۲۱ ملکی : خ- نیکی . ۲۱۰ ج : ۱۹۰
۲۲ ث ج ر : حذف شده . آ ۲۲ ح : وان کان تو ؛ ب : تو نیز نیست
امضاش ؛ نیر : خ- سر ؛ ت ز : امضاش ؛ ج : امضاش .
۲۲ پ ت ز ح خ : پندار که آن .
۲۳ ث : حذف شده ، ر : در عاشره نوشته شده .
۲۳ ر : شمشیر من .
۲۴ ج : حذف شده .
۲۴ ح : ایمن مرود ز در برانش ؛ ت در : ز در برانش
۲۵ ج ح : برد و بار . آ ۲۵ ج : یاری تو گرچه هست کارش .
۲۶ ج : خواه یارش . ۲۸ پ ج : حذف شده .
۲۸ ر : درست از خیزد از ضرب ؛ خیزد : ج - آید .

گرچه دل پاک و بخت فیروز
 زین ناصح نصرت آلهی
 ۱۵ بنگر که جهان چه سرفشانست
 بر کام جهان جهان پرداز
 بیدار شهری بکار دانی
 داد و دهشت کران ندارد
 کاری که صلاح دولت تست
 ۲۰ موئی میپسند ناروائی
 هستند ترا نصیحت آموز
 بشنو دوسه حرف صبحگاهی
 وز چند ملوک باز ماندست
 کان به که تومانی از جهان باز
 بیدار ترک شو ار توانی
 گر بیش کنی زیان ندارد
 و جستن آن عنان مکن سست *
 در رونق ملک و پادشائی

آ ۱۳ چ خ : تخت . ۱۴ چ : حذف شده . آ ۱۴ پ : و نصرت . آ ۱۴ ح :
 نشیند سریر صبحگاهی ؛ ز : دو حرف صبحگاهی ؛ حرف : خ -
 رمز . ۱۵ ر : در حاشیه نوشته شده . ۱۵ ب ملوک : د - ملوک که
 آ ۱۶ ب ز : بر کار ؛ ت : پرکار ، ح : از کام . آ ۱۶ پ ث ج چ :
 آن . ۱۷ خ ر : حذف شده . آ ۱۷ چ : زنه ارشهاب کار دانی ؛ شهری ؛
 ر - شهر ؛ پ : بکار وانی . ۱۸ پ ث د : حذف شده . آ ۱۸ چ :
 و ربیش . ۱۹ ج - آ ۲۱ ؛ پ : در کستن آن عنان مکن سست * پ
 ج ح خ در - افزوده ؛ از هر چه شکوه تو برنجست بردارش اگر چه
 کان (پ : کار ، ر : کان و) کنجست (این بیت در نسخه ج - بعد از بیت
 ۲۲ نوشته شده . ۲۰ - ۲۵ : ج - ۲۲ ، ۲۰ ، ۲۱ ، ۲۳ ، ۲۵ ؛ چ :
 ۲۳ ، ۲۱ ، ۲۰ ، ۲۴ ، ۲۵ . آ ۲۱ پ ث ج ج ح خ در : در رونق کار پادشاهی

ای مفخر نسل آد میزاد
 ای چشمه خوش میان دریا
 روزی که بطالع مبارک
 مشغول شوی بشادمانی
 ۱۰ از پیکر این عروس فکری
 آن باد که در پسند کوشی
 در کردن این چنین تفضل
 ای ملک دو عالم از تو آباد
 پاکی و بزرگیت مهیا *
 بیرون بری از سپهر تارک
 وین نامه نغز را بخوانی
 که گنج بری و گاه بگری
 ز احسنت خودش پرند پوشی
 از تو کرم و زمین تو گل

۷۱۶ ر : در حاشیه نوشته شده . آء ج د : ای معجز .
 ب پ ح : وی . آ ۷ پ : ای چشم ؛ د : ای چشمه
 نور و در دریا .

* ج ر (در حاشیه) افزوده :

ای خاتم ملک با (ر: را) نکینت دریای محیط خوشه چینت
 ای قلزم بی کرانه یعنی در تست هزار در معنی
 صد بحر علوم در تو پنهان در تو صفت هزار لقمان
 آ ۹ چ : بشاد کانی . ۹ ب چ د : این . ۱۰ پ : در حاشیه نوشته
 شده . آ ۱۰ ح : مگری ، پ : فکرت . ۱۰ پ : بکرت . آ ۱۱ چ :
 یاد آوریش بتیز هوشی ؛ آن باد : پ - آن ماه ، ح : هان تانه ؛
 ب پ ت ز ت : سپند کوشی . آ ۱۱ پ : ز احسنت خودش مرید پوشی ؛
 ب ت : خوشش ؛ ز : خوشی . آ ۱۳ د : تفضل . در حاشیه توکل نوشته شده .

در خاتمت کتاب *

یک شاه نه صد هزار شاهها	شاهها ملکا جهان پناها
خورشید یکم به بی نظیری	جمشید دوم بتخت گیری
خاقان کبیر ابوالمظفر	شروانشه کیتباد پیکر
کیخسرو ثانی اختسان شاه	فی شروانشاه بل جهان شاه
بی خاتم تو مبادشاهی	۵ ای ختم قران پادشاهی

* ب : در دعای دولت احتساب شاه و ختم کتاب ، پ : نصیحتی
چند در حق خاقان و شروانشاه ، ت : در خاتمت کتاب و دعای دولت
پادشاه اسلام فرماید ، ز : دعای پادشاه و ختم کتاب ، ث : نصیحتی
چند بر وفق پادشاهی و ختم کتاب ، ج : در خاتمه کتاب فرماید ،
چ : در پادشاه عادل ، ح : در نصیحت و دعای ممدوح و خاتمت کتاب
خ : حذف شده ، د : در خاتمت کتاب و نصیحت پادشاه عهد ،
ر : ختم کتاب بنام شروانشاه . ۱۳ صد : ج ج ر - بل .
۲ ح : حذف شده . ۲۰ ر : جمشید یکم . ۲۱ ر : خورشید دوم .
۳ چ : خاقان جهان . ۴ ح : حذف شده .
آم نی : ب ت ز - ای . ۳ ج : احتسان شاه .
۵ ح : قران پادشاهی . ۵ خاتم : پ - حا .

این شربت اگرچه تلخناک است
 این حالت اگرچه رنج کش بود
 دریای سخن نمود پایاب
 ۵۵ شد قصه بغایت تمامی
 این قصه کلید بستگی باد
 هم فاتحه ایش هست مسعود
 ساقیش چو عشق شد چاه کبوت
 چون از سر عشق بود خوش بود
 کشتی بعدم رسید دریاب
 المنته لله ای نظامی
 در خواندن او خجستگی باد
 هم عاقبتیش باد محمود

- ۵۲ آ : خ : زین ؛ پ : درد ناکت .
 ۵۲ ب : پ : چون در دم عشق شد .
 ۵۳ آ : پ ث ج د : این (پ ث : وین) واقعه گرچه .
 ۵۳ ب : خوش : پ - بد .
 ۵۴ آ : نمود : چ خ - نبود ؛ ح : نایاب
 ۵۴ ب : ث ج چ خ ر : بعدن
 ۵۵ ج : حذف شده .
 ۵۵ ب : پ ح : المنته ولله .
 ۵۶ آ : او ؛ چ - آن . ۵۷ ج : حذف شده .
 ۵۷ آ : پ : هم فاتحه ایش باد ، ث د ؛ باد مسعود ،
 خ ؛ هست مسعود .
 ۵۷ ب : ج ح هست محمود ؛ خ : مسعود .

۴۵ گویگر طلبی زکان بر آئی
 خود را بحریم عشق بسیار
 در عشق چو تیر شو روانه
 تیر از سر آنکه راست کار است
 عشق است گره کشای هستی
 هر شربت غم که جان گزاید
 بسیار شراب تلخ چون زهر
 ۵۰
 اینت ندهند از ان برای
 تا باز رهی ز خود بیکبار
 تا دور نیفتی از نشانه
 شایسته شست شهر بار است
 گروابه رهان خود پرستی
 چون عشق دهد بجان فزاید
 کز عشق شده آچاشنی بهر

۴۵ ، ۴۶ د : حذف شده .

۴۵ ث ج ح : وزان .

۴۶ ب ت ز : ز خود گرفتار

۴۷ آ چو تیر : پ - تو نیر ؛ ح : شو یگانه

۴۷ پ : از میانه .

۴۸ چ : حذف شده .

۴۸ شست : پ - شهر ، ح : دست (در نومه ح -

در حاشیه - شست - نوشته شده)

۴۹ ، ۵۰ - ح : حذف شده .

۴۹ ر : زهاب خود ، چ : رهان ز خود ، د : رهان

و خود . آ ۵ پ : فزاید .

۵۱ د : حذف شده .

آن کس که در آن جهان خیز نیست
 چون شعله صبح کیتی افروز
 شد زید ز خواب خویش بیدار
 تا هر که در آن جهان کند جای
 این عالم فانیست و خاکست
 پاکی که درو بقا میسر
 ز نهار بهوش باش ز نهار
 شادیش درین جهان چنین است
 در خرمین شب زد آتش روز
 کرد آن همه راز را پدیدار
 بر لذت این جهان نهد پای
 وان عالم باقیست و پاکست
 از خاک فنا پذیر بهتر
 کان گل ندهی باین چنین خار

۳۸ ث : حذف شده .

۳۸ ت : وان کس که درین ، زج : وان ؛ پ د : در این .

۳۸ پ : دران .

۳۹ زد آتش : پ - ز دامن .

۴۰ ج : کرده همه راز را ؛ پ ت ث : کرد این همه رازها پدیدار ؛

زج در : کرد این ؛ ح : رازها پدیدار .

۴۱ چ د : درین ، ح : نهد جای . آ ۴ نهد : ث - رند ،

ح : کند . آ ۴ چ : کاین ؛ پ ث د : خاکیت .

۴۲ پ ث د : پاکیت .

۴۳ ث ح ر : حذف شده . آ ۴ پاکی : د - بادی .

۴۴ ج : زین خاک ؛ ز : فنا برید . آ ۴ ث : حذف شده .

۴۴ ح : ندهی چنین بدید خار ؛ زخ : بدین .

آن شاه جهان براست بازی وین ماه بتان بدلتوازی
 لیلی شده لیلی اینکه ماهست مجنون لقب آمد آنکه شاهست
 بودند دولعل نا بسوده در درج وفا بمهر بوده
 ۳۵ آسایشی از جهان ندیده وانجا بمراد نا رسیده
 اینجا المی دگر نه بینند الا ابدالابد چنینند
 هرکو نخورد دران جهان بر زین گونه کشد دین جهان بر

۳۲ د : تراست یاری ؛ ث ج خ : تازی . ۳۳ ز : وان ،
 ر : این . ۳۴ پ ز ث ح : لیلی شد (ز : شد و) آنکه (پ :
 آن چه ، ث ز : این چه) ، چ : لیلی شده اینکه همچو ماهست ،
 خ : لیلی شده نام آن که ، د : لیلی شده نام این دو ماهست .
 ۳۳ خ : مجنون لقبست آنکه ، ج : مجنون لقب آنکه همچو
 شاهست ؛ آنکه : ت ز - آنچه ، ح : اینک ،
 ۳۴ چ : وفا و مهر . ۳۵ در : آسایش آن جهان .
 ۳۵ ج در : اینجا (د : وانجا) بمراد دل رسیده .
 ۳۶ ت : اینجا ابدالابد نشینند ؛ پ د : آنجا ؛ د :
 نه بینند .
 ۳۶ پ : الا بمراد خود نشینند ، ت : زین پس المی دگر نشینند ؛
 نشینند ؛ ث ج ح خ در - چنینند ، د : نشینند . ۳۷ هرکو : پ -
 هرگز ؛ ث ج د : دین . ۳۸ ث : کشید ، ر : کند .

پیری بتعهد ایستاده
 هر لحظه ز نو نثاری انگبخت
 بیننده خواب از آن نهانی
 کاین سرو بنان که جام دارند
 در منزل جان هوا گرفتند
 ۳. آن پیر زبان گرفته حالی
 کاین یار دوگانه یگانه
 سر بر سر تختشان نهاده
 بر تارک آن دو شخص پیریخت
 پرسید ز پیر آسمانی
 در باغ ارم چه نام دارند
 این منزلت از کجا گرفتند
 گفتش ز سر زبان لالی
 هستند رفیق جاودانه

۲۵ د : حذف شده .

۲۵ پ : پیری بتعهد .

۲۶ خ : هر لحظه نثاری از نو ، نثاری : د-ریاری
 (در حاشیه-نثاری-نوشته شده) ؛ ز نو : پ-نو ، ز : نثار

۲۶ پ : این .

۲۷ ، ۲۸-د : حذف شده .

۲۷ ح : بینند جواب از آن .

۲۷ ج : پرسید ز حالشان نشانی .

۲۸ ث ح : سرو بنان ، ج خ : سرو تنان .

۲۸ پ : ار باغ . ۲۹ پ ج : گرفته .

۲۹ پ ج : گرفته . ۳۰ پ : وان پیر زبان گرفت ؛

ح : گرفت . ۳۱ پ ث ج : یگانه دوگانه .

تختی زده برکنار آبی
 چون فرش بهشت کرده زیبا
 در دست نشاط گه نشسته
 آراسته چون بعله دجور
 ایشان دوید و بقصه خویش
 گه بر لب خویش بوسه دادند
 گاهی بمراد خویش خفتند

در سایه گلی چو آفتابی
 وان تخت بفرشهای ویبا
 ۲۰ فرخ دوسروش بی خجسته
 سرتا بقدم بزئور نور
 می دیکف و نوبهار در پیش
 گه بر لب جام لب نهادند
 گاهی سخنان خویش گفتند

آ ۱۸ پ چ ج ح خ ر : کل

ب ۱۸ خ : لحتی .

آ ۱۹ ح : آن

ب ۱۹ پ : کرد

ب ۲۰ ج : بر تخت نشاط گه ؛ ث خ د : در دشت ؛ پ :

در دست گه نشاط گشته .

۲۱ ج : حذف شده .

آ ۲۱ ح : سرتا بقدمش ؛ ب ت ز : بزئور و .

ب ۲۱ بعله : ث ج د - بعله .

آ ۲۲ د : بر کف . ب ۲۲ ت ج چ ح : و ایشان .

آ ۲۳ ب پ ت ز ج : جام می نهادند .

آ ۲۴ خویش : ج - نغز .

آراسته روضه جهانتاب	بنمود فرشته ایش در خواب
خرم چودل بلندبختان	صحنش ز بلندی درختان
هر برگ گلی درو چراغی	در دامن هر شکوفه باغی
مینو کده برنگ مینا	در هر چمنی چو چشم مینا
افروختگیش را حدی نه	۱۵ خضرا ترازان ز بر حدی نه
برداشته بانگ بلبلمست	گل‌های شکفته جام بر دست
هم فاختگان بزند خواندن	هم رود زبان بزخم راندن

۱۲ پ : هیچش ز بلندی . ۱۳ خرم : پ-حوضی .
 ۱۳ پ ج : شکفته ، ح : شکوه . ۱۳ درو : ج-چو شب .
 ۱۴ چمنی : ب ت ز-حشمی ، خ : جمعی ؛ پ : مینا .
 ۱۴ ح : برنگ دیبا .
 ۱۵ پ : حذف شده . ۱۵ ، ۱۶ : رد (در حاشیه) ۱۵ ، ۱۶ .
 ۱۵ ب ز خ : افروختنیش .
 ۱۶ جام : پ-حلقه ؛ ب ت ز ج چ د : در دست .
 ۱۶ بانگ : ح : نغمه .
 ۱۷ ، ۱۸ د : حذف شده .
 ۱۷ ج ج خ : زنان بزخمه ؛ پ : بحلقه ماندن ؛
 ح : راندی .
 ۱۷ ب : بزید ، ز : برید ؛ ح : بلند خواندی ، خ : بنغمه خواندن .

۵ از راه بصر بهوش سمعش
 از گوش کس آن علاقه نهفت
 افسانه آن دو هم مدارا
 بر خاطر او گذشت بکروز
 کان تازه دو جفت بر نخورده
 در قالب خاک تیره خشتند
 ۱۰ شب چون سر نافه را خراشید
 می جست چو یافت کرد جمعش
 تا هر که شنیدش آفرین گفت
 در عالم ازو شد آشکارا
 اندیشه آن دو خاطر افروز
 چو نند بهم بزیر پرده
 یا شمس مسند بهشتند
 بر نیفه روز مشک پاشید

آنم د : از راه نظرو سمعش ، ب ت چ خ : بهوش و سمعش
 (خ : و شمعش) ؛ ث : شمعش .

ب چ خ ر : می جست و ؛ ث : می جست و یافت ؛ ب : جمع
 کوش . آ ه ح : از گوش خود این ؛ پ چ : این علاقه ،
 خ : این عذار نهفت . ه خ : تا که هر شنید ، پ ث
 ج ح ر : شنید . آ پ ج : در خاطر . ۶ خاطر : چ -
 عالم .

آ ه جفت : ح - یار . ۸ چو نند : پ - خفتند ، ت :
 جواند .

آ ه چ : بر ؛ ج : تیر ؛ پ د : خفتند (د : در زیر خط خشتند
 شده) ، ث : جستند . ۹ ج : یا ساکن عالم بهشتند ؛ پ : نهفتند .
 آ ۱۰ پ - بر ، ب ت ز ث ح : می ، ۱۰ ز : بر نیفه ، ج : بر نیضه .

بخواب دیدن زید لیلی و مجنون را در بهشت *

زید آن سره مرد مهر پرورد صد رحمت حق بران جوانمرد
 از مشهد آن دو چشمه نور پیوسته قدم نداشتی دور
 بیستی که چو لعل سفینه بودند بر حالت خویش گفته بودند

* پ : بخواب دیدن لیلی مجنون را ،
 ز : گفتار اندر خواب دیدن زید درجات لیلی و مجنون را در بهشت ،
 ث : رقص حذف شده ، ج چ ر : خواب (ر : بخواب) دیدن
 زید لیلی و مجنون را ، ح : در خواب دیدن لیلی و مجنون را بعد
 از وفات ایشان ، خ : زاری کردن زید بر وفات مجنون ،
 د : خواب دیدن زید درجات لیلی و مجنون را .
 ر : در این نثر — از بیت ۱-۵۷-۵۷ - در حاشیه نوشته شده .
 (ث : حذف شده .

آ ب ت ز ج ح خ د : ای (ح : این) رحمتها بران جوانمرد (د
 ج : چنان مرد) ، ر : کای رحمت باد بر چنین مرد ؛ ج ؛
 بر آن چنان مرد . آ ۲ د : از چشمه آن .
 آ ۳ چو : ح - ز ؛ لعل : ج - دُر . آ ۳ ب ت : در حالت .

بودند درین جهان بیک عهد	خفتند دران جهان بیک مهد
کردند چنانکه داشت راهی	بر تربت هر دو روضه گاهی
آن روضه که شک بوستان شد	حاجت که جمله جهان شد
هر که آمدی از غریب و رنجور	در حال شدی ز رنج و غم دور
۱۰۰ زان روضه کسی جدا نگشتی	تا حاجت او روانگشتی
یارب چو باحتراز و پاکی	رفتند ز عالم آن دو خاکی
آسایش و لطف یارشان کن	و آمرزش خود نثارشان کن
ماهم نزییم جاودانی	نوبت چو بمارسد تودانی

۹۷ پ : کردند دران دخمه راهی ؛ چنانکه : ج - از آنکه ؛

د : راست راهی .

۹۸ پ ح ر : بوستان بود . ۹۸^ب جهان شد : پ ح ر - دوستان

بود ، ث ج چ خ د : دوستان شد . ۹۹^آ ث : هر کوهی

آمدی و رنجور ، خ : هر کس که غمی بودی و رنجور ؛

غریب : ج - غمین ؛ ح : و - حذف شده .

۱۰۰ او : پ - از و . ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ر : در حاشیه زشته شده

۱۰۱ ج ح : باحترام پاکی ؛ خ : باحتراز پاکی ؛ ب ت ز :

و - حذف شده . ۱۰۱^ب پ : این . ۱۰۲^آ ج : و - حذف شده .

۱۰۲^ب ب ت ز چ : آمرزش . ۱۰۳^آ نزییم : ح : چو نه نیم

۱۰۳^ب ث خ : چون نوبه بما ؛ چو : ح - که ؛ ز : چوبن .

خویشان و گزیدگان و پاکان	جمع آمده جمله دروناکان
رفتند و رو نظاره کردند	دل خسته و جامه پاره کردند
وان کالبد گهر فشانده	همچون صدف سپید مانده
گرد صدفش بزر زدودند	بازش چو صدف عبیر سودند
۹۰ او خود که عبیر مشکوش داشت	از نافه خویش بوی خوش داشت
در گریه شدند سوگواران	کردند برو سرشک باران
شدستند بآب دیده پاکش	دادند ز خاک هم بخاکش
پهلوی که دخمه را گشادند	در پهلوی لیلیش نهادند
سته را بشراب خانه بردند	سرمست بساقیش سپردند
۹۵ خفتند بنام تا قیامت	بر خاست ز راهشان ملامت

۸۶ ب ت چ ح : رفتند و . ۸۷ ر : تن خسته .
 ۸۸ ، ۸۹ ، ۹۰ خ : حذف شده .
 ۸۹ پ : کراز صدفش بدر زدودند ؛ ت ج ح چ د : بدر ،
 ر : زور .
 ۹۰ چ خ : حذف شده . آ : ت : واو ؛ که عبیر : پ ت ج ح د -
 که غبار ، ر : چو غبار .
 ۹۰ ب : از باره خوش چوبوی ؛ پ ت ج ح د ر : از (پ :
 وز) نافه عشی . ۹۱ چ : حذف شده . ۹۲ ز ت : دادند بخاک . ۹۳
 ب ت ز : واگشادند ، خ : برگشادند . ۹۴ ر : در حاشیه ۹۴ خ : تشنه
 ب شراب .

مردم زحفاظ بانصیب است
 شد سال گذشته آن دودام
 ۸۰ برخی زعلاقه بوی بردند
 دوران چوطلم گنج بر بود
 گستاخ روان آن گذرگاه
 دیدند فتاده مهربانی
 چون محرم دیده ساختندش
 ۸۵ آوازه روانه شد بهربوم

این مردمی از دوان غریب است
 آواره شدند کام و تا کام
 برخی بموافقت بمردند
 وز قفل خزانه بند فرسود
 کردند درون آن حرم راه
 مغزش شده مانده استخوانی
 از راه وفا شناختندش
 شد در عرب این فسانه معلوم

۷۸ با : پ - فی ، ث : پی ، د : بی .
 ۷۸ پ : غریبست . ۷۹ پ ث ج چ ح خ د : چون سال
 گذشت ؛ ر : وان .
 ۸۰ ر : در حاشیه نوشته شده . ۸۱ خ : بعضی بقربینه بوی ،
 بوی : ح - برد
 ۸۱ ح : بعضی بموافقت سپردند ؛ برخی : خ - بعضی ؛
 ر : ز موافقت .
 ۸۱ ح : حذف شده . ۸۲ چ : در قفل خزینه بند بگشود ،
 ر : وان قفل خزینه ؛ پ ث ج د : خزینه بگشود ، خ : خزینه
 ۸۲ چ : فتاد . ۸۳ د : ماند . ۸۴ خ : جو محرم .
 ۸۵ پ : روان شده ؛ چ : آوازه او شده . ۸۵ پ : آن

بادش گمرو کلاه بردست	واگاه نه زانکه شاه مرست
دری بعبار درج کرده	وان جیفه خون بخوج کرده
شد ریخته و فشانده بر خاک	از زلزلهای دور افلاک
مانده نه برا و جز استخوانی	۷۵ در هیئت او زهر نشانی
کس را نه با استخوان او کار	زان کرگ سگان استخوان خوار
تنها و دران حرم کسی پای	چندانکه ودان بدند بر جای

۷۲ ث : وانگاه ؛ چ ح : واکه نه از انکه ، ر : آگاه . ۷۳ پ :
 بادش گمرو . ۷۳ ث ح : حذف شده . ۷۳ پ : آن حقه در
 بخوج رفته ؛ ت د : آن ؛ چ : وان چمه خون بخوج کردی ،
 خون : بخ-خود . ۷۳ ب ت ز : دردی بعبار (ت : بعبار) ،
 پ : در وی بعبار خوج کرده ؛ خ د : بعبار ؛ چ : کردی .
 ۷۴ پ : از زار بهای دور . ۷۴ ح : شد رنج و فتاد پیخته
 بر خاک ؛ چ : شد سوخته ؛ پ : شد ساخته و ستاده بر
 خاک . ۷۵ ح : از هیئات او بهر نشانی ؛ چ : زهم نشانی .
 ۷۵ پ ث ج چ ح خ : نامانده برون ز (چ : جز) استخوانی ،
 ت در : نامانده برو (ر : بجا) جز استخوانی ، ز : مانده
 برا و جز استخوانی . ۷۶ پ : حذف شده . ۷۶ کرگ سگان :
 چ - گرسنگان . ۷۶ ز ث : نه برا استخوان .
 ۷۷ بدند ؛ ب پ ت ز - بماند ، چ د : بمانده . ۷۷ خ : تنها کسی دران حرم .

۶۵ وان یاوگیان رایگان گود
 اوخفته چوشاه درعماری
 برگرد خطیره خانه کرده
 از بیم درندگان چپ و راست
 نظار گبی که دیدی از دور
 ۷. پنداشتی آن غریب خسته
 وان تیخ زنان بقهرمانی
 یک مه نه شنیده ام که یکسال
 پیرامن او گرفته تاورد
 ویشان همه درتاق داری
 زان گونه که آشیانه کرده
 آمد شد خلق جمله برخاست
 شوریدن آن ودان چوزنبور
 آنجاست برسم خودنشسته
 بر شاه کنند پاسبانی

۶۴ ح : حذف شده . ۶۴ ، ۶۵ : ث - ۶۴ ، ۶۵ .
 ۶۴ پ : دراین ، ت ج ر : بران ، چ : بدان .
 ۶۴ پ ز ث ج چ خ د ر : یک ماه و (پ ز ث ج خ : وحذف
 شده) شنیده ام . ۶۵ ث : زان ، ح : آن با دکان .
 ۶۵ ث : کشیده ناورد . ۶۶ ح : ایشان ؛ پ : درتباہ کاری ،
 ث : در وثاق داری . ۶۷ ج : خطیره ؛ ر : کردند . ۶۷ ث ج
 چ ح خ د : زان گورگه ؛ ر : زان گورگه آشیانه کردند . ۶۸ ح :
 اندیشه حمله خلق برخاست ، ث خ : جمله خلق . ۶۹ پ : نظاره کنی
 که دوری از ، ب ز ، نظار کنی که دید ، ث ح خ : نظاره کنی که دیدی
 (ح : دید) ، چ د : نظاره کنی که دیدی (د : دیده) ، چ : نظاره کنی که
 دیدش . ۷۰ ن ج : پنداشته . ۷۱ چ ، آن . ۷۲ ح : کننده ؛ ث : بازبانی

چون آب روندگی بود سرد	آبی که زیارکین خورد مرد
چون خاک مکن جهان پرستی	خاک تو شده جهان هستی
آنرا میپرست کان نماند *	دایم بتو بر جهان نماند
کانرا بکلوخ او کنی پاک **	۶. خوناب جهان نیز دآن خاک
از سر زفش جهانیان رست	مجنون ز جهان چو خشت پرست
خوابش بر بود و بست دیده	بر مهد عروس خوابنیده
چون خفت مع الغرامه آسود	ناسود درین سرای پر دود

۵۷ پارکین : ث ج ح : بارکی (ح : روی خط - بارکین نوشته شده) ،
 ج : بارکش ، خ : بارکس ، د : پارگیش (در حاشیه - پارکین) ،
 خورد : بت ز - زند .

۵۷ خ : شود سرد . ۵۸ پ : حذف شده . ۵۹ چ ج : در
 ۵۹ پ : وان کیست که در جهان بماند ؛ ب ج : کو نماند .
 * ر : فصل « آگاهی قبیله مجنون از وفات وی » افزوده .
 ۶ ر : حذف شده . آ ج ح : این . ب و او : پ - وا .
 * * خ : فصل « صفت پاسبانی کردن ددان بر مجنون »
 افزوده .

۶ جهانیان : پ - جهان نیا ، ح : همه جهان . ۶۲ ث : در مهد ،
 ح : بر مهر . ۶۳ پ : بر بود بسته دیده ؛ ز : و حذف شده . ۶۳ ح خ د :
 ناسوده . ۶۳ الغرامه : بت ز - القوار ، ح : الغرامه ، خ : الغرامه .

بر پایهٔ قدر خویش نه پای
 از سیل چو کوه سرگردان
 سنگی که ز پایت افکند نعل
 وان سرکه که با تو برزند جوش
 این ره بویا بسر توان بود
 بد خو بصبوح بدخمارست
 ۵۵ چون آب رونده خوش‌عنان باش
 تا بر سر آسمان کنی جای
 سیلی خور و روی بر مگردان
 بردار و ببوس گوزهی لعل
 برهم نه چشم و نوش کن نوش
 جان زو بجفا بدر توان بود
 خوش خوار چو آب خوشگوارست
 هر جا که روی لطف رسان باش

۵۰ پایه : ر - تارک . ۵۱ - ۵۸ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۵۱ پ : از میل ؛ د : از سر و چوکوی ؛ ح : چون .
 ۵۲ ث ح خ : حذف شده .
 ۵۲ چ : ز پای .
 ۵۲ ز : و - حذف شده ؛ پ : بیوش کوره لعل ؛ ج ر : ببوس و ؛
 گوزهی : چ - کونه
 ۵۳ سرکه : د - زهر ؛ پ : سرکه نه با تو میزند جوش ؛ برزند ؛ چ ح میزند .
 ۵۴ جان : د - کان ؛ پ : بویا بسر توان ؛ ح ر : بویا بدر توان .
 ۵۵ چ : بدخور .
 ۵۵ خوار : ب ت ز ح - خواره ، پ ج د : خوی .
 ۵۶ ح : چو آب ؛ د : عیان .
 ۵۶ روی : ب ت ز ث ج ح خ د - رسی .

دریاقتنی است غور این کار
 نیروی دلی و نور دیده
 ۴۵ پنداشته تو کم چراغی
 بالای فلک ولایت تست
 سلجوقی اولین سجودی
 در قامت خویش بین فلک وار
 در خاک سپیج کوغباریست
 بر تافتنیست جور این بار
 نژ روی گزافی آفریده
 آرایش روی هفت باغی
 هستی همه در حمایت تست
 میراثی آخرین وجودی
 پس قیمت خویشتن نگه دار
 با طبع مساز کوشاریست

۴۳، ۴۴ ث : حذف شده .

۴۴ ب پ ت زح : یافتن است . ۴۳ پ : بر تافتنت
 روی ازان یار ؛ ب ت زح : تافتن است ؛ ح : این کار
 ۴۴ پ : تو روی کزافی آفریده ؛ ح : کزاف - روی خط - کزافی نوشته
 شده .

۴۵ کم چراغی ؛ ح - در دماغی

۴۵ د : از آتش روی ؛ روی ؛ ح - بزم ؛ هفت ؛ پ
 نیت ؛ ج : هشت . ۴۷ خ : حذف شده .

۴۸ ب ت ز : خود به بین ملک وار ؛ ث ج : ملک وار

۴۸ ج ح : خویش را نگه دار ۴۹ ج چ : برخاک مناز

کو ، پ ث : در خاک مناز کوغباریست ؛ ح : کان .

۴۹ پ ث : مناز (پ : مساز) کوشاریست ؛ ج : مناز ؛ ح : کان .

چون نان خورش تو نیست بگذار	نخوت روش تو نیست بگذار
گوئی که بگویم و نگویی	با خاک بترک مهر جوئی
زر در شکم خزینت آرد	این قفل که بند سیئت آرد
مرگش طلبی زرش ستانی	چون پیر زنت کز گرانی
چون روی نماید ازدهائیت	۴. تاریخ نمایدت همائیت
جوید ز پی گریز راهی	عاقل که رسد بحبس گاهی
ره جوی که راه دانی آخر	در حبس که جهانی آخر

۳۶ ح : نخوت خورش . ۳۶ ح : جوان نان ، خ : خون نان
 ۳۷ ح : حذف شده . ۳۷ ب ت ز : برخاک ؛ پ : مهر گوئی
 ۳۸ ب ت : حذف شده . ۳۸ سینت آرد : زشتی - ۵ - سینه
 (۵ : شیشه ، شایخ : بسته) ۵ - ۵ ، ج آ : سینه ات کرد ، ر : سینه
 آرد . ۳۸ ز : بر رندگی تو کینه دارد ؛ خزینت آرد : شایخ
 ۵ : خزینه (شایخ) شکسته ۵ - ۵ ، ج آ : خزینت ات کرد
 ر : خزینت آرد . ۳۹ ، ۴۰ ت : حذف شده . ۳۹ ح : این پیر زنت ،
 پ ت ج د : زنت . ۳۹ پ : هر کس طلبی .
 ۴۰ ح : گریخ ؛ نمایدت ؛ پ - نماید او .
 ۴۱ روی نماید : ج د - رخ بنماید (د : بنمود) ؛ ب زح : نمود
 ۴۲ پ : بتخت گاهی . ۴۳ ج : گریز گاهی . ۴۲ ، ۴۳ ؛
 پ ج ج ر - ۴۲ ، ۴۳ . ۴۲ د : ره دانی آخر .

۳ آن پیر زنی که ازدها خوست
 بگذر ز جهان که شهره دزد است
 کثر زخم مباش تا توانی
 دل راست کن از بلا میندیش
 از مرکب خواجگی فرود آی
 تا شیر اجل چو رحمت آرد
 ۳۵

این پیر زنیست که ازدها است
 کثر باز نهی نه مهره دزد است
 هر زخم که کثر زنی بهمانی
 یا قوت خور از و بامیندیش
 افتادن خود و بعجز بنمای
 بر عاجزی تو رحمت آرد

۳ ر: حذف شده. آب پ: این؛ چ خ: پیره (چ).
 تیر (زنی)؛ د: بگذر ز جهان که ازدها؛ ح: ازدها جوست
 آب پ: آن؛ خ: پیره؛ د: زنیست.
 ۳۱ ث: حذف شده
 آ ۳۱ ح: بگذار جهان که شهره دزد است، د: بگذار جهان؛
 ز: شهر، پ: که شهر بندست.
 آ ۳۱ پ: کثر بار مپی و مهره دزدست، ز: مهر. ج: کوبای
 نهی و مهره، چ: کج باز تهی و مهره، ح: کوباز هی مهره
 مزدست، خ: نه مهره نه مار مهره، د: کوباز تهی مهره،
 آ ۳۲ د: کثر زخم؛ چ خ: زخمه. آب پ: کثر زنی تودانی؛
 ث ج خ ر: زخمه؛ کثر: د-کو؛ بهمانی: ح-تو خوانی. ۳۳، ۳۴: ح-
 حذف شده. آ ۳۳ خ: کن بحدف شده؛ پ ث خ: یا قوت خور (خ: شو، پ:
 خود) از وفا (خ: جفا). ۳۴، ۳۶: حذف شده. آب پ ر: و افتادن. ۳۵
 ث: بعد از ۷۶ نوشته شده.

سیل آمد سیل خیز منشین	درخانه سیل ریز منشین
زین پل بجهان جمازه بیرون	تا پل نشکست بر تو گردون
بادیست ز باد هیچ هیچست	۲۵- در ناف جهان که پیچ پیچست
کوزنده نشد مگر بیادی	کستاخ مباحش بر نهادی
آهسته مران که کاروان رفت	بشتاب که راحت از جهان رفت
در گرد تو حلقه ایست چون مار	این هفت سر اژدهای خو خوار
در حلقه اژدهاست جایست	گر در نگری بفرق و پایست

۲۳ ریر : پ ث ج - خیز ، چ : تیز . ۲۳ ج : برسل
 چو سیل خیز ، چ : سیل آمده تیز خیز ؛ پ خ د : آمدو ،
 ح : آمده ؛ سیل : ث - تیز .
 ۲۴ نشکست : پ - سکنت . ۲۴ زین : ب ت ز - از .
 ۲۵ - ۴۸ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۲۵ ز باد ؛ پ ث ج خ - چو باد ، ح د : چه باد ، ر : و چه باد ؛
 ج : باد یست چو باد باد هیچست .
 ۲۷ مران : ح خ د - مرو .
 ۲۸ هفت سر : پ - صورت ، ح : هفت ونه .
 ۲۸ حلقه ایست : ت چ ح خ - حلقه بست ، ر : حلقه است ؛ پ :
 چون خوار . ۲۹ پ چ : حذف شده .
 ۲۹ ث : نگرد ؛ پ ز : و حذف شده .

این گفت و نهاد بر زمین سر
 ۱۵ چون تربت دوست در بر آورد
 او نیز گذشت ازین گذر گاه
 راهیست عدم که هر که هستند
 با این عقبه که دارد ایام
 کو زخم که در کباب این دود
 ۲۰ ریشی نه که غور گاه غم نیست
 ای چون خور آسیا کهن لنگ
 دوری کن ازین خراس گردان
 وان تربت را گرفت در بر
 ای دوست بگفت و جان بر آورد
 وان کیست که نگذرد در این راه
 از آفت قطع او نرسند
 انجام که میکند سر انجام
 از شور کنی نشد نمک سود
 خاریده ناخن ستم نیست
 که تاب تو روی کهر با رنگ
 کو دور شد از خلاص مردان

۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷: ج- بعد از بیت ۲۲ نوشته شده . ۱۴ گرفت ؛
 پ ث خ د- کشید . ۱۵ پ: حذف شده . ۱۶ پ: واو
 ۱۶ د: آن ؛ ث خ: بدین ، ح ر: برین . ۱۷ که: ج ج ح خ در
 چه . ۱۷ پ: او: ج- آن . ۱۸ ج: حذف شده (۱۸، ۱۹ در حاشیه
 نوشته شده) ۱۸ آ ح: یا این . ۱۸ پ- انجام: پ- انجا، ح: ایام،
 ر: وانجام . ۱۹ پ: کو رهم دل کباب این بود ؛ در: در- از،
 ۱۹ د: از شوریدگی نشد ، ث: از شور لیبی . ۲۰ ب: خاریده،
 ت زح: خارنده . ۲۱ پ ح خ: حذف شده . ۲۱ ج: ناخواناست ؛
 ج: از تاب ، ث: تو کو در روی بالنگ . ۲۲ ج خ د: حذف شده ؛ ۲۲ ج:
 ناخواناست ؛ ث: روزی کن ازین خواس ، ز: از ان ؛ ۲۲ ج: ناخواناست ؛ پ: وز دوشدن
 خلاص گردان .

نالنده ز روی درونای
در حلقه آن خطیره افتاد
غلطید چو مور خسته کرده
بیتی دو سه زار زار بر خواند
۱۰ برداشت بسوی آسمان دست
کای خالق هر چه آفریدی
کز محنت خویش و رهانم
آزاد کنم ز سخت جانی

آمد سوی آن عروسی خاکی
کشیش در آب تیره افتاد
پیچید چو مار زخم خورده
اشکی دو سه تلخ تلخ بفشاند
انگشت گشاد و دیده بر بست
سوگند بهره چه برگزیدی
در حضرت یار خود رسانم
و آباد کنم بسخت رانی

۶ پ ج چ د : نالید ، ث : نالیده
۷ ح : آمد بر آن ؛ پ : عزیز خاکی . آ ۷ : ج : ناخواناست .
۸ ح : کشیش باب . آ ۸ : ج : ناخواناست ، پ : خسته
بسه .

۹ زخم : نخ - زهر . آ ۹ : ج : ناخواناست
۱۰ ح : افشاند .

۱۱ ز : و - حذف شده ؛ دیده : ح - چشم ؛ ب ت ث ج چ : دبست
آ ۱۱ ح : کین خالق هر چه آفریدی ؛ پ ث ج چ ر : آفریدیست .
آ ۱۱ پ ث ج چ ر : برگزیدیست ، ح : برگزیدی .
۱۲ حضرت : ح - صحبت .
۱۳ ب ت ز : ز سخت ، د : بتخت .

وفات کردن مجنون بر سر قبر لیلی *

انگشت کس سخن سرایان این قصه چنین بود بپایان
 کان سوخته خرمین زمانه شد خرمینی از سرشک دانه
 دستاس فلک شکست خورشید چون خورد شکست باز بردش
 زان حال که بود زار تر گشت بی زور تر و نزار تر گشت
 ۵ جانی ز قدم رسیده تالب روزی بستم رسیده تاشب

* ب : وفات کردن مجنون در حوضه لیلی ، پ : بیمار شدن مجنون
 و وفات او بر سر تربت لیلی ، ت ز : وفات کردن (ز : یافتن) مجنون
 بر سر قبر (ز : گور) لیلی ، ث : بیمار گشتن مجنون از غم لیلی ، ج :
 وفات یافتن مجنون در فراق لیلی ، چ خ : گفتار اندر (خ : در) وفات
 مجنون ، ح : رنجور شدن مجنون در فراق لیلی و درگذشتن او ،
 د : وفات یافتن مجنون بر تربت لیلی ، ر : وفات مجنون بر روضه لیلی
 آ ۲ زمانه : ح - رسیده . آ ۳ ج : خوانا نیست ، پ : زد بر رخ خورشک
 دانه ؛ از ؛ ب ز ث حذف شده ؛ ح : سرشک دیده . آ ۴ ح :
 دست غم او شکست خورشید ؛ ث : دست فلک شکسته ؛ پ چ د : دست
 فلک آ ۳ ج : ناخوانا ، باز : پ بود ، ز چ د : باد . آ ۴ ج : بیمار تر و نزار آ ۵ ح : رسانده
 بلب ؛ ب ز خ : رسید . آ ۵ ب ز : رسید ، ث چ خ د : رسانده ، ح : رسانده باشب

هر بیت کزوشنید در حال وان گفته که بود تا بده سال
از قصه و قطعه و قصیده یک یک بنوشت بر جریده
چون هرچه بگفته بود بنو^{شت} دستوری خواست باز پس گشت
۵۰ وان جمله کز و گرفت بریاد آورد بتحفه سوی بغداد

۴۷ ح خ : حذف شده .
۴۷ ب بده : پ-مده .
۴۸ خ : از قطعه و قصه و .
۴۹ آ بگفته : پ-چ-شنیده ، ث : نوشته .
۴۹ ب خواست : ج-خواست و ، چ : کرد و ، د : یافت و .
۵۰ آ پ : ان ، ح : آن .

بی یاری و بی قراری او
 او نیز بنوحه دیده تر کرد
 از هر مژده راند چشمه خون
 غم خورد و بدان ثواب دادش
 در موج دلم شکست کشتی
 کین صاعقه سخت محکم افتاد
 اما بخدا که جان من سوخت
 می ریخت نمک بران چراغ
 زان گونه که بود ساخت با او
 چو ف دید سلام زاری او
 آن نوحه گری دروا اثر کرد
 ۴۰ می ریخت ز دیده آب گلگون
 وانگه بلطف جواب دادش
 کز رفتن آن گل بهشتی
 جانم ز پی تو در غم افتاد
 روی تو ازین تبش برافروخت
 ۴۵ زینسان بنوازش فصاحت
 ماهی دوسه مهر باخت با او

- ۳۸ بی یاری : چ - صبری .
 ۳۹ آن : ز - از ، چ : این .
 ۳۹ بنوحه : چ - بگریه .
 ۴۰ ج : رانده .
 ۴۲ گل : پ - ح - بت .
 ۴۳ ز پی : ح - خ - زغم .
 ۴۴ ح : این صاعقه بین که محکم افتاد .
 ۴۵ ح : حذف شده .
 ۴۵ ج : زانسان ، ر : اینسان ؛ پ چ : و فصاحت .
 ۴۶ ج : ماه ؛ ح : ماهی دو بلطف تاخت با او ؛ پ ث : مهره .

۳۶ بگرفت سلام را سبک دست
 در مشهد یار بود و بنشست *
 کان یار پوری نشانم اینست
 اینست هلاک جانم اینست * *

آ ۳۶ پ: بگرفت سبک سلام را دست. ۳۶ برد: چ-رفت. * خ-افزوده:
 در مرثیه گوید - گفت ای ز خدا سلام بر تو زینده سلام نام بر تو .
 ۳۷ ح: حذف شده. آ ۳۷ کان: ب ت زچ-گز، خ: از. ۳۷ ت: و
 هلاک .

* * خ ر (در حاشیه) افزوده :

در ساحت مرگ و زندگانی	اواره کن از جهانم اینست
در مکتب عشق و عشق‌بازی	معشوق شکر زبانم اینست
در عرض فصاحت و بلاغت	صاحب لغت و بیانم اینست
آن شاهدشهد لفظ زیبا	وان شاعرو (ر: و حذف شده) شعر خوانم اینست
ز آباد کشیده جان بویران	ویران کن خان و مانم اینست
بر وصل پسند کرده (ر: پسند کرده) هجران	دل خوش کن و جان ستانم اینست
پنهان شده روی در گلستان	زینت ده گلستانم اینست
بر بسته ز کاروان و رفته	آن ره زن کاروانم اینست
از مه رخ من شدی خبر پرس	آن (ر: هان) مه رخ مه یانم اینست
گفتی که کجاست دلستان	آن دلبر (ر: هان و دلبر) دلستانم اینست
دیدم و شنیده جمالش (ر: صفاتش)	اینست و دگر (ر: و حذف شده) ندانم اینست
از کار نهان او می‌پرسم	از وی خبر عیانم اینست

آگاه کنم که کار چو نیست
 مجنون چو شنید پریش یار
 نالید یکی زمان بزاری
 ۳۳ برزد زمین جان دم سرو
 بگذار ز کار من چه پرسی
 یارم بکجا بزیر خاکست
 کان حورنسب و فاسرشتست
 او مرده و زنده شد چو انش
 ۳۵ بسیار سخن دین ورق راند
 چونی تو و با تو یار چو نیست
 کار آمد و باز او شد از کار
 در حسرت آن بت حصاری
 کاوخ جگرم بسوخت از درد
 چه یار زیار من چه پرسی
 خاکم بدهن دروغ پاکست
 دروازه او در بهشتت
 من زنده و مرده ام بد انش
 بسیار ورق دین سخن خواند

۲۷ ج : چونی تو و بی یار تو چو نیست . ۲۸ ج : از دست
 فاد و رفت از کار ؛ ث ج ح : آمد باز واو ؛ خ : باز
 پوشد این کار ؛ او : د-د-پس .
 ۲۹ حسرت : ز-حیرت ، ج : حضرت .
 ۳۰ ح : درزد ؛ پ خ د : دمی . ۳۱ ح : کاوخ جگرم بسوختم
 درد . ۳۲ چه ؛ پ ج ح - کو ، د : ای ؛ یار : بت ز-کار
 ۳۳ پ : حذف شده . ۳۴ نسب : ح فیش . ۳۵ ث : مرده و زنده ام ؛
 مرده ام : پ-نده ام ، ح : مرده شد .
 ۳۵ ح : سخن بدین نمط راند
 ۳۵ خواند : خ-ماند ، د : راند .

۲۰. از طبع خودم خزینه دادی
 کردی ز قصیده های چون دُر
 باز این هوسم گرفت کایم
 گرسعی کنی بجان پذیرم
 لیکن معجب آیدم که این بار
 ۲۵ امسال چه محنت آزمودی
 بال طوبت شکسته بینم
 لطف تو مرا ذخیره بس بود
 گنجم ز حصار سینه دادی
 دست و دهن تهیم را پُر
 از باغ تو میوه ربا یم
 ورنه ره خانه پیش گیرم
 طیارنه بینمت درین کار
 کان مردنه که پار بودی
 شور و شغبت نشسته بینم

آ ۱۹ ح : زان .

۲۰ ، ۲۱ خ : حذف شده . ۲۱ ث : حذف شده .

آ ۲۱ ح : کوش و دهن زمانه را پر ؛

تهیم : پ - یتیم .

آ ۲۲ د : بازم هوس آن گرفت ؛ ح : با این ؛ خ :

باز آن هوسم نمود کایم .

آ ۲۳ پ ح : وز باغ .

آ ۲۴ پ ث ج خ ر : گرنه .

آ ۲۴ ث : آیدم ازین کار ، پ : کوزین باز ؛ خ : آیدم که

انبار ؛ د : این کار . آ ۲۴ پ ث ج ح خ در : طیاره ؛

ث : درین بار . آ ۲۶ ز : شکسته بینم .

کرد آن ددگان ز راه او دور
 گفتا بچه رنجه گشته باز
 من غم زده ام تو ناز نینی
 اول زمنت نبود سازی
 ۱۵ اما چور سیدی ای جوانمرد
 حاجت بنمای تا برارم
 بنمود سلام حق شناسش
 کا نعام تو هست پیش خوردم
 چون آتش از آب و سایه از نور
 کا زرده شدی زمن با آغاز
 با من بچه روی می نشینی
 کا خربنت بود نیازی
 گفتن نتوان که باز پس کرد
 مقصود بگوی تا گزارم
 بر هر سخنی بسی سپاسش
 شکر تو بجای خویش کردم

آ ۱۱ ددگان : پ ث - دده را ، د : ددها .

ب ۱۱ پ : چون آتش و آب و سایه و نور .

آ ۱۲ ح : بچه رنجه دگر باز ؛

ر : گفتا بچه .

ب ۱۳ ح : زمن شدی ؛

د : زمن سر آغاز .

آ ۱۳ پ ث ج چ ح خ در : من غم زده و تو .

۱۵ ح : حذف شده .

ب ۱۷ بی سپاسش : چ - دو صد سپاسش ، ح : هزار پاسش

آ ۱۸ ج : خورده .

ب ۱۸ ج : کرده .

یک باره شکسته پروبالش از گونه بگونه گشته حالش
 از رخنه شدن به نیش هر خار ریش دلش از تنش پدیدار
 وان دل شده چون درونگه کز گفتار کجائی ای جوانمرد
 گفتا که منم سلام رنجور کایم بسلامت از ره دور
 ۱۰. مجنون چو شنید شرح کارش بشناخت گرفت در کنارش

آء ث : شکسته بد پروبال ؛ د : پایش .
 بء ث : کز گونه بگونه گشته بد حال ؛
 ح ر : وز ، د : گشته جایش .
 ح ۷ :

آزرده شده ز بهر دلدار رخساره بخون و گشته بیمار
 آ ۷ پ : از رخنه شده مش بهر یار ؛
 ج : شدن تنش ز هر خار ، خ : شدن بکرد هر خار .
 ب ۲ ج : از ریش تنش دلش بیدار ؛ دلش : پ-مش
 آ ۱ پ ج ج خ در : آن (پ : وین) دلشده چون درون نظر
 کرد ، ح : آن دلشده چون نظر برو کرد .
 آ ۸ د : ریش دلش از تنش بدر کرد .
 آ ۹ خ : گفتش که ؛ ث : سلیم .
 آ ۱۰ پ : شرح حالش .
 آ ۱۱ پ ج ح د : بشناخت و .

آمدن سلام بغدادی بدیدن مجنون باردوم *

تاریخ نویس عشق بازی گوید ز نوشته های تازی
 کافتاد سلام را دگر بار کاید بسلام آن گرفتار
 برخاست و نهاد روی در راه میگشت بکوه و دشت یکماه
 بر هر طرفی عنان همی تافت می جست وز و نشان نهی یافت
 تا عاقبتش بوادی تنگ دید آبله پای و پای در سنگ

* ب ت : رفتی (ت : آمدن) سلام بغدادی دیگر باره بدیدن مجنون،
 پ چ ر : آمدن سلام بغدادی بسلام (چ ر : بدیدن) مجنون،
 ز : آمدن سلیم بغدادی بدیدن مجنون باردوم ، ث : آمدن سلام
 بغدادی نوبت دوم ، ج : آمدن سلام باردوم بدیدن مجنون ، ح د :
 آمدن سلام (د : سلیم) بغدادی بار دوم بدیدن مجنون ، خ : حذف
 شده .

۱- ۵۰ ر : در حاشیه نوشته شده . آ ۱ نویس : ح - توهست .
 ۲ ح : گویند ز نشیده های ماضی . آ ۲ زد : سلیم . آ ۳ ز شخ :
 و-حذف شده ، چ در : بر راه . ۳ ث : میگشت بگرد کود یکماه .
 آ ۴ ح : وز هر طرفی چو ابروی تافت ؛ د : همی ساخت . ۴ ب ت ز : نشان او ، ث : ولی
 نشان ، چ : از و نشان . آ ۵ پ : ناله کبباره کوه دلک ؛ خ : بوادی . ۵ ح خ : پای
 و (خ : و حذف شده) روی بر سنگ ؛ ج چ : بر .

چشم از ره او جدا نگرند
 ۱۰۰ از بیم دوان بران گذرگاه
 تا او نشدی ز مرغ تا مور
 کس را بر او رها نگرند
 بر جمله خلق بسته شد راه
 کس پی تنهاد گرد آن گور
 عمری بهوس تپاه میکند
 میزیست چنانکه مرگ از آن به
 گاه از پی گوردشت میتاخت
 روزی دوسه باسگان آن ده
 که قبله ز گور یار میساخت
 ۱۰۵ در دیده مور بود جایش
 و اخر چو بکار خویش در ماند
 او نیز رحیل نامه بر خواند

۹۹ ح : کین را .

۱۰۰ خ : حذف شده

۱۰۱ پ چ ح د : دران ، ج : درین ، ر : بدان .

۱۰۱ آ د : با او . ۱۰۱ ح : تنهادی .

۱۰۳ آ پ : این .

۱۰۳ ب پ : ازین ، ر : ازو .

۱۰۴ آ ب ت ز : زکوی .

۱۰۴ ب پی : پ ث ج ر - پس ؛ دشت : ز ؛ وشت ، خ : رخس

۱۰۵ ب پ ت ز ث ح خ د : کز گور ؛ ح د : جایش .

۱۰۶ ح : حذف شده . ۱۰۶ آ خویش : پ - عشق .

۱۰۶ ب پ : واو ؛ بر : خ - را .

بر ره گذری نماندخاری	کز ناله درونزد شراری
در هیچ رهی نماند سنگی	کز خون خودش نداد رنگی
چون سخت شدی ز گریه کارش	بر خاستی آرزوی یارش
از کوه در آمدی چو سیلی	رفتی سوی روضه گاه لیلی
۹۵ سر بر سر خاک او نهادی	بر خاک هزار بوسه دادی
بر تربت آن بت وفا دار	گفتی غم دل بزاری زار
او بر سر شغل و محنت خویش	وان دام و دد ایستاده در پیش
او زمزم گشته ز آب دیده	و ایشان حرمی درو کشیده

۹۱ پ ج ح د : در . ۹۱ ، ۹۲ : خ - ۹۱ ، ۹۲ .

۹۲ درونزد : پ - نشد درو ، خ : درونشد ، ر : نزد بر او

۹۳ ح : حذف شده .

۹۴ ث ج ج ح خ در : با تربت ؛ بت : ث - شب .

۹۵ غم دل : خ : غزلی .

۹۷ د : مشغول بسوک و محنت خویش ؛

ب پ ت ز : و - حذف شده .

۹۷ در ایستاده : پ - در اوقاد ، د : دوان فاده .

۹۸ پ ت ث : زمزمه ؛

د : او غرقه شده در آب دیده .

۹۸ ت : ایشان .

این گفت و نهاد دست بر دست
 برداشت ره ولایت خویش
 در رقص رحیل ناچه میراند
 در گفتن حالت فراقی
 ۹۰ میداد بگریه ریک را رنگ

چرخ ز دودست بند بشکست
 مثنی ددگانش از پس و پیش
 بر حسب فراق بیت میخواند
 حرفی ز وفا نماند باقی
 می زد سری از درینج بر سنگ

چون گل طلبید خار یابید در خمر یقین خار بینید
 بیت فوق در نثرهای زور - حذف شده .

در کار خود و خدای باشید تارونق کار و بار بینید
 از بعد وفات او و فاتم این (ز: از) رحمت کردگار بینید

شد (خ: هم) رحمت کردگار در یافت حقا که یکی هزار بینید
 حاشا (ر: حقا) که مرا ازو بر رفت بس دیرنه (خ: دیرینه) شرمسار بینید

انشاء الله که (خ: از حکم خدای) زود زودم پیوسته بدان جوار بینید
 ۱۸۶ ز چ ح خ: نهاد بر زمین دست . ۱۸۶ دست بند: پ - بند

دست، خ: دست صبر، د: بند خویش . ۱۸۷ مثنی: ج -
 جوقی . ۱۸۸ ، ۱۸۹ ، ۹۰ : ج - ۸۹ ، ۸۸ ، ۹۰ .

آ ۱۸۹ پ: بر . ۱۸۹ ب ت: نکود باقی، پ: نماند خالی .
 ۹۰ ح: حذف شده .

آ ۹۰ پ: زگریه سنگ را، ج د: زگریه، ب ت ز: بگریه سنگ
 ۹۰ د: میزد ز درینج کله بر سنگ .

جان بردن یار و دو دیدن (ر: دیدید) جان دادن دوستدار بنید
 دلدار بخاک رفته دیدید دلداره خاکسار بنید
 مرک (خ: دل) آرزوی ز پیش من بود این مرگ باختیار بنید
 من (ز: چون) خواستم آنچه یافت آناه این بخت کزاف (ر: کزافه) کار بنید
 در عهده عاشقی چنین رفت این قوت بی کنار بنید
 بیت فوق در نسخه های ز، ر - حذف شده .

سر رشته عشق بود در دست این رشته استوار بنید
 از جون جگر شکوفه هجر بر طرف چمن بیار بنید
 بیت فوق در نسخه های ز، ر - حذف شده .

در پرده خاک و گود هجران میمون چمن نزار بنید
 بیت فوق در نسخه های خ، ر - حذف شده .

مه در دم ازدها شناسید گل خسته زخم خار بنید
 خوردست چو ما هزار عالم این عالم مرد خوار بنید
 هر عار که هست فخر دانید هر فخر که هست عار بنید
 یکجوز عیار مردنش (ر: مرک بس) نیست (خ: یک ذره عیار
 مرک کافیت) این (ر: آن) مردی بی عیار بنید (خ: پیوسته جهان نبار
 بنید) .

بنید که اوچه (ر: که) بود (ز: بردو، ر: بودو) چون مرد بسید و
 باعتبار بنید (بقیه در صفحہ ۵۳۶)

گلبرگ شامه طری را
 زین واقعه چوخ دلشکن را
 سروسهی و مه بهی را
 در قمره جان بری فلک را
 فسوده اضطرابینید (خ: خفته)
 هم خسته و دلفکار بینید
 آلوده صد غبار بینید
 این شعبده و قمار بینید
 درگردن کارهای ما نزار

دوران (ز: زو این) همه کار نزار بینید

بی لیلی و روی چون نگارش

لیلی همه بی نهار (خ: مجنون بدل فکار) بینید

بر (ز: در) لیل و نهار بر (ز: ان) فراقش (ز: و بر فواتش)

از سینه (ز: بر سینه) مرا نهار بینید

بی آن رخ چون نگارش (ز: نگار) از خون

رخسار مرا نگار بینید

بی چهره همچو لاله نزارش

هاگفت (خ: چشم) که (خ: همه، ز: چو) لاله نزار بینید

بی روی چو تانزه نوبهانش (ز: خند شده) در دست خزان بهار بینید (ز: خند شده)

از (ز: در) حسرت لاله نزار رویش از من همه ناله نزار بینید

جان من خسته را بدر دس در خواهش زینهار بینید

دام و دد دست را بسو کش (ز: بهر کش) با من همه اشکیار بینید

بر تربت پاکش از دل پاک خون جگرم نثار بینید

(بقیه در صفحه ۵۳۵)

۸۵ قذیل روانت از روانی افروخته باد جاودانی*

* زخ، ر (درعاشیه) افزوده :

پس گفت اجازت از تو خواهم کز بهر تظارگان راهم
 بیتی سه چهار خوانم از سوز در مرثیه تو ای دل افروز
 کز من همه این (خ: آن) امید دارند دستوری ده کامید وارم
 آنگاه دین روایت (ر: درایت) آمیخت زین مرثیه صد روایت انگلیخت

زاری کردن مجنون (ر: مرثیه مجنون)

بوتوبت (ر: بوسر قبر) لیلی

یاران (خ: یارب) غم روزگار بینید وین محنت نا
 شمار (ناشمار: خ- و روزگار؛ ر: بی شمار) بینید
 دلبر شده یار مانده بی دل دلبر نگرید و یار بینید
 آنرا که عزیز جان و جان (ر: عزیز تر از جان) بود بیجان و عزیز خار بینید
 روشن کن چشم فرقدانرا (خ: مرقدانرا) در مرقد تنگ و تار بینید
 طاوس بهشت طالبانرا در مطلب مور و مار بینید
 آرامش جان عاشقانرا آرامگه و قرار بینید
 آرایش صدر دوستانرا در صدر (خ: در صد) نزار بینید
 خاتون حصار نیکوئی را از (ر: در) خاک سیاه حصار بینید
 زین واسطه خاک بدکهر را کان در شاهوار بینید

(بقیه در صفحه ۵۳۴)

چون نیست نهمت زیادرفته
 گورخش تو پیش دارد آهنگ
 ۸۰ رفتی تو ازین خوابه رستی
 من نیز چو بر گشایم این بند
 تا طوف زوم بگردد مهت
 تا با تو در آمدن دین خاک
 جاوید بهشت جای بادت
 خواهی تو نشسته خواه خفته
 زانست که هست پای من لنگ
 در بزمگه ارم نشستی
 آیم بتو بعد روزگی چند *
 خالی نیم از وفا و عهدت
 با و کفنت ز خون من پاک
 جان در حرم خدای بادت

۷۸ ح : حذف شده . ۷۸ پ ج خ در : ز راه رفته .
 ۷۸ ب پ ت ج خ د : خواه رفته . ۷۹ آ ب ت ز : کز نقش ؛
 ر : داشت آهنگ . ۸۰ د : رفتی و ازین . ۸۰ ب ارم :
 د-آوم .

* ۸۲ ، ۸۳ ح :

این پیش روی که گشت پیدا
 بر سوک توای تذرو خاکی
 ۸۲ ج : باطوف زدن ، پ : باطوف زخم ؛ ب ت ز
 ج : زدن ، د : زخم . ۸۲ پ : خاکی نیم ، ج ر :
 وفای عهدت . ۸۳ خ : در آمدن بدین خاک ،
 د : در آیم اندرین خاک ؛ ت چ : بدین .
 ۸۳ ز خون : پ-حوشت . ۸۴ خ : بایدت

۷۰ هرکنج که آن درون غاریست
 من مار کز آشیان برنجم
 شوریده بدی چوریک در راه
 چون ماه غریبیت نصیب است
 در صورت اگر زمن نهانی
 ۷۵ گو دور شدی ز چشم رنجور
 گو نقش تو از میانه برخاست
 من کز تو بیاد دل نهادم
 بر دامن او نشسته ماریست
 بر گور تو پاسبان گنجم
 آسوده شدی چو آب در چاه
 از مه نه غریب اگر غریب است
 از راه صفت درون جانی
 یک چشم زد از ولم نه دور
 اندوه تو جاودانه برجاست
 یاد تو کجا رود ز یادم

۷۰. د : هم کنج ؛ آن درون : ج- اندرون ، ر: در درون ؛
 ز : غاریست . ۷۰. د : پیرامن آن نشسته ؛ پ ز :
 ماریست . ۷۱. آ ب ت ز : من مار (ت : مارم) از (ز :
 کز) آشیان چه رنجم ، پ : بر مار تو آشیان رنجم .
 ۷۱. د : در کور ؛ ر : برخاک تو . ۷۲. آ ح : سوزیده ؛
 د : بر راه . ۷۲. خ : آسوده شوی . ۷۳. ح د : حذف شده
 آ ۷۳. غریبیت : پ- غریب بی . ۷۳. پ : آن مه لغویب ؛
 ز : گر . ۷۴. ح : میان جانی . ۷۵. پ ح : حذف شده .
 ۷۵. شدی : ت- نه .
 ۷۶. پ ز ت ج : برخاست . ۷۷- ۱۵ ر : در حاشیه نوشته شده .
 آ ۷۷. پ ث خ : بیاد .

آن حال چوشک دانه چو نست
 چو نست عقیق آبدارت
 نقشت بچه رنگ می طرازند
 برچشم که جلوه می نمائی
 ۶۵ سروت بکدام جویبارست
 چونی ز گزند های این خار
 در غار همیشه جای مارست
 بر غار تو غم خورم که یاری
 هم گنج شدی که در زمینی
 وان چشمک آهوانه چو نست
 وان غالیه های تابدارت
 شمعت بچه داغ میگذازند
 در مغز که نانه می کشائی
 بزمت بکدام لاله زارست
 چون میگذرانی اندرین غار
 ای ماه ترا چه جای غارست
 چون غم نخورم که یار غاری
 گر گنج نه چرا چنینی

آ ۶۱ پ چ : آن خاک .
 ۶۲ ح : حذف شده . آ ۶۲ پ : آبدارش . ۶۳ پ :
 تابدارش . ۶۳ د : حذف شده .
 آ ۶۳ ب ح خ : می طرازد . ۶۳ پ : تیغت بچه داغ
 میگذازد ؛ داغ : ر-طشت ؛ ح خ : می گذازد .
 آ ۶۴ ب پ ز ث د : آن ؛ خار : ح-داغ . ۶۴ ز ث :
 اندران ؛ غار : ح-باغ . ۶۷ ، ۶۸ خ : حذف شده .
 آ ۶۷ پ : عاریست . ۶۷ پ : ۷۰ ؛ چه جای : ج-که یار
 ۶۸ پ ح : حذف شده . ۶۹ پ : حذف شده ؛ خ : بعد از بیت
 ۶۹ نوشته شده . ۶۹ ، ۷۰ : ث-۷۰ ، ۶۹ .

یک دسته بنفشه داشتیم چست
 بیداد گری زمن ربودش
 ریحان رخی از جهان گزیدیم
 ۵۵ دزدی بدرآمد از کهن گاه
 دز بانوی من بدین سیلست
 وانگاه بدخمه سرفرو کرد
 کای تازه گل خزان رسیده
 ای باغ ولی خراب کرده
 ۶ چوتی ز کزند خاک چونی
 پاکیزه چنانکه از دلم رست
 من کاشته بودم او درودش
 کالاً بوخس جهان ندیدم
 ریحان بشکست و ریخت بر راه
 دز بانوی من بدین دلیست
 میگفت وهمی گریست از درد
 رفته ز جهان جهان ندیده
 بر داده ولیک بر نخورده
 در ظلمت این مغاک چونی

۵۲، ۵۳ ح : حذف شده .

۵۲ ب پ ز : دست ؛ ت : یک دسه سسم .

۵۴ پ : جز لاله رخس ؛ خ : الا .

۵۵ پ ج : در راه .

۵۶ پ ح د : حذف شده .

۵۶ آ ث خ : دز بانوی . ۵۶ ب ت ز ث چ : دز بانوی .

۵۷ آ ح : آنگاه . ۵۸ آ ث : کان تازه ؛ گل : د-رخ ؛ ح :

گل جهان ندیده ، پ : خزان ندیده .

۵۸ ح : رفتی ز جهان خزان رسیده ؛ پ : بدیده .

۵۹ ر : در حاشیه نوشته شده .

از بس که سرشک لاله گون ریخت	۴۵ خوناب جگر چو شمع پالود
لااله ز گیاه گورش انگیخت	کاوخ چکنم چه چاره سازم
بگشاد زبان آتش آلود	دیلم کلهم دلستان بود
کز درد چو شمع میگدازم	این پیرگیای دیلم آیین
در جمله گیایم همان بود	بودم گل آبدار در دست
از من ستدش بزخم زوبین	۵۰ سروی ز چمن گزیدم آزاد
باد آمد و برگه اش بشکست	بشکفت بهاری از درختم
دست اجلش بباد برداو	
دردا که نکه نداشت بختم	

۴۴ ب ت ز : سرشک دیده خون ریخت .
 ۴۷ ح : حذف شده .
 ۴۷ د : دائم گله ام ز دلستان بود . ۴۷ ث : وز جمله ؛
 خ : در جمله جهان و نشان بود .
 ۴۶ - ۵۶ ر : در عاشر نوشته شده .
 ۴۸ ح خ : فریاد که این جهان باکین ؛ ج : آیین .
 ۴۹ د : گلی ؛ ت چ ر : بردست .
 ۴۹ خ : یاد آمد و . آ ه ث : ز سمن ؛ پ : کزیده .
 آ ه ب ت ز : بشکفت (نشکفت-درنوز) بهار آن درختم ؛
 بشکفت : پ-بگرفت .
 آ ه دردا که : ز-درد لکه ، ث : که ردا که ، ح : آوخ که .

از زید نشان تربتش جست
آمد نه چنان که هم نشستان
نمکین ترازان که باز گویند
سرکوفته و جگر دریده
۴. قامت زده و شکسته قامت
چون دید جمال تربت از دور
غلطید چنانکه مار غلطد
در شوشه تربتش بصد رنج
وانگه چو گیا ز تربتش رست
شوریده سران چنانکه ستان
رسوا ترازان که باز جویند
موی از بن گوش در بریده
انگلیخته از جهان قیامت
اقتاد چنانکه سایه از نور
یا کرم که زیر خار غلطد
پیچید چنانکه مار برگنج

۳۶ از زید : ب ت ز - لرزید ، ح و ز زید . ۳۶ ب پ ث :
وانگه زکیای (چوکیای درنمای پ و ث) تربتش ، ز : وانگه ز
کیا ز تربتش ، ج ح : تربتش . ۳۷ آ پ ج ح خ د : نشینان .
۳۸ پ خ : باز جویند . ۳۸ د : مسکین ترازان چه باز ؛ پ
خ : باز گویند . ۳۹ ب ز : و - حذف شده ؛ پ : سرکوفته
جگر بریده . ۳۹ ح : موی از سرو گوش خود بریده ؛ پ : گوش
بر دریده ، ث چ خ ر : گوش ها بریده .
۴۰ ج د : محنت (د : ماتم) زده ؛ ب ت ز : و - حذف شده
۴۱ ر : افتاده .
۴۲ که زیر : ث ح - بزیر ، ت ز ج : بار غلطد ؛ ح : غلطید .
۴۳ ج : پیچیده ؛ پ ث ح خ د : پیچید چو مار کنج بر کنج .

من سوخته آن چراغ گیرم
 شمشیرکشیدنت چرا بود
 ۳۰ ان عربده می نمود عذرا
 تن خسته و جامه پاره کرده
 زان گونه که او سرشگ رانده
 زید از پس او چو سایه پویان
 چون کوه بکوه و دشت بردشت
 ۳۵ زانجا که مزاج طبع را خوست
 کز باد طپانچه بمیرم
 این پشه نه آخر اثردها بود
 چون وحش دوان بگرد صحرا
 بروی دو گان نظاره کرده
 چشم همه بر سرشگ مانده
 وز سایه او خلاص جویان
 گریان و جزع کنان بسی گشت
 کرد آرزوی زیارت دوست

۲۸ پ : طپانچه - حذف شده . ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱ ت : حذف شده
 ۲۹ پشه : ح - گشته ؛ نه : د - در .
 ۳۰ پ : این ؛ می نمود : ب ت ز - هم نمود
 ۳۱ بگردد صحرا : ج چ ح خ - بکوه و صحرا ، د : میان صحرا .
 ۳۲ پ : جان خسته ؛ چ در : پاره گشته . ۳۳ د : دروی ،
 چ در : نظاره گشته . ۳۴ ت : راند . ۳۵ ر : در ،
 ت : ماند . ۳۶ پس : ر - پی ؛ پ : چو - حذف شده
 ۳۷ ح : چون برق بکوه و دشت می گشت .
 ۳۸ گریان : چ - مدهوش ؛ خ : همی گشت ؛
 ح : گریان گریان همی برگشت .
 ۳۹ کرد : ت - کر ؛ پ : زانجا رفت با زیارت دوست .

مجنون کنار خورده بردوش	کان زلزله دید ماند بیهوش
چون صاعقه خورده برافروخت	زان برق هم اوقات هم سخت
یک لحظه دران فتادگی ماند	برجست و بچرخ سر برافشاند
کای بی نمک این چه شوز بختیست	باست رکابی این چه سختیست
۲۵ این صاعقه بر گیاه ریزند	با مورچه چنین ستیزند
موری و هزار دوزخ از پس	یک مورچه را شراره بس
خونابه بقدر جام دادن	ساغر بقیاس کام دادن

آ ۲۱ پ : مجنون کنار خورده گوش ، چ د : مجنون چو کتاره
 خورد بر گوش ، ث : مجنون که کنار خورد بر گوش ، ج :
 مجنون چو رسید اینش در گوش ، خ : مجنون چو بگرد این سخن
 گوش . ۲۱ ب : وان زلزله دید ماند مدهوش ؛ پ : دید-
 خذف شده ؛ ح : چون مرده افتاده مدهوش ، خ : آن
 لحظه ز درد کشت بیهوش ؛ ب ت ز چ : ماند خاموش .
 آ ۲۲ خورده ؛ ح - آتشی . ۲۲ ج ح خ در : وهم .
 ۲۳ برجست و بچرخ ؛ ج : وانگاه بچرخ ؛ ر : برجست
 بچرخ و سر . آ ۲۴ پ : کی فی فکر این چه ؛ نمک ؛ ب ت ز - جگر .
 ۲۴ ب ت ز ؛ رکاب . آ ۲۵ ح : ریزد . ۲۵ ح : ستیزد .
 ۲۶ ث : صدمورچه را . آ ۲۷ پ : بقدر جان بدادن ؛ ح :
 دادند ؛ د : جام باید . ۲۷ ب : دادن ؛ ح - دادند ؛ د : باید .

مجنون که نشان رنگ او دید	وان شورش حال تنگ او دید
گفتا چه رسیدت ای برادر	کز دود نفس بر آری آذر
۱۵ رخساره چرا تپاه کردی	در آعه چرا سیاه کردی
گفت از پی آنکه بخت برگشت	واندازه کارها دگر گشت
آبی سیاه از زمین برآمد	مرگ از در آهنین در آمد
بارید بیابان ما تنگوکی	وز گلبن ما نماید برگی
ماه بهی از فلک در افتاد	سرو سہی از چمن بر افتاد
۲۰ لیلی شد و رخت ازین جهان برد	با داغ تو زیست هم در آن مرد

آ ۱۳ که : ج ر - چو ، ح : که نشست و رنگ ؛ ت ج چ
 خ : و رنگ . ب ۱۳ د : سوزش ، ت چ د : و حال ؛ ب :
 حال و ؛ ح : وان شورش تنگ و نام او دید . آ ۱۴ ب : سیدی
 ب ۱۴ نفس : ز - درون .
 ب ۱۵ ت ج ج چ ح خ در : اندازه ؛ ح ر : کارما . آ ۱۷ ت ج چ آب
 ب ۱۷ پ ر : برآمد . ب ۱۸ ح : کز ، د : از .
 آ ۱۹ د : راه بهی از فلک بر افتاد ؛ ز : بر افتاد .
 ب ۱۹ ب پ ت ز د : در افتاد .
 آ ۲۰ ح ر : از جهان ، پ : از میان برد .
 ب ۲۰ زیست : ح - بود ، خ : زادو ؛
 ب پ : زیست و ؛ د : بدان ، ر : بران .

برمشهد او که موج خون بود آن سوخته دل میپرس چون بود
 از دیده چون خون سرشک ریزان مردم ز نفیر او گریزان
 چندان غم و درد یاد کردش کافاق سیاه شد ز دردش
 و ز روضه آن چراغ تابان بگرفت سبک ره بیابان *
 آمد بر آن ز راه برده تاریک شب چراغ مرده
 گریان گریان نشست پیشش شورید آب چشم خویشش
 میکوفت بگریه هر زمان بر میزد ز دریغ بر زمین سر

آء بر : ح - از ؛ او : ز - خون ؛ بود : خ - شد .
 بء بود : خ - شد . آء چو : د - ز ؛ ۸ - ۴۲ ر : در
 حاشیه نوشته شده . آء غم و درد : پ ج ح - پدرانہ ، ج :
 ز فراق . آء ث : سیه شده ؛ خ : بدر دش .
 آء ح : از روضه آن بهار خندان ؛ پ ج : آن بهار خندان .
 * ج ر (در حاشیه) ازوده ؛
 میرفت چنانکه از کمان تیر چون طالب صیدگاه (ر بقت) نخچیر
 آء ث : ز راه رفته .
 آء ح د : شبی ؛ زر : و چراغ .
 آء ز : شوریده ، ج : شویده ، ح : شوید ، د : سوزیده
 آء ث ج خ د : میکفت ، ر : زگریه .
 آء ح خ : میزد بدریغ دست بر سر .

خبر یافتن مجنون از وفات لیلی *

طغراکش این مثال مشهور	بر شقه چنان نوشت منشور
کز حادثه وفات آنماه	چون زید شکسته دل شد آگاه
گریان شد و تلخ تلخ بگریست	بی گریه تلخ در جهان کیست
پوشید بسوک او سیاهی	چون ظلم رسیده داد خواهی
آمد سوی آن حظیره جوشان	چون ابر بهار گه خروشان

* ب ز چ : خبر یافتن مجنون از وفات لیلی ، پ ث ج :
 آگاه شدن مجنون از وفات لیلی ، ت : رفتن زید بنزدیک
 مجنون و خبر وفات لیلی دادن ، ح : خبر دادن مجنون را از
 وفات لیلی ، خ : وفات لیلی بمجنون گفتن ، د : آگاه شدن
 مجنون از وفات لیلی و زاری کردن مجنون بر تربت او ، ر : زاری
 کردن مجنون در مرگ لیلی .

آ ج ح : اشفته چنین نوشت ؛ ج د : چنین .
 آم کز : پ - جون . ب ر : چون قیس ؛ خ : چوزید ؛
 ج : شکسته کشت آگاه . آم خ : زار زار بگریست .
 ب تلخ : خ - زار . ر : در حاشیه نوشته شده . ب ح :
 چون ابر شده زجان خروشان ، خ ر : چون ابر شد از درون خروشان

۱۲۰ لیلی چونزول در زمین کرد
 جمله عرب از فراق رویش
 دیوار خزینه آهنین کرد
 هر کس ز پیش در یخ میخورد
 گشتند شکسته دل چومویش
 روضش که بهشت دوستان بود
 افسوس نمود و آه میگرد
 گفتی که بهار و بوستان بود
 خاکش ز شکوه و تابناکی
 حاجت که خلق شد ز پاکی

آ ۱۲۰ چو : د - که ؛ نزول : ث - خزینه .

ب ۱۲۰ ح : خزانه ؛ ث : و آهنین .

۱۲۱ ، ۱۲۲ : د - ۱۲۲ ، ۱۲۱ .

گ ۱۲۱ پ : هر کو ؛ ز پیش : ب ت ز - که بدش ، د :

ز پس ؛ ح : در یخ کردند .

ب ۱۲۲ ح : افسوس نموده بیخ کردند

آ ۱۲۳ ث : روضه ؛ ح : روزش ؛ دوستان :

پ - جاودان .

ب ۱۲۳ د : بهای بوستان ؛ ج چ : و - حذف شده .

گ ۱۲۴ پ ح ر : و - حذف شده .

ب ۱۲۴ ج : نزهتگه ؛ ج خ د : بیپاکی .

۱۱۵ گر بنگری از گریوه تیز
 گر پیشترت کشد از آن دست
 با عاجزنی چنین که ما ئیم
 این آب روان که بس کبود است
 کز تشنگی آن عروس را کشت
 در کار فلک کوارسد رای
 حکم شبهی کنی ز شبدیز
 فرموش کنی که عالمی هست
 اسرار فلک کجا گشائیم
 آتش برآد از آب رودست
 وز آب خودش ندا و یک مشت

۱۱۴ پ : این ؛ چ : باده پیمای ، کار فرمای .
 ۱۱۵ کار : ح - دور ؛ پ ث ج ج : رسد پای .
 ۱۱۶ ، ۱۱۵ ح : حذف شده .
 ۱۱۵ خ : گر بگری از ؛ ب ت ز : آن گریوه پر ، پ ؛
 این گریوه شیر .
 ۱۱۵ ب پ ت ز ج چ خ : حکم سیمیه (چ خ : پشه ، ج : سیمیه ،
 ز : شبه) کنی بشدیز (ب ت ز : ز شبگیر) . ۱۱۶ ث ج : حذف شده .
 ۱۱۶ چ : کشند ، خ : کشید . ۱۱۷ پ : حذف شده .
 ۱۱۷ ث ر : چنانکه .
 ۱۱۸ آب : ح - ریک ؛ روان : پ - سان . ۱۱۸ ث : آتش برآب
 دان که بودست ، ح : آتش برآنگ آب دودست ؛ پ ج : آتش
 نبرد (پ : برد) کاب (پ : ازان) رودست ؛ از آب : ر - کاب .
 ۱۱۹ پ : این . ۱۱۹ ح : از آب خوشش نداد .

زان بعض که در سرشتش آید
 آنرا که بطبع در کشتی نیست
 تدبیر و آن کند کزین چاه
 زین سلسله پای چون رهاوند
 ۱۱۰ شب رفت حکایت اندکی کن
 کو خسرو و کیقباد و کو جم
 زین چه بحیل نمیتوان رست
 کوشید جوان و رای زد پیر
 نقش همه خوب زشتش آید
 پروای خوشی و ناخوشی نیست
 در قصر بهشت چون کند راه
 خود را بنجات چون رساند
 یک را دو ممکن دورا یکی کن
 رفتند و روند دیگران هم
 وین در بجدل نمیتوان بست
 نگشاد کس این گره تدبیر

۱۰۶، ۱۰۷ د : حذف شده

۱۰۶ بعض : ز - بند ؛ چ : در - حذف شده ؛ سرشتش ؛
 پ - سرست ؛ ث : آمد ، ح : آرد . ۱۰۶ پ : زشت ،
 ث : آمد ، ح : آرد . ۱۰۷ پ خ : و آنرا که بطبع در
 کوشی ، ث : سرکشی ؛ ح : در کوشی . ۱۰۸ دران ؛ پ -
 چنان ، ح خ : بدان ، د : کران . ۱۰۸ کند ؛ خ - برد
 ۱۰۹ پ : زین سنبله . ۱۰۹ بنجات ؛ ح - به بهشت ؛
 چون ؛ خ - کی . ۱۱۰ ت ز : حکایت . ۱۱۰ ث خ : یک با (خ ؛ وا) دو
 ممکن دو با (خ ؛ وا) یکی . ۱۱۱ کیقباد ؛ پ ث چ خ د - کو قباد .
 ۱۱۱ روند ؛ ز - شوند ، ج : رویم ؛ خ : رویم مادگرم . ۱۱۲ ح : حذف شده
 ۱۱۲ زان . ۱۱۲ بجدل ؛ ث بحیل . ۱۱۳ پ : و رای و تدبیر .

۱۰۰ خون میخورد و دهان ندارد
 او بر همه مرد ریگ رانده
 نقشی که طراز این نورست
 چون مرد گشاده دل دین دیر
 جان چون نبود که جان ندارد
 باز از همه مرد ریگ مانده
 ز اندازه آستین مردست
 اندیشه کند بخوبی و خیر
 خارش گل و چاه و تخت بیند
 کان لحظه بچشم بخت بیند
 وان روز که از سر ملالت
 دروی نگرد ز روی حالت

۱۰۰ ، ۱۰۱ : ج - ۱۰۱ ، ۱۰۰

۱۰۰ ث ج : برد ، ح خ : ببرد .

۱۰۱ ح : حذف شده .

۱۰۱ آ پ : آن ؛ خ ر : مرده ، پ : مانده .

۱۰۱ آ خ ر : مرده .

۱۰۲ آ ث ر : آن .

۱۰۲ ب پ : ماستین .

۱۰۳ ح : حذف شده .

۱۰۴ آ پ : تخت چاه بیند ؛ چاه : ث - خار ؛ خ : بخت .

۱۰۴ ب بخت : پ - ماه ، ث ر : سخت . ۱۰۵ آ روز : ب بخت

ز - سرو . ۱۰۵ پ : نگری ؛ خ : نگری بچشم حالت ، ج

ح ر : نگرد بچشم حالت .

تا چاه نشد بزیرت این تخت
 کین چرخ کمان لاجوردی
 ۹۵ از بیخ زمین نرست برگی
 ژرفست محیط این جزیره
 کشتی زمین بساحل انداز
 آنجا که نهنگ جان ستانست
 صندوقه رواق گردان
 به گوز میان برون بری رخت
 گردد ز تو گرتو زو نگردی
 کاسیب نیافت از تگرگی
 خاکش سیهست و آب تیره
 باشد که بشهر خودری باز
 و خون نه سخن در استخوانست
 غرقست بخون راد مروان

آ ۹۳ ب پ ت ز ج : تا جانت (پ : تاکاه ، ج : تا چاره) نشد
 بزیر این ، ح : تا جانشود بزیر آن ، ث : بزیر ،
 د : بزیرت ای بخت .
 آ ۹۴ ، ب ۹۴ ، آ ۹۵ ، پ ۹۴ - آ ۹۴ ، ب ۹۵ ، آ ۹۴ .
 ب ۹۴ زو : ث - او . ب ۹۵ نیافت : ح - ندید ؛ پ : نیافت
 ار بلندی . آ ۹۶ پ خ : جریده ، د : جزیده .
 ب ۹۶ ب : خاک سیهست آب ، ث : کالش ، خ : و حذف شده
 آ ۹۷ ث : بشیر خود رسد باز . آ ۹۸ ث ج چ خ : اینجا ،
 ح : کافجا .
 ب ۹۸ د : درخوان بسخن ، نه : پ - که ؛ ب ت ز : نه
 استخوانست . آ ۹۹ پ ث ج چ ح خ ر : صندوقه این
 (ج : آن) رواق . ب ۹۹ راد : ت ح خ - زاد ، ث د : راز .

خاتون حصار شد حصاری
 پر داخته شد حیات او نیز
 آن کیست که اوستد نینداخت
 بازار جهان اگر چه تیز است
 ۹۰. نمولیت جهان فرشته پیکر
 نشست فرشته برین گاه
 هان تا تفرید این عجورت
 آسود غم از خزینه داری
 بنوشت جهان برات او نیز
 وان پر شده چیست کو نپرداخت
 کاسد شده پیاده خیز است
 تسبیح بدست و تیغ در بر
 کین غول کهن نبردش از راه
 چون خود نکند کبود و کوزت

۸۷ - ۱۲۴ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۸۸ پ ت ر : آن چیست ، ستد : ح خ د - سپر ؛ ت :
 نپرداخت .
 ۸۸ ح : شده کو کهر نینداخت ، پ ت : نینداخت .
 ۸۹ ح : حذف شده .
 ۸۹ ب : زان پر شده ؛ پیاده ؛ پ - سار ، ت : و ساواج
 ج : پاو ، در : بیاد . ۹۰ ح : تیغ بر سر .
 ۹۱ خ : بنشست فرشته درین راه ؛ ح : درین راه ؛ د : فرشته
 و بدین کار . ۹۲ ح : کان ؛ غول ؛ ج - دیو ؛ خ : کهن ؛
 د : نبردش آزار .
 ۹۳ کبود و کوزت ؛ ب ز - کوند کورت ، ت : کور کورت ،
 ج : تو کور و کوزت ، ح : سیاه روزت ، خ : بوند و کوزت ، د : کبود کورت

خون ریخت بر آب زندگانش	پیرانه گریست بر جوانیش
که روی نهاد بر جبینش	که ریخت سرشک بر سریش
کان چشمه آب را بخون شست	۸۰ چندان ز سرشکهای خون رست
کز ناله او سپهر نالید	چندان ز غمش بمهر نالید
می کرد بران عقیق گلرنگ	آن نوحه که خون شود بدو سنگ
صندوق جگر هم از جگر بست	مه را ز ستاره طوق بر بست
گل را بگلاب و عنبر آلود	آراستش آن چنان که فرمود
کاسایش خاک هست و خاک	۸۵ بسپرد بخاک و نامدش باک

۷۸، ۷۹ : پ ۷۸، ۷۹ . پ : بعد از بیت ۸۱ تکرار شده .
 ۷۹ ب ت ز : که دیده ؛ نهاد ؛ پ - مباد
 ۸۰ ح : حذف شده .
 ۸۰ ب پ ت ز ج د : سرشکهای . آ ۸۱ پ : ز پیش .
 ۸۱ پ ث ج : کز نالش . آ ۸۲ ج ح خ : زان ؛ ب ت ز ج
 د : شدی برو ؛ بدو ؛ پ - بدان ، ج : ازو . آ ۸۳ می کرد ؛
 ب - می ریخت ؛ ج ح خ د : بدان .
 آ ۸۳ ز ستاره طوق ؛ پ ث - ستاره طرف ، ج خ : طرف
 آ ۸۳ جگر هم ؛ خ - جگویم .
 آ ۸۴ ث : چنان فرمود .
 آ ۸۵ ز : و - حذف شده . آ ۸۵ ب ت ز : کارایش .

۷۰ دیدی چوزره غلط فتادی
 با عاقلی چنان تمامت
 این گفت و بگریه دیده تر کرد
 چون راز نهفته بر زبان داد
 مادر که عروس را چنان دید
 معجز ز سر سپید بگشاد
 ۷۵ در حسرت روی و موی فرزند
 هر موی که بود خواندش از بر
 بر همچو خودی نظر نهادی
 مجنون زمانه گشت نامت
 آهنگ ولایتی دگر کرد
 جانان طلبید و رفت جان داد
 آیا که قیامت آن زمان دید
 موی چو سمن بیاد برداد
 بر میزد و روی و موی می کند
 هر موی که داشت کندش از سر

۷۰. آ. خ : دیدی که ز خود غلط ؛ خ : چون ؛ ث : چوره .
 ۷۱. ب. ث : هم بر چو خودی .
 ۷۲. آ. خ : یا ، چ ح د : عاقلی . ۷۳، ۷۲ : ح-۷۲، ۷۳ .
 ۷۴. آ. ز : و-حذف شده .
 ۷۵. ب. ر : واهنگ ولایت ؛ ز ج : ولایت .
 ۷۶. آ. ج : بر دهان ؛ ث : زبان راند .
 ۷۷. ب. ت د : طلبید رفت (د : و) جان ؛ و رفت : پ ج ج-لیک ،
 خ : تاکه ، ر : وزود ، ث : طلبید لیک جان خواند . ۷۸. که :
 ح-چون ؛ ث ج : عروس آنچنان . ۷۹. آیا : ح-خ-گویا ، د : گویی .
 ۸۰. ح خ د : مویی . ۸۱. پ ث ج چ : موی و روی . ۸۲. چ ح خ ز : سر
 میزد ؛ ج : بر میزد روی ؛ ث ر : موی و روی ؛ می کند : پ . ۸۳. پ ح خ : بود

تا داشت درین جهان شماری
وان لخطه که در غم تو می بود
و امروز که در نقاب خاکست
۶۵ چون منتظران درین گذرگاه
می پاید تا تو در پی آبی
یک ره برهان از انتظارش
وین پند بدوده از ز بانم
ز نهار نظر مدار ازین پس
جز با غم تو نداشت کاری
غمهای ترا بتوشه می بود
هم در هوس تو ورد ناکست
هست از قبل تو چشم در راه
سرباز پس است تا کی آبی
ورخز بخزینه کنارش
کای جان من و هلاک جانم
جز بر کرم خدانه بر کس

۶۲ درین جهان : ح- وطن درین ؛ شماری : ب-ز- و شادی
۶۳ کاری : ت-ز- یادی
۶۴ پ : کان ، چ خ : آن .
۶۵ ترا بتوشه : ز- ترا نوشته ، ر : تورا توشه ،
۶۶ ح : دران .
۶۷ پ ز ث ح ر : بر راه . آء پ : من رفته و تودر ،
خ : پاید و ؛ پی : ج- بر . بء پ : جسم برهت
تا کی آبی ؛ پس است : خ-ست . آء از : پ ح خ د-ز
۶۷ خز : ح- کش ؛ خ : بخزانه .
۶۸ - ۷۱ ر : در حاشیه نوشته شده .
۶۹ ح : کین جان . بء پ ث ج چ ح خ در : خدای بر کس .

برخاک من آن غریب خاکی
 یار است عجب عزیز یار است
 ۵۵ از بهر خدا نکوش داری
 آن دل که بیابیش بجوی
 من داشته ام عزیز وارش
 گو لیلی ازین سرای دلگیر
 از مهر تو تن بخاک میداد
 ۶۰ در عاشقی تو صادق کرد
 احوال چه پرسیم که چون رفت
 نالد بدریغ و درد ناکی
 از من بپر تو یادگار است
 در روی نکنی نظر خواری
 وان قصه که دانیش بگویی
 تو نیز چو من عزیز وارش
 آن لحظه که می برید زنجیر
 بر یاد تو جان پاک میداد
 جان در سر کار عاشقی کرد
 با عشق تو از جهان برون رفت

آ ۵۳ پ : این . آ ۵۴ ث ج ر : یار است عجب و عزیز
 یار است ؛ عجب : پ - و بس .
 ب ۵۴ پ : وز من بتو سخت یادگار است ؛ ث ج ر :
 یادگار است .
 پ ۵۵ پ : دردی نکنی .
 آ ۵۶ ج د : وان دل که بیابیش (توانیش - در نزد ج) بجوی ؛
 ث : بیابیش . ب ۵۷ ح : چون . آ ۵۸ ح : کوی ؛
 آ ۵۹ ج ر : در مهر ، ب ح : از بهر ؛ تن : ح - دل .
 ب ۶۰ جان : ج - سر ؛ چ ح : سر و کار ؛ کار : پ ث خ - عشق و
 آ ۶۰ ج : پر سیمش .

۴۵ سرم ز غبار دوست درکش
 فرقم ز گلاب اشک تر کن
 بر بند حنوطم از گل زرد
 خون کن کفتم که من شهیدم
 آراسته کن عروس وارم
 ۵۰ آواره من چو گردد آگاه
 وانم که ز راه سوگواری
 چون بر سر خاک من نشیند
 وز دوری دوست مرده باشم
 نیلم ز نیاز دوست برکش
 عطر من ز شمامه جگر کن
 کافور فشام از دم سرد
 تا باشد رنگ روز عیدم
 بسیار بخاک پوده دارم
 کاواره شدم من از وطن گاه
 آید بسلام این عماری
 مه جوید لیک خاک بیند

آ ۴۴ د : آنلحظه .

ب ۴۴ ب ت ز ح د : از .

آ ۴۵ ث : سرمه ز غبار دوست برکش .

ب ۴۵ پ : میلیم ز نیاز دوست درکش ؛ ح : ز بهار، خ :

ز نثار . آ ۴۶ پ : حذف شده . آ ۴۶ ب ت ز ج : بکلاب

ب ۴۶ د : ز شمامه ؛ ح : دگر کن .

آ ۴۷ ح : بر بند . آ ۴۸ کن : پ-من .

ب ۴۹ د : وارم .

آ ۵۰ ج د : زاوازه ؛ ح : چون . ب ۵۰ د : گذرگاه

آ ۵۱ سر خاک من : پ-سر بر تم . ب ۵۱ ب ح : ولیک .

سربند قصب برخ فروهشت	۳۵ افتاد چنانکه دانه از کشت
یکباره در نیاز بگشاد	بر مادر خویش راز بگشاد
کاهو بره زهر خور و باشیر	کای مادر مهربان چه تدبیر
چون سست شدم مگیر سختم	در کوچکه افتاد رختم
جان میکنم این چه زندگانیست	خون میخورم این چه مهربانیست
کز دل بدهن رسید دردم	۴. چندان جگر نهفته خوردم
گر راز گشاده کشت شاید	چون جان ز لبم نفس گشاید
بدرود که راه در گرفتم *	چون پرده راز بر گرفتم
خون من و گردن تو ز نهار	در گردنم آر دست یکبار

۳۵ ح : افتاده . ۳۵ برخ : ج - بسر . آ ۳۷ ح : کاین مادر .
 ۳۸ ح : افتاد .
 ۳۹ پ : چه : ب ت زد - نه ، ح : ز .
 ۳۹ پ : ب ت ز ت ج ح : نه .
 آ ۴۰ پ : چندانکه جگر . آ ۴۱ ز لبم : ح - پنم . آ ۴۲ ب ت ز
 ج : پرده راز ؛ ج : پرده ز آه . آ ۴۳ ب ز ج د : بر گرفتم .
 * ج - افزوده :

آبی ز سرشک بردلم ریز	در گردنم آر دست بر خیز
در مهد سفر خوشم برد خواب	تا غسل کفن کنم بدان آب
	آ ۴۴ گردن : ت - دامن

زانروز که یار ازو جدا شد
 زان پیشتر ارچه مهربان بود
 چون عاشق خویش را بصد بند
 ۳۰ برخاطرش آن فراق ره کرد
 سروش ز گداختن گیاشد
 آن مهر یکی بصد بيفرود
 دل سوخته دید و آرزومند
 سوای ورا یکی بده کرد
 یکباره فتاد و گشت بیمار
 تب لوزه شکست پیکرش را
 تب خاله گزید شکرش را *
 وز سرو فتاده شد تدروش
 بالین طلبید زاد سروش

۲۸ - ۳۲ ر : در حاشیه نوشته شده . ۲۸ ب ز : و انروز .
 ۲۸ ر : بگداختن ؛ ح : دو تا شد . ۲۹ آ خ د : از .
 ۳۰ خ : عاشق زار را دران بند ؛ بصد بند : پ - سوسد ،
 ث ج چ ح در : دران بند .
 ۳۱ بر : پ - از ؛ ج : برخاطرا و غبار ره کرد ، آن ؛
 ث - او ؛ ب ت ز : برخاطرا آن عزیزو کرد ، چ : برخاطرش
 اشتیاق ره کرد ؛ فراق : ح هوای . ۳۲ پ : سوای دلش
 یکی بصد کرد ، خ : سوای دلش . ۳۲ ح : بدان کشید ؛
 د : از کار . ۳۳ پ : کوفت شکرش را . ۳۳ پ : سخانه
 گزید پیکرش را ؛ خاله : ج د - خال ، خ : خانه .
 * ح - افزوده : تب برتن نازکش گذر کرد گلگونه بگونه دگر کرد .
 ۳۳ ج : بالش . ۳۳ ح : تدروش .

لیلی ز سریر سربلندی
 شد چشم زده بهار باغش
 آن سرکه عصا بهای زریست
 گشت آن تن چون گل قصب پو
 ۲۵ شد بدر مهیش چون هلالی
 سو دای دلش بسر برآمد
 گرمای تموز ژاله را برد
 افتاد بچاه درومندی
 زد باد طیانچه بر چراعش
 خود را بعصابه دگر بست
 چون تار قصب ضعیف و بی نوش
 وان سر و سه پیش چون خیالی
 سرسام سرش بدل در آمد
 باد آمد و برگ لاله را برد

۲۳ ب ج چ ح خ : افتاده . ۲۳ پ ث ح : زد (ح: زان)
 باغ طیانچه ؛ بر : خ- با .
 ۲۴ د : آنکه بعصا بهای - در زیر سطر - آن زرکه عصا بهای - زریست
 شده . ۲۴ چون گل : ر - نازک . ۲۴ خ : چون نار
 قصب ضعیف و بیهوش ؛ پ چ ح خ د : بیهوش ، ب : بی نوش ،
 ج : بی نوش .

۲۵ ب ز ت ج چ : بهیش .
 ۲۵ پ ث ج چ ح خ د : خلالی .
 ۲۶ چ : سو داز دلش بسر در آمد ؛ ح : سو دای سرش
 ز سر در آمد ؛ ر : در آمد
 ۲۶ د : سرسام دلش بسر ؛ بدل : ج- تن ؛ پ ر : برآمد . ۲۷ گرمای
 تموز ؛ پ گرمای آید ، خ : گرمای آید . ۲۷ ج : و حذف شده ؛ برگ : بخ- گرد

سرهای تهی زطره کاخ	آویخته هم بطره شاخ
۱۵ سیب از زنجی بدان نگوئی	برنار زنج زند که چوئی
نار از جگر کفیده خویش	خونابه چکانده بر دل ریش
بر پسته که شد دهن دریده	عناپ ز دور لب گزیده
نارنج ز روی کرد روئی	برده ز ترنج مشک بوئی
دهقان زخم می مغانه	سر مست شده بسوی خانه
۲۰ در معرکه چنین خزان	شد زخم رسیده گلستانی

۱۴ ب ت ز : سرپای ؛ ح : بهی ؛ زطره : پ-فطره ،
 خ : ز جانب ؛ ز : شاخ .
 ۱۴ خ : آویخت بهم بطیره ؛ ح : زطره .
 ۱۵ ح : سیب و زنجی بدان نگوئی ؛ پ د : از حذف شده ؛
 ب ت ز ج : زنج ؛ ث : نکویی . ۱۵ خ : به نار زنج زنان ؛
 پ : برمان زنج زنان چه گوئی ؛ ج : زنج زده ؛ ج ح در : زنان ؛
 ث : چه گوئی . ۱۶ پ : بازار جگر . ۱۶ پ ج خ : خونابه ؛
 ح : خون نابه .
 ۱۷ دور : ث-دو . ۱۸ ، ۱۹ ر : در حاشیه نوشته شده ، ج ۱۹ ،
 ۱۸ . ۱۸ ح : نارنج زوجه ؛ ب : کرده .
 ۱۹ خ : زغم می ؛ پ : می سبابه .
 ۲۰ پ : چنین جوانی . ۲۰ ج ح د : شد چشم .

گل نامه خون بدست گیرد	سیمای سمن شکست گیرد
پیچیده شود چو مار ضحاک	بر فرق چمن کلاله خاک
افتادن برگ هست معذور	چون باد مخالف آید از دور
ز اندیشه باد رخت ریزند	کانان که ز غرقه می گیرند
خیری شود از غبار زروی	۱۰ آن سبزه چرخ لاجوردی
آلوده بخون چو موسی روباه	روباه زره قتاده در راه
شیرین نمکان تاک مخمور	نازک جگران باغ رنجور
زنگی بچکان تاک راسر	انداخته هندوی کدیور

آء ب : سیماب ، ز : مینای ؛ پ : کردد . بء خون : چ : ر : نم ؛
 پ : کردد . آء ث ح : غلاله ، خ : علاقه . آء ث : چون دید
 آء ت : ز حذف شده ؛ پ ث ج چ ح خ ر : ز غرقه که (پ : زهر
 که) گیرند . ۱۰ ، ۱۱ ر : در حاشیه نوشته شده . آء ب ت ز : از
 سبزه سبز لاجوردی ؛ ح : زان ؛ چرخ : ث چ - سبز .
 آء ح : خیره ؛ ب پ ت ز ث در : شده .
 آء زره : پ - رزر ، ج : ززر ؛ ب ت : قتاد ؛ د : بر راه
 آء پ : آلوده بخون ؛ چو : ب ت ز - و . آء ح : پاک ؛
 د : مهجور . آء ث : حذف شده .
 آء د : هندوی ؛ کدیور : پ - منور ، ت : کلیور ، خ : کزلیور .
 آء پ : هندو بچکان باغ راسر ؛ ح : پاک .

صفت خزان و وفات لیلی *

شرطت که وقت برگ ریزان	خونابه شود ز برگ ریزان
خونی که بود درون هرشاخ	بیرون چکد از مسام سوراخ
قاروره آب سرد گردد	رخساره باغ زرد گردد
شاخ آبله هلاک یابد	زر جوید برگ و خاک یابد
۵ نوکس بجمازه برنهد رخت	شمشاد در افتد از سر تخت

* ب : وفات کردن لیلی و وصیت کردن ، پ ر : صفت خزان و وفات (ر : و درگذشتن) لیلی ، ت د : در صفت خزان و مرض (د : مرض حذف شده) وفات لیلی ، ز : گفتار اندر صفت فصل خزان ، ث : صفت وفات یافتن لیلی و خزان گوید ، ج : وفات یافتن لیلی و صفت خزان ، چ : گفتار در وفات لیلی ، ح : گفتار در رنجوری لیلی و وفات او ، خ : وفات یافتن لیلی ، آ : شرطت : ج-بس طشت ؛ پ : شرطت بوقت . ب ت ز ج چ : جهد از مسام ، د : جهد ، پ : چکد از مسام هر شاخ . ۴ ح خ : حذف شده . ۳ برگ و خاک : پ چ : لیک خاک ، ث : برگ خار ؛ د : و حذف شده . آ ه پ : بجماز .

عشقی که ز عصمتش جدا نیست
 عشق آینه بلند نور است
 عشق غرضی بها ندارد
 با عشق کجا غرض بود راست
 جز توهمه عاشقان که هستند
 عشق این بود آن دیگر کدام است
 چون عشق بصدق ره نماید
 چون عشق بدین تمامی افتد
 شد کاسد نقد نیک نامی
 آن عشق نه شهوت هوا نیست
 شهوت ز حساب عشق دور است
 کس عشق غرض روا ندارد
 عشقی که غرض نشست برخاست
 دور از توهمه غرض پرستند
 صدق این بود آن دیگر حرام است
 یک خوبی دوست ده نماید
 در سگه نیک نامی افتد
 سرمایه توبه نظامی

۱۹۶ ث خ د : خدا نیست . ۱۹۶ ث : شهوتی هوا نیست؛
 ب ت ز : و هوا نیست .
 ۱۹۷ عشق : چ - عقل . ۱۹۸ پ : بها ندارد .
 ۱۹۸ پ چ ر : و غرض . ۱۹۹ پ ث ج ج ح خ در : غرض
 کجا . ۱۹۹ پ : غرض نیست ؛ ز : و برخاست .
 ۲۰۰ ب ت ز : در دل بجز از (ت ز : دور از دل جز) غرض نیستند؛
 توهمه : پ تو گر ، ث ج چ خ : دل تو ، ح : رخ تو .
 ۲۰۱ خ : آن بود این . ۲۰۲ ث : ره نماید .
 ۲۰۳ خ : شد خوبی نفس نیک ؛ نقد : پ ح - نقش ، ج : عشق .
 ۲۰۴ خ : و توبه ؛ ر : توبه ای نظامی

مجنونی از او ورق فشانده
 ۱۹۰ از دیدن آن بهارخندان
 میخواند ز روی نیک فالی
 شرحی ز وفای دوست میگفت
 زید آن همه بیتهای چون نوش
 میخواند برو ثنای پاک
 ۱۹۵ کز حرمت عشق پاک بازت
 لیلی شده آن رمق که مانده
 گشته هوسش هزارچندان*
 هر لحظه قصیده وصالی
 مغزی ز برون پوست میسفت
 میداشت بسان حلقه درگوش
 کاحسنت زهی حویم خاکی
 بر عقل فریضه شدنمازت

آ ۱۸۹ ب ت ز : از ان ورق برانده (ز : که مانده) .
 آ ۱۸۹ ب ت زح : آن ورق که مانده (ت : خوانده) ، پ : آن
 رفیق مانده . * ح - افزوده :
 می خواند ز روی ببقارای پاکیزه قصیده بهاری
 آ ۱۹۱ ح : میگفت ز روی ؛ ب ت زد : تنگ حالی ، ح :
 نیک حالی . آ ۱۹۱ ب ت ز : و حالی . آ ۱۹۲ زوفای : پ -
 دو وصال ، پ د : ز وصال . آ ۱۹۲ ث ج چ ح خ : ز درون ؛
 ر : ز درون پوست میگفت . آ ۱۹۳ زید : خ - دید ؛ چ : این .
 آ ۱۹۴ برو ثنای : ب ت ز - برو (ب ز : بدو) ثار .
 ب ۱۹۴ پ : کاحسند وزهی حویم خاکی ؛ ز ج ح د : حویم خاکی .
 آ ۱۹۵ پ : کز حرمت عشق پاک باربیت .
 ب ۱۹۵ خ : برعقل ؛ پ : نمازیت .

چون کار و باستخوان رسیدش زخمه بهلاک جان رسیدش
 زد نعره و راه دشت برداشت تیغ از سر و سر ز پشت برداشت *
 ۱۸۵ با آن ددگان ز بی قراری می زد نفسی بزور وزاری
 آیین دگر گرفته کارش آینه خویش داده یارش
 در حلقه زلف آن هم آغوش خود را ز شتاب کرده فرموش
 اورا بغلط که خود منم یار آورده بجای خود ببازار

۱۸۳ د : حذف شده .

۱۸۳ ب ت : رخنه ، ث : زحمت .

۱۸۴ - ۱۸۸ : ث - ۱۸۷ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۸۴ ، ۱۸۸ .

۱۸۴ ب د : شمع از ؛ طشت : ح - تیغ ، ر : خشت .

* پ ت ج ج ح خ ر - افزوده :

میگشت چو آسیای گردان زید (پ ت ج ح خ : شیر)

از پس او (ج : از پس و پیش او ، پ ح خ : و او)

چو شیر مردان (ج : چوکوی گردان) ، این بیت در

نسخه ث - بعد از بیت ۱۸۷ افزوده شده .

۱۸۶ ز : آینه ؛ دگر : پ - دل .

۱۸۷ ب ر : کرد ؛ پ : کرده خاموش .

۱۸۸ آ پ ت ج در : و اورا .

۱۸۸ ب آورده : پ - و امروز ، د : و آورده .

۱۷۵ آنرا دهنی بکوی سازی
 زانجا که قیاس رای من بود
 هرکس بنواله ایست درخور
 سودازده با قمرن سازد
 آنرا که نسیم گل تمامست
 ۱۸۰ مجنون زچنان نظاره کردن
 گشت از می بیخوی چنان مست
 دل گرچه زعذر پاک میکرد
 وین رازنخی بکوی بازی
 آن گوی سزای این دهن بود
 یکی بجگو یکی بشکر
 صفرا زده را شکر نسازد
 بروی همه بویها حراست
 زد دست بجامه پاره کردن
 کز پای در آمد و شد از دست
 بی طاقتیش هلاک میکرد

۱۷۵، ۱۷۶ ج : حذف شده . آ ۱۷۵ پ ث ح خ : آنرا زنخی ؛
 ر : بازی . ب ۱۷۵ پ ث ح خ : دهنی ؛ ر : سازی .
 ب ۱۷۶ ب ت ز در : آن کوی و (ت د : و حذف شده) دهان
 (ر : زنج) سزای من بود ؛ ث ح : آن دهن (ث : دهان)
 بود ؛ ۱۷۷ ح : حذف شده .

آ ۱۷۷ ج : در خورد .
 آ ۱۷۸ ، ب ۱۷۸ : ح ۱۷۸ ، آ ۱۷۸ . با قمر : ب- راقمر ،
 خ : راجگر . ب ۱۷۸ ر : پ چ - با . ب ۱۷۹ بویها : پ-
 میوه ، ب ت ز ج : میوها .

آ ۱۸۱ می : ب ت ز - سر . آ ۱۸۱ ج : کز
 آ ۱۸۲ ، ب ۱۸۲ : ح ۱۸۲ - آ ۱۸۲ ، آ ۱۸۲ پ : دل کو

۱۶۵ بنویس دو حرف در یکی نام
 یک در دو وزن بدین طریقی
 چون ریخت نثار اشک مجنون
 لیلی بگرشمهای مستش
 کرد از لب خود بجای آن در
 ۱۷۰ چون غالیه زلفهای رنگی
 زان غالیه دان شکر انگیز
 از بس که فشانند بر سر یار
 اندیشه ز مصر باج میخوابست
 آن قوم که خامش جهانند
 گو قطره دو باش در یکی جام
 یکی و یکی اگر حریفی
 زین گونه هزار در مکنون
 بر عقد گهر علاقه بستش
 از آب حیات حقه را پر
 چون غالیه دان دهان بتنگی
 مه غالیه سای و گل شکر ریز
 عنبر بمن و شکر بخوار
 همت ز حبش خراج میخواست
 چون گل همه کوی در دهانند

۱۶۶ در دو : ب-ز - درد ؛ بدین : خ-اگر .
 ۱۶۷ خ : کلی و یکی . ۱۶۸ ث : ز کوشمهای .
 ۱۶۹ ، ۱۷۰ ث : حذف شده . ۱۷۰ آ پ : زلف باش سنگی ؛
 ب ت ج ح خ : زلفهایش ؛ زد : زنگی ، چ : رنگین .
 ۱۷۱ خ : حذف شده . ۱۷۱ آ پ : شکر بر انگیز .
 ۱۷۱ آ سای : ح-سان ، ر : ساز .
 ۱۷۲ خ : زان غالیه دان فشانند بر یار ؛ ح : فشانند گل بخوار
 ۱۷۲ ح : عنبر بمن او ابر سر یار . ۱۷۳ آ پ ج : تاج ، تاز ؛
 باج . ۱۷۴ پ ر-بوی ؛ خ : همه کویا دهانند .

۱۶. درد دل مازیک خزانه است
 به کز دو یکی حرم گزینیم
 شمشیر دو تیغ یک نیام است
 چون خایه ببط دوزرده باشد
 افتد چو دو حرف جنس با هم
 من جنس توام بهم نشانی
 الا ووصفت که در میانه است
 تا هر دو بیک قدم نشینیم
 بادام دو مغز یک مقام است *
 سرمایه یکی دو کرده باشد
 در یک دگرش کنند مدغم
 یکتا کنم از هم آشیانی

۱۵۹ ث : دُر و دل ما ، ج ح خ : در دل ما ، د : هر دو در
 ما ؛ ز : ت ز - که . ۱۵۹ پ ث ج ج ح خ در : دو صد
 ۱۶۰ ج چ خ : به کز دو حرم یکی گزینیم . ۱۶۰ پ : تا هر دو
 یکی قدم ؛ ر : یا هر دو .
 ۱۶۱ ج خ : تیغ ؛ د : دو سر یکی ؛
 پ : یک سانست .
 ۱۶۱ ج : مغزو
 * پ ز ث خ در - افزوده :

شکر (ث : شکری) که بود حساب (زخ د : حیات) دانه
 یک سود (زث د : سودش) دروست (ر : دو سیب ، ث : گفت ،
 زد : دوست) . ۱۶۲ پ : چون خانه بط دو خایه باشد . ۱۶۳ پ : آمد
 چو دو حرف ؛ ح : افتد ز دو جنس حرف با هم . ۱۶۳ پ : در یکدش که
 ره دهد نم ؛ در ؛ ث - با . ۱۶۴ ح : زهم . ۱۶۴ هم ؛ پ ث ج چ خ ر - دو .

من نیستم آنچه هست بائتت
 چون من توام این دوپیکری چیست
 هیکل دو ولی یکیست بنیاد
 ۱۵۵ آنجا منم آن دگر نگاریست
 فی فی غلطم یکیست خانه
 آمیخته ایم هر دو با هم
 چنگی که بچنگ درکشد ساز
 این نقش خیال بست بائتت
 چون هر دو یکیست داوی چیست
 چون لام و الف که لام الف باد
 اینجا توئی آن دگر غباریست
 کاشوب دوئی شد از میانه
 آمیختنی چو زیر با بم
 بی زیر و بمش نباشد آواز

۱۵۲ ح : با تو .
 ۱۵۲ ح : آن نقش خیال تست با تو ؛ بست : پ-سب ،
 ب ز ث ج چ خ د : تست .
 ۱۵۳ ح : حذف شده ، د : بعد از بیت ۱۶ نوشته شده .
 ۱۵۳ ز : آن .
 ۱۵۳ پ : هر دو ؛ پ - حر تو .
 ۱۵۳ ج خ : چون لام الفی ؛ که : ح - ز .
 ۱۵۵ ت ث ج چ خ : اینجا .
 ۱۵۵ پ : آنجا توئی وان ؛ ت ج چ ح : آنجا ، ث ر : و اینجا ،
 خ د : و اینجا ، ج : این دگر ، دگر : د-دعا .
 ۱۵۷ ح : چون ؛ خ : زیر یایم . ۱۵۸ ب ت ر ث ج چ ح خ
 د : بر کند ساز ، ر : برکشد . ۱۵۸ د : بی زیر دمش .

سر برخط تو نهادن از من
 ۱۴۵ تاجان مرا زتست یاری
 از جان خودت جدا ندادم
 چون آتشم اربجوشی از تاب
 تو چشم منی نه چشم بی نور
 کی دور شوم درین ره از تو
 ۱۵۰ اینجا منی و توئی نباشد
 درع دو قواره ایم هر دو
 جان خواستن از تو دادن از من
 مولای توام بجان سپاری
 جان بی تو من این روا ندادم
 از تو نبرم چو ماهی از آب
 بینده ز چشم کی شود دور
 دوری و نعوذ باللّه از تو
 در مذهب ما دوئی نباشد
 جانی بدو پاره ایم هر دو

۱۴۶ جدا : پ- روا .

۱۴۶ من این : د- بود .

۱۴۷ پ ج د: چون آتش اگر (د : ارم) بجوشی (ج : بجوشم)؛

ب ت ز : بجوشم ، ث ج ح : بسوزی .

۱۴۸ ح : تو چشم من و و بجشم بی نور .

۱۴۸ ح : بینده چشم کی کند دور ؛

ب : شود نور .

۱۵۰ ، ۱۵۱ د : حذف شده .

۱۵۰ پ ح : اینجا .

۱۵۱ درع : ب- ذرع ، پ : درغم ، ث ر : درعی

۱۵۱ جانی : ب ت ز- باجان ، پ : جانم .

امروز که پر شکسته شد باز
 تاپشته من بجان نیامد
 چون شد سگ شاه سوی نخجیر
 آوخ بتوام چو دست رس بود
 ۱۴. آنکه بمن اوفتاد یارم
 هم دست کسی که در تو دل بست
 تا سردارم سرتو وارم
 سرنجی تو بود بسر در آید
 آن کبک دری گشاد پرواز
 طاووس تو در میان نیامد
 آهوبره شاه را زند تیر
 آن دست رسم بدست بس بود
 کز خود بدر اوفتاد کارم
 آنگاه شدی که او شد از دست
 جان پیش کش در تو دارم
 جان بی تو بود ز تن بر آید

۱۳۶ پ : شد - حذف شده . ۱۳۶ آن : پ - ار ؛ ب
 ز : کشاده . ۱۳۷ ب ت ز ح د : تا باشه (ح : بسته)
 من بجان نیاید ، ج : پشته ، ج : سینه ؛ پ ت :
 نیاید .

۱۳۷ ب پ ت ز ح د : نیاید .
 ۱۳۸ ت : زند پیر . ۱۳۹ ب : حذف شده .
 ۱۳۹ چو درنخ - ز - حذف شده ، ح : جون ؛ بود : ج نیست
 ۱۳۹ بس بود : ج : کس نیست . ۱۴۰ ح : کز پرده بدرفتاد .
 ۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۳ د : حذف شده .

۱۴۱ آخ : بر تو .
 ۱۴۳ پ : بود بسی بر آید . ۱۴۳ خ : ز بر بر آید .

چون مرهم سینه هست بسیار	کوزخم زبان مباحش در کار
گوینده غریق جست و جویت	چون یافت چه جای گفت و گویت
۱۳۰ تو یافته منی درین راه	من کم شده توام درین چاه
باهست توبه که هست من نیست	کین دست تراست و من نیست
من خود کیم و مرا چه خوانند	جز سایه تو مرا که دانند
خود را بشمار هیچ دامنم	کز هیچ کسی بهیچ مانم
از تو اثری نشست بر من	زان دان اثری که هست بر من
۱۳۵ چند آنکه چو باز می پریدم	از کبک دری نشان ندیدم

۱۲۹ ح : بعد از بیت ۱۲۲ نوشته شده . آ ۱۲۹ ز : گویند ؛ ر :

گوینده حریف جستجویت . آ ۱۲۹ ج : چه را بگفت و گویت ؛

ر : گفتگویت .

آ ۱۳۰ پ ث : تو اندرین چاه .

آ ۱۳۱ پ : تاهست .

آ ۱۳۲ پ : این ؛ ج : تو است .

آ ۱۳۲ پ ث : که خوانند ؛ ز : چه گویند .

آ ۱۳۲ ب : که دانند ؛ پ : چه خوانند ، ز : چه بویند .

آ ۱۳۵ چو : پ - تو ؛

باز : ث - باد .

آ ۱۳۵ دری : پ - لبی

من با تو چو گل بسازگاری *	تو بلبل باغ روزگاری
بر درج دهان نهاده بند	۱۲۰ امروز که هست روز پیوند
بگشاد زبان آتش انگیز	مجنون ز بخار اشک خونریز
کرده لب تو مرا زبان بند	کی یاد لب تو خوشتر از قند
کو یکسر موی کان زبان نیست	پندار زبان دین دهان نیست
مویم به زبان زبان به مویست	زان روی که بس گشاده پرست
به باشد اگر زبان شود موی	۱۲۵ چون موی زبان شود دین کوی
تا با تو سخن چو موی رانم	دانی ز چه موی شد زبانم
به گر نلکم زبان فروشی	چون خاص توام بجان فروشی

۱۱۹ ث: حذف شده . * پ ج چ ر افزوده :

یعنی (پ: معنی) چه که چو ز پ چ: چه که تا) مراندیدی (پ: بدیدی) آواز بر آسمان کشیدی .

۱۲۰ ح: حذف شده . آ ۱۲۰ د: و امروز . آ ۱۲۱ پ: ز بخاره

آ ۱۲۱ ج: آتش تیز . ۱۲۲ ب ت ز: حذف شده .

آ ۱۲۳ پ: موار ماسد . آ ۱۲۳ کان: ب د- کو؛ پ: موی آن

من نیست، ث: کان من نیست . ۱۲۴ ح: حذف شده .

آ ۱۲۴ پ: کساد، ث ج چ: روئیت . آ ۱۲۴ چ ر: مویم چو زبان

زبان چو مویست (چ: موئیت)، ث ج: موئیت . آ ۱۲۵ شود: ب

ت ز- برد . آ ۱۲۶ پ: شد زباند . آ ۱۲۶ پ: راند .

۱۱۰ تا در شب انتظار بودند
 حالی که بهم رسیده گشتند
 تشنیه زبان زیاده کوشیست
 تا دور بود خزینه از زر
 چون زر بخزانه در نهادند
 ۱۱۵ لیلی بزبان غمزه تیز
 کای سوسن ده زبان چه بو
 بلبل که سخن سکال باشد
 چون بیند روی گل به بستان
 چون شمع زبانه دار بودند
 چون صبح زبان بریده گشتند
 توفیق شناختن خموشیست
 بی قفل بود خزینه را در
 قفلی بخزینه بر نهادند
 می گفت بدیهه دل آویز
 کاندیشه من زبان ربو
 بی گل همه ساله لال باشد
 گوید نه یکی هزارستان *

۱۱۰ پ : جون وضع زمانه حار بودند ؛ ز : زبانه دل ربوندند .
 ۱۱۲ ث : توفیق زبان . آ ۱۱۳ پ : از در .
 ۱۱۴ پ ث ج ج در : بخزینه .
 ۱۱۴ پ ت : بخزانه در ؛ ث : بخزانه ؛ ب ج ح : در
 ۱۱۵ ث : و غمزه .
 ۱۱۶ ده : پ ث ح - صد .
 ۱۱۶ زبان : پ - زبا . آ ۱۱۷ که : پ ث - چو .
 ۱۱۷ ج ح در : همه سال . آ ۱۱۸ نه : پ - ر .
 * د افزوده :

معنی چه که تا مرا ندیدی آواز بر آسمان کشیدی

در حلقه دیده دوست را خواند
 چون در دلش آن ملک وطن کرد
 گشته لب آن دو دیگ پر جوش
 ۱۰۵ بادی ز ارم رسیده دلخوش
 خود را بر در چو حلقه بنشانند
 در بانی خویش خویشتن کرد
 مانند دهان کاسه خاموش
 بنشانند زبانه زان دو آتش
 بر هر دوزبان نهاد بندی
 مانند دو نقش بر دو دیوار
 چون بلبله دهان گرفته
 و آواز عشقشان جهان گیر

۱۰۲ دیده : ح - خانه . ۱۰۳ ح : جون حلقه .
 ۱۰۳ آن ملک وطن : پ : ارمک کرد ، ت : ارنک وطن .
 ۱۰۳ پ : درمای خودش بخویشتن کرد . ۱۰۴ د : بعد از بیت
 ۹۶ نوشته شده . ۱۰۴ پ : دو- حذف شده . ۱۰۵ ، ۱۰۶ : ر - ۱۰۵ ، ۱۰۶ .
 ۱۰۵ پ : بادم ؛ ج چ : رسید دلکش ؛ ح : رسید ؛ د : دلکش . ۱۰۵ ب
 ت ز : مانند زبانه زان ، پ ت د : بنشانده زبانه زان (پ : رمانه
 آن) ؛ ر : بنشانند زبانه ز آب و آتش . ۱۰۶ ر : آمد و
 سوختش . ۱۰۶ چ ر : نهار . ۱۰۷ ت ح : در دو .
 ۱۰۸ پ : ت - در ؛ ت : دهان گرفته . ۱۰۸ ت : زبان
 گرفته . ۱۰۹ عشقشان : ب - عشق آن .
 ۱۰۹ ر : آواز ؛ پ : جهانگیر ، ت : دهان گیر .

دوری زره دو قطب شد دور
 ۹۵ پیچید بهم دو یار دل سوز
 این بیخود و آن زخوردیده
 چون باز خود آمدند از آن حال
 خاتون بدر آمده ز خرگاه
 بر بسته ملک ز بارگه رخت
 ۱۰۰ پرداخته کوی و حجره زاعیار
 مجنون که حریف دید حالی
 گشت آینه دو صبح یک نور
 ماندند چنین یکی شبانروز
 مرغ غرض از میان پریده
 شاهین شده بود و شاه بدنبال
 سلطان بیزک نشست بر راه
 هم تاج تهمی بهمانده هم تخت
 جز یار نمانده هیچ دیار
 کرد از همه حرف خانه خالی

۹۴ گشت : ح-شد ؛ یک : ب ت ز- پُر . آ ۹۵ پ ت ج چ ح :
 پیچیده .

۹۵ چنین : پ- دگر ، ج : بهم .

۹۶ ز : بخود رسیده .

۹۷ ز د : و- حذف شده .

۹۸ پ : بیزک- حذف شده ؛ ج : در راه .

۹۹ ث د : بست ؛ پ : فلک .

۱۰۰ ب ت ز : هم کاخ ؛ پ : هم تاج نمانده بود و هم تخت ؛

ث د : بماند ، ز : بماند و .

۱۰۱ نمانده : ث- ندیده .

۱۰۲ که : ب ت ز ج- چو ؛ د : که جویده دید خالی ؛ ز : خالی .

در سینه کشیدش آنچنان ^{جست}
 بی زخم کرشمه بست کردش
 لام و الفی گسسته از بند
 دوخط مقوس روانه
 ۹۰ مرغی نشکفت اگر دوپریافت
 دو شمع گذاخت در یکی طشت
 افتاد دورشته در یکی تاب
 بستند دوسفته بر یکی در
 گفتی دو گل از یکی گره رست
 بی باده و بوسه مست کردش
 شد لام و الفی ز روی پیوند
 شد دایره تمام خانه
 یا عدل ترازوی دوسریافت
 جان بود یکی جسد یکی گشت
 پر شد دو صراحی از یکی آب
 رستند دو دیده در یکی سر

۸۷ ر : بیزخمه ؛ ت : مست ، ث ج ح د : پست . ۸۷ پ :
 بی باده بوسه دست کردش ؛ ث ج چ ح : بی باده بوسه .
 ۸۸ ب ت ز : لام و (ت ز : و حذف شده) الفی چو گشت پیوند ؛
 د : و حذف شده ، پ : کشته . ۸۸ ث ح د : و حذف شده ؛ ج
 چ : لام الفی . ۸۹ ، ۹۰ پ : حذف شده . ۸۹ پ : در خط ، ت ز : در خط
 مقوس آن روانه (ز : نوانه) . ۹۰ ح : بشکفت اگر دوپریافت ، ث د : بشکفت ؛ پ :
 دوپریافت . ۹۰ ت ز : با (ز ؛ با) عدل ترازوی دگریافت ؛ ث ؛ با ؛ پ ؛ ح : دوسریافت .
 ۹۱ ب ز ث : گذاشت ، پ ؛ بگذاشت ؛ ح : رشت . ۹۱ پ : جان بود و جسد یکی گشت ، ب
 ت ز : جان دو جسد یکی ؛ ج : ولیکن ؛ ح : جان بود و دو جسد یکی گشت . ۹۲ ب ت
 ز ث : افتاده . ۹۳ ب : حذف شده . ۹۳ ث ج چ ر : سفت ، ح د : سقف ؛ پ : در یکی .
 ۹۳ پ : کشد ، ت ث : بستند ؛ در ؛ ث ج ؛ بر ، ح د : از .

از دست شد این وان شد از هوش	تا دست در آمدن باغوش
کین نادره عبرت جهان نیست	این عشق نه سرسری نشا ^{نیست}
با هم سر خود بدین بهانه	۸۰ هر غم زده درون خانه
با خازن خود بهم نشسته	وان گنج حصار مهر بسته
از پیشکش خودش بیاراست	مهمان عزیز دید برخاست
دستارچه داد و طوق بر بست	از حلقه زلف و چنبر دست
کردش ز کلاله کور دین پوش	چون دید که دیلمست خاموش
وز بازوی خود حمایتش داد	۸۵ سرهنگی در گه دلش داد

۷۸ تا دست : ج - بی دست ، ح : بادست ؛ ج ر : بر آمدن (ج) :

در آمدش (در آغوش ؛ پ ت ح د : در آغوش . ۷۸ پ :

از دست شدند هر دو از هوش ؛ این وان : د - آن وان . ۷۹ ح :

حذف شده . ۷۹ نه : پ - ز ؛ ت : نشانت . ۷۹ پ :

غیرت ؛ ت : جهانست ، د : میانست . ۸۰ هر : ز - هم .

۸۱ ح : با همره خود ؛ پ ت ج د : درین فسانه ؛ ج : درین .

۸۱ وان : د - در . ۸۲ ج : وز ؛ د : از پیش خودش

چو کل بیاراست . ۸۳ ح : حذف شده .

۸۳ داد و : ر - وار . ۸۴ ح د : حذف شده .

۸۴ کور دین : ج - عنبرین . ۸۵ ج : در گه در دلش .

۸۵ ح : وز ، د : در ؛ ج : وز گیسوی .

کین عشق حقیقتی غرض نیست
هم عشق بغایت تمامست
زان از دوکان بدی برو نیست
او چون دد خویش را سرافکند
۷۵ پیدا است که عشق این دو خاکی
امروز که ناله شان شنیدیم
کز یک قدح نخورده بر دست
کالوده شهوت و غرض نیست
کورا دده و درنده رامست
کالایشی از ددی دراو نیست
فرمانبر او شد این ددی چند
سر بر نزند مگر بیپاکی
در هر دو بچشم خویش دیدیم
این گشت خراب وان دگر هست

آ ۷۱ ج : این عشق حقیقی ؛ ر : مرض نیست . ۷۱ ث ؛
کالایش ، ج : آلوده . ۷۲ هم : ب ز - هر ، ت : آن ؛
پ ث ج ج ح : بغایت . ۷۳ دده و : ب ت ز - دده ، ح : دد
و هم . ۷۳ ث : حذف شده . ۷۳ پ : ددکان ددی درو هست ؛
ب : درو ، ح د - بدو . ۷۳ پ : کالایشی از ددی دراو هست ؛
د : بدو . ۷۴ پ ث ج ج ح ر : چون او . ۷۴ شد این ؛
ج - شده ؛ پ ث : این . ۷۵ پ : نداشت رعشوی ،
ث : نداشت ؛ ح : که این دو عشق خاکی ؛ پ ت ث ر : آن .
۷۶ ج : بعد از ۷۸ نوشته شده . ۷۶ ج : که نامشان شنیدیم ،
د : که مانشان ؛ ب ت ز ث : شنیدیم . ۷۶ ج : بجای خویش
دیدیم ؛ ب ت ز : دیدیم . ۷۷ پ : کو یک قدح نخورده بر دست ؛
ث : کان ؛ ر : قدیمی . ۷۷ ج ج ح : گشته .

دستش بگرفت و پیش بردش	در خیمهٔ خاص خویش بردش
بنشانند بصد نشاط و نازش	بنواخت بوصل جان نوازش
۶۵ زید از سر محرمی و خاصی	برده ز میان عمر و عاصی
چون حلقه برون در نشسته	با آن دوگان حلقه بسته
بسته دوگان بهر کناری	پیرامن آن حرم حصاری
گریک مگس از هوا پریدی	اینش بگرفتی آن دریدی
از بیم هلاک آن دود و دام	کس برور آن حرم نزد گام
۷۰ زان ضربه که در گرفت مانده	مردم همه در شگفت مانده *

آ ۶۳ ح : دستش ؛ ث : و-حذف شده .
 ۶۴ پ : حذف شده آ ۶۴ ح : بصد هزار نازش ؛ د : و-
 حذف شده . آ ۶۴ چ ج ح ر : بوصل دل نوازش . آ ۶۵ زید : ج-
 دید ؛ ۶۵ ز : ز میان ، ث : ز میان عمر خاصی ، ج : ز میان
 عمر عاصی ، ح د : عمر عاصی . آ ۶۶ برون در : بت ز-در برون .
 آ ۶۶ دوگان : بت زد دود دام . آ ۷۰ پ : ضرب ، ح : ضربه .
 * چ افزوده :

چون مرد گشاده دل درین دیر	اندیشه کند بخوبی و خیر
خارش گل و چاه تخت بیند	کان لحظه بچشم بخت بیند
آن روز که از سر ملالت	در روی نگرود ز روی حالت
زان بغض که سر نبشتش آید	نقش همه خوب زشتش آید

افتاده دو یار هوش رفته
 کرد آمده آن دوان خونریز
 ۵۵ پیرامن آن دو یار خسته
 ز انبوه دوان بدان گذرگاه
 زانان که در آن میان دویدند
 باقی وگر از میانه جستند
 بودند فتاده آن دو دلخواه
 ۶ زید آمد و از گلاب و عنبر
 چون باز رسید هر دو را هوش
 لیلی بهزار شرمناکی
 آواز جهان ز گوش رفته
 کرده بهلاک چنگ را تیز
 چون چنبره کوه حلقه بسته
 نظاره نیافت در میان راه
 شخصی دوسه را دوان دریدند
 رفتند و بگوشهانشستند
 تا نیمه روز بر گذرگاه
 کرد آن دو بهار تاز را تر
 ماندند چون نقش نامه خاموش
 آمد بر آن غریب خاکمی

۵۳ د : افتاد ؛ پ ت ر : و هوش . ۵۳ ح : و اواز ؛
 پ : جهان گوش . ۵۴ ح : آمدن . ۵۳ ح خ : چنگها
 تیز . ۵۶ ج ج : بران ، ح د : دران .
 ۵۷ چ : وانان ، د : زانها ؛ ز : درین . ۵۸ باقی : ج جمع ؛
 پ ح خ : از میان بجستند . ۵۹ ج : در گذرگاه . آ ۶ پ
 ج : وز گلاب . ب ۶ پ : کردار دو بهار زمانه را تر .
 آ ۶ پ : جو باز دمید هر دو را ؛ ت ز ت ج ج ح : دمید .
 آ ۶ نامه : پ ت ج ر - جامه ، چ ح د : خامه .
 ۶۲ - ۱۳۶ در نسخه - خ - حذف شده .

لیلی ز نشاط آن بشارت
 اول چو ستون خیمه بر خاست
 از خیمه برون دوید بی خود
 در پای مسافر خود افتاد
 ۵۰. مجنون چو جمال دلستان دید
 بر زد شغبی سپهر فرسای
 آن زنده ولیک جان سپرده
 وین جان نسپرده لیک مرده
 شد همچو خرابی از عمارت *
 وانگه چو طناب خیمه شد راست
 نژ و ام هر اس داشت نژ و
 چون سبزه بزیر پای شمشاد
 در پرده پای خویش جان دید
 اونیز بیوفتاد از پای
 وین جان نسپرده لیک مرده

آء ۴ ر : این . ب ۶ پ : پ ۵ - در حاشیه ب ۶ - نوشته شده .
 * ج افزوده :

حون کاه سبک ز جای برجست
 حون کوه بخدمتش کمر بست
 ۴۷ پ : حذف شده . آ ۷ اول : د - آن دم .

ب ۷ خ : آنکه . آ ۸ ح : بیرون . ب ۹ پ : چون سرو .
 آ ۵ ب ت ز ث ج ح د : مجنون که .

ب ۵ ج : چون مرده که راحتی ز جان دید ؛ د : در زیر دو پای
 خویش ؛ خ : خویش جای جان دید .

آ ۵ چ ر : او نیز نگون فتاد بر جای ؛ د : و او نیز ؛ ت
 ز - در او فتاد ؛ پ ث ج : بر جای .

آ ۵ چ ح : او .

آ ۵ ب : این ، د : نبرده ؛ ج : بلکه مرده .

داده رخ آن مه ضیرش
 ره پیش گرفت بیت خوانان
 زان دام و دوان چه نرچه ماده
 ۴ هر جا که نشستی او نشستند
 آمد بدر و ثاق دلبر
 آراسته لشگری که در جنگ
 شد زید و زبیده را خبر داد
 مجنون که رفیق غمخوشت
 ۴۵ از دور سجود می نماید
 از نافه بوی خوش عبیرش
 می شده همه ره شکرشانان
 لشکر گهی از پس او فاده
 آنجا که ستاد حلقه بستند
 بالشکر و انگهی چه لشکر
 تیغ همه رسته بود از چنگ
 کان زر خلیفتی اثر داد
 چون خاک در تو بر در تست
 دستوری اگر بود در آید

۳۷ خ : نه ضیرش . ۳۷ بوی : ر-خوی ؛ خوش ؛ پ چ
 ح خ د- خود . ۳۸ ث : بیت خوبان . ۳۸ ج بخوان نیست
 ۳۹ چ : زان جمله ددان ؛ د : و- حذف شده ؛ ث : زان
 دام و دد آنخه مانده . ۳۹ پ : از بشش فاده ، ر : از پی
 او فاده . ۴ ب ت ز خ د : حذف شده . ۴ ج ح : نشست ؛
 پ : شنید . ۴ پ پ : وانجا که ستام و حلقه بستند ؛ ت ج چ
 ح : وانجا . ۴ چ خ د : حذف شده ؛ پ ث ح : و- حذف شده .
 ۴۲ د : از سنگ . ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ د : حذف شده .
 ۴۴ خ : زبیده را ؛ چ ح ر : خبر کرد .
 ۴۴ چ ح ر : اثر داد . ۴۴ پ ج چ خ ر : و غمخور .

۳. پیغام گزار راز بگشاد
 مجنون ز نشاط یار برجست
 تا هفت ره از نشاط آن کار
 زان چرخ که هفت بار برگشت
 و آنکه شکن سجود بذرفت
 ۳۵ در باره جامه تن بکشید
 در چشمه دوستی وضو خست
 وان تحفه که داشت پیش نهاد
 چرخ بنمود و باز بنشست
 می زو چو خط سپهر پرگار
 بازیش ز هفت چرخ بگذشت
 زان سان که بچهره خاک آرفت
 بوسید نخست و باز پوشید
 از سوک فراق باز پرداخت

آب ۳ پ ج چ : گزارد و راز ، ح خ : گزارد راز ، ر :
 بگفت و راز . ب ۳ خ : وان گفته ؛ پیش ؛ د - نیز .
 ب ۳ بنمود : ح - بزد . آ ۳ ح : این
 ب ۳ خط بسپهر : پ - بحط سبز .
 ب ۳ چ خ : و آنکه بشکر سجده ، ح : و آنکه بسیج چهره
 پذیرفت ، پ : و نکه .
 ب ۳ ج : زان سو ؛ بچهره ؛ خ - بسجده ؛ ح ؛ خاک میرفت
 آ ۳ ب ت ز : در جامه باره ، ث ج : پاره ، ح : در چاره
 جامه ؛ د : تن پوشید .
 ب ۳ ب پ ت ث ج : پوشید ، ز : پوشید بحست .
 آ ۳ دوستی : ح - روشنی .
 ب ۳ پ ث ج چ : وز چوک فراق ، ر : از چور فراق ؛ ج : یار پرداخت

وز گرد رهش عبیر سازم	تا از قبش حیر سازم
کز هم نفسان کسی ندارم	با او نفسی ز دل بر آرم
خواهم نظری مگر نماید *	۲۵ زان پیش کاجل کمین گشاید
تن جامه از حویر زیبا	واورد برون زخزو دیبا
بسپرد بزید پادشا وار	با هرچه بدان بود سزاوار
چون کوه گرفت سر بلندی	زید از سر آن نشاط مندی
آن مژده بدان همای بی پر	آورد بدان سرای بی در

۲۳ قبش : پ ج چ د - خشنش ، ث : ختنش ،
 خ : خشکش ، ر : خشکش .

۲۴ د : بدل .

۲۵ ت ث ج : کمر گشاید . ۲۵ ر : اگر نماید .

* چ ح خ ر افزوده :

تا چون مدد نفس نماید در جان من این هوس نماید
 ۲۶ ح خ : آورد ؛ ج : ز جزو دیبا . ۲۶ ث : حویر و دیبا ،
 حویر : چ ح ر - خزینه ، خ : خزانه .

۲۷ ث : تا هرچه ؛ د : تا هرچه بران ؛ ج : بود بدان ،

ر : بدان بدی . ۲۷ ب ز : پادشه وار . ۲۸ ج : پاک گردیده

۲۸ ب ت : ره بلندی . ۲۹ پ ج : بران ، ث : دران

۲۹ پ : وان ؛ مژده : ح - مرد ؛ ث ج : بران ، د : ازان .

آن تازه دری بقفل بسته
در چاره گوی نگر و سستی
در حجره نشست وقتنه بنشاند
کامروز نه روز انتظار است
۲۰ برخیز جهان خوشست برخیز
هم خوابه سرو کن چمن را
آن آهوی نغز را بست آ
چون یافت دری ز قفل بسته
می جست بچاره تندرستی
ور حجره خویش زید را خواند
روز طلب وصال یار است
پیش آرشکر بگل بر آمیز
در دسته لاله کش سمن را
وان نافه مشک را بدست آ

۱۶ ب پ ت ز : زان باره دری (پ : گلی) بعقل ، چ ر :
آن پاره (ر : باره) در ؛ ح : زان تازه در ؛
دری : ج - گلی ، د : گل ؛ خ : بعقل .
۱۶ ب پ : یافت - حذف شده ؛ ز : ز قفل بسته .
۱۷ نگر و : ح - کرد .
۱۷ می جست : پ چ ح د - میکرد ؛ بچاره ؛ ث - نجات .
۱۸ ب ت ز : در حجره ؛ ث : زید را راند .
۱۹ ، ۲۰ : خ - ۱۹ ، ۲۰ . ۲۰ ز چ خ : در آمیز .
۲۱ ح د : هم خانه ؛ ج : بسرو .
۲۱ ث : هم دسته لاله کن ؛ پ : در دست حواله ؛ ح
در : رشته ؛ چ : سمن را .
۲۲ ج : بدست آ .

میگرد مدار بی مدارا
 پرواخته ره ز پاس شویش
 در دیده سرشک و در دل آذر
 در طارم و در سرای و در کوی
 ۱۰ می جست دلی بهر مقامی
 بر هر فلکی منیر می بود
 ره می طلبد سوی آن کس
 چون ماتم شوی را بسر برد
 آزرک شکیب کرده برداشت
 ۱۵ بر سنگ زد آگینه چون مل
 میخورد غمی باشکارا
 برخاسته پاسبان کویش
 نه باک پدر نه بیم مادر
 می گشت ولیک دست بر روی
 میداد بهر دلی پیا می
 در هر نفسی عبیر می سود
 کو بودش یار در جهان بس
 غم خانه بخانه پدر برد
 زان عشق نهفته پرده برداشت
 بر آب سپر فکند چون گل

آء ح : غمی نه آشکارا .
 ۷ د : حذف شده . آ ۷ ز پاس : پ-زمان . ب ۷ پ
 چ ح : پاسبان ز کویش . ۹، ۸ : د-۹، ۸ .
 آ ۸ ح : سرشک ؛ پ : و-حذف شده . آ ۹ پ : سرا .
 ب ۹ ث : ولی که . ۹ د : بعد از بیت ۱۱ نوشته شده .
 ۱۰ د : حذف شده . آ ۱۰ دلی : ب پ ت ز ث-ولی . ب ۱۰ دلی :
 پ-شی ، چ ح : کسی . آ ۱۱ ب ت ز : فلکش .
 ۱۲، ۱۳ : د-۱۲، ۱۳ . ۱۲ ب بس : ث-کس . آ ۱۳ ث : بدر برد
 ۱۴ د : حذف شده . آ ۱۴ ح : کرد . ۱۴ زان : ج-وز .

رسیدن لیلی و مجنون بیکدیگر *

چون خسرو صبح خیزشادان	بر تخت نشست بامدادان
روز از سر مهر سر بر آورد	و افاق بمهر سردر آورد
روزی ز خوشی بصارت افروز	خوشر ز هزار عید و نوروز
طالع کمر مراد بسته	غوغای غم از جهان نشسته
۵ لیلی ز سرگشاده کامی	چون ماه فلک بکش خرامی

* ب ت : سرفصل حذف شده ، پ ز ر : رسیدن لیلی و مجنون
 بیکدیگر (ز : بیکدیگر) ، ث د : رسیدن لیلی و مجنون بر
 یکدیگر (د : بیکدیگر) بر طریق (د : بشرط) عصمت ، ج : نوشتار
 لیلی زید را بطلب مجنون ، ج : آمدن زید و بردن مجنون بنزد
 لیلی ، ح : گفتار در رسیدن لیلی بوصول یکدیگر ، خ : ملاقات
 کردن لیلی با مجنون .

این فصل در نسخه - ر - در حاشیه نوشته شده . ا ر : بعد از بیت ۱۶
 نوشته شده .

۲ خ : زمهر ؛ پ خ : بر آورد . آ ۳ چ خ : بخوشی ،
 ح : زخوش . ب ۳ ر : عید نوروز . آ ۴ مراد : ح - وفاق .
 ب ۵ ث : بکش خرامی ، ح خ : به خوشخرامی .

۱۰ چون بزرگر چراغ مرده
 گر گردن مرغ را شکستند
 گیرم که خروس پیر زن مرد
 نوبت زن صبح را چه افتاد
 یارب برسان بدان چراغم
 ۱۵ گو بخشدم از جهان فروزی
 تا صبح نبست ازین دعادم
 دیوار فکنده باغ برده
 آخر دم صبح را نبستند
 یا مؤذن کوی را عسس بود
 کا حوال دهل نمی کند یاد
 کز آتش او رسید داغم
 در تنگ شبی فراخ روزی
 یک پرده نگر و ازین نوا کم

آ ۱ پ ز ث چ ح خ د : بزرگوان ؛

پ : برده

ب ۱۱ پ : کاخر ؛ ح : آخر دم صبح را .

آ ۱۲ ح : گیرم که چراغ صبحدم مرد .

ب ۱۳ مؤذن : پ - مردی .

ب ۱۴ پ : نمی کنی

آ ۱۴ ب پ : بران ، ح : بآن .

ب ۱۴ ث : کز آتش رسید داغم .

آ ۱۵ پ ز : گر بخشدم ،

د : تا بخشدم .

آ ۱۶ پ : بیست ؛ ازین ؛ خ - از .

ب ۱۶ ج : یک ذره ؛ ازین ؛ خ - از .

پروانه صفت بشب نمیخفت
 ۵ کین شب که ز رفتنش فراغیت
 وز شب گله با چراغ میگفت
 این شب نه شبست کان من شد
 بر ناصیه سپهر داغیت
 تاریک شبی بدین درازی
 شب چه که هلاک جان من شد
 بیچاره شدم ز چاره سازی
 گفتمی که نسرده گشت سوزش
 یاروز قیامتست روزش
 من مانده درین شب جهانسوز
 بی روز مباد شب بدین روز

پ : ر : وانشب ،
 پ : کله ؛ بچرخ میگفت .
 آه چ : کامشب ،
 ح : که ز روزنش چراغیت ؛ د : چراغیت .
 به پ : برداعیه ؛ د : داغیت .
 آء ح : کین شب چه شبست ، ث چ خ : کین شب ؛
 نه : بت ز-چه ؛ پ : شبست .
 بء چه که : پ-ماجه ، ح : به که ؛ چ : چه-خرف
 شده .
 ب ۲ ح د : شدم بیچاره .
 آء گفتمی : پ ث ح خ-گوئی ؛ ج : کشت سازش
 ب ۱ ج : رازش .
 آء مانده : چ-مرده .

نیایش کردن لیلی باخدای عزوجل *

چون کرد شب از علاقه در گوش و زرخ زمانه را پُر
 آن در بخوشه چون ثریا می ریخت ز دیده در بدریا
 او بود و شبی و در دو دانگی کس مونس نه بجز چراغی

* ب : ستایش کردن لیلی باخدای عزوجل ، پ : مناجات
 کردن لیلی ، ت : پیغام فرستادن لیلی بمجنون و پیش خود
 طلبیدن ،
 ز : گفتار اند نایش کردن لیلی باخدای عزوجل ، ج : صفت
 شب و سایش کردن لیلی ، چ : خطاب مجنون باشب ،
 ح : درصفت شب و زاری کردن لیلی و مناجات او ،
 خ : حذف شده ،
 د : مناجات کردن لیلی بحضرت باری تعالی ، ر : صفت
 شب فراق (این فصل در نسخه - ر - در حاشیه نوشته شده)
 آ ا پ : چون کشت . آ ۲ بخوشه چون : ح - چون بگوشه
 آ ۲ د : می ریخت بدیده . آ ۳ پ : آن بود ، زرخ : بود شبی ،
 د : شبی ز درد .
 آ ۳ ب ث چ ح خ ر : کس مونس او نه جز (پ خ : نه چون) چراغی .

خوش گفتمی و خوش بنامهای
 هم حال چنین مثال خواند
 ۵۰ با هر که حریف حال باشد
 عهدیست مرا که تا بجایم
 تا مرگ ازین جهان نیایم
 گفتار ترا بجان نبوشم
 روزی دوسه بر امید آن صید
 ۵۵ چون هفته گذشت در میانه
 او شد سوی آشیانه خویش

شایسته من جواب دادی
 هم راز چنین رموز داند
 هر دم که زنی حلال باشد
 عهد تو بود رفیق رایم
 از هر چه کنی عنان نتایم
 کفر آیدم آنچه از تو پوشم
 میزیست چنانکه عمر بازید
 افتاد فراق را بهانه
 زید آمد سوی خانه خویش

آ ۴۹ د : مثال داند .
 ب ۴۹ د : رموز خواند .
 آ ۵۰ حال : ج - راز .
 ب ۵۰ پ : که حذف شده ؛ ح : هر دم زنی از حلال .
 آ ۵۱ پ ث ج : عهدست .
 ب ۵۲ ح : از هر چه عنان کشتی بتایم ؛ ث : جنان نتایم .
 آ ۵۳ ح : نبوشم .
 ب ۵۴ ب ت ز : کافر آیدم ؛ ج : آید . آ ۵۴ امید ؛ ث : مثال ؛
 ح : این . ب ۵۴ چ : می بود چنانکه .
 ح ۵۵ ح : حذف شده . ب ۵۵ ح : آمد و سوی .

خوردی که بدو شود حواله
 ۴. زیدش بجواب گفت بگذار
 آن روز کزان دو نقش با هم
 این فرق تو از میانه بردی
 یعنی چو من و توئی ندایم
 من نیز بسنت قدیمی
 ۴۵ گونیک نرفت تا هم از پای
 همچون ز جواب استوارش
 کا حسنت زهی ندیم خوش گوی
 در حلق من افتد آن نواله
 کا نماز تو کرده بیدار
 کردی ز یگانگی یکی گم
 کز هر دو ورق یکی ستردی
 به گو رقم دوئی ندایم
 گفتم سخنی بدین عظیمی
 سر پای برهنه خیزم از جای
 برخاست کشید در کنارش
 آباد ترین نسیم خوش بوی

آ ۳۹ پ : براو شود حواله ؛ ح : بود حواله . ۳۹ پ : در
 لطق من افدان نواله ؛ افتد : ح-آید . ۳۴ پ بیدار : پ پ
 چ ح خ در- بدین کار ، ج : درین کار . آ ۴۱ پ : ازان ، ج : که آن ؛
 ز : نفس ، ث : نفس . آ ۴۲ پ : میان بپردی . ۳۲ پ ورق : پ پ
 ج چ خ در- رقم ؛ ح : رقم یکی سپردی . آ ۳۳ پ یعنی : ح- اکنون ؛
 چو : ت ز- که . ۳۳ رقم : ح- ورق . آ ۴۴ پ : سیت ، ح : د ؛
 بنسبت . ۳۶ ج : برجست و ، د : برجست ، پ : برخاست
 و کشد . آ ۴۷ ب ت : کا حسنت و ؛ پ : کا حسند و ره ای حریف
 خوش خوی ؛ خ : قدیم . ۴۷ پ آباد ترین : پ- کا باد تری ، ت ز : آباد
 برین ، ج : آباد شوای ، چ ح : آباد بدین ، خ : آباد بتو ، ر : آزاد ترین .

وز روی دگر حساب آن کرد
آن خنده که طبع خواست نمود
زان نوحه گری چو باز پرداخت
کای یار قدیم رنج دیده
۳۵ و اخواستی از تو دردم هست
امروز درین ورق که خواندی
آن لحظه که گفتیم فلان مرد
گوبود بدوستیت میلی

کونیز همان خورد که او خورد
بگریست که عقل گریه نمود
بازید عتاب گونه ساخت
درد سر من بسی کشیده
وان را بگره نمی توان بست
یک حرف خطا بسهورانندی
جان را بتوی ضعیف بسپرد
گفتی که سپرد جان بلیلی

آ ۳۱ ح: این ؛ خ : حساب میکرد . آ ۳۱ پ : گویند همان ؛ ز :
آن خورد . آ ۳۲ د : از خنده که طبع خواست نمود ؛ پ ت ث
ج : نمود ، پ ز ح : نمود . آ ۳۲ گریه : پ - خنده .
آ ۳۳ پ ج د : از نوحه گری ؛ ح : چون باز .

آ ۳۴ ، ۳۵ : ح - ۳۴ ، ۳۵ .

آ ۳۵ هست ؛ خ - بیست . آ ۳۵ پ ج چ : کانرا ، د ؛ کورا
آ ۳۶ ب ت پ ز ث خ : کامروز ، ح : کامروز برین ؛ ت :
که رانندی . آ ۳۶ پ : بسهو خواندی . آ ۳۷ چ ح ر : کان لحظه ؛
پ : گفتیم آن فلان . آ ۳۷ بتوی : ب ت ز - بمن ، ح : بتوی ،
ر : بتو ؛ ضعیف : د - عزیز . آ ۳۸ ر : گوبود بود بدوستیت
میلی . آ ۳۸ سپرد جان ؛ پ - شده بجان

چون ابن سلام رخت بربست
 ره پیش گرفت زید حالی
 زان جام که ست مرگ در داد
 ۲۵ کان ره زن کاروان کامت
 رفت ابن سلام جان نژاداد
 مجنون که چنان نواله خورد
 زد نعره آن چنان شغبناک
 که رقص نشاط کرد از ان شور
 ۳۰ از یک جهتش خوش آمد آن کا
 وانم رخ پرنده از قفس بست
 می رفت چو باد لا ابالی
 مجنون خرابرا خبر داد
 برخاست ز راه تنگ و نامت
 باقی تو بهی ترا بقا داد
 در دور فلک نظاره کرد
 کافتاد هزاهزی در افلاک
 که دید خیال خود در ان گور
 کز دامن گل بریده شد خار

۲۲ ر : آنم رخ ؛ ث : پریده ؛ قفس : د : چمن ؛ ج : از
 قفس هست . ۲۳ آ گرفت زید ؛ پ - دوید رود .
 ۲۴ د : باقی تو بوی ترا بقا باد . ۲۵ ح : کاروان نامت . ۲۵ ج :
 ننگ نامت . ۲۶ د : حذف شده . ۲۶ ت ت ج ج ح خ ر : و جان .
 ۲۶ ج : ج ۲۴ ، پ : باقی تو بزنی چو سرو آزاد . ۲۷ ب ت ز : نواله
 چنان . ۲۷ ج : نظاره میگرد .
 ۲۸ هزاهزی ؛ پ - بطاهری ، ح : د : زهاری ، خ : فدا فدا .
 ۲۹ پ : از رقص ؛ خ : گر رقص و نشاط ؛ ب ت زد : و نشاط ؛ ج :
 و نشاط کرد از ان ؛ ج : سور . ۲۹ د : در ان حور .
 ۳۰ پ چ : این . ۳۰ پ : کز سس کلش بریده

جو یائی کارا و بصد جنگ	میکرد بچارهای صدرنگ
در چاره کار او وفا کرد	۱۵ اندیشه کار خود رها کرد
گویند که آفرین بر او باد	آن کرد که چون کنند از او یاد
بر چهره همان جمال داری	تو نیز گر آن خصال داری
کز وی نتوان حکایتی کرد	بسیار خصالهاست در مورد
گر در تو ببیرد آن چنان به	حرفی که نباشد از زبان به
کان از تو کند حکایتی خیر	۲۰ حرفی ز تو بازماند درین دیر
از خانه بگد خدای ماند	هرچ از من و تو بجای ماند

آ ۱۴ ح : صد نیک . ب ۱۴ د : جو یای کلام او ؛ پ : کارها
 بصد ؛ بصد جنگ : ج - بفروهنک ، ح : بصد رنگ .
 ب ۱۵ ح : دوا کرد .
 آ ۱۶ پ : چون از او کند یاد ؛ ب ت ز ث : از آن .
 ب ۱۷ پ : با چهره کمال حال داری ؛ همان : ح - از آن .
 آ ۱۹ حرفی : د - خوفی (در زیر سطر اصلاح و - حرفی - نوشته شده) ؛
 ح : زیان .
 ب ۱۹ پ : کرد تو ؛ ببیرد : ح : نکیرد ، د : نکیرد (در زیر
 سطر اصلاح و - ببیرد - نوشته شده) .
 ۲۰ پ د : حذف شده . آ ۲۰ ح خ : بازماند این (خ : مانده
 زین) دیر . ب ۲۰ ج ح ر : حکایت . آ ۲۱ د : چرخ از .

در چاره‌گریش ایستادند
تا یافت بزینب از مدارا
رفتی براو چنانکه بودی
چون غنچه‌ناشکفته با او
۱۰. وان نوش لبش زمهرسانی
با یلگدگر از طریق طاعت
نارفته میانشان ز پاکی
زیدارچه بکارخویش در ماند

وز کار وی آن گره‌گشادند
پوشیده رهی نه آشکارا
ز نگار ز آینه زدودی
میزد نفسی نهفته با او
میکرد نوازشی نهانی
کردند پرستشی قناعت
الا نظری بشر مناکی
با مجنون نیز نقش میخواند

۶ ح : حذف شده . آء چاره‌گریش : پ-چاره کار ، ث ج خ
در : چاره کارش . بء ب ت ز : وز روی وی ؛ ج : کار-حذف شده
۷ آ ث : بزینت آن مدارا ، ح : بزید از مدارا ، پ : آن مدارا .
ب ۷ رهی : ح - زمین ، خ : رخی .
ب ۸ ر : ز نگاری از آینه ، ث : از آینه .
پ ۹ خ : نهفت . آ ۱۰ پ : زمهرسانی .
پ ۱۰ ث ج در : نوازش ؛ نهانی : پ ح - که دانی . پ ۱۱ پ :
کرده بنظاره قناعت ، ج : پرسیشی ، چ خ : پرسشی . آ ۱۲ خ :
نارفته سیاتشان ؛ چ : به پاکی . آ ۱۳ پ : دیدارچه ؛ بکار :
ب ت ز - بزید ، چ : بقید ، ح : بدرد ، د : برید (روی سطر اصلاح
شده و- بکار نرفته شده) ب ۱۳ ت : عشق میخواند .

خبر کردن زید مجنون را از وفات شوهر لیلی *

گوینده این حکایت نغز کاکنده شد استخوانش از مغز
گفتا که چو زید ماند رنجور چون چشم خود از نگار خود دور
میگرد بصابری فسونی میخورد بجای آب خونی
خویشان که رقیب راز بودند اورا همه چاره ساز بودند
۵ کو بود بدان بهار درخورد کز وی دگری بزور برخوردار *

* پ : ر فصل حذف شده ، ت : رفتن زید و مرده وفات شوهر
لیلی بمجنون رسانیدن ، ز ج ح : خبر یافتن مجنون از وفات شوهر
لیلی ، ث ج : خبر یافتن مجنون از وفات (ج : مرگ) ابن سلام ،
خ : گفتار در قصه زید ، ر : رسیدن زید بزینب (این فصل در
نسخه ر - در حاشیه نوشته شده)

آ ر : کاکنده ؛ شد ؛ ج - بد ؛ از ؛ پ - در ، ح : را .
آ ج : گوید که ؛ ح : گفتا که چون زید گشت رنجور ؛ ب ت ز ت
چ خ : ماند زید . آ ب ت ز : بدان نگار (ب : زکار) ؛ ج چ ح د :
بُد از نگار . آ ب بجای ؛ پ - بآبی . آ م چ : ساز بودند . آ م پ : و اورا
همه چاره سازکن . آ ه ز ج : در آن ، ج خ د : بان . * ث ج چ خ در آورده
یاری گرو او شدند یارانش گشتند مطیع دوستدارانش

نالده بتصریحی که داند
 لیلی بچنین بهانه حالی
 بر قاعده مصیبت شوی
 ۸۰ چون یافت غریورا بهانه
 می برد بشرط سوگواری
 شوریدگی دلیر میکرد
 میزد نفسی چنانکه میخواست
 بیستی بهر او خویش خواند
 خرگاه ز خلق کرد خالی
 با غم بنشست روی در روی
 برخاست صبوری از میانه
 بر هفت فلک خویش وزاری
 خود را بطیانچه سیر میکرد
 خوف و خطرش ز راه برخاست

- آ ۷۷ پ : با او بتصریحی .
 ب ۷۷ پ : کسی بهر او خویش راند ؛
 خویش خواند : ث ح - خود بخواند .
 آ ۷۸ پ ث چ ح : بچنان، خ : نجانہ .
 آ ۷۹ خ : مصیبه شوی .
 ب ۷۹ ت : بنشست و ، پ چ ح خ : بر (خ : با)
 روی . آ ۸۰ غریورا : پ - غم ترا .
 آ ۸۱ د : بسکل سوگواری .
 ۸۲ خ : حذف شده .
 آ ۸۲ ث : سوزندگی ، ج : شوراوی .
 ب ۸۲ ح : شیر .
 ب ۸۳ پ ح : چون آن خطرش .

۷۰ از دوری دوست ناله میزد	بر شیون شوی ماله میزد
در هرچه بکاخ و کوی گفتی	ای دوست زدی و شوی گفتی
اشک از پی دوست دانه میگرد	شوی شده را بهانه میگرد
بر شوی ز شیونی که خواندی	در شیوه دوست نکه راندی
شویش ز برون پوست بودی	مغزش همه دست دست بودی
۷۵ رسم عربست کز پس شوی	نماید زن بهیج کس روی
سالی دو بخانه در نشیند	او در کس و کس درونیند

۷۰ ، ۷۱ ر : حذف شده .

آ ۷۰ ج چ ح خ د : ناله میگرد .

ب ۷۰ ج چ ح د : شو حواله میگرد ؛

پ ز : ناله میزد ، ج : شو دریغ میخورد ،

خ : ژاله میگرد .

۷۱ ، ۷۲ ج : حذف شده .

آ ۷۱ پ : هر که که بکاخ و کوی رفتی ؛ ث : در هر که .

آ ۷۱ پ : زدی و سوی رفتی .

۷۲ ج : حذف شده آ ۷۲ پ : ساهه میگرد .

آ ۷۳ ج : در شوی ؛ د : بر شوی که شیونی بخواندی .

ب ۷۳ ب : ای دوست زدی و شوی خواندی ؛ پ ح : بر شیوه .

۷۴ ث : حذف شده . آ ۷۵ پس ؛ پ ث بی ؛ ج : بی .

عمر تو که صدمحال باشد
 ۶۵ چون عیب کمیش در کمین است
 گر صد نه هزار سال باشد
 میجست ز جا چو گور در دام
 با این همه شوی بودرنجید
 و آورده نهفته دوست را یاد
 اما بطفیل شوی می کند
 از محنت دوست موی می کند

تہمہ گو : ر - گو .

۶۵ پ : جون ہمیں در کمین است ؛ کمیش : ز - کہ پیش ،
 ت : نہیں ، ج : فناش ، خ : کمینش ؛ ح : کہیش در
 نگین است .

۶۵ شد : پ - این .

۶۶ خ : سوی

* ح سرفصل « زاری کردن لیلی بحجت تعزیت از عشق مجنون »
 ازورده .

۶۶ ح : زجا چون گور بی دام ؛ ت زخ : چو گور بی دام ،

ب د : چو شیر (د : گرگ) بی دام ؛ در : ر - از .

۶۷ پ : حذف شدہ . ۶۸ ج : آورد ؛ ح خ : آورده ،

ب پ ت ت ج : واورد

۶۹ پ : از وحشت .

هرشام کزین خم گل آلود	برخنبیره فلک شود دود
تعلیم گر تو شد که اینجای	آتش کده ایست دودپیمای
۶ روزی و شبی چنین جگر سوز	تو روز و شب انگهی بدین روز*
دیرست که این دومرغ گستاخ	انبان تو میکنند سوراخ
گر عمر تو خرم نیست کاورس	از خوردن این دومرغ میترس
هرچ آن سپری شود سرانجام	خواهی قدمی و خواه صد گام

آ ۵۸ پ : بر این ، د : که این ؛ ز : گل خم آلود ؛
 ج : گل اندود .

ب ۵۸ خنبیره : ب-خنبیره ، پ ث ج : خنبیره ، ت
 ح : خمبیره ، چ جنیره ، خ : چنبیره ؛ ز : برخمره
 فلک از آن شود دود ؛ شود : ج-رود .

۵۹ ث : حذف شده .

آ ۵۹ گرتو : ب ت ز-گرت ؛ پ : معلوم شود بر ا که
 آنجا ، ح : آنجای .

۶ - ۶۵ ر : در حاشیه نوشته شده . ب و تو : ج-جه ؛ انگهی ؛

ح-آگهی ؛ پ : روز تو شب انگهی ؛ ر : تو غافل و خرمی بدین روز .

* خ افزوده ؛ اندر پی تو دومرغ هستند کین خرم عمر می پرستند
 ۶۶ ج ح در : دیرست ؛ خ : آن ؛ این دومرغ : ح-

این دو موش ، د : موشکان . ۶۲ ر : آن .

از وام جهان اگر گيا هيست مي ترس كه شوخ وام خواهيست
 مي كوش كه وام او گذاري تا باز رهي ز وام داري
 منشين كه نشستن اندرين دام سمار تنست و ميخ اندام
 بر جوهر خويش بشكن اين دوج بر پر چو كبوتران از اين برج
 ۵۵ كين هفت خدنك چار پيخي وين نه سپر هزار ميخي
 با حربه مرگ اگر ستيزند افتند چنانكه بر نخيزند
 هر صبح كزين رواق دلکش در خرمن عالم افتد آتش

۵۱ خ : حذف شده . آ ۵۱ وام : بت
 ز - دار ، پ : دام . آ ۵۲ پ : مي برس كه شوخ وامكاهيست ؛
 شوخ : ج - شوم ؛ د : دام خواهيست . آ ۵۳ ت : دام ؛ او :
 پ ز - وي ، ح : وا . آ ۵۴ ح : منشي كه نشسته ؛ پ : نشسته
 ارس دام ، ت : نشسته ؛ ز : اندران ، ر : وام . آ ۵۵ د :
 سمار تنست ، ح : سمار بنست ميخ ؛ ت : و - حذف شده ،
 ميخ : بت ز - دام . آ ۵۶ چ ح ر : گوهر . آ ۵۷ چو :
 ح - خون ؛ كبوتران : ب - بري بران . آ ۵۸ بت ز : كين
 هشت ؛ پ ج ح خ د : ميخي .
 آ ۵۹ پ : زين ؛ سپر : خ فلک . ۵۶ ، ۵۷ : پ - ۵۶ ، ۵۷
 آ ۶۰ ج : با حربه مرگ . آ ۶۱ افتد آتش : پ - او سد حوش .

چون زلزله دگر بر آمد
 روزی دوسه آن جوان رنجور
 چون شد نفسش بسینه در تنگ
 افشاند چو باد بر جهان دست
 ۵۰ اورفت و نرفته کس نماند
 دیوار شکسته بر سر آمد
 میزد نفسی ز عاقبت دور
 زد شیشه پر باد بر سنگ
 جانفش ز شکنجه جهان رست
 وامی که جهان دهد ستاند

۴۶ خ : حذف شده .

۴۶، ۴۷ : ب ت ز - ۴۶، ۴۷ .

۴۶ آ : چون : خ - یک ؛ ب ز ج چ ح خ د : در آمد .

۴۶ ب : ب ز ج چ ح خ : در سر .

۴۷ آ : پ : کین جوان .

۴۷ ب : ز : بعاقبت ، خ : ز عاقبت ، د : و عاقبت .

۴۸ آ : بسینه : ب - لششه ، ت : لششه ، ح : نشسته ، ث : د

بشیشه ؛ ز : بشیشه در سنگ .

۴۸ ب : ز ث ح : زد شیشه باد (ث : باز) ماف (ز ث ح : یافت)

بر سنگ ، پ : در سسه باد رفت در سنگ ، ت : شد شیشه باد ماف در

حنک ، ج : زد شیشه خویش بر سر سنگ ، چ : زد بال و شکسته شیشه بر سنگ

ح : او شیشه بگرد خود بر سنگ ، ر : زد شیشه باد بر سر سنگ .

۴۹ آ : ح : جون باد . ۵۰ ، ۵۱ : چ - ۵۰ ، ۵۱ . ۵۰ نرفته : ث

ح - به رفته ، ر : رویم و . ۵۰ دهد : پ - بدو .

3522

۴۰ در رنج گلی هزار داروست
 چون وقت بهمی دران تب تیز
 تب باز ملازم نفس گشت
 آن تن که بزخم اول افتاد
 وان گل که بآب اول آلود
 یک زلزله از نخست برخاست

وز رنج بدو نجات یابند
 برکنج دری هزار باروست
 پرهیز شکن شکست پرهیز
 بیماری رفته باز پس گشت
 زخم دگرش بیاد بر داد
 کابی دگرش رسید پالود
 دیوار شکسته شد چپ و راست

۳۹ ، ۴۰ ح : حذف شده .

۳۹ از و : ز - او ، د : از ان ؛ خ : در راحت خود ثبات
 باشد .

۳۹ ، ۴۰ د : ۴ ، ۳۹ . ۳۹ د : بدان ؛ خ : نجات
 باشد . ۴۰ پ ح : حذف شده ، ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۴۱ گلی : ث - کلو . ۴۲ ج : دزی ؛ ب ت ز : هزار
 داروست . ۴۳ آام وقت : ج - یافت ؛ د : بهمی شد این تب تیز
 ۴۴ د : تب یار و ملازم . ۴۵ ب پ ت ز ت : آن تب .
 ۴۶ پ ت ج ج چ ح خ د : زخمی . ۴۷ ج ج چ ح در : آبی ،
 در : و پالود ، پ : پالود . ۴۸ خ : حذف شده . ۴۹ ب
 ت ز : یک سلسله ، پ : یک رکن که از ؛ ح : کز . ۵۰ شکسته :
 پ - حریده ، ت : دریدو ، ج چ ح در : دریده ؛ شد : ر - شب .

تأبش بره دماغ بر شد	در تن تب تیز کارگر شد
قوابه اعتدال بشکست	راحت زمزاج رخت بر بست
قاروره شناخت رنج او برد	قاروره شناس نبض بفشرد
در تربیت مزاج یاری	میداد بلطف سازگاری
بدا شد راه تن درستی	۳۵ تا دور شد از مزاج سستی
در شخص نزار فوبهی یافت	بیمار چو اندکی بهی یافت
وان کرده نه برقرار خود بود	پرهیز نکرد از آنچه بد بود
در راحت و رنج سودمندست	پرهیز نه دفع یک گزندست

آ۳ کارگر شد : ث - کارکردش . آ۳ ت : تابش ؛ د : آتش
 بدل و دماغ در شد ؛ ث : دماغ بردش .
 آ۳ رخت : پ - برخت . آ۳ خ : قوابه اعتماد .
 آ۳ شناخت : ب ت ز - شناس ؛ ج : شناس رنج میبرد ،
 ث : شناخت و رنج میبرد ، ح : شناخت و رخت میبرد ؛
 پ ج خ د : رنج میبرد .
 آ۳ میداد : ت ز - میگرد ؛ ث ج چ د : و سازگاری
 آ۳ پ : در تربیت او مزاج . آ۳ پ ز ث ج ح خ د : شده .
 آ۳ خ : حذف شده . آ۳ پ : ساری را دگر بهی یافت .
 آ۳ بود : پ - کرد . آ۳ د : وان خسته چو بر قرار .
 آ۳ یک : خ د - هر . آ۳ و رنج : ز - کنج .

چندان بگریستی بران جای
 ۲۵ چون بانگ بر آمدی بگوشش
 چون شمع بچایبکی نشستی
 این بی نمکی فلک همی کورد
 تا گردش دور بی مدارا
 شد شوی وی از دریغ و تیار
 ۳۰ افاد مزاج از استقامت
 کز گریه بیوفادی از پایی *
 ماندی بشکنجه در خروشش
 وان گریه بخنده در شکستی
 وان خوش نمک این جگر همی خورد
 کردش عمل خود آشکارا
 دور از رخ آن عروس بیمار
 رفت ابن سلام را سلامت

۲۴ ب پ ز خ : بدان ، ح : دران .

۲۴ چ ر : در او فادی .

* ج ج افزوده :

از آب دودیده (ج : دو چشم) در نارش پر درو گهر شدی کنارش

۲۵ پ خ : بیامدی ، ث چ ح : فی آمدی ، ج : کس آمدی ،

د : در آمدی ، ر : پی آمدی .

۲۶ ، ۲۷ ب : حذف شده .

۲۶ پ ث ح : بر شکستی ، ت : در بستگی .

۲۷ ح : حذف شده . ۲۷ ب این : پ - ار ، ث : آن .

۲۸ دور : ج ح خ - چرخ ؛ بی : ث - پن . ۲۸ ح : کورد

آن عمل . ۲۹ پ چ خ : شد سوی . ۳۰ مزاج از :

ح - نزار ز ؛ ز : ز استقامت .

۱۵ شویش همه روز پاس میداشت
 در صحبت آن بت پریراد
 میکرد بچا بکی شکبئی
 تا شوی برش نبود نالید
 تا صافی بود نوحه میکرد
 ۲۰ میخواست کزان غم آشکارا
 ز اندوه نهفته جان بکاهد
 از حشمت شوی و شرم خویشان
 پیگانه چو دورگشتی از راه
 میخورد غم و سپاس میداشت
 مانند پری به بند پولاد
 میداد فریب را فریبی
 چون شوی رسید دیده مالید
 چون ورد رسید و روی خورد
 گرید نفسی نداشت یا را
 کاهیدن جان خود که خواهد
 میبود چو زلف خود پریشان
 برخاستی از ستون خرگاه

آ ۱۵ شویش : پ-سوس ؛ ح : همه ساله .

ب ۱۵ غم و : د-غمش .

آ ۱۶ ج : صحبتش ؛ ث : این ، ر : او ؛ آن بت : ب
 ت ز : آنچنان .

ب ۱۶ به بند پولاد : پ-رسد آراد .

ب ۱۸ پ : چون سوی برش رسید نالید ؛ ج : رسیده .

آ ۲۰ ح : از ان . ب ۲۰ پ ح خ د : گوید . ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ د : حذف
 شده . آ ۲۱ ج : ز-حذف شده . ۲۱ ز : کی خواهد . ب ۲۲ شوی : ب

ت ز-خویش . ب ۲۲ ح : چون زلف . آ ۲۳ پ : کشتن .

ب ۲۳ از : پ-این ، ت ز ث خ : آن ، ح - جون .

بس گل که تو گل کنی شمارش
 بس خوشه حصرم از نمایش
 بس گرسنگی که سستی آرد
 بروفق چنین خلاف کاری
 ۱۰. القصة چوقصه این چنین است
 لیلی که چراغ دلبران بود
 گنجی که کشیده بود ماری
 میزیست در آن شکنجه تنگ
 گرچه گهر گران بها بود
 بینی بگزند خویش خارش
 کانگور بود باز مایش
 در هاضمه تندرستی آرد
 تسلیم به از ستیزه کاری
 پندار که سرکه انگین است
 رنج خود و گنج دیگران بود
 از حلقه بگرد اوحصاری
 چون دانه لعل در دل سنگ
 چون مه بدهان اثرها بود

۷ ح : حذف شده . آ ۷ پ : حصرم ، ج : حصیرم ، ج خ :
 حصرم ؛ ث : از خوشه حصرم از نوایش . ۷ ج : در آزمایش .
 ۸ خ : هایضه . آ ه ب ت ز : رفق ، پ : وف ؛ خ : خلا
 داری . ۹ پ خ : سرکاری . آ ا چو : ب پ ت ز - که ؛
 پ : القصة که جمله عصه کینست . ۱۰ پندار ؛ ح - انکار ؛
 سرکه ؛ ث - سو . آ ا ب ت ز : دیگران بود . ۱۱ پ : کعب خودو
 رنج . ۱۲ پ : کنجی کشیده بود مارش . ۱۳ خ : آن حلقه ؛ پ : بگرد
 آن حصارش . ۱۳ - ۱۷ ز - ۱۴ ، ۱۳ ، ۱۷ ، ۱۵ ، ۱۶ .
 آ ۱۳ ح خ : درین ؛ ب ز : شکنجه دلستگ .
 آ ۱۴ ب چ در : گهری . ۱۴ مه ؛ ح - زر .

وفات یافتن ابن سلام شوهرلیلی *

هر نکته که بر نشان کاریست	در وی بضرورت اختیار است
در جنبش هر چه هست موجود	در چیست ز درجهای مقصود
کاغذ ورقی دوروی دارد	کاما جگه از دوسوی دارد
زین سوی ورق شمار تدبیر	زان سوی دگر حساب تقدیر
کم یابد کاتب قلم راست	این هر دو حساب را بهم راست

* ب پ ث ج ر : وفات یافتن (ب : کردن) ابن سلام شوهرلیلی ، چ خ : وفات یافتن شوهرلیلی ، ز : گفتار اندر وفات یافتن ابن سلام شوهرلیلی ، ت : رنجور شدن ابن سلام شوهرلیلی و وفات کردن ، ح : گفتار در وفات شوهرلیلی و نوحه کردن ، د : اندر وفات یافتن ابن سلام .

آ ب : نقطه ؛ ح : در نشان ؛ پ : کارست .

آ ح : اعتباریست ؛ پ : اختیار است .

آ م خ ر : ورق . آ م د : آماجگهی دوسوی .

آ م پ : زین سو ورقی ، ث چ خ : سو ، ح : زین سو ورق شمار و تدبیر . آ م ح : زان روی دگر ؛ پ : دگر شمار تقدیر ؛ خ : حساب و تحریر .

آ ه پ : می ماند کاتبی ؛ ب : کم کاغذ ، د : کم باشد . آ ه این ؛ ب - بر

برخواستہ ام بزور ازین زور	برداشتہ راه گور ازین گور
مجنونی خود جز این نہ بینم	مجنون اگر این کند من اینم
فصلی بکمال ازین سخن راند	پولاد گشاد و گوهرانشاند
از حیرت آن جواب چون نوش	شد زید زیادہ گوی خاموش
۱۲. پذیرفت کہ بر بہار آن شاخ	دیگر نزند دو شاخہ گستاخ
لوح ادب از وفادار آموخت	لب را بہزار سیخ بردوخت
زان پس بجز آن نبود کارش	کاورد بدو پیام یارش
وز پاسخ او بدان دلارام	میداد چنانکہ بود پیغام
میکرد میانجی بامید	چون زہرہ میان ماہ و خورشید

آ^{۱۱۶} بزور : ب ت ز ث - برون .
 ب^{۱۱۶} پ : راه نور ؛ ازین : خ - این . آ^{۱۱۸} ازین : ب ز - این
 آ^{۱۱۹} پ : کرحیرت ؛ جواب : ج - زبان ؛ ح : این جواب
 جو نوش .
 آ^{۱۲۰} بر بہار : خ - برگہای ، پ ت : برجہای ، د : برنہاد ؛ ج :
 برنہال این شاخ .
 ب^{۱۲۱} ج : شاخ . آ^{۱۲۲} ج چ خ : دردوخت . آ^{۱۲۲} بجز
 آن : پ - سحری ، د ر : بجز این . آ^{۱۲۳} ب : کاورد پیام از
 نکارش ؛ ج : باو ؛ د : قیام یارش . آ^{۱۲۳} وز : ح - واز ، ر : در .
 آ^{۱۲۳} پ : میداد بدانکہ . آ^{۱۲۴} میانجی : ح - میانجی ، ر : نجی .

کانجیر فروش را چه بهتر
 هر مرد که شغل خویش نگذاشت
 ۱۱۰ تیرم بنشانه بر درستست
 در بند گشادن خزینه
 در ترس چنان امیدوارست
 من کامده ام درین خوابات
 غیبت نکند حیل نسازم
 ۱۱۵ زان پیش کاجل گریز گوید
 کانجیر فروشد ای برادر
 بر خورد ز هر چه در جهان کاشت
 اما خلل از کمان سستست
 ترسم ز کلید آبگینه
 در وقت امید ترس کار است
 پیوند بریده از قرابات
 غافل نوزیم غلط نبازم
 و آواز رحیل خیز گوید

۱۰۸ ج ر : انجیر . ۱۰۸ ث : فروشی .
 ۱۰۹ ث ح ج : بگذاشت . ۱۰۹ چ : بر خورد از آنچه در
 جهان داشت ؛ خ : در نهان داشت ؛ ب پ ت ث د : داشت .
 ۱۱۰ بر : ج در . ۱۱۰ پ : کمان رشتست .
 ۱۱۱ ب ت ز ث خ : خزینم .
 ۱۱۱ خ : همواره بکام انگینم ؛ ب ت ز ث : آبگینم .
 ۱۱۲ ت : در ترس جهان ، ح : در ترس کامید کارزارست ، د : در ترس کلید
 رستکارست ، پ ج خ : کامیدوارست ، ۱۱۲ ث : درس کار است ، ح :
 ترس کارست ، ر : رستکار است ، ۱۱۳ ح : خوابات ، ۱۱۳ ر : بریدم .
 ۱۱۴ ح : حذف شده . ۱۱۴ ب ت ز : نه حیل سازم . ۱۱۴ غلط :
 ث دغل ، چ - دغا . ۱۱۵ پ ج : گریز جوید . ۱۱۵ چ : وحف شده .

این فندق شکل فستقی رنگ
یعنی سرتو که مغزجانست
بادام صفت ز سرخ بیدی
۱۰۵ بادامه نیم که چون شوم عور
ایزد چو نصیب من چنین کرد
آن میوه فروش خوش مثل زد
بر فندقه سرم زند سنگ
نه درخور درع استخوانست
یا بم به برهنگی سپیدی
زنگی بچه برآرم از گور
در ساختنیست با چنین درد
کان غوره ترش در بغل زد

۱۰۲ این : پ- از ، ح : کاین ، د : آن .
 ۱۰۳ ح : بر صندوقه ؛ پ : زنی سنگ .
 ۱۰۳ ، ۱۰۴ د : در حاشیه نوشته شده .
 ۱۰۳ پ : نه در خورد رکان و استخوانست ؛ ت ح : ذرع
 (ح : و) استخوانست ، چ : مغز و استخوانست ،
 زج : و استخوانست .
 ۱۰۴ ز سرخ بیدی : ت زرح : به بندی ، خ : ز پر امیدي .
 ۱۰۴ ج چ خ : ز برهنگی ؛ ح : یا بم سرهنگی سفیدی .
 ۱۰۵ ب : حذف شده . ۱۰۵ پ ت زج چ خ د : بادام (د : زیر
 کلمه - بادامه - نوشته شده) ؛ ح : بادام نیم که تا شوم عور . ۱۰۵ ح : بچه را
 برآرم ؛ ت : برآیم . ۱۰۶ ح : ایزد چون . ۱۰۶ د : ت چ هم ؛ ح د :
 ساختنیست . ۱۰۷ خوش : پ ت - خود ، ج : چون . ۱۰۷ ح : چون
 میوه ترش ؛ ت : میوه ترش ؛ د : غوره برش ؛ خ : بر بغل .

۹۵ سرزین چه اگر برون توان کرد
 هرکه ز غم خود فرس جهانند
 من کی بت دیکران پرستم
 گرسوی بتی جمازه رانم
 عاقل که می مغانه گیرد
 ۱۰۰ این حالت کالت قبولست
 زین حال مرا شکایتی نیست
 ره بردگریست چون توان کرد
 خود را بغمی دگر رهند
 کاؤل بت خویش را شکستم
 خود را ز بتان خود رهانم
 از زحمت خود کرانه گیرد
 در دیده غافلان سهولست
 کایمن تر ازین ولایتی نیست

۹۵^ب ح : ره بردگریست جون .
 ۹۶^آ پ : هرکس غم تو فرس ؛ چ ر : هرکه از ؛ د : غم تو .
 ۹۶^ب پ : خود را بد گری غمی شاد ؛ ث ج ح ر : بد گری غمی ؛
 زد : بغم ، خ : بد گری غمی رساند .
 ۹۷^آ ح : من که بت دگران ، د : من کز بت دیکران پرستم ؛
 بت : ث-شب ؛ ت خ : بت خویشتن شکستم ؛ را ج-بر
 ۹۸^ب د : جمازه رانم . ۹۸^ب بتان : د- بیان .
 ۹۹^آ ح : غافل که می مقانه ، عاقل : د- آخر در زیر
 کلمه اصلاح و- عاقل نوشته شده)
 ۹۹^ب خ : کرانه کوید .
 ۱۰۰^آ د : آن ؛ ح : حالت قبولست . ۱۰۰^ب پ ث خ : عارفان ،
 ت د : عاقلان ؛ ج : فارغان ؛ ج : فارغان مقولست ؛ ح : عارفان سهولست ؛
 ب : سهولست

۹۰. کوشم که ازین رواق پر خار
 یک لختی از ان نیم درین سیر
 لختی نکشاد کس بدین در
 و رچاه تن تو جای گیرست
 افتاده غم درین گذر گاه
 آن سلسله زلف دلبرانست
 مردانه برون شوم نه مردار
 کامد چو در دو لختی این دیر
 کان لخت دگر نخورد بر سر
 از سلسله نیت ناگزیرست
 بی سلسله کی برآید از چاه
 وان نیز بدست دیگرانست

۸۹ - ۹۱ : ح - ۹۱ ، ۸۹ ، ۹۰

۸۹^آ روان : ب ت - رقاق ، ر : جهان .

۸۹^ب ح : بیرون روم .

۹۰^آ خ : یک ثحه ازین سرای بی در ؛ ب ت زد : لخت ؛

ج : لخت از ان زیم ؛ ج : از ان زیم .

۹۰^ب خ : برکن چه زنی بثحه بر سر ؛ ث : در و دو ؛

ج : کامد دو درو دو لختی .

۹۱^آ خ : تھی نکشاد کس ازین ، ب : بختی لکساد کس در این ؛

د : نگذاشت کس ازین در ؛ ج ح : ازین ، ب ز : برین ۹۱^ب ح :

لختی ، خ : ثحه ؛ ر : نخورده . ۹۲^آ د : درچاه تنت چه چاه گیرست .

۹۲^ب ت ز : از سلسله تو ، خ : زین سلسله پای . ۹۳ ح : حذف شده .

۹۳ ، ۹۴ : ج - ۹۳ ، ۹۴ . ۹۳^آ ب ت ز : افتاده غمی .

۹۴^آ ر : این . ۹۴^ب ج : آن .

زان پیش که کشتیم شود غرق	آلت فلکم ز پای تا فوق
در بند وضوی آن جهانم	مسحی کش و مسح را ندانم
جان کندن ازین چهار سمار	در رقص رحیل هست دشوار
۱۵ جان خواه تو بس شکر یاریست	جان دادن تو شکر کار یست
شرطست جریده ایستادان	زوجان طلبیدن از تو دادن
پنداشته که من دین دام	برجستن دانه می نهم گام
در چشمه حلقهای این شست	ز اندیشه غرق میزنم دست

۱۲ آ ج : زین .
 ۱۲ ب آلت فلکم : پ - مسکن تو مرا .
 ۱۳ مسح را : ب ت ز ج ج - مسح کش ، ح ر : مسح کس ؛
 د : مسح کش بدانم . ۱۴ ث د : چون کندن آن چهار ،
 پ : جانی کندن ز چهار سمار ؛ ح خ : کندی از ؛ ازین ؛
 ب ت ز - از ، ازین چهار سمار : ج ر - من بچار (ج :
 نجار) سمار .
 ۱۴ خ ر : بر رقص .
 ۱۵ آ جان : ب - جاه ؛ ح : بازیست ، ر : یارست .
 ۱۵ ب ر : تو عظیم یارست ؛ ح : بازیست .
 ۱۶ دانه : ر - گام . ۱۸ ر : در حلقه چشمهای ؛ پ : آن
 ۱۸ د : غرقه ؛ خ : میزند ، پ : میکنم دست .

آنکس که بچشم بد در آید زان به که بچشم خود در آید
دیوانه کسی بود برین تخت کو بند حصار خود کند سخت
من خود به هزار چاره چست بندی که مراست میکم سست
زین پوده درخت چارمیخی می برکه تو غرق چارمیخی
۱۰ زین ده که نجات نامه دارم نه جامگی و نه جامه دارم
کشتی که شکسته شد میانش گونیز مباد باد باننش

۷۶ آنکس : پ-آله ، د : ازکس ؛ ث : بدهراسد .
۷۶ ت : به زانگ ، چ : آن به ؛ پ : زچشم بد ؛
ث : زچشم ؛ ح : بچشم بد در آید .
۷۷ ب : بدین ، پ ث خ : درین ؛ ح د : درین بخت .
۷۷ کند : ث-بود ، خ : کند . ۷۸ ح : پندی .
۷۹ ث : حذف شده .
۷۹ پ ح د : زین برده (ح د : گونه) درخت چارمیخی ؛
ج خ : میخی . ۷۹ ت ز : می برکه غریق ، ج چ ح در ؛
می برم عرق (ح : غرق) چار (د : چهار) میخی ، پ : من
برم حارمیخی ، خ : درمان بودش حمارمیخی . آ ۸ ث
ج خ : زین ره ؛ نجات نامه ؛ پ-بجاه نامه ؛ ح : جامه دارم ،
د : نام دارم ؛ ۸ ب : جامه ؛ د-جام (درعاشیه جامه) ؛ آ ۸ شکسته ؛
ج-کسته . ۸ ب ث : کوتیز ؛ پ : بادوانش .

گرقامت من باصل کثرخواست
 نغمه بدو راست راست ناید
 تا کثر نبود کمان غازی
 زین ناله که چون سپندسوزم
 ۷۵ من آفت چشم بدشنا سم
 هست آنکه ورا طلب کنم راست
 بر ربط کثر و زخمه راست باید
 از تیر مجوی راست بازی
 بر خود گره گزند سوزم
 زین روی ز چشم خود هراسم

۷۱ ، ۷۲ ج : حذف شده .

۷۱ ح : حذف شده .

۷۱ آ ب : و رقامت باصل ؛ پ : زاصل ، چ : زاصل کز ؛
 د : در اصل .

۷۱ آ خ : طلب کی ورا راست .

۷۲ آ ح : بر ربط بد و پرده راست باید ؛ بدو راست :

خ - جو بدست ؛ پ : نغمه برو ؛ ث : باید ، پ : باید .

۷۲ آ ح : نغمه کنج و زخمه راست یابد ، ب : ناند ، خ :

آید . ۷۴ آ پ خ : زین (پ : بس) که چون شنید

سوزم ؛ ناله ؛ ب ت ز ح د - گونه .

۷۴ آ ب گزند ؛ ب سه بند ، پ : سید ، ز ت : سبند ،

ت : سپند ؛ خ : گزند دوزم . ۷۵ آ ب ت ز : من آفت جان

بدو شناسم . ۷۵ آ پ ث ج : زان (پ ت : زین) روی ز

چشم بد هراسم ؛ ج : زان روی ، ت : زجم ؛ ح : زین روی جو چشم خود شناسم .

نزدیک من ار پیامی آری
 ۶۵ تا چند سخن زیاده راندن
 دیوانه مرا چرا نهی نام
 من دیونیم که دیو بندم
 خوی خوش من نه خوی دیوست
 از خوی خوشست کین دودام
 ۷۰ خلغم ز لطافت آفریدست
 بگذار و مکن زیاده کاری
 افسانه عمرو زید خواندن
 دیوانه کسیست کوست خود کام
 چون حور و فرشته بی گزندم
 وین از کرم جهان خدیوست
 گیرند بطبع با من آرام
 گر دیدن من وبال دیدست

آء ح : بنزدیک من ار پیام داری ؛ پ : آن پیام آری ،
 خ : پیام ، ر : پیام داری .
 بء ز : و حذف شده .
 آء پ ث ح خ : چرا نهی مرا نام ، ر : چرا مرا ؛ ج :
 کنی نام .
 آء ر : دیوانه نیم که . بء ۶۷ حورو : ب ت ز - جزو ، ث
 ح خ : خورز ، د : خورز ؛ پ : چون حور و فرشته گزندم .
 آء خ : خوشخویی من نه خوی .
 بء وین : ث - دیو ، ح خ : این .
 آء ث : این . ۷۰ خ : حذف شده .
 بء ۷۰ ج : ایزد بگوا منم گزیدست ؛ ح د : گزیدین ،
 چ : کج دیدن ؛ وبال : ح - مراد .

از زید زیاده تر نباشی	گر خود بصفت چو عمر فاشی
غمخوار تر از تو زیستم من	مگری که بسی گریستم من
هم شربت و هم طعام خورم	هم آخر کار صبر کردم
کاشفته ترا دریغ شد نام	۶. زین شیفتگی بیا بیارام
شہوت کش و خوشتن رهان بود	مجنون که مبصر جهان بود
شد شیفته و بدو برآشت	چون دید که زید شیفته اش گفت
بگذر که زیاده گوی مردی	کای زید سخن زیاده کردی

۵۷ ح : حذف شده .

۵۷ ج : هر چند ز غصه جان خراشی ، ب پ ز ث د : کو چون
 (پ ث د : کر خود ، پ : کر خون) ز صفت زیاده باشی ، ت ج :
 کو چون (ج : کر خود) بصفت زیاده باشی ، ر : کر چه بصفت
 زیاده فاشی .

۵۸ آ : د : بگری . ۵۸ ب : پ ج : غمخواره

۶. پ : حذف شده . آ ۶ خ : دمی بیارام .

ب ۶ ج ج : دریغ شد ترا نام . آ ۶ مبصر : پ-منور .

آ ۶ ت : شہوت کن ؛ پ ج ج ح : و-حذف شده .

۶۲ د : حذف شده . آ ۶ شیفته اش : ح-شفقتش .

ب ۶ و بدو : ث-باوی و ؛ پ ت ز ج ج ح : برو ، خ : به او .

آ ۶ ح : کین زید سخن دراز کردی .

وز بس که دوانش دیده بودند
 ۵۰ هر بیت کزان رسیده راه
 در نسخه گرفتی آن رقم را
 از دوست بدوست رهبر او بود
 یک روز بنوحه گاه مجنون
 زید از سر سرزنش بدو گفت
 ۵۵ دیوانگی از چه پیشه گیرد
 واری سخنی بدین بلندی
 از خوی دوی بریده بودند
 منظوم شدی ز بهر آن ماه
 آوری و دادی آن صنم را
 نامه برو نامه آور او بود *
 میشد سخنی چو در مکنون
 کان دل که تواند این گهر سفت
 به گر ره عاقلان پذیرد
 وانگه تو بدین فسوس مندی

آ ۴۹ ج ر : از ، ح : واز .
 آ ۴۹ از : ج-زو ؛ د : وزخوی بدی بریده ؛ ز : ددان ؛
 پ : بریده ، ر : بریدی . آ ۵۰ د : رسیده راه .
 ب ۵۱ ب ت ز ج : زمهر ، د : ز عشق . ۵۲ ، ۵۳ : پ-۵۲ ، ۵۳ .
 ب ۵۳ ب ت ز : میکفت سخن ، ح : میکفت سخنی چون در .
 * ج : سرفصل — خطاب مجنون بازید — افزوده .
 آ ۵۴ ر : سر-حذف شده ؛ سرزنش ؛ پ-سروش .
 ب ۵۵ توان بدین : ث-توان بدان ؛ پ : این سخن گفت . آ ۵۵ ب
 خ ر : پیش گیرد . ب ۵۵ ح : برکوره ، در : کوره ؛ ج : عاقلی .
 ۵۶ ، ۵۷ : ر-۵۶ ، ۵۷ . آ ۵۶ داری : پ-دلبر ، ج : دانی
 آ ۵۶ ج : وانگاه بدین ؛ خ : آنکه ؛ ح : فسوس مانی .

۴۴. او مانده و یک دل بلاکش
 زان سوختگی که در جگر داشت
 گه که بر خویش خواندی او را
 پرسیدی از و نشان آن کار
 چندان بوفای او نظر کرد
 وقتی که بدوست داد پیغام
 ۴۵. مجنون ز پیام دلنوازش
 در عشق حریف کارش او بود
 از بردن آن پیام چون نوش
 وان نیز فتاده هم در آتش
 لیلی ز شرار او خبر داشت
 بنواختی و نشاندی او را
 او گفتی و این گریستی زار
 کز راز دل خودش خبر کرد
 او برد پیام آن دلارام
 بار قص شدی به پیش بازش
 پیغام گذار یارش او بود
 بودش چون غلام حلقه در گوش

آبم پ ج : او ماند یکی دل ؛ و یک : خ-ولیک .
 آ۴ د : آن . ب۴م خ : آن .
 آ۴م خ : پرسید ؛ پ : این کار .
 ب۴م ب ت ز د : این گفتی و آن ؛ این : پ ج ج ح-او .
 آ۴م بوفای او : ج-بوفادرو ؛ ث ح : نظر داد .
 ب۴م ز : کوراز ؛ ث : کز حال دل خودش خبر داد ؛ ح :
 خبر داد . آ۴م پ : داشت سخام . آ۴م پیام : ح فریب ،
 خ نیام ؛ پ : دل کوارش . ب۴م ب پ ت ز ث خ : ز پیش بازش .
 آ۴م ب ت ز : با عشق . ب۴م ت : ویارش .
 آ۴م پ : وز ؛ ز : این . ب۴م چو : ح-حون .

می‌گشت بشکل ناتوانان	روز و شب از آرزوی جانان
زان روز مباد کس بدان روز	میگفت سرودهای دلسوز
میداشت نگاه از و بزنجیر	عم و دختر خویش را بتدبیر
درویش بد او توانگری جست	اورا بگذاشت و دیگری جست
دادش بتوانگری قوی دست	۳۵ تا عاقبت از صداع اورست
سوداش زیاده شد دران راه	چون زید برید امید از ان ماه
کزوی بجهان در آگهی شد	از خواب و خورش چنان تپید شد
در سلسله مانده پای تا دست	مجنون صفت او فاداست
یاران همه کرده ز وجدائی	از بی هنری و بیوفائی

آ ۳۱ از : پ ا ؛ ر : آرزوی نان . ۳۲ ج : زین روز ؛
 چ : زان گونه مباد کس بدین روز ؛ پ در : بدین .
 آ ۳۴ ز : و دیگری . ۳۳ پ : تو نگری .
 آ ۳۵ ، ۳۵ ب : چ - ۳۵ ، آ ۳۵ .
 آ ۳۵ پ : تا عاقبت از صداع . ۳۵ پ : تو نگری ؛ ر : زبردست .
 آ ۳۶ ر : امید زانماه .
 آ ۳۷ خورش : پ - خوراو ، ث : ر : خود ، د : خور .
 آ ۳۸ چ خ در : اوفاده .
 آ ۳۸ پ : ماند پای نادرست ، ح : ماند پای نادرست ؛ ب ت زج : نادرست .
 آ ۳۹ هنری : ح - صبری ، د - مهتری ؛ و : خ - ز .

هم قافله عبیر مویش *	هم طارم آفتاب رویش
اوزین زمان وزینبش نام	زینت ز جمال او در ایام
مشغول شده بچاره سازی	۲۵ زید از غم آن بت نیازی
کان لعل جدا کند زخارا	تا برچه صفت کند مدارا
کز مال جهان نداشت بیشی	زان بیش نداشت عیب خوشی
آن بهتری از توانگری داشت	بروی عم او که بهتری داشت
دختر طلبید هم نمی داد	مال از عم خواست عم نمیداد
عم گوشه گرفت و او گرفتار	۳۰ عاجز شد از ان و ماند در کار

۲۳ ح در : بویش . * پ ج ج ح خ در : افزوده :
 شب باخم زلف او ندیمی صبح از سرکوی او نسیمی
 ۲۴ چ : زینب ؛ پ : بجمال .
 ۲۴ پ ج : هم زین زنان و زینبش (پ : رینت) نام ؛ چ :
 اوزپ جهان و ، ح : اورینب زنان ، خ د : زنان .
 ۲۵ زید : ث - دید ؛ نیازی : ح - طنازی ، ر : طوازی .
 ۲۶ صفت : ت - نخط . ۲۶ پ : تالعل .
 ۲۷ پ : عیش و خوشی ، ت ز : عیش و خوشی .
 ۲۸ ث : غم او که بهترین ، ز : غم ، ج ح در : مهتری .
 ۲۸ ج ح در : مهتری . ۲۹ ر : وهم .
 ۳۰ پ د : غم ؛ ث ر : گرفته او گرفتار ؛ ز : گرفت او .

سركيچ كن هزار صفرا	صفرا شكن هزار سوا
از مور نهفته تر دهانی	وز موی كشيده تر میانی
ساده زبخی چوسیب شکی	سوزان تر از آنكه ريك مکی
چون شهید پیوسه تیز بازار	شكر شكن وطبرزد آزار
۲۰ در لب شكری طبرزد انگیز	در پیوسه طبرزدی شكوریز
آبی نه ولیك آب خانی	آبی كه بدوست زندگانی
سروی نه چنانكه سروبی بر	سروی براو گلاب وشكرو

۱۶ ا ب ج ج : کج ، پ ح : کنج ، ت ز ث : کنج . ۱۷ آ مور :
 ج د - موی ، ح : جون ؛ پ : بنفته تر . ۱۷ ب ج ح : وز مور .
 ۱۸ ح خ د : حذف شده . ۱۸ آ پ ث : شکی ، ج : سکی
 ۱۸ ب ت ز : سودک تر از آنچه صبح مکی ، ج : سرسبزتر
 از سنای مکی ؛ ریک مکی : پ - رنگ رنگی .
 ۱۹ پ : پیکر شكن وطبرزد آزاد ؛ د : و حذف شده
 ۲۰ ج : دولب چوشکر ؛ ح ر : در (ر : از) لب شكرو طبرزد
 آمیز ؛ خ : شکر وطبرزد ؛ د : شکر
 ۲۱ ب ز ث ج ح د : طبرزد ؛ ج خ : طبرزد وشکر . ۲۱ د : حذف
 شده . ۲۱ آ ولیك : ج - چنانك ، ج : ولکن ، پ ث : ولیكه .
 ۲۲ پ : بروی .
 ۲۳ براو : پ ج خ ر - كه برش .

خوبیش چو عمر وزید معروف	نامش بنشان زید موصوف
عشق آمده برده خان و مانش	در حله لیلی آشیانش
او نیز بدو هم آرزو مند	با دختر عم خویش در بند
افتاده نشان مهربانی	بر هر دو طرف زهم نشانی
زان دل شده بود ناشکیبا	۱۰ آن لعبت خوب روی زیبا
آویخته داشت جان بیک موی	وان شیفته نیز از آن پیروی
پاکیزه نهاد و نازک اندام	کافروخته روی بود و بد رام
سیماب سرین و خیزران قد	شمشاد نسیم و ارغوان خد
آشوب جهان و شور آفاق	جماش بتی بدلبری طاق
خوبان طراز را طرازی	۱۵ شوخی شغبی فریب سازی

بء پ : حوش نه حورید و عمر معروف ؛ ز : امروزید ؛ ج د : زید و عمر ؛
 ث : عمرزید . آ ۷ حله ؛ پ خانه ؛ ح : حلقه ۷۰ د : عشق آمد و برد ؛ ر :
 خانمایش ۸۰ او ؛ ج ج - واو ، ر : آن ؛ ب ت ز : باو .
 آ ۹ ب ت ز : باهر ، چ : از هر طرفی زهم ؛ د : با هر دو طرف هم آشیانی
 آ ۱۰ ج ح در ؛ وان . آ ۱۱ ب ت ز : وان شیفته رای نازنین روی ؛
 پ ث ح خ : ازین .
 ب ۱۱ داشت ؛ خ - بود . آ ۱۲ ح : افروخته روی بود و بد نام .
 آ ۱۴ بتی ؛ د - بدی . ب ۱۴ شور ؛ ح - خوب .
 آ ۱۵ شوخی ؛ ث ج ر - شوری .

صفت عشق زید بازینب *

گویند که بود هم دران دور زنجیر بری وگردان جور
 اندوه گرفته بر دلش کوه او کوه گرفته از بس اندوه
 از آدمیان دیو زاده دیوانگیش خلاص داده
 پاکیزه جوانی از هنر پر گفتی غزلی لطیف چون در
 ۵ اونیز قفای عشق خورده سرور سرکار عشق کرده

* ب : صفت عشق زید بازینب ، پ : احوال زیب و زینب که
 چگونه بود ، ت : صفت زید و زینب و مهربانی او با مجنون ، زت :
 قصه زید و زینب و وفانمودن (ت : و وفاداری او) در حق مجنون ،
 ج : حدیث زید و وفاری او با مجنون ، چ : قصه زید و زینب ، ح : داستان
 زید و زینب در زمان لیلی و مجنون ، خ : در صفت کمالات مجنون ،
 د : قصه زینب و وفاداری زید ، ر : افسانه زید و زینب .

آ هم دران : ت - در همان . ۱ ث : در این ؛ جور : ح خ : غور
 ۲ بر : ت - با ، ح : از . ۳ ح : و او کوه ؛ پ : اونیز گرفته از
 بس . آ ۴ د : چو دیو زاده . ۳ خلاص : د - خدای .
 ۴ ، ۵ : د - ۴ ، ۳ ج ر : نزل . ۵ ، ۶ ح : حذف شده
 ۵ ج : سرور کار . آ خ : نامش نشانه .

تاگزند آرزوش راهی	دارد ز جهان فریب گاهی
بیکام نبود بود کاش	میداشت چوتیغ در نیامش
زان کام نجست ازان پریزاد	تا خانه عشق ماند آباد
۲۰ پرسیدم از اوستاد دانا	از حالت عاشق توانا
کورا بهر ادخویش ره بود	مهلت داد چه کار که بود
کامی که بر آمدش در آن حال	نا کام چرا گذاشت سی سال
گفتا که بیک مراد حالی	گشتی تنش از نشاط خالی
از کام گرفتنی چنان سست	سی سال نشاط خویشتن جست
۲۵ بیرون نهم از دو کون یک کام	گر یابم ازان ر حیق یک جام

۱۷ پ : حذف شده . ۱۸ ح : حذف شده . ۱۸ ج چ ر : نبود و بود
 ۱۸ پ : در نباش . ۱۹ ب پ ث : نخست ، ح : نخست ؛ ازان : پ-ازین ،
 ر : آن . ۱۹ پ : گردد آباد . ۲۰ ج : پرسید . ۲۰ ب : بت زج چ ح خ د :
 عاشقی . ۲۱ ح : مهلت دادند ؛ خ : چه دستگه بود . ۲۲ آ : ت بهامیش
 که آمدی ؛ ج : برآمدی ؛ ب ز ح د : برآمدیش در حال . ۲۳ ج : حذف
 شده . ۲۳ پ : کستی همه بر نشاط خالی ؛ ج : تبش ؛ ح : گشتی
 نفس ار مراد خالی ؛ نشاط : خ-مراد . ۲۴ د : گرفتنی چنان جست ؛
 ج : جهان جست ؛ خ : چنین ؛ ح : جست . ۲۴ د : و از کام و
 نشاط خویشتن رست ؛ پ ث : سی ساله (پ : سال) نشاط خویش می جست ؛
 بت زج : سی ساله . ۲۵ پ خ : ازین ؛ ر حیق : ح-حیات .

ترتیب جهان فلنده از دست
 آگاه شده ز تلخی مرگ
 گز نیستنیش بود دشوار
 ۱۰ هر شخص که خونگردد باسیر
 این خانه کسی که سخت گیرد
 مجنون که رفیق ره نمی‌جست
 تا چون بشکار جان رسد میر
 در کشتی عمر بیم جان بود
 ۱۵ میخورد نوالهای چون زهر
 میکرد ز طبع دست کوتاه
 بی ترتیبی گرفته بردست
 میکرد بسیج راه را برگ
 آسانی مرگ جست از آن کار
 دشوار شود برون ازین دیر
 در وقت رحیل سخت میرد
 میکرد برفق بند راست
 گوید که بیار گویدش گیر
 رخت افکنیش ز بیم آن بود
 کو بهره نخورده بود ازین بهره
 معشوقه بهانه بود در راه

۷ ح : حذف شده . آ ۷ خ ز ث ج در : فلنده چون مست . ۷ ب ر :
 فلنده . آ ۱ د : خود نکود ؛ باسیر : ب ت ز - باسپر ، ث : باشیر ، د :
 تاسیر . ۱۰ ث ج چ خ د ر : برون شود ؛ ح : برون رود ؛ ب ت ز :
 ازین در . آ ۱۱ پ : سخت گیرست . ۱۱ ب پ : سخت میرست . آ ۱۲ ره ب ج کس .
 آ ۱۳ پ : بشکار که رسد میر ؛ رسد میر : ب ت ز - نخجیر . آ ۱۴ پ
 ث : در کشتن دور (پ : دو) بیم ؛ عمر : ج ج ح در - دور ؛ خ : دور
 بیم جان ؛ پ : جان بود . ۱۴ پ : رخت افکنیم ز بیم آن بود ؛ ز بیم ج ح -
 ز بهره . آ ۱۵ میخورد : ث خ ر میدید ، ج : میداد ؛ چون : ح - پر .
 ۱۵ ب پ : کنز شهر بخورده ؛ ح : زان بهره نخورده بود ازین زهر . آ ۱۶ ج ب طبع .

صفت بزرگواری مجنون *

تا ظن نبری که بود مجنون زین شیفتگان که بینی اکنون
 بی روزه و بی نماز و بی نور بیگانه ز عقل و از ادب دور
 و انا تر دور بود در دور دانسته رسوم چرخ را غور
 دانده و انش نهانی
 زیبا سخنی چوسکه زر بیت و غزلی چولو و لوء تر
 داند همه کس که بی تفکر دیوانه نریزد آن چنان در

* ب ت ث ج ح د : صفت (ب ح : در صفت) بزرگواری
 مجنون ،

ز : گفتار اندر صفت بزرگواری مجنون در کوه و بیابان
 باده کار ، چ : در بزرگی مجنون گوید ،
 ر : (در حاشیه) در عصمت و پاکی مجنون .

آ ب : زان ؛ خ : چون شیفته که بینی ؛ که بینی :
 د-حالی . آ و از : چ ح-وز .

۴،۳ : چ ، ۴ ، ۳

۳ غور : د نور . آ ح : رموز . ۵ ح : بی غزلی .
 آ بی : ت در-از . آ آن چنان : ج-این همه ، د : آن همه .

هر بیت که گفتی آن جهان گرد
 مجنون ز ره ضعیف حالی
 ۱۱۰ بیچاره سلام را دران درو
 چون سفره تهی شد از نواله
 کرد از سرعاجزی و داعش
 زان مرحله رفت سوی بغداد
 هر جا که یکی قصیده خواندی
 بریاد گرفتی آن جوان مرد
 بود از همه خواب و خورد خالی
 نر خواب کزیر بود و نر خورد
 مهمان بوداع شد حواله
 بگذاشت میان آن سباعش
 بگرفته بسی قصیده بریاد
 مغز شنونده خیره ماندی

- آ ۱۰۸ ث : جهانگیر ، ح : جوان مرد .
 آ ۱۰۸ ث : آن زبان سپر ، ح : جهانگرد .
 آ ۱۰۹ زره : ج خ - زسر ؛
 ث : زره اضعیف .
 آ ۱۰۹ از همه : ب - ارزه ؛ ث : خورد و خواب .
 آ ۱۱۰ د : سلیم .
 ب ۱۱۰ خ د : نه خواب کزیر بود و نه خورد ؛
 ز ح : و - حذف شده .
 آ ۱۱۳ رفت : ز - روی .
 ب ۱۱۳ د : بگرفت بسی قصیده ها یاد ؛
 ز ح : قصیده ها یاد .
 ب ۱۱۴ مغز : ر - هوش

حرفی بخطا دگر نینداخت	۱۰۰ چون حرفت او حرفی بشناخت
تا عذر خطا نخواهی از پس	کستاخ سخن مباش باکس
کستاخ کشیدن آفت تست	گرسخت بود کمان و گرسست
ورسخت بود خجالت آرد	گرسست بود ملالت آرد
شرطت نخستش آزمودن	هر قفل که خواهیش کشودن
بی پای کجا بسر شود راه	۱۰۵ اول سنست و انگهی چاه
بودند بهم ز راه پیوند	مجنون و سلام روزگی چند
چون در غزلی روانه میرفت	زان تحفه که در میانه میرفت

۱۰۰ او : ج از ؛ د : شناخت .
 ۱۰۱ بخطا دگر : ج : دگرا خطا .
 ۱۰۲ خطا : خ ر - سخن ؛ ج : از کس
 ۱۰۳ ح : گه سخت بود کمان و گه سست ؛ بود : ث - کند ؛
 ب ت ز : بود و گونه خود سست .
 ۱۰۴ ، ۱۰۵ ح : حذف شده ، ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۱۰۴ خ : هر عقل .
 ۱۰۴ ث ج در : نخست . ۱۰۵ ث ج چ خ ر : انگهی
 ۱۰۵ ج : رود راه . ۱۰۶ د : سلیم . ۱۰۶ ر : براه .
 ۱۰۷ خ : وان ، ر : آن .
 ۱۰۷ ب ت ز : چون زر ؛ ج : هر لحظه نزل روانه .

عشق از دل من توان ستودن
 در صحبت من چو یافتی راه
 در قامت حال خویش بنگر
 نیکو مثلی زو آن سیه دار ۹۵
 سردی مکن ار نه گرم گروم
 چندان بسلامتست بازار
 در طیره گری چو دل شود گرم
 زین گونه گذارشی عجب کرد
 گر ریگ زمین توان شمردن
 میدار زبان زعیب کوتاه
 از طعن محال خویش بگذر
 کاندازه کار خود نگهدار
 وانکه بحساب نرم گروم
 کالوده نشد زبان بازار
 برخیزد ازان میانه آرم
 زان حرف حریف را لب کرد

آ ۹۲ ج : سپردن ، خ : ببردن .

ب ۹۳ ج : وزطن محال ؛ ح : مجال .

۹۵ ، ۹۶ ، ۹۷ ، ۹۸ ر : در حاشیه نوشته شده .

آ ۹۵ ب ت ز : آن سیه کار .

ب ۹۶ خ د : آنکه .

۹۷ - ۱۰۰ ج : ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۹۷ ، ۹۸ .

ب ۹۷ زبان بازار : ر - بپای طوار ، ز : زبان در آزار ،
 ث زبان آزار .

آ ۹۸ طیره : ح - طره ، خ : طنز .

آ ۹۸ ازان : ج - از

ب ۹۹ حرف : د - خورده

کفتاچه گمان بری که مستم
 ۱۵ شاهنشاه عشقم از جلالت
 از شهوت عذرهای خاکی
 ز الایش نفس باز رسته
 عشق است خلاصه وجودم
 عشق آمد و خاص کرد خانه
 ۹۰ با هستی من کرا شمارست
 کم گردد عشق من دین غم
 یا شیفته هوا پرستم
 تا برده ز نفس خود خجالت
 معصوم شده بغسل پاکی
 بازار هوای خود شکسته
 عشق آتش گشت من چو عودم
 من رخت کشیدم از میانه
 من نیستم آنچه هست یارست
 گر انجم از آسمان شود کم

۱۴ ح : و هوا .

۱۵ ح : شاهنشاه ملکم از ملالت .

۱۵ د : و ابرده ؛ خ : ز نقش .

۱۶ د : و عذرهای .

۱۶ خ : ناکی .

۱۷ ب ت ز : ز آسایش .

۱۸ گشت : ح - تیر ؛ ز ث خ : و - حذف شده .

۱۹ د : گشت خانه .

۹۰ ، ۹۱ ، ۹۲ ث : حذف شده .

۹۰ کرا : ر - که در . ۹۱ ج : کوز انجم آسمان ؛

ح : گر انجم و آسمان ، ج ر : انجم آسمان .

تا پی سپر زمین نباشی
 چند آنکه گریستی بخندی
 دل خسته و پای بسته بودم
 دادم زچنان غمی رهائی
 وین واقعه را کنی فراموش
 از گرمی آتش جوانیست
 آن کوره آتشین شود سرد
 از جای نشد ولی شد از جای

زمین غم به اگر غمین نباشی
 برگردی اگرچه دردمندی
 من نیز چو تو شکسته بودم
 هم فضل و عنایت خدائی
 ۸۰ فرجام شوی تو نیز خاموش
 این شعله که جوش مهتریا
 چون درگذرد جوانی از مرد
 مجنون ز حدیث آن نکلورای

- ۷۶ آ ب ت ز ث ج چ : غمی .
 ۷۶ ب د : تا بی بسر زمین ؛
 ت ز ث ج چ : زمی .
 ۷۷ آ بر : ث ج چ خ در - به .
 ۷۹ آ ز : و - حذف شده .
 ۷۹ ب ز : بچنان ، ج : غمی جدائی .
 ۸۰ ب ت : واقعه کنی .
 ۸۱ آ جوش : ث - خویش
 ۸۱ ب گرمی : ت - شعله .
 ۸۳ ، ۸۴ د : حذف شده .
 ۸۳ ب نشد ولی شد : خ - شد و نمیشد .

نیروی کسی بنان و حلواست	کورا بوجود خویش پرواست
چون من ز نهاد خویش پاکم	کی بیخورشی کند هلاکم
۷۰ چون دید سلام کان جگرسوز	نه خسبد و نه خورد شب و روز
نه روی برد بهیچ کوئی	نه صبر کند بهیچ روئی
میداو دلش بدلنوازی	کان به که درین بلا بسازی
دایم دل تو حزین نماید	یکسان فلک این چنین نماید
گردنده فلک شتاب گردد	هر دم ورقیش در نور دست
۷۵ تا چشم بهم نهاده گردد	صد در ز فرج گشاده گردد

۶۸ بوجود خویش : ج - بخودی خویش ، ح بخود و بخویش
 ۶۹ ب ت ز : بد از بیت ۷۶ نوشته شده .
 ۶۹ ح : بنهاد ، د : ز بهار ؛ ح : ر پاکم .
 ۷۰ آ : د : سلیم .
 ۷۰ ب : خ : نه خسبد نه .
 ۷۱ ج : نه راه ؛ ح : بهیچ روی . آ : ث : د : زهیچ ؛ ح :
 کوئی . آ : ج چ خ ر : زد لنوازی .
 ۷۳ آ : ث : چنین نماید ، ح : غمین نماید .
 ۷۳ ب : ج : گردنده فلک چنین .
 ۷۴ آ : گردنده ؛ ح - کرده ، د : کودیده .
 ۷۴ ب : دم ؛ د - ده .

گر سهو شود بسجده راهم در سجده سهو عذرخواهم
 مجنون بگذاشت از بسی جهد تا عهده بسر برد دران عهد
 بگشاد سلام سفره خویش حلوا و کلیچه ریخت در پیش
 گفتا بگشای چهر با من نانی بشکن بمهر با من
 ۶۵ نا خوردنت ارچه دلپذیرست زین یک دو نواله ناکزیرست
 مرد ارچه بطبع مرد باشد نیروی تنش به خورد باشد
 گفتا من ازین حساب فردم کا ترا که غذا خورست خوردم

آ ۶۱ ث : سهونشد . آ ۶۲ ج : نگذشت ؛ از بسی جهد :
 خ - از پس جهد ، د : باز پس جهد ؛ ت : عهد
 ب ۶۲ ت ث ج : تا عهد ؛ ز : تا عهد بسر برد بران ،
 چ خ : تا عهد (خ : عید) بسر برد دران عهد ؛ ح د :
 تا عهد بسر برد بدان .
 آ ۶۳ ث : بگشود .
 ب ۶۴ ریخت در پیش : ح - از عدد پیش .
 آ ۶۵ چهر : ث - جهد ، خ : چهره . آ ۶۵ ح : با خورد
 تن ارچه ؛ خ : زان خوردنت ؛ ب ت ز ث : نان خوردنت ؛
 د : نان خوردن اگرچه . ب ۶۵ دو نواله : ح - دوسه نفی .
 ب ۶۶ خ : منش ؛ به خورد : ز - بدرد ، د : نخورد .
 ب ۶۷ د : آنرا که عدیم خوست خوردم .

با منت خطاست هم نشستی
 بگذار مرا درین خرابی
 ۵۵ گرد طلبم رهی بریدی
 چون یافتیم غریب و غم خور
 ترسم که بلفظ برنجیزی
 درگوش سلام آرزومند
 گفتا بخدای اگر بکوشی
 ۶. بگذار که از سر نیازی
 من بت شکن و توبت پرستی
 کز من دم همدی نیابی
 ای من رهی تو رنج دیدی
 الله معک بگوی و بگذر
 از رنج ضرورتی گرنزی
 پذیرفته نشد حدیث آن پند
 کز تشنه زلال را پوشی
 در قبله تو کنم نمازی

۵۳ ب ت ز : با من تو خطاست ، خ د : با مات خطاست ؛
 ج : هم نشستی ، چ : هم نشستی ؛
 ۵۳ ج : توبت کزنی . ۵۴ ح : درین غریبی .
 ۵۵ د : حذف شده . ۵۵ آ ب : طلبی ؛ ث : رهی بدیدی .
 ۵۵ ب چ ر : ای من رهیت که رنج ، خ : ای من رهیت تو .
 ۵۶ آ ح : غریب غمخور ؛ ث چ ر : غم خوار .
 ۵۶ ب چ : الله و معک بگوی و بگذار ؛ ث ر : بگذار .
 ۵۷ آ چو : ح خ-که ؛ ث : جو بلفظ .
 ۵۸ آ ان پند : ح - الوند ، خ : این پند
 ۵۹ آ اگر بکوشی : ح - تا نکوشی ، د : اگر بجوشی .
 ۵۹ ب د : وز تشنه زلال را نبوشی ، ح : نبوشی .

مارا که زخوی خود ملالست
 از صحبت من ترا چه خیزد
 هر روز بمنزلی گرایم
 ۴۵ من وحشیم و تو انس جوئی
 چون آهن اگر حمل گوی
 گر آب شوی بجان نوازی
 من مفلسم و نوا ندارم
 گر هست نوای بی نوائیست
 ۵۰ با من تو نکلنجی اندرین پست
 من بند قیای خود کتم سست
 من بسته خود فشانم از دوش
 باخوی تو ساختن محالست
 دیوان من و صحبتم گریزد
 هر شب بخوابه ایست جایم
 آن نوع طلب که جنس اوئی
 زاه چو منی ملول گوی
 با آتش من شبی نسازی
 مهمانی تو روان دارم
 اینک من و راه آشنائیت
 من خود کشم و تو خویشتن دوست
 تو با دگری کمر کنی چست
 تو با دگری شوی هم آغوش

۴۳ ج : دیوانه ز صحبتم گریزد .
 ۴۴ ر : درحاشیه نوشته شده .
 ۴۵ ح : که جنس جوئی . آ ۴۶ ث چ : خمول .
 ۴۷ ح : بر آتش ؛ من شبی : ث - مستی . ۴۸ ، ۴۹ ر : درحاشیه
 نوشته شده . آ ۴۹ ج چ ح خ : بی نوائیت . ۴۹ ج چ ح خ :
 آشنائیت . ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ ر : درحاشیه نوشته شده .
 ۵۴ آ : ت ز - نیز .
 ۵۲ ب چ ح د : من پشته . ۵۲ د : تو بار دگر شوی .

با خاطر خویشم آشنا کن	کستاخ ترم بنخود رها کن
پندار یکی ازین سباعم	می ده ز نشید خود سباعم
وانم که نداردت زیانی	۳۵ بنده شدن چومن جوانی
عاشق شده خواری آزمودم *	من نیز بسنگ عشق سودم
زد خنده و داد پاسخ او	مجنون چوهلال در رخ او
ره پرخطرست باز پس گرد	کای خواجه خوب ناز پرورد
کز صدغم من یکی نخوردی	نه مرد منی اگرچه مردی
نه پای تو پای خود ندارم *	۴۰ من جز سردام وود ندارم
میخی دگرم زنی براندام	تو آمده که تادرین دام

۳۳ ح : حذف شده . آ ۳ خ : کستاختر بخود .
 ۳۵ ز : بنده شده چون منت جوانی ؛ چ : شدنت .
 ۳۵ ب ز چ : دانی ؛ خ د : نباشدت زیانی . * ر : فصل
 « پاسخ مجنون بسلام بغدادی » افزوده . آ ۳۷ ح : چون هلال .
 آ ۳۸ ح : نامه پرورد . ب ۳۸ د : دیرخطرست ؛ ز : و باز .
 ۴۰ ح : حذف شده . ب ۴۰ نه ؛ ج - با ؛ ز : نه جای تو ؛ ت : نه
 جای تو جای خود . * * ج ج چ خ د ، ر (درحاشیه) افزوده ؛
 خواهم که بدین (ج : برین) درنده چند ازکنده (د : کرده) خویش بردم (د خ)
 برکنم) بند . ۴۱ چ : حذف شده ، ر : درحاشیه نوشته شده . ب ۴۱ د :
 سیخی دگرم ؛ ج : زنی باندام .

۲۵ در شهر خود آرمیده بودم
غریب ز برای تو گزیدم
چون کرد مرا خدای روزی
این باقی عمر اگر تو انم
زین پس من و خاکبوس پایت
دم بی نفس تو بر نیارم
هر شعر که افکنی تو بنیاد
چندان سخن تو یاد گیرم

و البته سفر ندیده بودم
کایات غریب تو شنیدم
روی تو بدین جهان فوری
جز با تو نگویم و نرانم
کردن نکشم ز حکم و رایت
در خدمت تو نفس شمارم
گیرم منش از میان جان یاد
کاموده شود بد و ضمیرم

۲۵ ر : در حاشیه نوشته شده .

۲۵ و البته سفر : ج - هرگز سفری !

ح در : البته .

۲۷ ، ۲۸ ح : حذف شده .

۲۸ ر : در حاشیه نوشته شده .

۲۸ ث : گو تو انم .

۲۸ ب نگویم و نرانم : ت ث ج ج - نرانم و برانم ، خ در :
نرانم آنچه رانم .

۲۹ آ ح : کالبوس .

۲۹ ج ح : و حذف شده . ب ۳۲ پ : کاسوده ، ج د : کاسوده

شود بدان (ج : بد) ؛ خ : بران ؛ ت : کاسوده شوم بدو بمیرم .

او کرده ز راه شوق داری
 چون دید که آید از ره دور
 زد بانگ بران سباع هایل
 ۲۰ چون یافت سلام از و قیامی
 مجنون ز خوش آمد سلامش
 کردش بجواب خود کرامی
 گفت ای غرض مرانشانه
 آیم بر تو ز شهر بغداد
 زان حلقه حساب طوق داری
 نزدیک وی آن جوان منظور
 تا تیغ نهند در حمایل
 دادش ز میان جان سلامی
 بنمود تقرّبی تماش
 پرسید که از کجا خوامی
 و او ارگی مرا بهانه
 تا از رخ فرخت شوم شاد

آ^{۱۷} ث ر : او کرده (ث : کرد) ز راه شوق زاری (ر : وزاری) ،
 ح : او کرده حساب طوق داری .

آ^{۱۷} ح : در حلقه ز روی شوق داری

آ^{۱۸} ز ج چ ح : آمد ؛ آید از ره دور ؛ ت - آن جوان منظور .
 آ^{۱۸} وی : د - بر ؛ ت : وی آید از ره دور .

آ^{۱۹} ب ز : بدان . آ^{۱۹} نهند ؛ ث چ خ در - کتد ، ج :
 کشند ؛ ت : بر حمایل . آ^{۲۰} از و : ح - او . آ^{۲۱} ح : مجنون
 که خوش آمد آن سلامش . آ^{۲۱} ح : تقرب .

آ^{۲۲} ت : پرسید ز کجای خوامی ؛ ث ج چ ح خ ر : پرسیدش کز
 کجا . آ^{۲۳} ح : مرابهانه . آ^{۲۳} ث چ خ د : آواره گی ؛
 ح : آوارگی مرانشانه . آ^{۲۴} ج : ناخواناست .

چون از سر شعرهای درپاش
 در هر طرفی ز طبع پاکش
 هر غم زده که شعر او خواند
 ۱۰ چون شهر بشهر تا ببغداد
 از نظم حلال او ظریفان
 افتاد سلام را کزان خاک
 بربست بنه بناقه چست
 در جستن آن غریب دلتنگ
 ۱۵ پرسید نشان و یافتش جای
 پیرامنش از وحوش جوتی
 شد قصه قیس در جهان فاش
 خواندند نشید در و ناکش
 آن ناقه که داشت سوی او راند
 آوازه عشق او در افتاد
 کردند سماع با حریفان
 آید بسلام آن هوسناک
 بگذاشت زمام ناقه راست
 در بادیه راند چند فرسنگ
 افتاده برهنه فرق تا پای
 حلقه شده بر مثال طوقی

۷ د : حذف شده .

۷ شعر : ر - قصه . ۷ ب ز : مجنون شده بود در .

۸ ز طبع : ج - ز شعر ، ح : بطبع .

۸ نشید : ث ج در - نسیب ، ح : بشعب ، خ : ز شعر .

۹ - ۱۸ ج : حذف شده . ۱۰ تا ببغداد : ج - سوی بغداد .

۱۱ ث د : از نظم جمال ، چ : از نظم جلال ، ر : از بحر حلال

ح : از شوق جلال آن حریفان . ۱۱ ح : با ظریفان . ۱۲ خ :

در آن خاک . ۱۲ خ : کاید ؛ آن : ح - او . ۱۳ بگذاشت :

ر - بکشاد ؛ زمام : خ - د - عنان . ۱۴ چ : حلقه زده .

آمدن سلام بغدادی بدیدن مجنون *

داناى سخن‌چین کند یاد	کز جملهٔ منعمان بغداد
عاشق پسری بد آشنا روی	یک موی نگشته از یکی موی
هم سیل بلا بدور رسیده	هم سیلی عاشقی چشیده
در آتش عشق دود پیمای	اندوه نشین ورنج فوسای
گیتیش سلام نام کرده	واقبال برو سلام کرده
در عالم عشق چست و چالاک	در خواندن شعرها هوسناک

* ب ت ز ث خ : آمدن (ب : رفتن) سلام بغدادی بدیدن
مجنون ،

چ خ : آمدن سلام بدیدن مجنون ،

ج د : حکایت ،

ر : آشناسدن سلام بغدادی بامجنون .

آ م بد : د - چه .

آ م سیل : چ - سیلی ، ح : میل . ب م خ : عاشقان .

آ م ث ج ح خ در : دردی کش عشق و درد پیمای .

ب م خ : و - حذف شده ، ورنج : چ - و درد ، ث ح : درد .

آ م خ : با باش سلام . ب م خ : اقبال بدو ، چ ج در : بدو .
آ م ث : بر عالم عشق گشته چالاک ؛ ج ح خ در : گشته چالاک . ب م خ ج د : بر

۹۰ هرخانه که بی چراغ باشد
 در نرد غمت دلم زبونست
 خوشترچه ازان که چون شوم^{ست}
 گیرم سر زلف تو بی آزار
 در هر قدمی کنم صبوحی
 ۹۵ یارب تو مرا یکی چنین روز
 این گفت و گرفت راه صحرا
 وان سرورونده زان چمنگاه
 زندان بود ارچه باغ باشد
 دستی بزخم که دست خونست
 در حلقه زلف تو زخم دست
 مستانه در آورم به بازار
 وز هر لگدی خورم فتوحی
 روزی کن ازان بت جهان سوز
 خون در دل و در دماغ صفرا
 شد روی گرفته سوی خرگاه

آ ۹۱ چ ح خ : نزد .
 آ ۹۱ ب ج : بزخم ، ت : نرم ، خ : بزخم ؛ ت ت :
 خونست ، ج ح : جونست .
 ۹۲ ب ت ز : حذف شده .
 آ ۹۳ خ : زلف عنبر آزار ؛ ت ح : تو بی آزار .
 آ ۹۴ ز ت ج چ خ ر : براورم ، د : برآریم .
 آ ۹۴ ح : قدحی .
 آ ۹۵ ح خ د : چنین یکی .
 آ ۹۵ ح : بت دلفروز . آ ۹۶ صفرا : ب سودا .
 آ ۹۷ ح : آن سروروان سوی چمن گاه ؛ چ : سرو خمیده ؛ خ د سرو
 روان ازان چمنگاه . آ ۹۷ ح : روی نهاده سوی خوراک ؛ سوی : چ - کرد .

می ده که من حوام روزی خوناب خورم کدام روزی
 در بزم تو می خجسته فالست یعنی بیهشت می حلاست *
 دریا کشم از کف تو ساقی نگذارم نیم جرعه باقی
 ۱۵ بریاد تو می کجا برد هوش گرزهر خورم همی بود نوش
 من مست شوم تو کام بردار مستانه تو نیز جام بردار
 می جز بصبح خوردنتوان در پرده صبح کردنتوان
 سلطان که سریر باغ جوید کنجینه بشب چراغ جوید
 آن وزو بود که از سر رنج در تاریکی طلب کند گنج

۸۲ ث ج ح خ در : خونابه .
 * ت ز ث ج ج خ د ، ر (در حاشیه نوشته شده) ازوده :
 با این که می (د : با اینکه زمن ، چ : با اینکه منم ؛ ث ج خ ر :
 من) دماغ بردست نه زمی که ز بوی می شوم مست .
 ۸۴ - ۹۵ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۸۴ د : در پاکشم . ۱۵ همی بود : ث ج ح ر - که هم بود ،
 چ که هم شود ، خ د - مراسم شود .
 ۸۶ ث ج : مست تو شدم دو کام ، ج خ در : مست تو
 شوم ، ح : مست تو شدم .
 ۱۷ پرده : ح - خانه . ۸۸ د : کنجینه شب .
 ۱۹ ب : در تاریکی ؛ چ : در تاریکی شب طلب .

آنجا چه کنی که بیم جانست
 ۷۵ اینجا بدرای خوم و شاد
 یار اکنون شو که عمر یارست
 چشمه منما چو آفتابم
 از تشنگی جمالت ای جان
 یک جو ندهی دلم درین کار
 ۸۰ غم خوردن بی تو می توانم
 کردی مگر آن مثل فراموش
 نا اهل و غیور در میانست
 کاینست حصار ایمن آباد
 کاریست بوقت و وقت کارست
 مفرب ز دور چون سراپم
 جو جو شده ام چو خالت ای جان
 خوناب دلم دهی بخروار
 می خوردن با تو نیز دانم
 چند آنکه دوید خفت خرگوش

۷۴ ث ر : اینجا ؛ ب ت ز : آنجا چکنم .
 ۷۴ نا اهل و غیور : ث ج چ د ر - نا اهلی غیر ، ح : نا اهلی
 غیب ، خ : نا اهلی نیز
 ۷۵ ح : آنجا ، د : ز اینجا ، ر : ز اینجا ؛ ح : پدرای .
 ۷۵ ح : کاینجاست ، ر : کاینجاست ؛ خ : امن و آباد .
 ۷۶ ح خ : حذف شده . ۷۶ ث ر : کاراست ؛ پ : کارست
 کنون و ، ج : کار اکنون کن که وقت ؛ ز ث چ : و - حذف شده .
 ۷۸ چو خالت : چ - ز حالت ؛ ح : جون خیالت ای جان .
 ۸۰ ث : من توانم . ۸۰ ح : می خوردند ؛ د : نیز با تو .
 ۸۱ - ۸۲ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۸۱ مثل : ح سخن . ۸۱ ر : دویده ؛ ث ج : جفت .

نه شرم خود و نه بیم اغیار
 کس را نه بگرد کار من کار
 گر برخیزی و گر نشینی
 خود را متعرضی نه بینی
 ۷۰ بینی دوسه بی زبان خاموش
 کرده بد و نیک را فراموش
 آواره اگر بچاه ژرفست
 در سایه خلوتی شگرفست
 گردست نگیردت خطیری
 آخر نبود بدستگیری
 گردوستی کسیت باشد
 هم دشمنی بسیت باشد

آ ۶۸ خود و : خ - خودم .
 ب ۶۸ چ : کس را نبود بکار ما کار ؛ من : ث ح د - تو ،
 ر : ما ؛ خ : بگرد و کار تو کار .
 ب ۶۹ ج : کس را متعرضی ، ت ز ث چ ح در : متعرضی ،
 خ : متفرقی .
 آ ۷۰ دو : خ - تو ؛ ر : و خاموش .
 ب ۷۰ را : ث ح د - تو .
 آ ۷۱ اواره اگر بچاه : ث ج چ - اواره گی ار بچاه ، خ د : اوارگی از بنجا ،
 ح : اوارگی از بنخانه ، ر : اوارگی ار بچاره .
 ب ۷۱ ح : خلوت . ۷۲ ج ح خ د : حذف شده .
 آ ۷۲ ث : بگيردت . ۷۳ ث : آخر شودت بپای گیری ، چ ر : آخر
 نبوت پای گیری . ۷۳ ث ج چ خ در : کست نباشد ، ح : نصب نباشد .
 ب ۷۳ ث ج : پست نباشد ، چ خ در : از پست نباشد ، ح : از نصب نباشد .

که سبب تراچو نار خایم	که نار تراچو سبب سایم
که حلقه برون کشم ز گوشت	۶۰ که زلف بر افکنم بدوشت
که بارطبت بدیهه گویم	گاه از قصبت صحنه شوم
گاهی ز بنفشه گل بر آرم	که گرد گلت بنفشه کارم
که نامه غم دهم بدستت	که در بر خود کنم نشستت
بر کار شود چه خوش بودهای	یارب چه بود که این چنین را
گر نکسلد از میانه رودی	۶۵ خوش میزنم این چنین سرودی
زیر و زبرم مدار چندین	شوریده سرم مدار چندین
اینجا چه خوشست اگر بدانی	آنجا که توئی مرانخوانی

۵۹ چو سبب : ج - سبب .
 ۶۰ بر : ج - تو .
 ۶۱ کشم : ج ح ر - کنم .
 ۶۱ ب ح : حذف شده .
 ۶۲ ت : که از قصبت صحنه شوم ؛ زد : صحنه ، شخ بینه ،
 ج : صحنه . ۶۱ ث : گاه از طبت ؛ ج د : لطیفه گویم
 ۶۴ - ۷۵ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۶۴ که این چنین : ج ح خ د - اگر چنین ، چ ر : گوا این چنین .
 ۶۷ ج : زانجا ؛ د : بخوانی .
 ۶۷ ج د : وینجا ، ج ح خ : آنجا ؛ ث : گرو بدانی .

خلق از پی لعل میکند کان	مجنون ز پی تو میکند جان
یارب چه خوش اتفاق باشد	گر با منت اشتیاق باشد
مهتاب شبی چو روز روشن	تنها من و تو میان گلشن
من با تو نشسته گوش در گوش	با من تو نشسته نوش در نوش
در بر کشمت چو رود در چنگ	پنهان کنمت چو لعل در سنگ
گروم ز خمار نرگست مست	مستانه بسنبلت کشم دست
بر هم شکم شکنج گیسوت	تا گوش کشم کمان ابروت
با نار برت نشست گیرم	سیب ز نخت بدست گیرم

۵۳ روز : ح - ماه .
 ۵۴ من با تو : چ - تنها تو ؛ ح : با من تو نشسته دو
 بردوش ، ت : با من تو نشسته گوش بر گوش ؛
 در : ت - بر ، د : تا .
 ۵۵ ت ح خ : من با تو کشیده نوش بر نوش ،
 ج چ : من با تو کشیده نوش ؛
 نشسته : د - کشیده ؛ ز ث : نوش بر نوش .
 ۵۵ ح : چون ؛ ث : دود ؛ ت ز ج خ د : بر چنگ .
 ۵۵ ح : چون .
 ۵۶ ز : نوکس مست . ۵۶ ث چ خ در : کشم بسنبلت ،
 ح : مستانه کشم بسینه ات دست . ۵۸ ج د : باناز ؛ ح : نشسته .

یعنی دودگان مرا بدنبال
من مفلسم و تو مال داری
۴۵ تو بازر و با درم همه سال
تا خال درم وش تو دیدم
ابراز پی نوبهار بگریست
هندوی سیاه پاسبانست
چرخ از رخ مه جمال گیرد
۵۰ بلبل ز هوای گل بگروست

هستند سگان تیژ چنگال
من خالیم و تو خال داری
خالت درم و زرست خلخال
خلخال ترا درم خریدم
مجنون ز پی تو زار بگریست
مجنون پیر تو همچنانست
مجنون برخ تو فال گیرد
مجنون ز فراق تو بدر دست

۳۴ ث : شیر چنگال .
۴۴ ر : در حاشیه نوشته شده .
۴۶ ترا درم : رخ - تو بی درم .
۴۷ زار : ز - یار .
۴۸ ، ۴۹ : ر - ۴۸ ، ۴۹ .
۴۸ ت : مجنون سیاه و پاسبانست ، ح : هندو که سپاه
پاسبانست ؛ ز : و پاسبانست .
۴۸ د : همچون پدر تو همچنانست ؛ پیر تو : ج -
تو نیز . ۴۹ چ ح خ د : ز رخ .
۵۰ خ : حذف شده . آ ۵ : لیلی ز هوای گل ؛ ب :
بهوای گل ، ت : بهواء تو . ز ح : ز هوای تو .

گرچه ز تو بندم ای پریزاد آزاد تری ز سرو آزاد
 هستم من بی پناه و پیوند در بندگیت چو گل کمر بند
 بادی که ز کوی تو بر آید جان بخشد و زنگ دل ز داید
 ۴. آن یابم از و بجان فزائی کازرده میان مومیائی
 تو سگ دل و پاسبانت سگ روی من خاک ره سگان آن کوی
 سگبانی تو همی گزینم در جنب سگان ازان نشینم

۳۷ - ۴. ر : در حاشیه نوشته شده .

۳۷ ح : حذف شده .

۳۷ ر : هر چند تو از من ای پریزاد ؛ ج : تو ز بندای ،

خ : گرچه تو نه بنده پریزاد ، د : تو ز بنده ای ،

ث : ز تو بنده ام پریزاد ، ج : ز تو بنده ام ای .

۳۷ ج : آزاد توام .

۳۸ هستم : ح - جسم ؛ د : بی گناه .

۳۹ ج : ز کوی دلبر آید .

۳۹ ث خ د : دل بخشد .

۴۰ ج : ازان ؛ ب ت ز : ز جان . بجم میان مومیائی :

ج چ ح - تنان ز مومیایی (ح : بمومیایی) ، خ د : ز رفیع مومیائی .

۴۱ ج خ د : تو سگدل و رقیب سگ روی (چ : رو) ؛ ح : پاسبانت سگ

دوست . ۴۱ آن کوی : چ - آن کو ، ح : ای دوست . ۴۲ ب : همین گزینم .

صبحی تو و با تو زیست نتوان
 در خود کثمت که رشته یکتاست
 ۳۴ چون سکه ما یگانه گردد
 با دام که سکه نغز دارد
 من با تو ام آنچه ماند بر جای
 آنچه آن منست با تو نورست
 تن کیست که اندرین مقامش
 ۳۵ سر نزل غم ترا نشاید
 جانیست جریده در میان چیست

الا بیکی دل و بصد جان
 تا این دو عدد یکی شود راست
 نقش دوئی از میانه گردد
 یک تن بود و دو مغز دارد
 کفشیست برون فاده از پای
 دورم من از آنچه از تو دورست
 بر سکه تو زمند نامش
 زیر علم ترا نشاید
 وان نیز نه با منست با تست

۲۸ بصد : ر - دو صد .

۲۹ خود : ج - بر .

۲۹ ح ر : شود یکی .

۳۲ ت ز : من با تو (ز : با تو ام) هیچ مانده بر جای ؛ با تو ام ؛

ح - با تو ؛ د : این چه ؛ ب : من با تو مانده هیچ بر جای ؛

ج : هست بر جای ؛ ر : مانده . ۳۳ د : حذف شده .

۳۴ اندرین : ج - تا درین . ۳۴ تو : خ - ما ؛

د : نهند . ۳۵ ح : حذف شده . ۳۵ نزل : ث - نقل ،

د : ترک . ۳۵ ج : زین علم ترا عمل نشاید ؛ خ : زین علم .

۳۶ د : جانی نه جریده ، خ : جانی ز جریده . ۳۶ خ : آن .

هرجان که نه از لب تو آید
وان جان که لب تو اش خزانه است
بسیار کسان ترا غلامند
تا هست ز هستی تو یادم
۲۵ وانگاه شبی که نارمت یاد
زین پس تو ومن من تو زین پس
وان دل دل تو چنین صوابست
آید بلب و مرا نشاید
گنجینه عمر جاودانه است
اما نه چو من مطیح و رامند
آسوده و تن درست و شادم
باشم بدلی که دشمنت باد
یکدل بمیان ما دو کس بس
یعنی دل من دلی خرابست

آ ۲۱ ج : آن جان . ۲۲ ج : حذف شده .
آ ۲۲ ح : آن ؛ جان ؛ ز - که ؛ خ : تو اش روانست .
آ ۲۳ خ : غلامست .
ب ۲۳ و رامند ؛ ز ج چ ر - نامند ، خ : نامست .
ب ۲۴ ح خ : آسوده تن و درست (خ : و - ازوره) شادم .
آ ۲۵ خ د : وانگه که مباد (د : و - ازوره) نارمت ، ر :
وانگه که ز دل نیارمت . ۲۶ د : حذف شده .
آ ۲۶ ب ز ت ث ج ح خ : من و تو من و تو زین پس ؛ ر :
ومن تو زین . ۲۶ خ : یک کس بمیان ما دو کس ؛ دو کس
بس ؛ ب ت ز ت ج ج - دو کس ، ر : دو تن بس .
آ ۲۷ ث : زان ، د : آن ؛ ب ز : وان در دل تو ، ت : ور در
دل تو . ۲۷ ث ج : دل خرابست .

آن کس که زخون خود نترسد	از کشتن نیک و بد نترسد
گرگ از گله گره اس دارد	با خود نمود و پلاس دارد
۱۵ نا آمده رفتن این چه سازست	ناکشته درودن این چه راز ^{ست}
شب خوش مکلم که نیست دلکش	بی تو شب ما و آنکهی خوش
با جان منت قدم نسازد	یعنی که دو جان بهم نسازد
تا جان نرود ز خانه بیرون	نای تو ازین بهانه بیرون
جانی بهزار بار نامه	معزول کنش ز کار نامه
۲۰ جانی به ازین بیار در ده	پائی به ازین بکار در نه

آ ۱۳ ح : وانکس ؛ ج : بترسد .

ب ۱۳ ج : نیک و بد نترسد - خوانانیت .

آ ۱۴ د : کله ، ر : رمه .

۱۵ ، ۱۶ : ر : ۱۵ ، ۱۶ .

آ ۱۵ خ : رفته این چه نازست ؛ ث ج چ ح د : نازست .

ب ۱۵ این چه رازست ؛ د - خوانانیت ، ب ث ج چ ح خ : سازست .

آ ۱۶ ز : مکش ، د : نکلم ؛ دلکش : ت - شب خوش .

ب ۱۷ ب ت ز ث : یعنی دو جهان .

ب ۱۸ د : مانی . ۱۹ ح : حذف شده .

۲۰ ث : حذف شده . آ ۲۰ ت : جامی .

تشنه جگر و غریق آبییم	شب کور و ندیم آفتابیم
گمراه و سخن زره نمائی	درده نه و لاف ده خدائی
بی مهره دیده حقه بازیم	بی پای و رکیب رخس تا زیم
جز در غم تو قدم نداریم	غم دار توئیم و غم نداریم
۱۰. در عالم اگر چه سست خیزیم	در کوچکه رحیل تیزیم *
ای یار شگرف در همه کار	عیاره و عاشق تو عیار
عیار که بفشرد گلو را	خود را کشد آنکس عدورا

۵-۹: ج ۶، ۸، ۷، ۴، ۵، ۹. آ ۷ بت زخ د: و-
 حذف شده. ب ۷ ث ج: کد خدائی. آ ۸ چ: بی حقه دیده
 مهره بازیم؛ خ د: بی دیده (د: و افزوده) مهره؛ ر: و دیده
 آ ۸ ح: بی باور کیه؛ ب ز ث ج خ: رکاب.
 آ ۹ ث: جز در ره غم قدم. ب ۹ غم دار: ث چ ح خ غمخوار.
 آ ۱۰ ث: نیست چزم، ج: کوم حیزم.
 ب ۱۰ خ: در کوچه تو رحیل؛ ث ج: تیزم.
 * ر - افزوده:

کوئی که بمیرد غم زار هستم ز غم تو اندرین کار
 آخر بزنم بوقت حالی بر طبل رحیل خود دوالی
 ۱۱، ۱۲، ۱۳ ر: در حاشیه نوشته شده.
 آ ۱۱ شگوف در: ح - شکو تو در.

غزل خواندن مجنون در حضور لیلی *

آیا تو کجا و ما کجا ایم تو زان کی که ما ترا ایم
 ما ایم و نوای بی نوائی بسم الله اگر حریف مائی
 ده رانده و ده خدای نامیم چون ماه به نیمه تمامیم
 افلاس خوان خز فروشیم خز پاره کن و پلاس پوشیم
 ۵ از بندگی زمانه آزاد غم شاد بها و ما بغم شاد

* ب ت ح د : غزل خواندن (ب د : گفتن) مجنون در حضور
 (ح : بحضور) لیلی ، ز : گفتار اندر غزل گفتن مجنون
 در حضور لیلی بنخلستان ، ث : بیت خواندن مجنون در حضور
 لیلی ، ج : سوکند خوردن مجنون در حضرت لیلی ، چ خ : رسیدن
 لیلی و مجنون بهم دیگر (خ : بیکدیگر) ، ر : غزل خواندن مجنون
 نزد لیلی . ۱ ح : آیا تو کرا که ما ؛ ث د : تو آن ؛
 کی که ؛ ث ج چ خ - که که ، ر : که و . آ ز : و حذف شده .
 ۲ - ۸ ح : ۲ ، ۷ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۸ . ۳ ر : بعد از بیت ۷
 نوشته شده . آ ج : نام ، ح : ما ایم . ب س : تمامیم ؛ ج - در
 تمام ، ح : می نمایم . آ ح : افلاس خوان و جان فروشیم ؛ خ ز :
 ث ج چ خ در - جان . ب ث ج چ : و - حذف شده . ۵ - ۹ ج : ۶ ، ۸ ، ۷ ،
 ۴ ، ۵ ، ۹ .

۸۰ این بوی نه بوی نو بهارست
 بوئیست عظیم نغزو دلجوی
 پیراز سرعاشق آزمائی
 خواهی که نخوانده یارت آید
 بی دیدن روی او چینی
 ۸۵ گفتا مکن ای سلیم دل مرد
 چون من شده ام بیوی مست
 کرد آنکهی از نشید آواز
 بوی سر زلف آن نگارست
 بادا دل من فدای این بوی
 گفتا که خطاست این جدائی
 آراسته در کنارت آید
 چون باشد چون گوش بینی
 پیرامن این حدیث ناورد
 می ران توان گرفت پر دست
 این بیتک چند را سر آغاز

آ ۸۰ نو : ج- آن . آ ۸۱ ت : بوئیست عجب لطیف و دلجوی ؛
 ز خ د : و- حذف شده .
 آ ۸۱ ح : بادا سرمن ؛ ب ت ز ت خ د : آن ؛ ج : آن بودی
 آ ۸۲ خ د : خطا بود جدائی .
 آ ۸۳ آراسته : ت- نواخته ، ر : و آراسته .
 آ ۸۴ ح : چینی .
 آ ۸۴ خ : خود گوش ، د : خوش گوش .
 آ ۸۵ مکن ای : ج- مکنم ؛ خ : سلام . آ ۸۶ ر : در دست .
 آ ۸۷ خ د : آنگاه کشیدش (خ : کشید) او خوش آواز ؛
 ح : از شنید آغاز ؛ ج : آغاز . آ ۸۷ ح : وین بیتک
 چند را سر آواز ؛ ت : ستی ؛ چند ؛ خ د- نغز ؛ ج : آواز .

تا چون که بد اوری نشینم
 او نیز که عاشق تمامست
 در خواه کزان زبان چون قد
 او آرد باده من کم نوش
 ۷۵ پیر از بر آن بهار نوبر
 دیدش بزمین بر او فاده
 بادی ز دریغ بر دلش راند
 چون هوش بمغز او در آمد
 گفت این چه بهار بود گوئی
 از کرده خجالتی نه بینم
 زین پیش غرض بر و حرامست
 تشریف دهد به بیتکی چند
 او خواند بیت و من کم گوش
 آمد بر آن بهار دیگر
 آرام رمیده هوش داده
 آبی ز سر شک بر وی افشاند
 با پیر نشست و خوش بر آمد
 کاورد بما عبیر بوئی

۷۱ ج : خجالتی خوانا نیست .

۷۲ ت ج ج ح ح خ : عاشقی .

۷۳ د : بدو .

۷۴ ج ح ح د : کزان لبان .

۷۴ ث ج ج ح ح در - ۷۴ ، ۷۴ .

۷۵ ز : و - حذف شده .

۷۵ بر : ر - سر ؛ ث ج ج ح ح خ : نهال نوبر .

۷۵ بر : زخ - سوی ؛ ث ج د : آمد سوی آن نهال ؛

ح : این . ۷۸ هوش بمغز : بت زت - مغز بهوش .

۷۹ - ۸۶ ر : در حاشیه نوشته شده .

زانسو تر یار خود بده گام
 ۶۵ فرمود به پیر کای جوانمرد
 زینگونه که شمع میفروزم
 شوئیست مرا اگرچه خفتست
 آرام گرفت و رفت از آرام
 زین پیش مرا نماید ناورد
 گر پیشترک روم بسوزم
 این حال نه از خدا نهفتست
 آخر نه چنان حوام زادم
 در مذهب عشق عیب ناکست*
 آن به که جویده پاک باشد
 ۷۰ زان حرف که عیب ناک باشد

آ ۶۴ ح : زانده بر یار خود . س ۶۴ ج : از حذف شده .
 آ ۶۵ ح : کانجوانمرد .
 آ ۶۵ ج : زین پیش نماید هیچ ناورد ؛ خ : نماید .
 آ ۶۶ زینگونه : ح - زین گوشه ، خ : زین کوی .
 آ ۶۶ روم : ب ت ز - برم ، د : شوم .
 آ ۶۷ ، ۶۸ ر : در حاشیه نوشته شده . آ ۶۷ ج : شوئیست مرا
 وگرچه ؛ ز خ در : وگرچه ؛ ت ح : جفتست .
 آ ۶۸ ز ح ر : زینکه ؛ ج : دل نهادم . آ ۶۸ ج ح : نه
 چنین . آ ۶۹ قدم زدن : ب ت ز - نظردن ، ج چ خ : خطوزدن ،
 ر : قدم زمان ؛ ت : نظراگرچه باکست ؛ ح : زین بیشتر آمدن هلاکت ؛
 آ ۶۹ عشق : ب ت ز ج ح خ عقل . * ج ابیات ۶۸ ، ۶۹ تکرار شده .
 آ ۷۰ خ : زان حرف که عیب ناک باشد .

۵۵ وانگه سلبی که داشت در بند
 مجنون کمر موافقت بست
 پی بر پی او نهاد و بشتافت
 تشنه ز فرات چون گریزد
 با او دوگان بعهدهمراه
 ۶ اقبال مطیع و بخت منقاد
 بنشست بزیر نخل منظور
 پیر آمد و ز آنچه کرد بنیاد
 خرگاه نشین بت پری روی
 پوشید در او بعهد و سوگند
 از کشمکش مخالفت رست
 در تشنگی آب زندگی یافت
 با غالیه باد چون ستیزد
 چون لشکر نیک عهد با شاه
 آمد بقرارگاه میعاد
 اما جلگهی ودان از و دور
 با آن بت خرگهی خبر داد
 همچون پریان پرید از ان کوی

۵۵ خ ر : آنکه .
 ۵۵ در او : د - بدو .
 ۵۶ ج : وز آ ۵۷ چ ح : پی در پی ؛ ث : او حذف
 شده ، ج : وی ؛ د : و - حذف شده .
 ۵۸ چون : چ خ - کی .
 ۵۸ ح : غالیه .
 ۵۹ خ : بفرازگاه .
 ۶۰ ج ح خ د : آماجکه ؛ ج : آماجکه دانس از دور .
 ۶۱ ح : آمد از آنچه . ۶۲ با : چ - مر .
 ۶۳ پرید از ان کوی : چ - برآمد از کوی ، ح : بریده از شوی .

دیرست که روی تو ندیدست
 کوشد که یکی دمت به بید
 ۵۰ تو نیز شوی بروی او شاد
 خوانی غزلی دو رامش انگیز
 نخلستانست خوب و خوش رنگ
 بر اوج سپهر سر کشیده
 میعاد که بهارت آنجاست
 نه ز لفظ تو نکته شنیدست
 با تو دو بدو بهم نشیند
 از بند فراق گردی آزاد
 بازار گذشته را کنی تیز
 درهم شده همچو پیشه تنگ
 زیرش همه سبزه بر دمیده
 آنجاست کلید کارت آنجاست

- ۴۸ ب ت ز ث ج چ خ : دیرست .
 ۴۸ ح : بر لفظ تو نکته ناشنیدست .
 ۴۹ آ د : خواهد که .
 ۵۰ آ ه شوی بروی او : چ خ د - بروی او شوی ؛
 ح : ز روی او شوی .
 ۵۱ ج د : وز بند .
 ۵۲ ، ۵۳ چ : حذف شده .
 ۵۲ آ خ : آن نخلستان که هست خوش رنگ .
 ۵۴ آ ه بهارت : چ - نگارت .
 ۵۴ ب د : انجام کلید ؛
 ح : اینجاست قرار کارت ؛
 کلید : ث - نشان ، چ : قرار .

۴۰. پیرامن او درنده چند
 مجنون که زور دید در پیر
 زد بر دوگان بتندی آواز
 چون وحش جدا شد از کنارش
 اول سرخویش بر زمین زد
 گفت ای بتو ملک عشق برای
 ۴۵ از چشمه خود چو خضر بر خور
 لیلی که جمیله جهانست
 می پرسد و میکند سلامت
 خازن شده چون خزینه و بند
 چون طفل نمود میل بر شیر
 تا سر نکشند سوی او باز
 پیر آمد و شد سپاس دارش
 و انگه در عذرو آفرین زد
 تا باشد عشق باش بر جای
 و آفاق نورد چون سکندر
 در دوستی تو تا بجانست
 خواهد بارادت تمامت

۳۹ ث ج ح د : حارس (ح : خارش) شده چون خزینه را بند،
 ج : حارس شده چون حراس در بند ، خ : خارش شده چون
 چونده چند ؛ ر : خزینه را بند .
 آب که : ج - ر - چو . ب . د : در شیر .
 ۴۱ ح : حذف شده .
 ۴۲ ث خ د : سر نکنند ؛ چ : بسوی .
 ۴۳ خ : آنگه ؛ عذر : ج - شکر .
 ۴۴ د : عشق زیبای . ب . ح : و عشق . ۴۵ ر : در حاشیه نوشته
 شده . ۴۵ خود : ج - او ، ح : خون ؛ خ : بر جور . ۴۷ ر :
 در حاشیه نوشته شده . ۴۷ ر : خواهد بدعا و شکر تمامت ؛ ث خ : بار ادتی .

۳۳ نزدیک من آی تا من آیم
 بدینم که چه آب و رنگ دارد
 باشد که ز گفته‌های خویشم
 گردد گره من اوقاده
 پیر آن در سفته بر کمر بست
 ۳۵ دستی سلب خلل ندیده
 شد کوه بکوه تیز چون باد
 روزی دوسه جستش اندر آن
 تا عاقبتش فتاده بر خاک
 پنهان برخش نظر کشایم
 در وزن و فاجه سنگ دارد
 خواند دوسه بیت تازه پیشم
 از خواندن بیت او گشاده
 زان در سفته رخت بر بست
 برد از پی آن سلب دریده
 گاهی بخواب و که با باد
 احوال ویش نگشت معلوم
 در دامن کوه یافت غمناک

۳۳ تازه : ث خ د - لغز .
 ۳۳ ح : حذف شده . ۳۳ ش ج چ : من فتاده .
 ۳۴ خ : در پرستد و بر ؛ ج چ : در کمر . ۳۵ ح : حذف شده .
 ۳۵ ج : دست ؛ خ : دستی سبب خلل رسیده . ۳۵ خ : بود
 از پی آن سبب بدیده ؛ ت د : آن خلل رسیده ؛ ب ز : سلب
 رسیده .

۳۶ تیز : چ - ودشت ، ح خ : پر . ۳۶ د : بخوابه که با باد
 ۳۷ ب ت ز : جست . ۳۷ ر : و احوال .
 ۳۸ خ : در ، ث : بر سر خاک .
 ۳۸ ح : بر ؛ د : دید غمناک .

لیلی که شد آگه از چنان حال
 از طاقچه دو نوکس جفت
 گفتا منم آن رفیق دلسوز
 از درد نه ایم یک زمان فرد
 ۲۵ او بر سر کوه میزند آه
 از گوش گشاد گوهری چند
 کین را بستان و باز پس گرد
 نزدیک من آرش از ره دور
 حالی که بیاوری ز راهش
 شد سرو بنش ز ناله چون نال
 بر سفت سمن عقیق می سفت
 کز من شده روزا و بدان روز
 فرقیست میان ما درین درد
 من جاه فتاده در بن چاه
 بوسید و به پیش پیرا نکند
 با او نفسی دو هم نفس گرد
 چند آنکه نظر کنم در آن نور
 بنشان بفلان نشانه گاهش

آ ۲۱ که : ج چ ح خ در - چو . ب ۲۱ : ب : دش ، ت : بنش ،
 ث ج ح خ : تنش .

۲۲ ث : حذف شده . آ ۲۲ جفت : خ مست . ب ۲۲ د : بر سفت ؛
 خ : بر سفت عقیق لعل می بست . آ ۲۳ منم آن : ح - که منم .

۲۳ ث : کز وی شده روز من بدین روز ؛ ز : شد روز تو بدان ؛ چ ح خ
 در : بدین . آ ۲۴ ح : حذف شده . آ ۲۴ ج : نیم چو یک زمان ، ر : نیم بیک زمان ،
 خ : نیم یکی زمان . آ ۲۴ ج خ در : فوقت ؛ ب ت ز : بدین درد . آ ۲۵ ب ت ز ث :
 میکند ، ر : میکشد . آ ۲۵ چ ر : من در بن چاه میکشم (ر : میزنم) آه ، خ د :
 من آه فلنزه (د : فتاده) در بن چاه ، ح : من زار فتاده ؛ فتاده : ث نهاده ؛ بن :
 ج - تگ . آ ۲۶ ج خ : وز گوش . ب ۲۶ به پیش : د - بنزد . آ ۲۸ ، ۲۹ ح : حذف شده .

در راه روش چو خضر پویان
 ۱۵ پرسیدش لعبت حصاری
 آن وحش نشین وحشت آمیز
 پیر از سر مهر گفت کای ماه
 آواز کشاده چون منادی
 لیلی گویان بهر دو گامی
 ۲۰ از نیک و بد خودش خبر نیست
 هنجار نمای و راه جویان
 کز کار فلان خبر چه داری
 بر یاد که میکند زبان تیز
 آن یوسف بی تو مانده در چاه *
 میگردد در میان وادی
 لیلی جویان بهر مقامی
 جز بر ره لیلیش نظر نیست

آ ۱۴ ب ت ز ج ح : و روش .

ب ۱۴ ح : هم جاره نمای ؛ خ د : و- حذف شده .

۱۵، ۱۶ ح : حذف شده .

آ ۱۵ ب ت ز : پرسید ز لعبت . ۱۵ فلان : در- فلک .

آ ۱۶ آمیز : خ د- انگیز . ۱۶ که : ز- کی . آ ۱۷ ج ح خ

د : گفتش ای ؛ ب ت ز : ای .

ب ۱۷ ت ج ز ح د : مانده بی تو .

* ج ر- افزوده :

آن قلمز نانشسته از موج وان ماه جدا فتاده از اوج

آ ۱۸ ح خ : آوازه . ۱۸ ح : و در .

آ ۲۰ ح : کذر نیست .

ب ۲۰ ح : جزا ز ره لیلیش خبر، خ : جز پرده لیلیش بصر ؛ ز ج ر : کذر نیست .

۵ شویش همه روزه داشتی پاس
تا نگریزد شبی چو مستان
با اوز خوشی و مهربانی
لیلی ز سر گرفته چهرنی
روزی که نواله بی مکس بود
۱۰ لیلی بدر آمد از ورکوی
بره گذری نشسته دلتنگ
می جست کسی که آید از راه
ناگاه پدید شد همان پیر
پیرامن در شکستی العاس
در رخنه دیر بت پرستان
کردی همه روز جانفشانی
دیدم سوی او بسردمهری
شب زنگی و حجره بی عسس بود
مشغول بیار و فارغ از شوی
دور از ره دشمنان بفرسنگ
باشد ز حدیث یارش آگاه
کز چاره گری نکرد تقصیر

۵ ح : حذف شده .

آه ب ز ت ج ج چ د : روز . ۵ در : ب ت ز - آن ، ت : او ،

خ دل ؛ ز ؛ شکستن ؛ د : پاک شده .

آه تا نگریزد : خ - ناگاه نوود ؛ د : چو دزدان .

۶ ح : در حلقه . ۷ ر : روزه . ۸ ، ۹ خ : حذف شده .

۹ ب ت ز ت ج چ : زنگی چهره ، د : زنگی هجر .

۱۰ ج ج چ ح : سرکوی . ۱۱ خ : سوی .

۱۱ ر : در رهگذری نشست ؛ چ : رهگدی ، ج خ ر : نشست

۱۲ ره : ج - همه . ۱۳ یارش : خ - دوست .

۱۳ ح : بدیده ، خ : پدیره .

پیغام فرستادن لیلی بمجنون *

لیلی نه که لعبت حصاری وز بانوی قلعه‌عماری
گشت از غم یار چون دم‌مار یعنی به هزار غم گرفتار
دلنگ چو دستگاه یارش در بسته تراز حساب کارش
در حلقه رشته گره بند زندانی بند گشته بی بند

پ: بر فصل حذف شده، ت: نامه فرستادن لیلی بمجنون،

ز: فرستادن لیلی مریم‌زوی مجنون، ت: نشستن مجنون در حضور لیلی و

بیت خواندن، ج: زاری کردن لیلی ارجمت مجنون، چ: چاره کردن

لیلی در دیدن مجنون،

ح: نشستن لیلی و مجنون بشرط مشاهده بایکدیگر، خ: طلب کردن

لیلی مجنون را و ملاقات، د: کس فرستادن مجنون به لیلی
و خواندن وی،

ر: خواندن لیلی مجنون را، ا: در: ج-ح-در، خ: آن؛

ب-ت-ز: در پرده دری چو پرده (ت: پرده) داری.

۲ ح: حذف شده، آن غم: ر-دم: دم مار: ب-ت-ز غم یار،

ت-خ: دل یار (خ: نار)، آن ح: دستکار، ب-۳ ح: حصار

کارش، آن ج-چ-ر: گره‌مند، خ: گره‌چند، ب-۳ خ: زندانی.

از شادی آن قراضه چند
تا هست بچون خودی نیازت
آنگاه رسی بسر بلندی
۴۵ آن ذوق نشد هنوزت از یاد
هان تا سک نان کس نباشی
چون مشعله دست رنج خود خور
تا با تو بسنت نظامی
گوئی که منم جهان خداوند
بی ساز بود همیشه سازت
کایمن شوی از نیازمندی
کز حاجت خلق باشی آزاد
یا گربه خون کس نباشی
چون شمع زمایه گنج خود خور
سلطان جهان کند غلامی

۴۲ از شادی : پ- ناخواناست ؛ ز چ : این . ۴۳ ، ۴۴ ،
۴۵ : ر- ۴۵ ، ۴۳ ، ۴۴ . آ ۴۳ بچون خودی : ب- بحون خود ،
پ ج : بخون خود ، ت : بحون خود ، ز : نحون خود ، خ : بخون خوری .
۴۳ پ د : بی سود ، ث ج چ ح خ : بی سوز ، ر : باسوز
۴۴ ح : وانگاه رسی بسر بلندان ؛ آنگاه رسی : خ- انکار شدی .
۴۴ ح : نیازمندان . ۴۵ چ : این ؛ نشد هنوزت : ت-
مگر برفت ؛ پ هنوزت اباد . ۴۵ ح : کز جانب .
۴۶ : درنزه پ- از این بیت تا بیت شماره ۱۰ فصل « صفت بزرگواری
مجنون » حذف شده . آ ۴۶ ح : جان با سک بان کسی نباشی .
۴۶ ح : باگریه جان کسی نباشی . ۴۷ خ : حذف شده .
۴۷ ح : چون فیله قر ز گنج ، د : در چون رزیه که گنج ؛
زمایه : ب ت- زمانه ، چ : زبای همیشه ؛ ج : شمع همه ز گنج . آ ۴۸ خ ح
د : با تو بنسبت .

پنداشته ترا قبولیست
 این پهن و درازیت همه هست
 چون برگذری ز حد پستی
 ۴. برخاک نشین و باد مفروش
 واری دوسه میخ زنگ خوره
 یا در جهت تو عرض و طویلیست
 در قالب این قواره پست
 در خود نه گمان بری که هستی
 تنگی خود را بخاک میپوش
 وان هم بزکات گرد کرده

۳۷ ب ت ز ث : فضولیست . ۳۷ یاد ر : ت - یاز ، ز : باد از .
 ۳۸ پ : حذف شده . ۳۸ ، ۳۹ ج : ۳۸ ، ۳۹ خ : گرپهن و
 درازیمی ترا هست ؛ ت : درازمی حسین بست ؛ ز : دراز نیست هم
 هست ؛ همه : ب - هم ، ث : اگر ، ر : بهم .
 ۳۸ ح : نمال ؛ ب ت ز : هست . ۳۹ - ۴۳ ح : ۴۱ ، ۴۲ ، ۴۰ ،
 ۳۹ ، ۴۳ . آ ۳۹ ث : درگذری ؛ ح : ز خود پرستی .
 ۳۹ پ : در خود بری گمان سی . ۴۰ ث : حذف شده .
 ۴۰ بر : پ - خوانا نیست ، ج : در .
 ۴۰ تنگی خود را ؛ پ - سکی ترا ، ت ز : تنگی خود را ، ج : نیکی
 ترا ، ج : نیکی خودت ، ح : نیکی که کنی ، خ : خاکی تن خود ، د : سنی که ترا ،
 ر : تنگی چو ترا . ۴۱ ، ۴۲ ر : در حاشیه نوشته شده . آ ۴۱ ت : داری
 و سه میخ رنگ کرده ؛ ر : سیخ ؛ ب ت ز : رنگ کرده .
 ۴۱ خ : وانرا همه در کداز کرده ، د : وانرا همه در کناره کرده ؛
 بزکات گرد : پ - بوکار کرد ، ح ر : بزکات جمع .

واگه نه که جان سپردنی هست	ای غافل از آنکه مردنی هست
برگ از تو بهرگ دور باشد	۳۴ تاکی بخودت غرور باشد
سنجیده نه که تا کجائی	خود را مگر از ضعیف رائی
اورا بر خویش طول و عرضیت	هر ذره که در صام ارضیت
همچون الفیست هیچ در پر	لیکن برکوه قاف پیکر
در مزرعه بدین فراخی	بنگر توجه برگ یا چه شاخی
بر سرفلکی بدین بلندی	۳۵ سرتا سر خود بین که چندی
خود را ز محیط هیچ یابی	بر علم خود از بسیج یابی

۲۹ خ : مردمی . ۲۹ و آگه : ح - ناگه .
 ۳ تاکی : پ ج - تا خود ؛ ح : ز خودت .
 ۳ ب پ ت ز ث ج ح خ : مرگ از تو بهرگ ، ر : مرگ تو
 ز برگ ؛ دور : پ - حذف شده .
 ۳ - تا : پ از . ۳۲ صام : ب ت ز ث ج ح میثام ،
 پ : میان ، ح هوای . ۳۲ پ : اورا نه بر خویش .
 ۳ ب پ ت ز ث ج ح خ د : قاف بنگر .
 ۳ پ : الفست ، ر : الفاست .
 ۳ تو : ث خ د - که ؛ پ : بنگر توجه باج بادشاهی .
 ۳ پ : بدین تباهی . ۳۵ چندی : پ ج - جنین ، خ : جنینی .
 ۳ ر : بر عمر ؛ پ : خود او مسیح یابی ؛ ح : مسیح یابی .

میگشت بکوه ورود و هامون دل پر جگر و جگر پر از خون
 مشتی ددگان فتاده از پس نه یار کس و نه یار او کس
 ۲۵ سجاده برون فکند ازین دیر زیرا که نه دید در سرش خیر
 زین عمر چو برق پای در راه میکرد چو ابر دست کوتاه
 عمری که بناش بر زوالست یکدم بود ار هزار سالست
 چون عمر نشان مرگ دارد با عشوه او که برگ وارد

-
- ۲۳ آ : برود و کوه و هامون ،
 ج : بدشت و کوه و هامون ، ح ر : بگرد کوه و هامون ؛
 رود : ج د - دشت .
 ۲۴ آ : د : مشت
 ۲۴ پ : نه بار کس و نه بار او کش ؛ کس و : ح - کسی .
 ۲۵ آ : زین ، ج : ازان .
 ۲۵ ب : نه دیده ؛ ر : سرش خیر .
 ۲۶ آ : زین - ناخواناست ؛ ت : این ؛ ت : بر راه .
 ۲۶ ح : میکرد چون برق عمر کوتاه .
 ۲۷ پ : حذف شده .
 ۲۷ ب : بود ؛ ر - شمر .
 ۲۸ آ : عمر کشان ؛ پ : مرگ باشد .
 ۲۸ ب : که ؛ ز ح - جه .

خویشان چو خروش اوشیندند	یک یک ز قبیله میدویدند
دیدند ورا بدان نزاری	افتاده بخاک بر بخواری
خونابه ز دیده گشاوند	در پای فتاده او فتاوند
هر دیده ز روی سست خیزی	میکرد برو گلاب ریزی
۲. چون هوش ریده گشت هشیار	داوند برو درود بسیار
کردند بیاز بردنش جهد	تا با وطنش کنند هم عهد
آهی زد و راه کوه برداشت	رخت خود از ان گروه برداشت

۱۶ ب ز : در چاره گوی زبان کشیدند ، ت : در پرسش او زبان کشیدند .

۱۷ آ پ : در ان .

۱۷ بر : پ ث ج - در ، چ د : ره ؛ ح : در بزاری ؛ خ : ره چو خواری .

۱۸ آ ح : خونابه ، د : خوناب ؛ ر : ز دیده گان ؛ چ : ز دیده بر گشاوند . ۱۸ ب پ خ د : فتاده فتاوند ، ر : فتاده در فتاوند . ۱۹ آ پ : سست حذف شده ؛ ت : مهر خیزی ، ز : شسب خیزی ، ج : سیل خیزی ؛ ح : رستخیزی .

۱۹ ب د : بدو ؛ چ : سرشک ریزی .

۲۰ ت ز : بدر ، د : باو . ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ : ح ۲۲ ، ۲۱ ، ۲۳ . ۲۱ آ ح : کردند بنام بردل از جهد . ۲۱ ب کنند ؛ پ - کشد .

از مادر خود خبر نبودش	کامد اجل از جهان ربودش
یکبار دگر سلیم دلدار	آمد بر آن غریب غمخوار
دادش خورش و لباس پوشید	ماتم زدگانه بر خروشید
کان پیر زین بلا رسیده	دور از تو بهم نهاد دیده
۱۰ رخت از بگاہ این سرا بود	در آرزوی تو چون پدر مرد
مجنون ز رحیل مادر خویش	ز دست دریغ بر سر خویش
نالید چنانکه در سحر چنگ	افتاد چنانکه شیشه بر سنگ
میکرد ز مادر و پدر یار	شد بر سر خاکشان بفریاد
بر تربت هر دو زار نالید	در مشهد هر دو روی مالید
۱۵ گه روی در این و گه در آن سود	دار و پس مرگ کی کند سود

آء خبر نبودش : ب ت ز - نه یاد بودش ، خ : خبر شنودش
 آ۷ دگر : پ - دل ؛ خ : سلام دلدار .
 آ۸ خورش : پ - خبر .
 آ۹ پیر : در نثر ج - حذف شده .
 آ۱۲ ث ج : واقفاد ؛ ر : در سنگ .
 آ۱۴ - زار نالید : ب ت ز - روی مالید .
 آ۱۶ - روی مالید : ب ت ز - زار نالید .
 آ۱۷ ج : برین و گه بران ، ب ت ز : دران و گه درین ؛ ح : دران
 بود . آ۱۵ پ : دار ویش مرگ ؛ ح : دهد سود .

خبردار شدن مجنون از وفات مادر خود *

چون شاه سوار چرخ گودان	میدان بستد زهم نبروان
خورشید ز بیم اهل آفاق	قرا به می نهاد بر طاق
صبح از سر شورش که انگیخت	قرا به شکست و می برون ریخت
مجنون بهمان قصید فخوانی	میزد دهل جریده رانی
۵ میراند جریده بر جریده	میخواند قصیده بر قصیده

* ب : خبردار شدن مجنون از وفات مادر ، پ ث چ ح : خبر یافتن مجنون از وفات مادر خود (چ ح : مادر ، ث : مادرش) ، ت : آمدن سلیم عامر و خبر وفات مادر مجنون بمجنون داده ، ز : آمدن سلیم عامری بار دیگر و خبر آوردن از وفات مادر مجنون بمجنون ، ج ر : آگاه شدن (ر : آگاهی) مجنون از وفات مادر ، خ : بدیدن مجنون و خبر وفات مادر گفتن ، د : آمدن سلیم بار دیگر پیش مجنون و خبر مرگ مادر بدو گفتن .

آ ح : نوردان . پ-۳ ، ۲ : پ-۳ ، ۲ . پ : قرا به که می نهاد ؛ ح : قرا به همی نهاد . ث : حذف شده .
 آ ح : شوری . پ-۳ ب ت ز خ د : می فور ریخت ، ح : می بر آ میخت . ه ث د : حذف شده . آ ه ، آ ه : ح ه ، آ ه .

افروزد هوشبی چراغی
 چون صبح دمدمد برودمد باد
 ۷۵ گردون که طلسم داغ سازیت
 تادرگه فلک بود پای
 برجان نهدش زدود داغی
 تا میرد ازو چنانکه زوزاد
 با ما بهمان چراغ بازیست
 هر جا که روی گره بود جای
 گز چار فرس شوی پیاده
 چون رشته تب مشو گره ناک
 تو نافه شو از گره گشائی
 گر عود کند گره نمائی

۷۳ ز دود : ب پ ت زخ د- زرد ، ج : ز دور ، ح :
 ز روز .

۷۴ پ : گر صبح دمدمدهش بر باد ؛ برودمد باد : ح پرویزد باز
 ۷۴ پ : بامیرد آن چنان کز او زاد ، چ : ازو ؛ زاد :
 ح- ناز .

۷۵ داغ : پ- باغ ، ح : کار . ۷۵ چراغ : چ- خیال .
 ۷۶ پ : رود کرین دید جای ؛ د : رود ؛ گره بوه : ج- گریوه بر .
 ۷۷ ، ۷۸ : ج ۷۷ ، ۷۸ .

۷۷ پ : آن دم شود .
 ۷۷ چار : پ- خاک ، د : جان ؛ ر : سوی ؛ پ : شوی کساده .
 ۷۸ تب : ح- تن ، خ : کنان .
 ۷۹ گر : ب- ار ، پ : آن ، ز : از . ۷۹ خ : ناقه

زانجا که نداشت پاس رایش
 کردش بوداع و شد دران دشت
 همچون پدرش جهان بسر برد
 هر روز جهان بجان ربان نیست
 ۷۰ گیتی که سر وفا ندارد
 وین عهد شکن که روزگارست
 کارد دوسه تخم را با آغاز
 بوسید بعدر خاک پایش
 مادر بگریست و باز پس گشت
 او نیز در آرزوی او مرد
 انصاف ده این چه بیوفائیت
 گوئی که کس آشنا ندارد
 چون بزرگران تخم کارست
 چون کشته رسید بدرود باز

آء ز : وانجا ؛

نداشت : ج - بدست ؛ خ : پاس پاش .

آء خ : خاک جایش .

آء ز : و - حذف شده ؛

ج : ازان دشت .

آء ث ج : و - حذف شده .

آء د : مجنون پدرش .

آء ج : واو ، چ : آن نیز ؛ پ : او نیز بخصه بسر مرد .

۶۸ ، ۷۰ ، ۶۹ ر : در حاشیه نوشته شده . ۶۹ ده این چه : ب ت ز - بده که ،

د : بده چه . ۷۰ گوئی : چ - دانی ، ر : کوئی .

آء د : زین ، ر : این . ۷۱ ث : براهل هنر ستیزه کارست .

آء ح ۷۲ : روزی دوسه ؛ را : پ - خود ، د : تا ؛ چ : را در آغاز .

با وحش به این سرود گوئی به زانکه بخانه ترش روئی
 در خانه من ز ساز رفته باز آمده گیر و باز رفته
 گفتمی که ز خانه ناگزیر است این نرو نه نرو خانه گیر است
 بگذار مرا تو در چنین درد من گرد زوم تو باز پس گرد
 ۶۵ اینگفت و چو سایه در سرافتاد در بوسه پای مادر افتاد

آ ۶۱ ح : با وحش به آنک سرد گوئی ؛
 به این : پ ج - باین ، ز : نه این ، خ : به و ،
 ر : بهم ؛ د : به و سرود گفتن .
 آ ۶۲ ب ت ز تا (ز : یا) در بر انس ترش روئی ؛
 پ : بس با انس تلخ کوئی ، ج خ : یا باهر آتش
 (خ : یا باهر انیس و) تلخ روئی ؛
 ج : یا با تو انیس ترش روئی ؛ ح : یا با انس ترش
 روئی ، د : یا بهر انیس تلخ گفتن ، ر : یا آنکه
 بخانه تلخ .
 آ ۶۳ ح : آمد و گیر و . آ ۶۴ ج : بگذار مرا در این چنین درد ؛
 تو در چنین درد : ب - درین چنین گرد ، ت ز : چنین درین گرد ،
 پ ج ح خ د : درین چنین درد . آ ۶۵ خ : من گرچه بدم تو باز پس
 گرد ؛ گرد : ت ج ر - درد ، ز : کرده ؛ ج : زده ؛ د ب گ ر و م : ی
 آ ۶۶ ز : و مخد شده ؛ پ : بر سر . آ ۶۷ ب ت ز : سر بوسه پای ، پ : بیای .

۵۵ افاد هزار ارم این کار
 عشقی بچنین بلا و زاری
 من در پی آنکه مرغ جام
 در دام کشتی مرا دگر بار
 دعوت ملکم بخانه بودن
 ۶. من زنده و به که دشت گیرم
 از چاره گذشت کارم این بار
 دانی که نباشد اختیاری
 از قالب این قفس رهام *
 تا در دو قفس شوم گرفتار
 ترسم ز وبال خانه مردن
 تا آن که بخانه در بمیرم

۵۵ ر : در حاشیه نوشته شد .

آء ۵۵ بچنین : ب ت ز - که بدین ؛

ج : بلا و خواری .

آء ۵۲ من : ر - تو .

* ج - افزوده :

تو آمده که در چنین دام میخی دگوم زنی بر اندام

آء ۵۸ ث : در قالب این قفس گرفتار ؛

تا در دو : ح - با در دو .

آء ۵۹ پ : خانه بودن .

۶ ، ۶۱ - ر : در حاشیه به ترتیب ۶۱ ، ۶۰ نوشته شده .

آء و به : ث ج - چنین ؛ پ ح د : دستگیرم .

بء تا : پ - ما ، ج در : یا ؛

تا آن که : ز - زان به که ث ج : به زانکه .

نه سنگ دلی نه آهنین جان
 افروخت چو شعله های آذر
 رشح صدف تو گوهر من
 خاک در تو در بهشتم
 دانی که مرا درین گنه نیست
 این کار مرا نه از خود افتاد
 کین کار فتاد و بودنی بود
 جان و دل خود بغم مرنجان
 مجنون ز نغیرهای مادر
 ۵۰ گفت ای قدم تو افسر من
 پالیده دانه تو کشتم
 گر زانکه مرا بعقل ره نیست
 کار من اگر چنین بد افتاد
 کوشیدن ما کجا کند سود

آءم خ د : جان و دلت ای پسر مرنجان . آء گفت ای :

پ-خاک . ۵۰ ر : رنج

۵۱ ر : در حاشیه نوشته شده .

آء ح : نالنده ، خ : نالیده . آء ج : و رخاک در تو در بهشتم ؛

چ خ د : با خاک کف تو در بهشتم ؛ پ ر : خاک بی (پ) :

نی (تو .

آء ث : گوئی که مرا ، ب ت ز : کو رای مرا

آء چ : گو کار من اینچنین ؛ اگر : ج-ازان .

آء ج : کین کار ؛ ث : نه در خور افتاد ؛ پ : این کار

فتاد و بودنی ناد ، ح : افتاد مرا و بیخود افتاد .

۵۴ پ ح د : حذف شده ؛ ر : در حاشیه نوشته شده .

آء ما : ث-من ؛ ج : چون کار ؛ ر : فتاده بودنی .

گر زانکه وحوش یا طیورند	تا شب همه ز آشیانه دورند
چون شب بنشانه خود آید	هر مرغ بخانه خود آید
از خلق نهفته چند باشی	نا سوده نخفته چند باشی
روزی دو که عمر هست بر جای	بر بستر خود دراز کن پای
۴۵ چندین چه نهی بگردد هر غار	پا بر سر مور و بروم مار
ماری زده گیر بی امانت	موری شده گیر میهمانت
جانست نه سنگریزه بنشین	با جان مکن این ستیزه بنشین

۴۴ ز : گر رینک و وحوش گر طیورند ؛
 یا : پ - ار ، ب چ خ : و گر .
 ۴۴ خ : آیند .
 ۴۴ بخانه : ح - بایشان ؛ خ : آیند .
 ۴۴ پ : روزی دو دگر عمر بر جای ؛
 ج چ ح : هست عمر .
 ۴۴ پ : بر بستر خویش گرم کن جای .
 ۴۵ ر : مور یا دم .
 ۴۶ پ ح خ د : حذف شده .
 ۴۶ ز ث چ : پی .
 ۴۷ پ : حذف شده .
 ۴۷ د : سنگ ریزه ۴۷ با : ج - ای ؛ د : ستیزه .

۳۵ که شست سروتن از عبارش
 چون کود ز روی مهربانی
 گفت ای پسر این چه ترک تازیست
 تیغ اجل این چنین دودستی
 بگذشت پدر شکایت آلود
 ۴۰ برخیز و بیا بخانه خویش
 که آبله سود و که ورم بست
 که کند ز پای خسته خارش
 با او ز تَلَطَف آنچه دانی
 بازیست چه جای عشق بازیست
 وانگه تو کنی هنوز مستی
 من نیز گذشته گیر هم زود
 بر هم مزن آشیانه خویش

۳۳ ث : هر جا که شکسته دید ص بست .

۳۵ آ ج : که گرد ستود از عذارش ،

ز خ د : که جست سر بر (خ د : سر بری) از ؛

سروتن : ب پ ت ث ح - سر بر ، ر : سر پر .

۳۶ ز تَلَطَف : ب ج ج - تَلَطَف ، پ : بتکلف ،

ح : ز تَلَفُّظ ؛ ر : آنچه داری .

۳۷ ز : ترک و تازیست .

۳۸ پ : ونکه ،

ت : انگه .

۴۰ خویش : ح - بنشین .

بیم خویش : ح - بنشین

چون دید سلیم کان جگریش
 بی کان نگذاشت گوهرش را *
 مادر چو ز دور در پسر دید
 احوال بگونه دگر دید
 ۳۰ دید آن گل سرخ زرد گشته
 وان آینه زنگ خورد گشته
 اندام تنش شکسته شد خود
 ز اندیشه او بدست و پامرد
 که شست بآب دیده رویش
 که بود بشانه کلک مویش
 سرتا قدمش بهر مالید
 بر هر ورمی بدو نالید

۲۷ ث ج : دید سلام ؛ خ : سلام کان دل ریش ؛ ز :
 کز دل ریش ، ب ت د : دل ریش .
 ۲۸ بی کان : ب - ضایع ، ت ز : گوهر ؛ گوهرش : پ گوش .
 ۲۸ د : مادرش - خوانا نیست .
 * ر - سرفصل افزوده : « دیدن مادر مجنون را » .
 ۲۹ چو : ب ت ز ث ح خ د - که .
 ۲۹ ر : الماس شکسته در جگر دید ؛ ب پ ح : ز گونه
 ۳۰ ب ت ج ج ح خ : و تنش ؛ ح : شکسته و خورد .
 ۳۱ اندیشه : پ خ د - انده ؛ ج : ز اندوه پسر بدست .
 ۳۲ پ د ج ر : که کرد بشانه تار (ر : جعد ، د : ولک ، پ :
 شاخ) مویش ؛ ت ج خ : که کرد . ۳۳ ورمی : پ قدمی ،
 ب ت ز ث خ : ورقی ؛ ح : ورقی زرد ، چ : زرد .

در پای رضای زاهد افتاد	۲۰ خرسند همیشه نازینست
مجنون ز نشاط آن فسانه	دل داد بدوستان زمانی
وانگاه گرفت گریه در پیش	کان مرغ شکسته بال چونست
۲۵ با آنکه ازو سیاه رویم	رنجور تنست یا تنومند
می کرد دعا و بوسه میداد	
خرسندی را ولایت اینست *	
برجست و نشست شادمانه	
پرسید ز هر کسی نشانی	
پرسید ز حال مادر خویش	
کارش چه رسید و حال چو تنست	
هم هندوک سیاه اویم	
هستم بجمالش آرزومند	

۱۹ ث : حذف شده ؛ خ : چون سبزه بزیر پای شمشاد .
 ۲۰ آ : خرسند ؛ در نژاد پ - ناخواناست . * ح - سرفصل از زوده :
 « آوردن سلیم مادر مجنون را پیش مجنون » .
 ۲۱ آ ج چ در : این ؛ ز : آن نشانه .
 ۲۱ ب برجست ؛ پ ث چ ح خ د برخاست .
 ۲۲ آ پ : بدوستی زمانی .
 ۲۲ ب ح : بسانی .
 ۲۳ آ ج ح خ : آنگاه ؛ گریه ؛ چ - راه .
 ۲۴ آ چه رسید ؛ ح - بجه ساز ؛ ز : و - حذف شده .
 ۲۵ آ با آنکه ازو ؛ ب ت ز - با این همه رو ؛ ث ر : با اینکه ، د : از آن
 ۲۶ آ بجمالش ؛ ب ت ز - بدیارش ، ث : بحضورش ، ح : بومالش .

حاجب سوی زاهد آمد از راه
 ۱۰ گفت ای ز جهان بریده پیوند
 یاری نه چه میکنی دین کار
 زاهد قدری گیاه سوده
 برداشت بدو که خوردم اینست
 حاجب ز غرور پادشائی
 ۱۵ گر خدمت شاه ماکنی ساز
 زاهد گفتا چه جای اینست
 گر تو سر ازین گیاه بتابی
 شه چون سخنی شنید ازین دست

تا آوردش بخدمت شاه
 گشته بچنین خرابه خرسند
 قوتی نه چه میخوری دین غار
 از مطرح آهوان دروده
 ره توشه و ره نودم اینست
 گفتا که چرا دین بلائی
 از خوردن این گیاه می
 این نیست گیاه گل انگبین است
 از خدمت شه خلاص یابی
 شد گرم و ز بارگی فوجت

۱۰. ر: خراب. آا خ: درین راه. ۱۱. غار: ج-کار، خ: چاه. ۱۲. ج:
 آهوان دبوده. ۱۳. ث: بنمود باو که، ح خ د: بنمود بدو که: بدو:
 پ ج-برو، چ: بشته. ۱۳. پ-۱۶: ح: و-حذف شده. ۱۴. خ:
 چه غرور. ۱۴. پ ر: گفتا (ر: گفتش) که درین بلاچرائی، ج: گفتا که
 دین بلاچه خواهی. ۱۵. ماکنی: ح-میکنی، خ: راکنی.
 ۱۶. پ-۱۳: این نیست: ج-اینست. ۱۷. پ: تونیز گیاه اگر
 بیابی، چ خ در: سر این گیاه بیابی، ج: گیاه بیابی. ۱۷. پ: شه
 حذف شده؛ ر: شاه سربتابی، خ: شه عنان بتابی. ۱۸. دست:
 ث-داد. ۱۸. ث-۱۹: ز: و-حذف شده.

حکایت *

<p>روزی ملکی ز نامداران برخانه زاهدی گذر داشت آمد عجبش که آنچنان مرد پرسید ز خاصگان خود شاه خوردش چه و خوابگاهش از چیست گفتند که زاهدیست مشهور از خلق جهان گرفته دوری شه چون ورق صلاح او خواند</p>	<p>میرفت برسم شهریاران کان زاهد از ان جهان خبر داشت ماوا که از ان خرابه چون کرد کین شخص چه میکند در این راه اندازه اش تا کجا و او کیست از خواب جدا و از خویش دور در ساخته با جان صبوری با حاجب خویش سوی او راند</p>
--	---

* ج : حکایت بادشاه با زاهد ، ت ج : حذف شده
 آ ج : برسم شه سواران . ۳ خ : حذف شده . آ : آنچنان مرد : ث
 ج ج ح - آن جوانمرد . ۳ ج : ماوای خود آن خرابه ؛ از ان خرابه : ریخونخوا ،
 پ - در خرابه . آن خود شاه : ث - درگاه . شخص : ح - مرد ؛ ج : در این گاه .
 ۵ ج : حذف شده . آ ه ت : خوابگاه از چیست ، در : خوابگاه او چیست .
 ۵ ج : اندازه کجا و او ؛ واو : بخ - د - و خود . ۶ پ : حذف شده .
 ۷ ث ج ج ح خ در : چنین .
 آ ۸ او : بخ - در ، د بر ، ۸ خویش : پ - خاص .

در نای گلوم نان نکنجد
 زینسان که نم بدین نزاری
 اما نگذارم از خورش دست
 ۴۰ خوردی که خوردگوزن یا شیر
 چون دید سلیم کان هنرمند
 بر رغبت آن درشت خواری
 کز خوردن دانه‌های ایام
 آنرا که هوای دانه بیشست
 ۴۵ هرکو چو تو قانع گيا هست
 گوزانکه فرو برم برنجد
 مستغنیم از طعام خواری
 گرمن نخورم خورندگان هست
 ایشان خایند و من شوم سیر
 از نان بگیاه گشته خوسند
 کروش بجواب نرم یاری
 بس مرغ که اوقاد در دام
 رنج و خطر زمانه بیشست
 در عالم خویش پاوشا هست

۳۷ ب ت : گونای ؛ ر : گنجد . ۳۷ گوزانکه : پ - وزنیز ،
 ز : ورزانکه ، ۳۹ ج : خورنده ام ، ر : خورنده .
 ۴۰ ح : که خوردند گور یا شیر . ۳۸ خایندو : ح - بخورند ، خ :
 بخورند و ؛ ز : و - حذف شده . ۴۱ خ : دید سلام کان
 خورمند ؛ چ د : خورمند ، ح : جوانمرد . ۴۲ بگیاه : ج -
 پلکاره ؛ ب ز ت ج چ خ : گشت ؛ ح : راضی بگیاه گشت
 از خورد . ۴۳ چ : از رغبت ، پ : بر قوت آن .
 ۴۴ ج : کردم بجواب . ۴۳ خ : دانه‌ها باایام . ۴۴ ح : وانرا .
 ۴۴ ت ز : و حذف شده . ۴۵ ح : حذف شده . ۴۵ ج : وانکو
 چو تو ؛ ج چ ر : کیا هست . ۴۵ ج چ ر : پادشاه هست .

پرسید سلیم کای جگرسوز
 از طعمه تواند آدمی زیست
 گفت ای چو دلم سلیم نامت
 ۳۰ قوت دل من چوراست خواهی
 از بخورشی تنم فسرده است
 هر باد که بوی دلبر آرد
 هستم همه شب فاده برسنگ
 از گرسنگی چو می خراشم
 ۳۵ اینست غدام یا گیاهی
 خو باز بریدم از خورشها
 آخر تو چه میخوری شب و روز
 گر آدمی طعام تو چیست
 توقع سلامت سلامت
 باشد ز نسیم صبحگاهی
 نیروی خورندگیم مرده است
 شک نیست که جان بن در آرد
 روزم شده تنگ و روزیم تنگ
 صمغی ز درخت می تراشم
 وان هم نه بهفته بماهی
 فارغ شده ام ز پرورشها

۲۷ سلیم : پ خ - سلام ؛ خ : ورا ؛ جگرسوز : ح چوانمرد .
 ۲۸ ح : میخوری درین درد . آ ۲۹ خ : چو دلت . ۲۹ پ :
 توقع سلامتی . ۳۰ ر : درحاشیه نوشته شده .
 ۳۱ ح : حذف شده . ۳۱ پ ث چ ر : خورندگیش ، خ د : جو
 زندگیم . ۳۲ - ۳۵ ر : درحاشیه نوشته شده . ۳۲ پ ح د :
 بتن درارد . ۳۳ شده : درنوشت حذف شده ؛ پ : و حذف شده .
 ۳۴ ح : چون . آ ۳۵ د : با گیاهی . ۳۵ پ : وان نیز بهفته و بماهی
 ۳۶ پ ث خ د : چون باز ،
 ح : جو باز .

جستش خبری ز هر نشانی
 چون یافت سلیمش آنچنان عود
 آن جامه تنی که داشت در بار
 ۲۰ کاین جامه حلالیت در پوش
 گفتا تن من ز جامه دورست
 پندار درو نظاره کردم
 از بس که سلیم باز کوشید
 آورد سبک طعام در پیش
 ۲۵ چند آنکه درو نمود ناله
 بود او ز نواله خوردن آزاد
 آسود بصحبتش زمانی
 بی گور و کفن میان آن گور
 آورد و نمود عذر بسیار
 با من بحلال زادگی کوش
 کاین آتش تیز و آن بخورست
 پوشیدم و باز پاره کردم
 آن جامه چنانکه بود پوشید
 بریان و کلیچه از عدد بیش
 زان سفره نخورد یک نواله
 زو میستد و بوحش میداد

۱۷ ث : زهم نشانی .
 ۱۷ ج چ ر : واسود ، خ : واسوده .
 ۱۸ یافت سلیمش : خ - دید سلامش ؛ د : اینچنین .
 ۱۸ میان آن : پ - نهان بان . ۱۹ پ ح در : جامه تن .
 ۲۰ خ : حلال تست . ۲۱ پندار : ث ح - انکار ؛ د : دران .
 ۲۲ ج ح خ د : پوشیدم و پاره پاره .
 ۲۳ ح : و پوشید . ۲۴ ج چ ر : هوا و کلیچه
 ۲۵ خ : حذف شده . ۲۵ ب ت ز : از سفره . ۲۶ پ : رین بست
 تکرار شده . ۲۶ ج : خورد آزاد .

هر ماه ز جامه و طعامش
 یک روز نشست برنجی
 میتاخت نجیب دشت بردشت
 تایافت ورا بکنج کوهی
 ۱۰ بروحشت خلق راه بسته
 دادش چو مسافران رنجور
 مجنون ز شنیدن سلامش
 گفتا که منم سلیم عامر
 خال تو ولی ز روی تو فرد
 ۱۵ تو خود همه چهره خال کشتی
 مجنون چو شناخت پیش خواندش
 بردی همه آلتی تماش
 شد در طلب چنان غریبی
 دیوانه چو دیو باد می گشت
 آزاد ز بند هر گروهی
 وحشی دوسه گرداوشسته
 از بیم ودان سلامی از دور
 پرسید نشان وجست نامش
 سرکوب زمانه مقامر
 روی تو بخال نیست دخورد
 یعنی حبشی مثال گشتی
 هم ز انوی خویشان نشاندش

۶ پ خ : بودی همه ؛ ب ت ز ث ج ح خ د : آلت .
 ۷ ز ث ج چ خ : نشسته . ۷ پ : بر .
 ۸ نجیب : ح - چو دیو .
 ۸ ب ت : باد دیو ، ز : باز دیو ، خ : دیو باز
 ۹ ب ت ز خ د : راه خلق . ۱۱ ح : ازو هم . ۱۲ پ :
 پرسید و ازو بجست نامش ، نشان : د - سلام .
 ۱۳ ح : معامر . ۱۴ ب خال : ح - محال . ۱۵ آ چهره : ج - روی ،
 خ : خورده . ۱۶ ث : که شناخت ؛ شناخت : ب ت ز - شنید .

آمدن سلیم عامری خال مجنون بدیدن مجنون *

صراف سخن بلفظ چون ز رز
در رشتہ چنین کشید گوهر
گز نقد کنان حال مجنون
سری سرہ بود خال مجنون
صاحب هنر و حلال زادہ
ہم خواستہ و ہم اوقادہ
در نام سلیم عامری بود
در چارہ گری چوسامری بود
ہ آن برہمہ ریش مرہم او
بودی ہمہ سالہ در غم او

* ب : در صفت سلیم عامری خال مجنون ، پ خ : آمدن خال
مجنون پیش (خ : بدیدن) مجنون ، ت : آمدن سلیم عامری خال
مجنون بدیدن مجنون . ز : آمدن سلیم عامری خال مجنون بدیدن
وی و لباس دادن ، ث : آمدن حال مجنون و آوردن مادرش ، ج :
آمدن خال مجنون بنزد مجنون ، چ : آمدن خال پیش مجنون ، ح : آمدن
خال مجنون سلیم عامری بدیدن مجنون ، د : آمدن مجنون با سلیم
عامری کہ خال او بود بدیدن مجنون ، ر : آمدن سلیم عامری خال مجنون بدیدن
او . آ ا بلفظ : پ۔ بلعل ، چ : بلطف . آ ج ج : گز نقل ؛ پ : جان
مجنون . ۳ ، ۴ : پ۔ ۴ ، ۳ . آ ۳ : هنر ؛ پ : ث ج چ خ د
ہنری ، د : ہنر . آ ۳ : ح : وہم قتادہ . آ ۵ : پ : او برہمہ ریش مرہم
اورا . ۵۔ ہمہ سالہ : ح۔ شب و روز ؛ پ : غم اورا .

شرگشت مرا شریف با تو یا عشق مرا حریف با تو
 چون عشق تو روی بیناید گر روی تو غایبست شاید
 ۱۱۰ عشق تو رقیب راز من باد زخم تو جگر نواز من باد
 با زخم من ارچه مهر نمیست چون تو سلامت می غمی نیست
 گر من شدم از فراق رنجور باد از تو فراق چون توئی دور
 گر لاشه خرم افتد از پای تازی فرس تو باد بر جای
 او بار من ارشود نهانی اقبال تو باد جاودانی
 ۱۱۵ هر سرکه نشد مطیع رایت انداخته باد زیر پایت *

۱۰۸ ث : شرطیست مرا شریک با تو ، ح : عشقت مرا ؛
 ب پ ت ز ج : مرا شریک .
 ۱۰۸ د : مالک منم و ملوک با تو ؛ یا عشق : پ - عشقیست ،
 ح : شرکت ؛ ر : یا تو ، ج ج خ : عشقت .
 ۱۰۹ تو غایبست : ج - نمایی است .
 ۱۱۰ ح : حذف شده . آ : پ : رفیق رار .
 ۱۱۱ ، ۱۱۲ : ث - ۱۱۲ ، ۱۱۱ . آ : ح : بر زخم تو از چه ، پ :
 بازخم تو گرچه ؛ من ارچه : ج - اگر چه ۱۱۲ - ۱۱۵ ر : در حاشیه نوشته شده
 آ : ب ت ز : شوم . ۱۱۲ پ ح خ د : باد از فراق چون توئی ؛ ر : منی دور . آ : ۱۱۳
 افتد : پ - خرم فتاد : ۱۱۳ ح : باد افس تو پای جای . ۱۱۴ ، ۱۱۵ : ج - ۱۱۴ ،
 * ث : افزوده : وان دل که توان خواهد او شاد پیوسته رفیق درد و غم باد .

۱۰۰ شہدی کہ عقیق کونہ باشد
 گاہی ز لب تو صی مزم نوش
 کہ بر زنج تو دست سایم
 این جملہ کہ گفتہ ام فسانہ است
 گونہ من ازین حساب دوم
 ۱۰۵ بر پای طمع نہادہ ام بند
 گو با تو ہزار شب نشینم
 چون عشق تو در من استوار
 اورا ہمزی چگونہ باشد
 گاہ آورمت چو جان در آغوش
 گاہی شکر از لب ت رہایم *
 با تو بسخن مرا بہانہ است
 دیدار ترا ز خود غیورم
 از تو بحکایت تو خورسند
 از رشک تو در توہم نبینم
 با صورت تو مرا چہ کارست

۱۰۰ ب : کورا ، پ : آنرا ہمزی ، د : اورا ہمزمین .

۱۰۱ آ : تو من بوم نوش .

۱۰۲ آ : دست : ب ت ز - سیب .

۱۰۲ ب : ت ج خ د : گہ شکری از لب ت رہایم (د : کشایم)

* ج - ازودہ :

خوش میزنم اینچنین سرودی کو نکسلد از میانہ رودی

یارب چہ خوش اتفاق باشد گو با منت اشتیاق باشد

۱۰۳ آ : پ : گفتہ شد فسانست .

۱۰۳ ب : ت ز ث : سخن ، پ ج : سخنی .

۱۰۴ آ : ج : ورنی من ازین . ۱۰۴ ب : پ : نمودم .

۱۰۶ آ : چون : پ - با ؛ ج ح : تو بر من .

۹۰ عشقی که دل این چنین نوزد
 چون از لب تو طمع ندارم
 وقتی که عبیر زلف سائی
 بوئی به نسیم صبح بسیار
 از باغ رخت که باد سیراب
 ۹۵ از باده جام تو دل آرام
 یا رب چه خوش آن می مغانه
 بامن تو نشسته باده در دست
 از دست و دهان تو پیایی
 بیجاده لبی بدان ظریفی
 در مذهب عشق جو نیرزد
 بوسی که دهی بیادگارم
 یا نافه خوی خوش گشائی
 زان بوی مرا گشاده کن کار
 خواهم رطبی و لیک در خواب
 دارم طمع نه آنچنان خام
 کز دست توام دهد زمانه
 من گشته ز باده تو سر مست
 که بوسه ستانم و کهی می
 چون باشد چون کند حریفی

۹۰- ۱۰۶ ح : حذف شده .

۹۰ خ : عشقی که چنین دلم نه ورزد ؛ دل این : پد - دلم ؛
 ت : نیرزد . ۹۰ ب - عشق : ث - ما .
 ۹۱ - ۱۰۸ ر : در حالتی نوشته شده . ۹۲ ب ت ز : بوی خوش ؛ خ :
 خون خوش . ۹۵ ث : حذف شده . ۹۵ باد : ج - هست ؛ جام تو : ث -
 لعل تو ، چ : خامت ای . ۹۵ چ : دارم هوسی ؛ د : دارم طمع و لبی نه
 آنچنان خوب . ۹۶ ث : حذف شده . ۹۶ چه : ریچو . ۹۶ د : دهد نشانه .
 ۹۷ ز : بردست . ۹۸ دهان : ر - لبان . ۹۹ ج : سچاره ؛ خ د :
 بیچاره لبی بان ؛ ر : بدان لطیفی . ۹۹ پ ز چ د : باشد و ؛ چون ج - اگر .

چون مورچه ببقوار از آنم
 این آن مثلست کان جوانمرد
 ۱۵ اندوه گل نچیده میداشت
 عشقت نه کار بازی آری
 نالم زغم تو چون تنالم
 شوریده ترم از آنچه دیدی
 با تو خودی من از میان رفت
 تا آن مگس از شکر برانم
 بی مایه حساب سود میکرد
 پاس در ناخریده میداشت
 خالی نیم از چنین شمای
 کاکاه نه که برچه حالم *
 مجنون تر از آنکه می شنیدی
 این راه به بیخودی توان رفت

۸۳ تا آن : چ - کین یک . ۸۴ ت ز : کو این مثلست .
 ۱۵ پاس : د - یامن ؛ در ناخریده : ح - دریا نهفته .
 ۷۶ ، ۸۷ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۸۶ نه کار : ح - مرانه . ۸۶ نیم از : پ - نشداز ، ج :
 مشواز ، خ د : نشود . ۸۷ ب : درچه .
 * ر - افزوده :

گراز غمت ای بزلف چون مشک
 از چشم ترم بماند و لب خشک
 ج ر - افزوده :

بگذشت ز عشقت ای سمن بر
 کار از لب خشک و دیده تر
 ۸۸ ح : سوزنده ترم از آنک ، خ د : از آنکه . ۸۸ ت ز : از آنچه ؛
 می شنیدی : خ - تو شنیدی ، د : بر شنیدی . ۸۹ خودی من : بت ز خودم
 چو (ز : که) ، پ : چومنی که ، ج خ د : خودیم کر ، ح : چو خودیم ۸۹ پ ش ج ز : وین راه .

ز آینه نبار زنگ برده
 دز بانوی من زوزگشاده
 ۷۵ گرم شدم از چراغ تو دور
 گرگشت مرا غم ملامت
 ای نیک و بد مزاجم از تو
 هر چند حصار آهین است
 از حلقه زلف پر شکنجت
 ۸۰ دانی که ز دوستداری خویش
 بر من ز تو صد هوس نشیند
 زان عاشق کورتر کسی نیست
 گنجینه بجای و مار مرده
 دز بان وی از دز اوفاده
 پروانه تو مباد بی نور
 باد ابن سلام را سلامت
 دردم ز تو و علاجم از تو
 لولوی توت صدف نشین است
 در دامن اثر دهاست گنجت
 باشد دل دوستان بد اندیش
 گو بر تو یکی مگس نشیند
 کورا مگسی چو کرکسی نیست

۷۳ پ : زاینده ؛ خ : وزنگ .

۷۳ زح : و - حذف شده . ۷۴ ج ح خ د : حذف شده .

۷۴ ب ت ز : دز بانو از دز اوفاده ، پ : دز بانوی من ز
 دز فاده .

۷۵ ت ز : شوم ؛ ج : چراغ خود دور . ۷۵ ح : پروانه من ؛ خ : مباد

پرو نور . ۷۶ ج ح د : و ملامت . ۷۷ تو : پ - تست . ۷۸ پ ث :

حصارم . ۷۸ ح : لولوی برت . ۷۹ ر : وز حلقه . ۸۰ دانی که :

ح - دانم ، خ : دانی ؛ ر : زدوستاری . ۸۱ دوستان : د - عاشقان .

۸۱ گو : ح - چون . ۸۲ ث : از عاشق .

دیرپست که تاجهان چین است
 گوئی بینم که لعل گلرنگ
 وان ماه کزوست دیده را نور
 زنبور پریده شهد مانده
 ۷۰ بگشاده خزینه و زحصارش
 دهقان خسیس رفته از باغ
 در باغچه گل قصب چین
 محتاج تو گنج در زمین است
 بیرون جهد از شکنجه سنگ
 گردو ز دهان اژدها دور
 خازن شده ماه و مهده مانده
 افتاده بدر خزینه دارش
 بلبل شده هم نشین زاغ
 گردن زده زنگی رطب چین

۶۶، ۶۷ : ث ۶۶، ۶۷ . آ ۶۶ ب پ ت ز ث ج خ د : دیرپست
 آ ۶۷ ج : آ یا بینم ، ر : کمی بینم که لعل . ب ۶۷ چ : بیرون چکد ؛
 پ ح : تنگ . آ ۶۸ ث : وان مایه . ۶۹ خ : حذف شده .
 آ ۶۹ ب ت ز : خالی شده ؛ ج : ماه و مهده ؛ ز ث : و حذف شده .
 آ ۷۰ ز : بگشاده ؛ پ : خزانه ؛ خ د : خزینه و حصارش ؛
 ح : بگشاده در خزینه دارش . ب ۷۰ ز : افتاد سر خزینه دارش ؛
 بدر : ب ت ث چ خ - سر ، پ : بخود ؛ ح : افتاده خزینه
 در کنارش . ۷۱، ۷۲ ر : در حالتی نوشته شده .
 آ ۷۱ ث : دهقان خسیس .
 آ ۷۲ ز چ : بلبل سته نشین ؛ هم : پ ج - با ، ث ح د :
 در ، ر : بر . آ ۷۲ ح : در بارجه ؛ چین : ب پ ت
 ز - پوش ؛ ب ۷۲ ب ت ز : زنگی طرب دوش ، پ : رطب نوش .

تو فارغ از آنکه بی دلی هست
 ۶۰ من دیده بروی تو گشاده
 سر بر سر کوی تو نهاده
 بر قرعه چار حد کویت
 فالی زخم از برای رویت
 نه آنکه بروز من نشیند
 آسوده کسی که در تو بیند
 کو دارد چون تو گوهری را
 خرم نه مرا تو انگری را
 انجیر نواله غرابست
 باغ ارچه ز بلبلان پرآبست
 باشد که خورد بنقل بیمار
 ۶۵ آب از دل باغبان خورد نار

۵۹ چ خ : حذف شده . آ ۵۹ پ : حذف شده .
 ۵۹ پ ت ز ث : واندوه مرا ؛ پ : معاملی نیست .
 ۶۰ ث : حذف شده .
 آ ۶۰ بروی : ح - بسوی ؛ پ : گشادم .
 ب ۶۰ کوی : ح - کار ؛ پ : نهادم .
 ب ۶۰ زخم : ب زد - زدم ، خ : نیم ؛ ت : فالی زده ام برای .
 آ ۶۰ نه مرا : ح - دل آن ، د : نه من آن ؛ پ : تو نگری .
 ت ۶۰ خ : دلبری را .
 ج ۶۰ خ : حذف شده . آ ۶۰ پرآبست : پ - مارست ، ج
 ح : آبست ، د : بتآبست .
 ت ۶۰ ح : عذابست . ج ۶۵ : حذف شده . ب ۶۵ پ ت ز ث :
 چون باشد نقل خورد بیمار ، پ چ : باشد که نقل (چ : نقل) خورد بیمار ، خ :
 باشد روزی برآورد بار .

۵۰ زخمی بزبان همی فروشی
 نه هرکه زبان دراز دارد
 سوسن ز سر زبان درازی
 یاری که مرا بود خریدار
 آنچه از غم تو درین مقامست
 ۵۵ اینست که عهد من شکستی
 با من بزبان فریب سازی
 گر عاشقی آه صادق کو
 در عشق تو چون موافقی نیست
 من سوختم و تو برنجوشی
 زخم از تن خویش باز دارد
 شد در سرتیغ و تیغ بازی
 غم بر رخ او بود پدیدار
 بنمای مرا که تا کدماست
 در عهد دیگر نشستی
 با او بهر مهر بازی
 با من نفسی موافقت کو
 این سلطنتت عاشقی نیست

۵۰ سوختم و تو : پ ث ج - سوخته و تو ، خ د : سوخته ام تو .

۵۱ ، ۵۲ : ث ۵۲ ، ۵۱ .

۵۱ پ : تیغ از سر خویش .

۵۳ چ خ در : بود مرا .

۵۳ غم : ر - هم .

۵۴ ب ت ز : آن کز غم تو ؛ غم تو : ر - تو مرا .

۵۴ ب ت ز : برگوی یکی که تا کدماست .

۵۵ اینست : د - وان نیز . آ ع ه فریب : پ - فس ، ح : فریب .

۵۶ مهر : ث ج - عشق . ۵۷ ث ح ر : نفس

۵۸ ب ت ز ت : حذف شده . ۵۸ پ ۵۹ .

چندم شکنی بدست بازی
 بادی که برارم از دم سرد
 ای در کتف دگر خزیده
 ۴۵ نگشاده نقاعی از سلامم
 با من سخن تو بیچ پیچست
 یک نعل بر ابرشم نداوی
 روزم چو شب سیاه کروی
 در دل ستن نداویم داد
 روزیم چرا نمی نوازی
 در مغز هوا بپسرد گرد
 جفتی بمراد خود گزیده
 بر تخته یخ نوشته نامم
 نه هیچ تهی که هیچ هیچست
 صد نعل در آتشم نهادی
 هم زخم زدی هم آه کروی
 گر جان پیری کی آریم یاد

۴۲ ر : زدست . ۴۲ خ : روزیم نمیکنی نوازی .
 ۴۳ دم سرد : ب - سردرد .
 ۴۴ ب پ ز ث چ د : بپسرد .
 ۴۴ پ : ای کتفی دگر ؛ ج خ د : کتفی .
 ۴۵ بز : بکشای ، ث چ د : بکشاده .
 ۴۶ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۴۶ - تهی : پ خ د - تویی (در نسخه د - زیر ط - تهی - نوشته شده) .
 ۴۷ خ : بر آتشم نهادی ؛ ب ت ز : با بریشم ؛ د : نهادی .
 ۴۷ در : پ ت ث چ د - بر .
 ۴۸ هم : د - و .
 ۴۹ ستن : ب ت ز - دادن ، پ : ستم ۴۹ ج : ورجان پیری نیاریم یاد

۳۵ آن به که درم خریده تو
 هرخواجه که این کفایتش نیست
 وان کس که بدین هنر تمامست
 در مغز میفکن آتش تیز
 در هرتنی از غضب غریبوست
 ۴۰ چون دیو تو از زمین برآید
 من خار کشم تو بارکش باش
 سرمایه نبود ز دیده تو
 بر بنده خود ولایتش نیست
 نخریده و رابی غلامست*
 واتش ز دماغ کس مینگیز
 هر آدمی آشنای دیوبست
 آن دیو دگر برابر آید
 من با تو خوشم تو نیز خوش باش

۳۵ ب ت : حذف شده .

۳۵ پ ز : خریده تست . ۳۵ ز : سرمایه بر دزد دیده تست .

۳۶ آ پ : آن خواجه او کفایتش نیست ؛ ح : کفایتش هست .
 ۳۶ ح : ولایتش هست . ۳۷ آ ح : وان کس که درین ؛ پ :

خبر تمامست . ۳۷ د : بخوریده . * ج چ ر - افزوده :

هستم چو غلام حلقه در گوش میدار ببندگیم و مفروش

۳۸ - ۵۵ ح : حذف شده . ۳۸ - ۴۲ ر : در حاشیه نوشته شده .

۳۸ - ۴۰ ج : ۳۸ ، ۴۱ ، ۴۹ ، ۴۰

۳۸ پ : بدماغ ؛ کس مینگیز : ج - من بر انگیز ؛ کس :

ج خ د - من . ۳۹ ز : قصب غریبوست ؛ ث خ در :

غریبوست . ۳۹ ث خ در : دیوبست .

۴۰ آن : ب ت ز - با ؛ برابر : ث - ز در در .

۲۵ آن راه مده که برستیزم
 چون برخیزد طریق آزم
 هستم بعلامی تو مشهور
 سگ را چو دهی سلاح گرگی
 گنجینه مده بهر گدائی
 ۳۰ من در ره بندگی کشم بار
 با تو سپرم میفکنم زیر
 بر آلت خویشتن مزن سنگ
 چون برتن خویشتن زنی نیش
 آن کن که برفق و دلنوازی
 آن آب که می کشم بریزم
 گردد همه شرمناک بی شرم
 خصم کنی ار کنی ز خود دور
 شیریش کنی بصد بزرگی
 ترسم که کند جهان خطائی
 تو پایه خواجگی نگه دار
 چون بفکنیم شوم بشمشیر
 با لشکر خویشتن مکن جنگ
 اندام درست را کنی ریش
 آزادانرا به بنده سازی

۲۵ ر : در حاشیه نوشته شده .

۲۵ پ ج ح ر : وان ، چ : کان .

۲۶ همه : ح - ولی .

۲۸ ، ۲۹ ر : در حاشیه نوشته شده . ۲۸ پ : حذف شده .

۲۸ دهی سلاح : ح خ - کنی سلاح ، ر : دهی سلیح .

۲۸ ش ج چ ح خ د ر : بسر بزرگی . ۲۹ ر : گنجینه مده بهره گدائی

۲۹ پ ش ج چ ح خ د : جهان کند . آ ۳ ره : پ - خود .

۳۱ پ : حذف شده . آ ۳ ح : تا من سپرم با فکنم زیر . ۳۳ د :

درشت . آ ۳ ز : و حذف شده . ۳۴ به بنده : پ ش ج چ ح خ دیلام .

زبان گنج بدست دوستان مار	ای گنج ولی بدست اغیار
فردوس فلک بنا پدید	ای باغ ارم به بی کلیدی
سودای مرا مفرح از تو	ای بند مرا مفتوح از تو
مشکن که هلاک تیشه‌تست	۲۰ این چوب که عودبیشه‌تست
افروخته کن که دردناکم	بنواز مرا مزن که خاکم
ور زخم زنی عبارت آرم	گر بنوازی بهارت آرم
کز لطف گل آید از جفا گورد	لطفست بکار خاک در خورد
هم سر منکم بسر گرانی	در پای توام بسر فشانی

۱۷ ح : حذف شده .

۱۸ فلک : ح - برین .

۱۹ ای بند : ح - سودای . ۱۹^ب سودای : ح - ای بند

۲۰ این : پ - ای : ح : این عود که چوب بیشه .

۲۱ ح : بیشه .

۲۲ چ ر : گردناکم .

۲۳ گربنوازی : خ - بنواز . ۲۳^ب ب پ ز ث د : گرزخم .

۲۴ د : لطفیست ؛ خ : لطفست و ؛ بکار ؛ پ - رکار ،

ر : بجای .

۲۵ ح : از ؛ ب ت ز ث ج ح خ د : آرد . ۲۴^آ توام : پ - تو من .

۲۶ ب ت ز : هم شوم کنم ، پ : هم شو منکم ؛ خ : نلکنم ، د : بکنم .

نی فی غلطم ز خون بچوئی	وانگه بکجا بخون فروئی
یعنی زمن کلید در سنگ	نزدیک تو ای خزینه در جنگ
۱۰ من خاک تو ام بدین خوابی	تو آب کبی که روشن آبی
من در قدم تو میشوم پست	تو در کمر که میزنی دست
من در درستان تو نهانی	تو در ددل که می ستانی
من غماشیه تو بسته بردوش	تو حلقه کثر نهاده در گوش
ای کعبه من جمال رویت	محراب من آستان کویت
۱۵ ای مرهم صد هزار سینه	در در می و می در آبلینه
ای تاج ولی نه بر سر من	تاراج تو لیک در بر من

۸ پ : نه در غلطم . ۸ خ : آنکه : ج ح : بجا فروئی .
 ۹ آ : آب : خ - ابر .
 ۱۰ د : تو در دل من بدلستانی .
 ۱۱ پ ج چ خ د : تو حلقه کش که کرده گوش (ج خ :
 کرده در گوش) ،
 ح : تو غماشیه که کرده در گوش ؛
 کثر : ت - که ، ر : کی . ۱۴ ، ۱۵ : ج ۱۴ ، ۱۵ .
 ۱۵ پ ر : درد من و می در ، د : درده می و می در .
 ۱۶ ح خ د : تاراج و لیک بر در (ح : از بر) من ؛ بز
 پ ت چ : بر در من ، ت : از بر من .

خواندن لیلی نامه مجنونرا *

بود اول آن خجسته پرگار	نام ملکی که نیستش یار
دانای نهان و آشکارا	کوداد گهر بسنگ خارا
دارای سپهر و اختراش	دارنده نعش و دخترانش
بیا کن دل باشنائی	روز آور شب بروشنائی
سیراب کن بهارخندان	فریادرس نیازمندان
وانگه ز جگر کبابی خویش	گفته سخن خرابی خویش
کاین نامه زمن که بیقرارم	نزدیک تو ای قرار کاوم

* ب ت : رسیدن نامه مجنون بلیلی ، پ : خواندن لیلی نامه مجنونرا ، ز : رسیدن جواب نامه بلیلی ،
 ث : جواب نامه مجنون بلیلی ، ج : خواندن لیلی جواب نامه مجنونرا ، چ : جواب نامه لیلی ، ح : گفتار نامه مجنون بلیلی ، خ : جواب نامه لیلی از مجنون ، د : جواب نامه لیلی از طرف مجنون ، ر : نامه مجنون در پاسخ لیلی .
 آ خ : خجسته طومار . ب خ د : ز سنگ . آس دارای : پ : دانا ، ت : دانا
 تم خ : دارای بدن حیات جانس ؛ ح : دارنده نقش ؛ ز : ویران شده
 آ ه ت : سیراب مکن . ب ۷ توای : پ - تو این .

آن قاصد را بداشت بر جای
 ۶۵ گفتا که نه کاغذ و نه خامه
 قاصد ز میان گشاد درجی
 و اسباب دبیری که باید
 مجنون قلم رونده برداشت
 دیرینه غمی که در دلش بود
 ۷۰ چون نامه تمام کرد سرست
 قاصد ستد و دوید چون باد
 لیلی که بنامه در نظر کرد
 که دستش بوسه داد و گه پای
 چون راست کنم جواب نامه
 چابک شده چون وکیل خوجی
 بسپرد بدو چنانکه شاید
 نقشی بهزار نکته بنکاشت
 در مرسله سخن برآمود
 بفلکند به پیش قاصد از دست
 زان گونه که برد نامه را داد
 اشکش بچکید و نامه ترکرد

آن ۶۴ ج ر : وان قاصد ؛ بداشت : ح- نماید . آ ۶۵ ج : نه نامه
 ۶۵ راست : ث- باز .
 آن ۶۷ ث : اسباب ؛ ج : اسباب دبیری آنچه باید .
 آن ۶۷ پ : بر او .
 آن ۶۸ ج : قلم و دوات برداشت ؛ رونده : پ- درنده .
 آن ۶۸ پ : نکته بکماشت .
 آن ۶۹ پ : در دلش بود . آ ۷۰ کرد : پ ث چ- کرد و ،
 ج : کر . آ ۷۱ پ : قاصد بستد دوید . آ ۷۱ برد :
 پ ث ج چ- بود .
 آن ۷۲ - که : ج ر- چو . آ ۷۳ ج ج ح ر : اشکش بدوید .

وان غنچه که در خاک نهفته است
 دلنگ مباش اگر گسست نیست
 فریاد ز بی کسی نه رایست
 از بی پدری مسوز چون برق
 گرفت پدر پسر بماناد
 مجنون چو بخواند نامه دوست
 جز یا ربش از ذهن نیامد
 چون شد بقرار خود تنومند

پیغام ده کل شکفته است
 من کس نیم آخراین بست نیست
 کاخو کس یکسان خدایست
 چون ابرمشو بگریه در غرق
 کان کو بشکن گمهرباناد
 افاد برون چوپسته از پوست
 یک لحظه بخویشتن نیامد
 بشمرد بگریه ساعتی چند

- ۵۶ ح : پیغام دهی که گل .
 ۵۷ د : من زان توام همی بست نیست .
 ۵۸ چ ح خ د : آخر .
 ۵۹ ث : چون آب مشو .
 ۶۰ ج : کوکان بشکن .
 ۶۱ چو : چ خ - که .
 ۶۲ پسته : پ ت ر - غنچه ، ج : سغز .
 ۶۳ یاریش : ب ز ح - یاریش ، پ خ : بادیش ، ث : یاریش
 ت : زاریش ، ج : یادوی ، د : یاریش .
 ۶۴ پ : خود برومند .
 ۶۵ ح : بکشد بگریه .

کم کن جنج و بصیر بفزای
 در دل شدگی قرار میدار
 من نیز همان عیار دارم
 ۵۰ عاقل به اگر نظر به بندد
 دانا به اگر نیاورد یاد
 ای در حق خود چنانکه هستی
 در خط مشوار جهان بگردد
 دهقان منگر که دانه ریزد
 ۵۵ آن نخل که در این زمان خا
 در ره دگریست خرج کن جای
 صبری بستم بکار می دار
 لیکن قدم استوار دارم
 زان گریه که دشمنی بخندد
 زان غم که مخالفی شود شاد
 خوش باش درین میان که هستی
 کاین چرخ زمان زمان بگردد
 آن بین که زدانه دانه خیزد
 فردا رطب تر آورد بار

۴۷ خ : حذف شده . آ ۴۷ ح : و نفیر مفزای . ۴۷ د : دُر
 دگریست ، ج : درده دگریست خرج کن مای ، ح : در ره گذر
 جنج مکن جای ، پ : این ره گذرایست جبر خواجای ، ث : درده
 دگریست چرخ کثر رای ، ج : در راهگذار چرخ کن جای .
 ۴۹ ج : خمار دارم ، چ : عیار ، ح : غبار . آ ۵۱ خ : وین به که اگر
 نیاورد . آ ۵۱ ب ت ز : زان گریه که دشمنی شود شاد . ۵۲ ، ۵۳ ر :
 در حاشیه نوشته شده . آ ۵۲ خود : ح - من . ۵۲ پ ح خ در : درین
 زمان (ح : زما) که هستی ؛ ج : که رستی . ۵۳ پ : حذف شده .
 آ ۵۳ ب خ : از جهان . آ ۵۴ دانه : ح - خوشه ، روی طردانه نوشته شده . ۵۴ پ :
 بگر که دانه دانه خیزد ؛ ح : خوشه خیزد . آ ۵۵ ح : این . ۵۵ تر : خ - تو .

جز آمدنی که نامد از دست
 هر شرط که باید آن همه هست
 کوزانکه تن از تو هست مهر جور
 جانم ز تو نیست یکر زمان دور
 از رنج دلت چو هستم آگاه
 هر چاره شکیب شد درین راه
 روزی دو درین رحیل خانه
 میباید ساخت با زمانه
 ۴۵ کاین خانه که آب و رنگت آرد
 از تنگی خود بتنگت آرد
 بکنن چو خوران درازی از گوش
 کوتاهی عمر بین و خاموش

۴۱ پ : حذف شده

۴۲ ت : که دگر باید آن هست ؛ همه : بزج - دگر .

۴۳ پ زر : کوزینکه ؛ ب ح خ : هست رنجور .

۴۴ جانم : پ - دانم ؛ ح : یکنفس دور .

۴۵ پ ث ج ج چ ح خ در : دل تو هستم .

۴۶ ث : خاریم شکسته شد درین راه ؛

ج چ خ در : هم چاره ؛ پ : شکسته شد .

۴۷ بازمانه : خ - بازخانه

۴۸ ۴۹ ر : در عایشه نوشته شده .

۴۹ د : کین جامه که بوی نکبت آرد ؛ ج : آب رنگت .

۵۰ پ : از شکلی ؛ خود : خ - خون .

۵۱ خ ر : درازی گوش .

۵۲ خاموش : ح مخروش .

وان کز پی زخم تست شستش
 موئی ز تو پیش من جهانیت
 خضرا و منی و خضر و امن
 ۳۵ من ماه و تو آفتابی از نور
 عذر قدمم باز ماندن
 مرگ پدر تو چون شنیدم
 کردم بطیانچه روی را خود
 در دیده چو گل کشیده ام میل
 ۴. با تو موافقی و یاری
 پیش از همه خشک باد و ستش
 گردی ز ره تو گلستانیت
 در ساز چو آب خضر با من
 چشمی بتومی کشایم از دور
 دانی که خطاست بر تو خواندن
 بر صرود تن کفن دریدم
 پنداشتم آن پدر مرا مرد *
 جامه زده چون بنفشه در نیل
 کردم همه شرط سوگواری

۳۲ خ : حذف شده ؛ ر : در عاشیه نوشته شده .

۳۳ ح : آن کز پی زخم بست .

۳۳ پ : بوئی

۳۳ ر : خاری زده ؛ پ : دلستانیت .

۳۴ ح : حذف شده . آ ۳۴ ب خ : خضر آدمی و .

۳۵ چ : و-حذف شده ؛ ح : آفتاب . ۳۵ ح : چشمم .

۳۶ پ : بعد از بیت ۴ نوشته شده . ۳۶ که : پ-تو ؛ ب-تاز :

خطاست با تو خواندن . ۳۷ پ : بر جمله تن . ۳۸ خ د : این .

بوخ-افزوده : دل تنگ مباش اگر کت نیست چون مصرعه شد غلط دست

نست . ۳۹ ب-تاز : چودل . آ ۴۰ پ : با تو موافقی . ۴۰ ب-ح : شرط ستاری

۲۵ در سیر نشان سوسنی هست
 چون زرد خیار کنج گردد
 ترشی کند از ترنج خوبی
 من خواستی کزین جهانم
 وان کز ره تو رمذ چو خورگور
 ۳۰ چون با تو بهم نمیتوان زیست
 آندل که رضای تو نگیرد
 بی روی توام چه روی دارد
 ریحان نشود ولیک در دست
 هم کالبد ترنج گردد
 اما ندهد ترنج بوئی
 باشد چو توئی هم آشیانم
 مرده بخور آورندش از گور
 زینسان که زیم گناه من چیست
 به گر بقضای بد بمیرد

۲۴ خ د : زن ارچه ؛ ح : او گرچه .

۲۵ ح خ : حذف شده .

۲۵ سیر : بت ز شیر ، پ : سبزه

۲۶ ، ۲۷ خ : حذف شده . ۲۶ ح د : چنار .

۲۶ ح : هم کالبدش برنج .

۲۷ ندهد : پ ث ج ح ر - نکند .

۲۸ ر : میخواستی ؛ پ ث ج خ د : من خواسته ام .
 ۲۹ ج ح : آن کز . ۲۹ پ : حذف شده ، ر : در حاشیه نوشته

شده ، ث ج چ ح خ د : بعد از بیت ۳۱ نوشته شده . ۳۰ ح : زینسان
 که منم گناه ؛ زیم : پ ث ج ح خ د در عنم . ۳۱ نگیرد : ث رنجوید

۳۱ ج : زقضای ؛ بد : ح - تو ؛ بمیرد : ر - بموید .

۱۵ ای چشمه خضر در سیاهی
 ای از تو فتاده در جهان شور
 ای زخمگه ملامت من
 ای دل بوفای من سپرده
 چونی و چگونه چه سازی
 ۲۰ چون بخت تو در فراقم از تو
 وان جفت نهاده گرچه جفتست
 من سوده ولی دُرَم نسوده
 گنج گهرم که در بهرست
 پروانه شمع صبحگاهی
 گوری دوسه کرده مونس گور
 هم قافله قیامت من *
 من سرزوفای تو نبرده
 من با تو تو با که عشق بازی
 جفت تو ام ارچه طاقم از تو
 سر با سر من شبی نخفتست
 الماس کسش نیازموده
 چون غنچه باغ سر بهرست

۱۵، ۱۶: ج - ۱۵.

۱۶ شمع: پ - نور.

* ر - افزوده:

ای رحم نکرده بر تن خویش
 ای دل بوفای من نهاده
 آتش زده بر بخومن خویش
 در معرض گفتگو فتاده
 آ۱۸ ر: من دل بوفای تو سپرده. آ۱۸ ر: تو سرزوفای من نبرده.
 آ۲۰ تو ام ارچه: ب ت ز - تو ارچه. آ۲۱ ج: آن جفته؛ د: وین،
 پ ر: جفته؛ ح: وان طاق نهاده ارچه جفتست؛ خ: وان خفته
 نهادگر نهفتست. آ۲۲ ث ج ح خ در: نبودست. آ۲۳ پ کاللماس؛ ج:
 کاللماس؛ ث ح خ: کاللماس (ح: کاللماس) کسش نیازمودست؛ ج در: نیازمود.
 آ۲۴ ح: گنج هنرم.

فرد ازلی بذوالجلالی
جان داد و بجانور جهان داد
آراست بنور عقل جانرا
زینگونه بسی کهر نشانده
۱۰ کین نامه که هست چون پرنده
یعنی زمن حصار بسته
ای یار قدیم عهد چونی
ای خازن گنج آشنائی
ای خون تو داده کوه رارنگ
حی ابدی به بیزوالی
زین پیش خزانه چون توان داد
بفروخت بهردو این وانرا
وانگاه حدیث خویش رانده
از غم زده بدردمندی
نزدیک تو ای قفس شکسته
وی مهدی هفت مهد چونی
عشق از تو گرفته روشنائی
ساکن شده چو عمیق در سنگ

۶ ح خ در : به لایزالی .

۷ ح : حذف شده .

۷ پ ث ج چ خ در : خزینه .

۸ ب ت ز : بعقل نور ؛ د : و جانرا .

۸ پ ث ج ح خ ر : وافروخت (ث : افروخت ، ج : بفروخت) بهردو

اینجهانرا ؛ د : وافروخت . آه پ : زین کوه بسی . ۹ ر : حدیث

عشق ؛ پ : خوانده . آ ۱۰ پ ث : این ؛ ح : هست چو

نوندی . ۱۰ ح : از دل شدی بمستمندی . ۱۱ توای : پ -

من . ۱۲ مهدی : پ خ - مهره . آ ۱۳ کوه : ب ت ز - خاک .

۱۴ ح : چو عمیق ؛ پ : در دیک .

خواندن مجنون نامه لیلی را *

چون بازگشاد نامه را بند	بود اوّل نامه کرده پیوند
این نامه بنام پادشاهی	جان زنده کنی خورد پناهی
دانا ترجمه کار داناان	داناای زبان بی زبانان
قسام سیدی و سیاھی	روزی ده جمله مرغ و ماهی
۵ روشن کن آسمان بانجم	پیرایه ده زمین بمردم

* ب : ر فصل حذف شده ،

پ : رسیدن نامه لیلی بمجنون و خواندن نامه ،

ت خ : ر فصل حذف شده ، ز : نامه لیلی بمجنون

ث : رسیدن نامه لیلی بمجنون ، ج : رسیدن نامه لیلی

بزد مجنون ، چ : خواندن مجنون نامه لیلی را ،

ح : گفتار در نامه لیلی بمجنون و شرح آرزومندی ، د : نامه فردستان

لیلی بسوی مجنون ، ر : مفاد نامه لیلی بمجنون .

۳۱ ب ز : نام ؛ پ : کرد ؛ چ : نامه عهد و پیوند . آ ۲ ب ت ز :

کین ۳۰ ، ۳۱ - ۵ : ح ۲ ، ۳ ، ۴ . ۲ زنده : ب ت ز تازه ؛

ح : کن و خود . ۳۴ ح : روزی ده مرغ مار و ماهی .

آ ۵ ب ت ز : آسمان و انجم ، ج : آسمان انجم .

<p>آن نامه بیار من رسانی من نیز شدم براه خود راست رفتم بدر وثاق او زود پوشیده بمن سپرد نامه یعنی کرم الکتاب ختمه بوسید و سبک بدست او داد جز نامه هر آنچه دید بدرید برگشت بگرو خویش صد بار او رفته زد و نامه در دست داد از دل خود شکیب راساز</p>	<p>یاریت رساد تا نهانی ۹۰ این گفت وزان خطیره برخاست دیروز بدان نشان که بنمود دیدمش کبود کرده جامه بر نامه نهاد مهرانده وان نامه چنانکه بود بگشاد ۹۵ مجنون چو سخای نامه را دید بر پای نهاد سرچو پروگار افتاد چنانکه او قدست آمد چو بهوش خویشتن باز</p>
--	--

آ ۸۹ ح : خواهم که ز روی مهربانی ؛ ت : تارسانی . ۸۹ ث : این نامه بیار
من نهانی ؛ ج چ خ ر : این . آ ۹۰ پ : خطیره برداشت . ۹۰ براه : ج ح - بکار .
آ ۹۱ ح : وین روز ؛ خ د : بآن ؛ بنمود : ر - فرمود . آ ۹۲ ج ح خ د :
دیدم که (خ : ز) کبود . ۹۲ چ : بوسید و ؛ پ : سپرده . آ ۹۳ د ر : نهاده ؛
پ : مهر از اندوه ، ت : مهر از اندوه ؛ ح خ د : اندوه . ۹۳ د : اوگشت
بجانب کوه . ۹۴ پ : بوسید بدان رسیده دل داد ؛ ز : و - حذف شده .
آ ۹۵ چو : ب ت ز ح - که . ۹۵ دید : پ ج ر - بود ، چ ح خ د :
داشت . آ ۹۶ ح : خون پروگار . ۹۶ خویش : ت - نامه .
آ ۹۷ ح خ د : او رفت ؛ ز چ : و - حذف شده ؛ ج : نامه از دست .

وانگه ز قصاید جلالت	کاموخته ام ز حسب حالت
خواندم دوسه بیت پیش آناه	زانسان که برآمد از دلش آه
۸۰ لوزید بجای و سرفرو برد	دور از تو چنانکه گفتم او مرد
بعد از نفسی که سر بر آورد	آهی دگر از جگر بر آورد
بگریست بهای های و فریاد	کرد از پدرت بنوحه دریاد
وز بیکسی تو در چنین درد	میگفت و بدان دروغ میخورد
چون کرد بسی خروش و زاری	بنمود بعهدم استواری
۸۵ کای پاک دل حلال زاده	بردار که هستم او فاده
روزی که ازین قرار گاهت	تدبیر بود بعزم راحت
برخو که من گذر کن از راه	وز دور بمن نمود خورگاه
تا نامه از حساب کارم	ترتیب کنم بتو سپارم

آ ۷۸ ث چ ح خ د : جلالت .

آ ۷۸ ح : ز حسب و .

آ ۷۹ چ : از دلم .

آ ۸۰ پ : لوزید و بچاه سر ، ح : لوزید و بجیب سر ،

ث : لوزید و بجای سر .

آ ۸۱ ح : دور از تو که گفتم او فرو مرد . آ ۸۲ پ خ : و خف شد .

آ ۸۲ پ : کرد از پدر تو سوخته ناد ؛ د : پدرش .

آ ۸۳ پ : برخو که من گذر کن از راه . آ ۸۴ پ ز ث ج ر : بران . آ ۸۵ پاک : ح - ملک .

هم صحبتی که می گزیند
گر هستی از آن مسافر آگاه
۷۰ چون من زوی این سخن شنیدم
آن نقش که بودم از تو معلوم
کان دل شده ز خود رصیده
با دست ز عشق تو بدستش
عشق تو شکسته بودش از در
۷۵ بیند همه روز خار بر خار
که قصه محنت تو خواند
که مرثیه پدر کند ساز

یارش که و با که می نشیند
ما را خبری بده درین راه
خاموش بدن روان دیدم
بر دل زدوش چو مهر برموم
هست از همه دوستان بریده
گورست و گوزن هم نشستش
مرگ پدرش شکسته تر کرد
زینگونه فتاده کار در کار
وز دیده هزار سیل راند
وز سنگ سیه بر آرد آواز

۶۹ ث : حذف شده

۷۰ ج ح خ د : خاموش شدن .

۷۱، ۷۲ ج : حذف شده .

۷۱ آ ح : که بود .

۷۲ ر : کان شیفته ز خود . ۷۳ ح : دوستان گزیده .

۷۳ آ ح : بازست . ۷۵ آ ح : در خار . ۷۵ ب زج :

فتاد کار بر کار ؛ ح خ : فتاد ؛ ت ت ج : بر کار .

۷۶ آ ح خ : کو قصه . ۷۶ ب ت زج ح : از . ۷۷ آ ح خ :

کو مرثیه (خ : مرثیه) ۷۷ ب ح : از سنگ سیه بر آید ، خ : از .

از یک طرفم غم غریبان
 من زین دو علاقه قوی دست
 نه دل که بشوی برستیزم
 ۶ که عشق دلم دهد که برخیز
 که گوید نام و ننگ بنشین
 زن گرچه بود مبارز افکن
 زن گیر که خود بخون دلیرست
 زین غم چو نفی توان بریدن
 ۶۵ لیکن جگرم بزیرخونست
 بی من ورق که می شمارد
 صاحب سفر کدام راهست

وز سوی دگر غم رقیبان
 درکش مکش او فتاده پیوست
 نه زهره که از پدر گریزم
 زین زاغ وزغن چو کبک بگریز
 کز کبک قوی ترست شاهین
 آخر چو زنت هم بود زن
 زن باشد زن اگرچه شیرست
 تن در دادم بغم کشیدن
 کان یار که بی منست چو منست
 ایام چگونه می گذارد
 سفره اش بکدام خانقاهست

۵۹ زهره : ح- زور ؛

ت : که با پدرستیزم .

آء ح : گز عشق .

آء ث : منشین . آء ز : زن : ح- دل .

آء ب ت ز : زن گرچه بخون خود دلیرست ؛ خود بخون :

ح - چون بتو . آء خ : باشد و ؛ د : و گرچه .

آء خ : در داده تنم بغم ، ح : تن را بنهم بغم . آء ث

ج چ ح خ : و ایام . آء ج : عزمش ، د : سیرش ؛ ت ز : خانگا^{هست} .

لیلی بودم ولیک اکنون
 ۵۰ زن شیفته سیه ستاره
 او گرچه نشانه گاه در دست
 در شیوه عشق هست چالاک
 چون من بشکنجه در نگاهد
 مسکین من بی کسم که یک دم
 ۵۵ ترسم که ز بیخودی و خامی
 زهری چو بلب گرفته نوشم
 مجنون ترم از هزار مجنون
 من شیفته تر هزار باره
 آخونه چو من ز نیست مرست
 کز هیچ کسی نیایدش باک
 آنجا قدمش رود که خواهد
 باکس نزنم دلیر ازین غم
 بیگانه شوم ز نیک نامی
 دوزخ بگیاه خشک پوشم

۴۹ ث ج : ولیکن .

۵۰ خ : پاره .

۵۱ د : ز نیست .

۵۲ ج : عشق - حذف شده .

۵۳ ج : وز ؛

هیچ کسی : خ - هیچکس او .

۵۴ ح : حذف شده .

۵۵ رود : ث - رسد . آ ۵۶ ح : ناکم .

۵۷ ج خ ر : نزنم دهی ازین (ر : در این) نم ؛ ث :

ازان ، ح : این . ۵۸ ح : حذف شده . آ ۵۹ ج د : زهرت

بلب ؛ خ ر : زهری بدو لب (ر : بدهن) . آ ۶۰ ج : دوزخ بگیاه

خی‌ریش نه زرد بلکه زر بود	فی بود ولیک فی شکر بود
بر قلعه آن عروس طنّاز	غضبان فلک عروسک انداز
سلطان و ایاز هر دو همدست	سرهنگ خراب و پاسبان مست*
در دست بجان امید بسته	با شوی ز بیم جان نشسته
۴۵ برگل ز مژه گلاب میریخت	مهتاب بر آفتاب می ریخت
از بس که نمود نوحه سازی	بخشود دلم بران نیازی
گفتم چه کسی و گریت از چیست	نالیدن زارت از پی کیست
بگشاد شکر بزهر خنده	کای بر جگرم نمک فلک‌نده

آ ۴۱ ح : خی‌ریش . ۴۲ ، ۴۳ ر : در حاشیه نوشته شده .

آ ۴۲ ح : عصیان ،

خ : حسان ؛

د : عروسک آماز .

آ ۴۳ ث : محمود و ایاز .

* ث ج چ ح خ د ر (در حاشیه) افزوده :

حضر از لب چشمه گشته سیراب اسکندر تشنه مانده در خواب

آ ۴۴ د : در دست ؛ ح : بحال امید . آ ۴۵ خ : ز کلاب آب

میریخت . آ ۴۵ خ : قه‌قاب بافتاب می بیخت ؛ ج ر : بیخت

آ ۴۴ د : چشمه سازی . آ ۴۴ چ : بدان ؛ ح : برو بیازی .

آ ۴۷ ث : حذف شده . آ ۴۷ خ د : گریه .

زلف سیاهش بسکل جیمی
 یعنی که چو باحروف جامم
 چشمش چو دو نرگس پرازخواب
 ۳۵ ابروی بطاق او بهم جفت
 جادو منشی بدل ربودن
 القصه چه گویم آنچنان جست
 اما قدری ز مهر بانی
 تیرش صفت کمان گرفته
 ۴۰ نی گشته قضیب خیز رانیش
 قدری چو الف دهن چو میمی
 شد جام جهان نمای نامم
 رسته بکنار چشمه آب
 جفت آمده و بطاق می گفت
 ریحان نفسی بعطر سودن
 کز دیده برآمد از نفس رست
 پذیرفته نشان ناتوانی
 جز عیش ز گهر نشان گرفته
 خیری شده رنگ ارغوانیش

۳۲ ث ج چ ر : قدش ؛ ح خ : قدجو (خ : جون) الف و
 دهن . آ ۳۳ ، ب ۳۳ ، آ ۳۳ .
 آ ۳۳ خ : حریف . آ ۳۴ خ : چشمی .
 ۳۵ ج چ ح د : جفت آمده بود و (د : و حذف شده) طاق .
 آ ۳۶ ج : جادو سخنی . ۳۷ ، ۳۸ خ : حذف شده .
 آ ۳۷ چه گویم : ب ت ز - چنان که ، ح : چگونه .
 آ ۳۷ ح : کردند برآمد . آ ۳۸ ح : نشان .
 آ ۳۹ ج : بعد از بیت ۴۰ نوشته شده . آ ۳۹ ح : جز عیش گهر .
 آ ۴۰ ج : نی گشته قد جو خنر رانش ؛ ت ث خ : خیز رانش ،
 ح : خنر خوانیش . آ ۴۰ ح : خیزی ؛ ت ث ج ح : ارغوانیش .

۲۵ عاشق چوشنید امیدواری
 پیغام گذار داد پیغام
 دی برگذر فلان وطن گاه
 ماهی نه چوماه کافتابی
 سروی نه چوسرو باغ پربر
 شیرین سخنی که چون سخن گفت
 آهو چشمی که چشم آهوش
 گمناکه بیار تاجه داری
 کای طالع تو سنت شده رام
 دیدم صنمی نشسته بر راه
 بر ماه وی از قصب نقابی
 باغی نه چو باغ خلد بی در
 بر لفظ چو آبش آب می خفت
 میداد بشیر خواب خرگوش

۲۵ آ : چو : ب پ ت ز - که . ۲۷ پ : حذف شده .
 ۲۷ ، ۲۸ : ث : ۲۷ ، ۲۸ .
 ۲۷ آ : ح : دین بر وطن فلان کذر گاه ؛ چ : در گذر .
 ۲۷ ب : ر : نشسته چون ماه . ۲۸ آ : ج چ خ د : نه چه ،
 ح : نکه ماه و افتابی ، ر : ماهی و چه ماه ، پ : نه چو
 مه چو افتابی ؛ ث : افتابی .
 ۲۸ ب : ر : پ - سس ؛ ح : قصب نگاه .
 ۲۹ ز : حذف شده . ۲۹ - ۳۱ : خ د - ۲۹ ، ۳۱ ، ۳۰ .
 ۲۹ آ : ث : سروی تو چو سرو و باغ پی بر ؛ ح : چون سرو
 باغ بی بر ؛ پ ج چ خ در : باغ بی بر ، ز : باغ نوبر ؛
 پ : باغی نه جو خلد باغ بی بر ؛ خلد : ز - خود . ۳۱ ، ۳۰ : ج - ۳۱ ، ۳۰ .
 ۳۱ ب : ح : چو آتش ؛ ث : می سفت . ۳۱ - ۸۸ پ : حذف شده .

زین پیشترم گزاف کاری
 کز ناوک آهین آن خار
 کوزانکه همان متاع داری
 مرد سفری ز لطف رایش
 ۲۰ گفت ای شرف بلندنامان
 آهو بدل تو مهر داوه
 صاحب خبرم ز هر طریق
 دارم سخنی نهفته با تو
 گورخصت گفتنت گویم
 در سینه چنان نشاندهاری
 روید ز دلم هنوز مسمار
 به گرنگنی سخن گزاری
 چون سایه فاو ز پرپایش
 بر پای ددان کشیده دامان
 برخط تو شیر سر نهاده
 یعنی بر فیتی از رفیقی
 زان گونه که کس نگفته با تو
 ورنه سر راه خویش پویم

- ۱۶ آ د : پیشتر از گزاف .
 ۱۶ پ : بر سینه جان نشاند .
 ۱۷ پ : حذف شده .
 ۱۷ آ آهین : د-جان کداز . ۱۸-۲۰ ح : حذف شده .
 ۱۸ پ : تو نیز از آن متاع ، ر : گرتو هم از آن متاع .
 ۱۸ د : به کز . آ ۱۸ خ د : لطف و .
 ۲۰ آ شرف : پ-فلک . ۲۰ ج : در پای .
 ۲۱ آ مهر : ث دیده . ۲۱ شیر : پ-سر . ۲۳ ح : سخن .
 ۲۴ آ زخ : گفتنیست . ۲۴ پ ث ح خ د : گونه سوی
 راه ؛ سر : ج چ ر- سوی ؛ ج : خویش راه پویم .

آنروز نشسته بود بر کوه	گردش در و دام گشته انبوه
از پرّه دشت سوی آن سنگ	گردی برخاست توتیا رنگ
از بوق آنچنان غباری	رخساره نمود شمشواری
شخصی و چه شخص پاره نور	پیش آمد و شد پیاده از دور
۱۰ مجنون چو شناخت کوحیرت	وز گوهر مردمی شریفست
بر موکب آن سباع زد دست	تا جمله شدند بر زمین پست
آمد بر آن سوار تازی	بگشاد زبان بدلنوازی
کای نجم یمانی این چه سیرت	من کی و تو کی بگو که خیرست
سیمای تو گرچه دلنوازست	اندیشه و حشیان درازست
۱۵ ترسم ز رسن که مار دیده ام	چه مار که از دها گزیده ام

۷ ث : از سرحد دشت ، ب ت ج : از (ج: کز) پرده دشت نیلگون
 سنگ (ب: رنگ) ؛ پ ح خ : از پرده ، پرّه : د ره - در
 زیر سطر پرده نوشته شده ؛ ز : دشت نیکوان سنگ .
 ۷ پ : تو مارنگ . آ ر : وز ؛ پ : عباری .
 آ ه شخص : ح - شخصی . ۹ ج : چون آمد شد پیاده .
 ۱۰ ب ت ز : ز و گوهر ؛ ث ج د : مردم .
 ۱۱ آ سباع : ز - سباه ، ح : شجاع . ۱۱ ب ت : در زمین .
 ۱۲ ج خ د : بس گرم (خ د : تعجیل) همی روی چه خیر است ، ج : احوال
 چگونه است خیرست ؛ پ ت ح : چه خیرست . ۱۵ پ : حذف شده .

رسیدن پیغام لیلی بمجنون *

روزی وجه روز عالم افروز	روشن همه چشمی از چنان روز
صبحش ز بهشت بر دیده	بادش نفس مسیح دیده
آن بخت که کار از شو در است	آنروز بدست راست بر خاست
دولت ز عتاب سیر گشته	بخت آمده گرچه دیر گشته
مجنون مشقت آزموده	دل کاشته و جگر دروده

* ب پ ز چ در : رسیدن پیغام (رچ : نامه ، پ زد : مژده) لیلی
 بمجنون ، ت : آمدن پیغام لیلی بر دیک مجنون ، ج : آمدن
 سلام بدیدن مجنون ، ح : پیغام فرستادن لیلی بمجنون و آمدن او
 بر او ، ث : صفت تازه روئی روز و رسیدن مژده لیلی بمجنون ،
 خ : صفت تازه روئی کردن مجنون از رسیدن مژده لیلی .
 آ ح : روزی چه و .
 ب ا ح : روشن شده چشمها از آن روز ؛
 چشمی : ز چشم ، ث : روزی ؛
 پ : چشم آن چنان .
 ۲ خ : حذف شده . آ ۲ بهشت : ح - مسیح . ب ۴ کر : پ - کو .
 آ ۵ ز : مجنون مشقت . ب ۵ ح خ د : گل کاشته و جگر دروده .

چون یک بیک این سخن فرو گفت	در گفتن این سخن فروخفت
در خواب چنان نمود بختش	کز خاک براوج شد درختش
۹۵ مرغی پریدی از سرشاخ	رفتی براو بطبع کستاخ
گوهر ز دهن فرونشاندی	بر تارک تاج او نشاندی
بینده ز خواب چون درآمد	صبح از افق فلک بر آمد
چون صبح ز روی تازه روئی	میکرد نشاط مهر جوئی
زان خواب مزاج برگرفته	زان مرغ چومرغ پر گرفته
۱۰۰ در عشق که وصل تنگ یابست	شادی بخیال یا بخوابست

آ۳ خ : مجنون چوازین سخن فروگفت ؛

ح : فروخواند .

آ۳ ج : از گفتن ؛ ث : فروگفت ، ح : فروماند .

۹۴ ث : حذف شده .

آ۴ ح : کز خاک باوج .

آ۵ پریدی : پ - که پریدی ، ح د : پرید .

آ۵ براو : پ - سوی ، ت ز ث ج چ خ د : سوی او ،

ح : سوی آن . آ۸ ث : تیره روئی ، پ : تازه کاری .

آ۸ پ : نشاط و مهریاری ؛ خ : نشاط و .

آ۹ چ : از خواب ؛ بر : ج خ د - تر ، ت : بر

آ۱۰ ث : در عشق که ملک وصل یابست ؛ تنگ : ج - نیل .

۸۵ ای هفت فلک فکنده تو
 ای شش جهت از بلند پستی
 ای گربصری بتورسیده
 ای هرکه سگ تو گوهرش پاک
 ای خاک من از تو آب گشته
 ۹۰ مگذار که عاجز و غویم
 آن کن ز عنایت خدائی
 روزم بوفاجسته گردد
 ای هرکه بجز تو بنده تو
 مملوک ترا بزیر دستی
 بی دیده شده چو در تو دیده
 ای هرکه نه با تو بر سرش خاک
 بنگر بمن خراب گشته
 از رحمت خویش بی نصیبم
 کاید شب من بروشنائی
 بختم ز بهانه رسته گردد

- ۸۵ ث : حذف شده .
 ۸۵ پ : فکنده تست .
 ۸۵ ب : بنده تست .
 ۸۶ آ : بلند و پستی : ج - ناخواناست ، خ : بلند پستی .
 ۸۷ ب : چون در تو .
 ۸۸ خ : حذف شده .
 ۸۸ ر : وای ؛ چ د : هرچه ؛ ج : ناخواناست .
 ۸۹ ج : ناخواناست . آ ۹ : خ ر : عاجزی غویم ، پ : عاشقی
 غویم . ب ۹ : ج : ناخواناست ؛ پ : وز رحمت .
 ۹۲ پ ث ج چ : گردان .
 ۹۲ پ ث ج چ : گردان .

هستند ز اوج خود گویزان	چون دید که آن بخار خیزان
کارش نرسد بچاره سازی	دانست کزان خیال بازی
از جمله وجود بی نیاز است	نالید در آن که چاره ساز است
در جز تو کسی چرا پناهم	گفت ای در تو پناه گاهم
سرنامه نام جمله نامت	۸۰ ای زهره و مشتری غلامت
واحسان تو پیش از آنکه دانند	ای علم تو پیش از آنکه خوانند
دارای وجود و داور وجود	ای بند گشای جمله مقصود
نیکو کن کار مستمندان	ای کار بر اور بلندان
کس را نه بجز تو کس خداوند	ای ماهمه بندگان در بند

۷۶ ج : چودید ؛
 خ : که آن کنار خیزان ، ح : که آن بچاره خیزان .
 ۷۸ ب ت ز : حذف شده .
 ۷۸ ج : درو ، ح خ د : بران .
 ۷۸ پ ج چ د : وز جمله .
 ۸۰ ث د : سر جمله جمله نام نامت ؛ ح خ : سرنامه جمله نام
 (ح : نامه) نامت . ۸۱ پ ث ج ح خ در : دانند .
 ۸۱ ث خ : حذف شده ؛ پ ث ج ح خ در : خوانند .
 ۸۲ بند : ث - خانه . ۸۳ پ : وی یا اور حال مستمندان .
 ۸۴ ث : کس نیست بجز تو ؛ تو کس : پ خ د - توئی .

چون مشتری از افاق برآمد	با او زرهی دگر در آمد
کای مشتری ای ستاره سعد	ای در همه وعده صادق الوعد
ای در نظر تو جان فزائی	در سکه تو جهان گشائی
۷۰ ای منشی نامه عنایت	بر فتح و ظفر ترا ولایت
ای راست بتو قرار عالم	مایل بصلاح کار عالم
ای بخت مرا بلندی از تو	دل راهمه زور مندی از تو
در من بوفانظاره کن	گوچارت هست چاره کن *
ادبار مرا زمن بگردان	آن کن که چنان کند مردان
۷۵ از دوست بمن رسان نشانی	گم گیر گلی ز گلستانی

۶۷ زرهی : پ ث ج ح خ - زدری ، ز : زره ، چ : در زدر .

۶۸ پ ح : وی در همه کار صادق الوعد ؛ وعده : زب وعده ، ث ج خ د : کار .

۷۰ ح : ای مفتی . ۷۱ ث : حذف شده . ۷۱ پ : ای رایت تو قرار ؛ ج : ز تو . ۷۱ پ خ د : قابل ، ر : قائم ۷۳ ج : بر من ۷۳ ر : ورچارت ، پ : گوچاره . * ر : سرفصل « نیایش مجنون بدرگاه یزدان » افزوده . ۷۴ ، ۷۵ ر : در حاشیه نوشته شده . ۷۴ مرابین ب-زمن عمان ، ت ز زمن وفا ، ح- مرابین . ۷۴ ج خ در : این کن که چنین ؛ ت ز چنین . ۷۵ ج : ای دوست .

میکرد بچرخ حقه بازی	مجنون زسرنظاره سازی
گفت ای بتوبخت رامعول	بر زهره نظر گماشت اول
ای طالع دولت از تو پیروز	۶۰ ای زهره روشن شب افزو
صاحب رصد سرودگویان	ای مشعله نشاط جویان
در جرعه تو ریحی هر جام	ای در کف تو کلید هر کام
خاتون سرای کامکاری	ای مهر نگین تاجداری
خلق تو عبیر عطرسایان	ای خوش نفس لطیف رایان
بگشای در امیدواری	۶۵ لطفی کن از ان لطف که داری
بوفی برسان که وقت آنت *	زان یار که او دوا ی جانست

۵۹ خ : بخت رامشغول . ب ۶۰ ج : ای دولت طالع از تو .
 ۶۱ رصد : پ - ر همه . ۶۲ د : هر جرعه .
 ۶۳ ث د : تاجداران .
 ۶۴ ث د : کامکاران .
 ۶۵ ث : حذف شده .
 ۶۶ پ : خوی تو لطیف تر ز انان ، ب ت ز : ای طیب بر
 لطیف رایان ، ح : ای طیب همه لطیف رایان ، خ : ای انس همه لطیف گویان ،
 چ : ای طیبی لطیف رانان ، د : ای امن دل لطیف رایان .
 ۶۷ عبیر : د - عظیم ؛ خ : عطر بریان . ۶۵ پ : ازان لطیف باری .
 * ر سرفصل « نیایش مجنون بامشتری » افزوده .

۵۰ چون فرد روان ستاره فرد
 بنشسته سریر بر توابع
 توجیح سماکها مسلسل
 نسرين پرنده پرگشاده
 قاری بر نقش در سواری
 ۵۵ میکند سه‌زهم نشینان
 تابان دم‌گرگ در سحرگاه
 پیرامن آن فلک نوروان
 برفرق جنوب جلوه میکند
 ثالث چه عجب بزیر رابع
 که رامح بود و گاه اغزل
 طایر شده واقع ایستاده
 کی دور بود ز نقش قاری*
 نقادی چشم تیز بینان
 چون یوسف چاهی ازین چاه
 پرگار نبات نقش گردان

آ۵ پ: چون مرز و ران ستاره مرد؛ د: سیاره. ۵۵ ج: جنود.
 آ۵ بر: ج-با، د: در. ۵۲ ح: ر: بوده گاه، زث: بودگاه،
 خ: بودگاه احوال. ۵۳ ر: بعد از بیت ۴۶ نوشته شده. آ۳ ب: ت: ز: بر بند،
 پ: بر بند بگشاده؛ د: نسرين چو بر بند برگشاده. ۳۳ ب: ت: طالع
 شده. ۵۴ ر: بعد از بیت ۵۷ نوشته شده. آ۴ خ: نقش؛ ث ج ج:
 بر سواری. ۵۴ خ: نقش؛ قاری: ب: ت: ز-واری، پخ: کاری.

* ر- سرفصل « نیایش مجنون با زهره » افزوده.

آ۵ سه‌زهم: پ- شهاب هم، ج: سهی زهم، خ: د: شماره هم.
 ۵۵ ح: نقاری؛ پ: تیره بینان.
 ۵۶ د: از پی چاه.
 ۵۷ ح: نقش؛ پ: نقش بدان.

خاقون رشازناقه داری	بابطن الحوت درعماری
برشه ره منزل کواکب	اجرام غریب گشته راکب
بسته بسه پایه هوائی	بطن الحمل از چهار پائی
۴۵ عیوق بدست زورمندی	برده زهم افسران بلندی
وان کوکب دیک پایه کردار	در دیک فلک فشانده افزار
شعری بسیاقت یمانی	بی شعر باستین فشانی
مبسوطه بیک چراغ زنده	مقبوضه دوچشم زاغ کنده
سیاف مجره رنگ شمشیر	انداخته بر قلاده شیر

۴۲ ت: حذف شده. آ ۴۲ رشازناقه: ب-سمارناقه، پ-زنشاطناقه،
 ز: ز-سمادناقه، چ: ررشابناقه، خ: د-زنتارناقه؛ ح: نافه.
 ۴۳ ح: باحوت نشسته درعماری. آ ۴۳ ج: برشاع منزل؛ منزل:
 پ-شیرک. ب ۴۳ ز: اکوام غریب؛ غریب: ر-بروج. ۴۴ ث: خ:
 حذف شده. آ ۴۴ ب پ ت ز ج چ د: رسته زسه پایه (د: بسه هایه،
 پ ج: بسه پایه) هوائی. ب ۴۴ ب ت ز ح: بطن الحوت؛ ج: ازجهان
 ربائی، د: ازجهان رهائی. ۴۵ ح: حذف شده. ۴۶-۴۹ خ: حذف شده.
 آ ۴۶ پ: کوکبه؛ دیک: ز-دیو. ب ۴۶ پ ح خ: نشانده؛ افزار: ث-ایزار،
 ج: اقوار. آ ۴۷ یمانی: پ-یرمائی. ب ۴۷ بی: ح-ر؛ پ: آستین.
 آ ۴۸ ج ح د: مبسوط. ب ۴۸ د: مقبوضه. ۴۹-۵۱ ث: حذف شده. آ ۴۹ د:
 سیاق؛ مجره: پ-زحجره؛ ز: زنگ. ۴۹ د: افراخته.

شش قرص زکاسه یتیمان	انگیخته عفرچون کریمان
بکشاده زبانه با زبانا	میزان چو زبان مرو وانا
عقرب بکمان خراج داده	۳۵ اکیل بقلب تاج داده
بلده دوسه دست کرده قایم	با صادر و وارد نغایم
کافسانه سربزی شنیده	جدی سرخود چوبز بریده
سعد اخیه راعنان گرفته	ذابح زخطر دهان گرفته
در صبح چرا دو دست بنمود	بلع ارنه دعای بلعی بود
خاموش لب از دهن پر آبی	۴ دلواز گلهای آفتابی
کاین هست مقدم آن مؤخر	بنوشته دو بیت زیرش از زر

۳۳ غفر: ث- عقد، د عفو. ۳۳ ث ر: قرصه بکاسه؛ ح: قرصه.
 ۳۴ میزان: پ- ونکه. ۳۳ ث چ: بگشاد؛ پ: زبان ناتوانا؛
 با: ج- تا، ح: چون. ۳۶ پ: حذف شده. ۳۷ ز ح د: ویرفته
 ۳۶ ب ت ز: باره (ت: یاره) دوسه کرده دست قایم، بلده: چ: مانده،
 د: بازی، ۳۷ ز ح خ د: جدی آن (ح: از) سر؛ بز: پ- من.
 ۳۷ سربزی: ت- سروری، چ ح خ: سوسری. ۳۸، ۳۹ خ: حذف شده.
 ۳۸ پ: زانمان خطر، د: زانچه از خطر؛ ت: عنان گرفته. ۳۸ ج:
 اخیه. ۳۹ آ: بلعی: ح- بلعی. ۳۹ ح: در صلح چرا. آ: د:
 دیواز؛ خ: دلوان. ۳۴ لب: ث- شد. آ: بنوشته: ح: پیوسته؛
 پ: بنوشته خطی بزیرش از زر، ج: دوخط بزیرش از زر.

گوهر بگلو دُر از ثریا	کاو فلکی چو کاو دریا
بر تخت دو بیکری نشسته	۲۵ جوزا کمر دورویه بسته
باهنعه نشسته گوش در گوش	هقعه چو کواعب تصب پوش
انداخته ناخن سباعی	خرچنگ بچنگل ذراعی
طرفه ز طرف دگر زرافشان	نثره به نثار گوهرافشان
افروخته صد چراغ در پیش	جبهه ز فروغ جبهت خویش
چون آتش عود عود سوزان	۳۰ قلب الاسد از اسد فروزان
بی صرفه نکود دانه صرف	عذرا رخ سنبله در آن حرف
تازی سگ خویش رانده با شیر	عواز نشاط پنج شمشیر

تم ۲۵ پ : در آن ثریا . ۲۵ پ : حذف شده . آ ۲۵ ر : درویه . ۲۶ ح خ : حذف شده . ۲۶ پ : هبعه چو کواکب ؛ ت د : کواکب . ۲۶ چ : دوش بر دوش ؛ در : پ د - با ، ج : بر . ۲۷ چ : پنجه سباعی . ۲۸ ث : حذف شده . ۲۸ آ پ ج : طرف از طرف زر (پ : سر) افشان ، ت : طرفه زدگرتف ، چ خ : طرفه از طرفی ، ح د : طرف از طرفی ، ر : طرفه طرفی . ۲۹ خ : حذف شده . ۲۹ ب پ ت ز ج چ : فروغ ؛ ت : فروغ جبهه . ۳۰ خ : عود و عود . ۳۱ ، ۳۲ چ : ۳۱ ، ۳۲ آ ت : عوا رخ ؛ ر : در آن طرف . ۳۱ پ : بی هرجه نکود ؛ ت ج ح : نکود . ۳۲ - ۳۴ ر : ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۲ . ۳۲ - ۳۶ خ : حذف شده . ۳۶ آ ت : جوزا ز نشاط ؛ ج : عوا ؛ چ : بنشاط ؛ ر : عوا ز سماک هیچ شمشیر . ۳۲ ث : خویش حذف شده ؛ ح : رانده ؛ د : رانده چون شیر ؛ ج چ : بر شیر .

۱۵ زهره که ستام زین او بود
 خورشید چو تیغ او جهان سوز
 مریخ بکینه گرم تعجیل
 برجیس بمهر او نگین داشت
 کیوان مسنی علاقه انگیز
 ۲۰ شاهی که چنین بود جلالش
 در خدمت این خدیونامی
 از شکل بروج و از منازل
 عکس حمل از هلال خنده
 خوش خو چو خوی جبین او بود
 پوشیده بشب برهنه در روز
 تا چشم عدوش را کشد میل
 کا قبال جهان در آستین داشت
 تا آهن تیغ او کند تیز
 آفاق مباد بی جمالش
 ما اعظم شانک ای تطاهی
 افتاده سپهر در زلازل
 برجیب فلک زهی فکنده

۱۵ ب ت ز ج چ : خوش بو ؛ جبین ؛ خ-چنین ؛

د : خوش خوی چو خوی چین او بود .

۱۶ ب ت ج : شب ، خ : چو شب .

۱۷ ا ث : بکینه کوده تمثیل ، ۱۷ خ : عدوش برکشد ؛ پ : کد

میل . ۱۸ ، ۱۹ ا ث : حذف شده . ۱۸ پ : زمهر .

۱۹ خ : حذف شده . ۱۹ چ : رسنی علاقه آویز ؛ ت : مسن ، ز : مشتق ؛

پ ج ح د : علاقه (پ : علایق) آویز ؛ ر : آمیز . ۲۰ آ خ : کمالش ،

د : جمالش . ۲۰ ب د : بی خیالش . ۲۱ آ پ ج : آن ۲۲ ا ث :

از سلک بروج . ۲۲ پ : افتاد . ۲۳ حمل : پ-قمر ؛ ح : عکس فلک

از هلال ساده ؛ خ : هلاک خنده . ۲۳ پ : دهن فکنده ، ح : زهی نهاده .

زان گوهر و نافه چرخ شش طاق
 کرده فلک از فلک سواری
 فرقد بیزک جنیه رانده
 صد گونه ستاره شب آهنگ
 ۱۰ پروین زحریر زرد و ازرق
 مه کرد پرند زر کشیده
 انجم صفت و گور گرفته
 گفتم ز کمان گروهه شاه
 یا شکل عطارد از کمانش
 پر زیور و عطر کرده آفاق
 روین دز قطب را حصار
 کشتی بجناح شطرسانده
 بنمود سپهر در یک اورنگ
 بر سنجق زر کشیده بیرق
 پیرایه از قصب تنیده
 زیندگی از سپر گرفته
 یک مهره قنادر بر سر ماه
 تیر است که زد بر آسمانش

۶-۱۳: ر-۶، ۱۲، ۹، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳. آء ب ت ز: و حذف شده.
 بء ز چ ح: و- حذف شده. آء ۷ ح: ملک سواری. بء ۷ ت ز: زوین؛
 ج: زوین زن چرخ را؛ پ د: عماري. ۸ پ: حذف شده. ۸-۱۲:
 چ-۱۰، ۱۱، ۸، ۹، ۱۲. آء ح: جریده رانده. ۸ ح: بنجاح خط
 رسانده. ۹ ز: بنموده سپهر بر یک، ج: بنموده؛ در یک: پ ت د-
 بر یک، ح: زک؛ ب: بر یک آهنگ. آء ۱ زرد: ج: سرخ. ۱۱ ت: پیرامن
 او قصب، چ: پیرایه هم از، از: ب ت ز- آن؛ ح: قصب بریده.
 آء د: گردون صفتی؛ پ ت ج ح خ: صفتی. ۱۲ پ ت چ ج ح خ در:
 زیندگی ز سر گرفته. ۱۳ ب ت ز: حذف شده. ۱۳ ب پ ت ز مهر قنادر (پ: قناده)،
 ت ج: قناده؛ ح: بر رخ ماه. ۱۴ ت ز خ: تیر است.

صفت شب و نیایش مجنون با حق *

رخشنده شبی چو روز روشن زو تازه فلک چو سبز گلشن
 از مرسله‌های زر حمایل زرین شده چرخ را شمایل
 سیاره بدست بند خوبی بر نطح افق بیای کوبی
 بر دیو شهاب حربه رانده لا حول ولا ز دور خوانده
 ۵ از نافه شب هوا مخبر وز گوهر مه زمین منور

* ب : خطاب مجنون با سیاران فلکی و منازل ، پ : صفت اسرار
 مجنون با حق تعالی ، ت : برنفل حذف شده ، ز : نیایش کردن مجنون
 و صفت ستارگان ، ث : صفت شب و ستاره و نیایش کردن مجنون با
 باری تعالی ، ج : صفت شب و سیارگان ، چ : خطاب مجنون
 با زهره و مشتری ، ح : در ستایش کردن مجنون و صفت شب و
 انجم ، خ : صفت شب و نیایش مجنون با حق ، د : در شکایت
 کردن مجنون از درازی شب با ستارگان ، ر : نیایش کردن
 مجنون بدرگاه خدای تعالی .

آ چ : فرخنده شبی . آ ح : زو-حذف شده ؛ زو : ر-رو ؛
 ح : فلکی ؛ پ سبز و گلشن . آ ب ت ز : مرحله‌های . آ م بند : ث-بدر . آ س افق :
 شج ح خ د-فلک . آ م ج : حمله رانده . آ چ د : لا حول و ولا . آ ه ح : مخبر .
 آ ه مه : ح-شب .

دادی بسگانم از یک آزار
 سگ دوست شد و تو آشنا نه
 ۴۳ سگ صلح کند باستخوانی
 چون دید شه این شکفت کاری
 هشیار شد از خمار مستی
 مقصودم ازین حکایت آنست
 مجنون که بدان ددان خورش داد
 ۴۵ ایشان که سلاح کار بودند
 گرخواست و گرنشست حالی
 تو نیز گر آن کنی که او کرد
 هم خوان تو گر خلیفه نامست
 این بد که نبند سگ آشنا خوار
 سگ راحق حرمت و ترا نه
 ناکس نکند وفا بجانی
 کز مردمیست رستگاری
 بگذاشت سگی و سگ پرستی
 کاحسان و دهش حصار جانیست
 کرد از پی خود حصاری آباد
 پیرامن او حصار بودند
 آن موکب از او نبود خالی
 خوناب جهان نبایدت خورد
 چون از تو خورد ترا غلامست

۳۸ پ: حذف شده. ۳۸۱ ث: دادیم بسگان مردم آزار ۳۸۰ ر: و این.
 ۳۹ خ: تو آستانه ۳۹۰ ب ت ز ش ج: حق و؛ حرمت: چ خ د: خدمت.
 ۴۰ ناکس: ب پ سفله، ت ز ت مردم. آ ۴۱ ج: آن؛ پ: شکسته کاری
 ۴۲ کز: پ ز. ۴۳ ز: بگذاشت سگان و. آ ۴۴ ح: مقصود ازین سخن چنانست
 ۴۴ ز: و حذف شده. آ ۴۴ خ: مجنون که خورش بدان ددان داد؛ پ: بران، ت ج: بان؛
 ددان: ث: سگان. آ ۴۵ ح: که بسیج دار بودند؛ پ ج: سلاح دار بودند. آ ۴۵ ت
 د: آن، ت: وی. ۴۶ پ: حذف شده. آ ۴۶ ح: برخاست. ۴۶ ب ت ز ش ج خ د:
 از موکب او نبود خالی. آ ۴۸ ج: هم نان تو؛ گر: ث. ۱. آ ۴۸ خ: خورد ترا؛ ج: هم خورد

نازرده برو یکی سرموی	زان گرگ سگان ازدهاری
آن گم شده را مگر بیابند	۳۵ شه کرد شتاب تا شتابند
از سلک سگان بصدرشاهش	بروند موکلان راهش
چون بود کزان سگان نیازد	شه ماند شکفت کان جوانمرد
صد عذر بآب چشم درخواست *	گریان گریان بیای برخاست
کاین یک نفس تو ماند برجای	گفتا که سبب چه بود بنمای
دارم بسگان نواله چند	۳۵ گفتا سبب آنکه پیش ازین بند
با من لب خود بمهر کردند	ایشان بنواله که خوردند
این بود بری که از تو خوردم	ده سال غلامی تو کردم

۲۹ خ : حذف شده . ۲۹ آ ج : وان . ۲۹ برو : ب ت - ازو ؛ ز : نازرده یکی
ازو سرموی ، ح : نازرده برو بروموی . ۳۳ پ : حذف شده . ۳۳ ج
ح : وان . ۳۴ آ پ ج ج ح : موکلان زراهش . ۳۴ سلک : ح - پیش ،
خ : جای ؛ د : از جای سگان بصدرشاهش . ۳۴ ث : شه گفت جان
جوانمرد ؛ ج : شه ماند و شکفت کای جوانمرد . ۳۴ خ : کز سگان ؛
ج : چون بود که سگ ترا نیازد ؛ ث : نیارد . ۳۴ چشم : ت -
دیده ؛ پ ث ح خ در : چشم ازو خواست . * ج - افزوده :
کز کرده خویش رو سیاهم عذرت بکدام روی خواهم
۳۴ پ : که شبت . ۳۴ ت : کان . ۳۵ - ۳۲ ح : حذف شده
۳۶ د : این بود برش ؛ ز : خوردند .

گرددش همه دست بند بستند
 ۲۰ بودند برو چو دایه ولسوز
 چون روز سپید روی بنمود
 شد شاه ز کار خود پشیمان
 کان آهوی بی گناه را دوش
 بینید که آن سگان چه کردند
 ۲۵ سگبان چو ازین سخن شد آگاه
 این شخص نه آدمی فرشته است
 برخیز و بیا به بین دران نور
 او در دهن سگان نشسته
 سر بر سر دستها نشستند
 تارفت برین یکی شبانروز
 سیفور سیاه شد زر اندود
 نمکین شد و گفت بان دیهان
 دادم بسگ اینت خواب خرگوش
 اندام ورا چگونه خوردند
 آمد بر شاه و گفت ای شاه
 کایزد ز کرامتش سرشته است
 تا صنع خدای بینی از دور
 دندان سگان بمهر بسته

۱۹۱ بند : ح-بیش . ۲۰ پ : بدین . ۲۱ پ : برای دفعه
 دوم تکرار میشود .
 ۲۲ سیفور : د-وین سقف . ۲۳ بسگ اینت : پ-بسکیت ؛
 خ : دادم بسگان ز خواب خرگوش ؛ ج : خواب خرگو .
 ۲۴ ج : اعضای ورا . ۲۵ ب پ ز ث : آمد بر شاه گفت
 (ث : گفتش) ای شاه ؛ ج ر : کای شاه . ۲۶ ث : حذف شده .
 ۲۷ ح : آن . ۲۸ ح : بگرامتش . ۲۹ پ ز : برخیز بیا
 به بین درین ؛ خ : بیا بین ؛ ب ت : درین ؛ ح : بدان نور . ۳۰ ث د :
 خدا بینی . ۳۱ ح : حذف شده . ۳۲ پ : او در بر آن سگان نشسته ؛ ث : سگان شسته .

در پیش سگانش آزماید	آهوی ورا بسگ نماید
با سگبانان گرفت خویشی	از بیم سگان برفت پیشی
در مطرح آن سگان فلندی	۱۰ هر روز شدی وگوسفندی
کان دشواری بدوشد آسان	چندان بنواختشان بدینسان
گشتند سگان مطیح رایش	از منت دست زیر پایش
شه دید دران جوان خاکی	روزی بطریق خشمناکی
تا پیش سگان برنش از راه	فرمود بسگ دلان درگاه
چون سگ به تبرکش ربودند	۱۵ وان سگ نشان سگی نمودند
خود دور شدند و ایستادند	بستند و بدان سگانش دادند
کردند نخست بروی آهنگ	وان شیرسگان آهنین چنگ
دم لابه کنان نواختندش	چون منع خود شناختندش

۸ ح : بسگ رساند . ۸ پ ت : شش ، ر : نیش .
 ۹ پ : حذف شده .
 ۹ ه ب ت ز ج ح خ د : بوقت پیشی . ۹ ح : با آن سگان
 نمود خویشی ؛ خ : با جمله سگان گرفت .
 ۱۰ ز ح : در مطیح ، خ : در مجمع .
 ۱۱ ر : بدانسان . ۱۱ ب ت ج چ ح خ : برو . ۱۲ پ : زیر بارش .
 ۱۳ ج : وز وی بطریق . ۱۳ پ : برند از راه .
 ۱۴ ح : حذف شده . ۱۴ ز ج : و حذف شده . ۱۴ چ خ : آن .

حکایت *

در قسه شنیده ام که باری بودست بمر و تاجداری
 در سلسله داشتی سگی چند دیوانه وش و چودیو دربند
 هر یک بصلابت گرازی برده سر اشتری بگازی
 شه چون شدی از کسی بر آزار دادیش بدان سگان خونخوار
 هر کس که ز شاه بی امان بود آوردن و خوردنش همان بود
 بود از ندمای شه جوانی در هر هنری تمام دانی
 ترسید که شاه آشنا سوز بیگانه شود ازو یکی روز

* ث : حکایة پادشاه مرو باندم ، ج : حکایت پادشاه
وسک دیوانه ،

د : حکایت شاه مروان و سگان که در سلسله داشت .

ث : دیوانه وهم چودیو ؛ پ ز : وشى چو دیو ،

ج ر : دیوانه فش و .

ث ج : بردی ، خ : بودی . آم کسی : پ-یکی ؛ ث ج ح خ : آراز ،

ج د : پر آزار . ث پ د : بران ، ج : بان . ه ح : آوردنش از برای

آن بود . ه در هر هنری : پ-زین برهنری ، خ : نیکو سیری . پ : آشیان سوز .

ث : بیگانه شود یکی ازو روز ؛ ج : بیگانه ازو شود یکی روز ؛ ازو : ج-برو ، ر :

بدو .

هر روز مسافری ز راهی کردی براو قرارگاهی
 آوردی از آن خوش که شاید تا روزه بنذر او گشاید
 ۵۰ وان حومه نشین، چرم شیران بد دل کن جمله دلیران
 یک ذره از آن نواله خوردی باقی بدوان حواله کردی
 از بس که ربیعی و تموزی داوی بدوان برات روزی
 هردو که بیدید سجده بروش روزی ده خویشان شمردش
 پیرامن او دویدن دو بود از پی کسب روزی خود
 ۵۵ احسان همه خلق را نواز آزادانرا به بنده سازد*

۴۹ ث: حذف شده . آ ۴۹ خ: آوردش ؛ ج: که باید . ۴۹ ب نذر او:
 ب زج- نذر او ، ج: بنذر او ، ح: بطعم آن ، خ: ز نذر او ، د: مگر بدان ،
 ر: نذر او . ۵۰ پ: حذف شده .
 ۵۱ ب ت زح: جرمه ، ش چ خ د: چرم ، ر: حرم . ۵۱ ج: پر دل ،
 ج: پر دل . آ ۵۱ ذره: ح- لقمه . آ ۵۲ ث: تموزی و ربیعی .
 آ ۵۳ ج ح: بیدیده ؛ پ ر: سجده کردش .
 آ ۵۴ ده: ز- بر ؛ ج: خویش می شمردش . آ ۵۴ ح: بودی از کسب
 و روزی خود ؛ ت زح د: کسب و . ۵۵ به بنده: چ ح غلام-
 (در نسخ ح در بالای سطر- به بنده نوشته شده) . * ج- افزوده :
 آن کن که بلطف و دلنوازی آزادانرا غلام سازی ، چ
 ر- افزوده: با سگ چو سخا کند مجوسی سگ گر به شود بچا بلوسی .

میرفت چو با رمه شبانان
 کز وحشتیان بوحش میرست
 بود آهوی عجب شخبناک
 مالیده سرین و گردن افراز
 با او نظری تمامتر داشت
 هر ساعت سود بر سرش و ست
 میکرد ز چشم دلستان یاد
 وز رفتن وحش در رکابش
 تا دیده برو نزد نیاسود

در موبک آن جویده رانان
 ۴۰ با وحش جو وحش گشته هم دست
 زان جمله آهوان چالاک
 بازی کن و چابک و طوب ساز
 مجنون که بر آهوان نظر داشت
 او را بر خویش خواند پیوست
 ۴۵ چشمش همه روز بوسه میداد
 مردم بتعجب از حسا بش
 هر جا که هوس رسیده بود

آ ۳۹ خ: خریده، پ: رایان.

آ ۳۹ میرفت: چ- میراند؛ رمه: ب-مه، پ: ح خ در: گله.

آ ۴۰ خ د: گشته همدم.

آ ۴۰ خ د: کز همدم وحشیان ندکم، ر: کز وحش بوحش میتوان
 رست؛ پ: چو وحش.

آ ۴۱-۴۵ ر: در حاشیه نوشته شده. آ ۴۱ زان: ج-ر-از، ح: وز.

آ ۴۱ ح: آهویکی. آ ۴۲ چابک: پ-نارک. آ ۴۳ چ: که باهوان.

آ ۴۳ ر: بروی نظری. آ ۴۴ پ: هر بسود بر سرش دست. آ ۴۵-۴۷ ح: نوشته

آ ۴۵ خ د: همه روزه. آ ۴۶-۴۹-۴۸-۴۶، ۴۷، ۴۹. آ ۴۶ پ: متعجب. آ ۴۶ پ:

از، ز: در رفتن. آ ۴۷ ز: رسیده بود. آ ۴۷ ب ز: بدو، ج: درو؛ ج: بزنیاسود.

۳۵ زانوزده برسرين او شیر
 گرگ از جهت يتاق داری
 درنده پلنگ وحش زاده
 زمین یا وگیان دشت پیمای
 او چون ملکان جناح بسته
 از بیم درندگان خونخوار
 آنرا که رضای او ندیدند
 وانرا که بخواندی او بدیدن
 با اوچه ز آشناچه از خویش
 چون جانداران کشیده شمشیر
 رفته بیزک بجان سپاری
 زیرش چو پلنگ اوفتاده
 گردش دوسه صف کشیده بر پای
 و رقلبگه میان نشسته
 با صحبت او نداشت کس کار
 حالیش درندگان دریدند
 کس زهره نداشتی دریدن
 بی دستوری کسی نشد پیش

۳۳ خ: چون خوانداران؛ ج: کشید. آ ۳ ح: سیاق داری.
 ۳۴ ب ت ز: زیرک؛ پ ث ج ج خ: پلنگی؛ ر: ازخوی پلنگی اوفتاده.
 ۳۵ ج: گردش همه صف، ث: گردش دوصف ایستاده بر پای،
 پ: گردش دوصفی کشیده؛ خ: ستاده بر پای، ت: بر جای.
 ۳۶ ث: حذف شده. ۳۷ ج: برقلبگه؛ میان: ر-دوان.
 ۳۶، ۳۷: ج-۳۶، ۳۶.

۳۶ آ: ندیدند؛ ت-دریدند، ح: ندیدی. ۳۶ پ: درحال درندگان؛
 ح: دریدی. ۳۷ پ: حذف شده، ح: درحالیته نوشته شده. ۳۷، ۳۷: ج ۳۷، ۳۷.
 ۳۷ ج: آنراکه؛ ز: اوج حذف شده. ۳۷ د: نداشتی دویدن. ۳۸-۴۰ ج: حذف شده.
 ۳۸ پ ث خ د: از آشنا. ۳۸ ب ز ج: نشد کسی؛ پ: بی دستوری او نرفته در پیش.

از پَر عقاب سایه باننش
 شاهیش بغایتی رسیده
 افتاده زمیش گرگ را زور
 ۲۵ سگ باخرگوش صلح کرده
 او میشد و جان بکف گرفته
 در خوابگهی که او بنخفتی
 آهو بمغزی دویدی
 برگردن گور تکیه دادی
 در سایه کرکس استخمائش
 کرخوی دوان دوی بریده
 برداشته شیر پنجه از گور
 آهو بره شیر شیرخورده
 ایشان پس و پیش صف گرفته
 روباه بدم زمین برفتی
 پایش بکنار در کشیدی
 بران گوزن سرنهادی

۲۲ چ : حذف شده .

۲۳ ث ح : کرکس اشیانش .

۲۳ د دان : پ-دوی ؛ ز : ددان بریده ، خ : ددی خریده .

۲۴ ح : افتاد ؛ پ : افتاده گرگ و میش را زور .

۲۶ ج ر : و-حذف شده .

۲۶ ث ج ر : وایشان .

۲۷ ، ۲۸ : ث-۲۷ ، ۲۸ .

۲۷ پ ث ج چ ح خ ر : آن (پ ث ج چ ح ر : از) خوابگهش

گهی که خفتی . ۲۸ خ : آهو که بنخزه می دویدی ؛ بمغزی :

پ-بمعبری . ۲۸ پ : بکنار ؛ خ : برکشیدی .

۲۹ پ : تکیه کردی . ۲۹ پ : سر بردی .

میجست علاجی از طبیی	میخواند چو عاشقان نسیمی
از جمله خوی خلق رسته	۱۵ وحشی شده و رسن کسسته
با بیخ نباتهای خضرا	خو کرده چو وحشیان بصحرا
با دام و دوش و لیک آرام	نه خوی دد و نه خلقت دام
در شیر و گوزن خواجه تاشی	آورده بحفظ دور باشی
در خدمت او شده شتابان	هر وحش که بود در بیابان
لشکرگاهی کشیده در راه	۲۰ از شیر و گوزن و گرگ و روباه
او بر همه شاه چون سلیمان	ایشان همه گشته بنده فرمان

۱۴ ز : او خواند چو عاشقان نسیمی ؛ پ : نسیمی ، چ خ : نشیمی ،
 ۱۴ بجای از : پ خ ر - علاج را ، ت چ : علاج از .
 ۱۵ ث : در جمله زجست و جوی رسته ، پ : وز زشتی خوی خلق ،
 ح : در جمله ، ر : وز طعنه و خوی ، ج : از چون و چرای خلق ،
 ج : از جز خوی ، خ : از چهره بخوی . لگرا ث چ ح خ ر : وحشیان صحرا .
 ۱۷ ددو : پ دادو ، ت ز : دده ، ب : درد ؛ خلقت : پ خطر ، ث :
 عادت ، ج ح : حضرت ، خ : خطه ، ر : حیطة . ۱۷ ب : لیک : پ همیشه ،
 ث چ خ : ولین ، ر : هماره . ۱۸ ب ت ز : آورد بحوص دور .
 ۱۸ در : چ - بر ، ر : از ؛ ح : با شیر و گوزن دور باشی .
 ۲۰ خ : لشکر صفتی کشیده بر راه ؛ پ : کشید ؛ ر : بر راه .
 ۲۱ پ : واو همه شاه ؛ ح : و او بر همه .

ناخن زدو آن ورق خراشید
 گفتند نظارگان چه رایست
 گفتار قمی به ار پس افتد
 چون عاشق را کسی بکاود
 ۱۰ گفتند چراست در میانه
 گفتا که به پیش من نه نیکوست
 من به که نقاب دوست باشم
 این گفت و گذشت از آن گذرگاه
 خود ماند و رفیق را تراشید
 کز هر دو رقم یکی بجایست
 کز ما دو نشان یکی بس افتد
 معشوقه از او برون تراود
 او کم شده و تو بر نشانه
 کاین دل شده مغز باشد او پست
 یا بر سر مغز پوست باشم
 چون رابعه رفت راه و بیراه

۶ پ : در حاشیه نوشته شده .

ب ز ث : و - حذف شده ؛ رفیق : ث - حریف .

۷ رقم : خ - رخم . آ ۸ پ : به از . ب ۸ ت ز : دو

یکی نشان بس ؛ نشان : ر - رقم .

آ ۹ کس : پ - یکی ؛ ز : نکاود .

آ ۱۰ ح : بر میانه ؛ خ : در فسانه . ب ۱۰ پ : در ؛ ب :

بر میانه . آ ۱۱ پ : گفتا چمن من نه نیکوست ؛ ج : که

نبرد من ؛ خ : که به پیشم آن نه نیکوست . ب ۱۱ پ ج : آن

پوست . آ ۱۲ پ : دوست بینم . ب ۱۲ تا : ر - یا ؛ ح :

تادر سر ؛ پ : پوست بینم . آ ۱۳ ت : ازین ، ز : زین . ب ۱۳ ا ش ج خ :

چون روبه رفت ، ج : چون روبه رفت راه بیراه ؛ ز : و - حذف شده ؛ پ : چون
 شفیقه زلف راه بیراه .

صفت حال مجنون باددگان *

صاحب خبرفسانه پرداز	زین قصه خبرچنین دهد با
کان دشت بساط کوه بالین	ریحان سراچه سفالین
از سوک پدرچو باز پرداخت	آواره بکوه و دشت میتاخت
روزی ز طریده گاه آن دشت	بر خاک دیار یار بگذشت
۵ وید از قلم و فاسرشته	لیلی مجنون بهم نوشته

* ب : گذر کردن مجنون بر دیار لیلی ، پ : حالات مجنون باددگان ،
 ت : رخصت حذف شده ، ز : گفتار اندر صفت مجنون با ددگان در
 کوه و بیابان ، ث : احوال مجنون با ددگان و نشستن او در کوه ،
 ج : صفت حال مجنون با وحش صحرا ، چ : دیدن مجنون
 نام خود با نام لیلی ، ح : صفت حال مجنون با وحش و سباع ،
 خ : دیدن مجنون نامه که نام لیلی و مجنون با هم بود ،
 ر : انس مجنون با وحش و سباع .
 آح : بر نطق سخن چنین زند ساز ؛ ب ت ز ت ج خ ؛
 چنین خبر ؛ ر : کند باز .
 آپ : روری نظری نکردار دست ؛ ح : بطریده گاه . آپ ؛
 برخیل دیار دوست بگذشت ؛ یار : ت ج خ - دوست . آخ : قلمی ؛ پ : وفانوشته .

خانۀ شده جفت خانگی فرد	سوتا سر تربتش یکی کرد
تا صبح درین صبح میبود	۶۵ رخساره بدان خطیره میسو
وز کوه شفق علم بر آورد	چون هاتف صبح دم بر آورد
کرد از دم خویش خاک راز	اکسیری صبح کیمیا گو
برپشته نجر رفت غمناک	آن خاک روان ز روی آن خاک
اما بطریق سوگواری	میکرد همان سرشگ باری
میزیت بصد هزار سختی	۷۰ میزد نفسی بشور بختی
روزی بشبی شبی بروزی	هی برد ز بهر دلفروزی

۶۴ ت ث خ : حذف شده .

۶۴ ر : شد و ؛

ج چ : جفت و ؛

پ : صفحون یکی کرد .

۶۵ آه ث ج : بران ، پ ح : دران ؛ خ : وران جبین

همی سود .

۶۵ ص بوح : پ - شکنجه ؛ ت : بمود .

۶۶ ، ۶۷ : ب ت ز - ۶۶ ، ۶۷ .

۶۶ ص بوح : پ - سر .

۶۶ خ : از کوه . آه آن : ب ت ز - از ؛ خ : روان روی ؛

ز روی : پ - روز . ۶۸ رفت : خ - شدند .

زینگونه درینج و آه میخورد
 تا شب علم سیاه نمود
 ۶. شب چون صدف از سیاه پستی
 ماهی تبش از صدف برانگیخت
 مجنون زد و دیده صدف رنگ
 برگور پدر نشسته تا روز
 روزی بسخن سیاه میکرد
 نالهش ز دهل زدن بیاسود
 با ماهی و مه گرفت کشتی
 تاجمله دراز دهن فرو ریخت
 مریخت نثار در نفوسنگ
 میخواند قصیده های دلسوز

آه پ ث ج ج ح خ ر : میگرد .

۵۸ بسخن : ر - بشبی .

۵۹ ث ح : بنمود ، ج : سیاه برداشت .

۵۹ ج : از ناله و دم زدن ، ج : شب رنگ قصب ز راه
 برداشت ، ح : نایی ز دهل زدن بیاسود ؛
 خ : زد دهن .

۶ - ۶۵ ر : در حالتی نوشته شده .

آه ب ت ز : شب چون ز صدف سیاه کشتی .

بج ح : و - حذف شده ؛ ز ج ر : گرفته ؛ پ : مه براه کشتی ؛ ح :
 پستی . آه تبش : پ - پیش ، ح : درش .

آه ث : تاجمله از ان دهن برون ریخت ، در از : ب ت ز - دران ؛
 ح : تاجمله دران دهان برون ریخت ، خ : برون ریخت . ۶۲ پ : نثارها
 نفوسنگ . ۶۳ ث : برخاک پدر نشست ؛ پ ج : نشست ؛ ح : برگور پدر بشاروز

گفتی جگرمنی بتقدیر	وانگاه برین جگرنی تیر
گرم من جگر توام متابم	چون بی نمکان مکن کبابم
زینسان جگرت بخون کشایی	تو در جگر زمین چرائی
خون جگرم خوری بدین رو	خوانی جگرم زهی جگرسوز
۵۵ با من جگرت جگر خور افتاد	کاتش بچنین جگر در افتاد
گرد حق تو شدم گنه کار	گشتم بگناه خود گرفتار
گرپند تو گوش در نکردم	از زخم تو گوشمال خوردم

آه خ : کفتم .
 آه ز ج ح : وانگاه (ج : آنگاه) زنی برین جگر تیر ؛
 پ ث : بران ؛
 خ : وانگاه زنی جگر برین تیر ؛ ر : بدین
 ۵۳ - ۵۵ : ح - ۵۵ ، ۵۳ ، ۵۴ .
 آه ب : زین رو جگرم بخون ؛ ت ز ث : زینسان
 جگرم .
 ۵۴ ب ز ت : حذف شده .
 ۵۴ ، ۵۵ : پ - ۵۵ ، ۵۴ . آه خ : خون در جگرم ؛
 پ : جگری . آه پ : دهی جگر .
 آه ۵۷ گر پند تو گوش : ب ز - پند تو بگوش ، پ : کونید و بگوش ،
 ث ج ح خ ر : گرپند بگوش . آه ۵۷ ث : از بند تو .

لفظی بمراد تو نلگتم
 ۴. تو در غم جان من بصد درد
 تو بستر من زگردد رفته
 تو بزم نشاط من نهاده
 تو گفته دعا اثر نکرده
 جان دوستی ترا بهر دم
 ۴۵. برجامه ز دیده نیل پاشم
 آه ای پدر آه از آنچه کردم
 آزر دمت ای پدر نه بر جای
 آزار تو راه ما مگیراد
 ای نورده ستاره من
 ۵. ترسم کدم خدای مأخوذ
 یکشب بکنار تو نخفتم
 من گرد جهان گرفته ناورد
 من رفته و ترک خواب گفته
 من بر سر سنگی او فاده
 من کشته درخت و بر نخورده
 یاد آرم و جان برارم از غم
 تا کور و کبود هر دو باشم
 یک درد نه با هزار دردم
 وای ار بحلم نمیکنی وای
 مارا بگناه ما مگیراد
 خوشنودی تست چاره من
 گر تو نشوی زبنده خوشنود

۳۹ ر: در حاشیه نوشته شده. آ ۴ پ ث ج ج ح خ ر: من رفته
 بترک خواب. ب ۴ پ: سنگ؛ خ: سنگ ایستاده.
 آ ۴ پ: تو کرده دعا؛ ث ح ر: و اثر. ب ۳ ح: و-
 حذف شده. آ ۴ ح: من دوستی ترا بهر غم.
 ب ۴ ح: یاد آرم و برارم از غم. آ ۴ چ: بردیده زجامه نیل،
 ز دیده: ز - زده، ح: درنده. آ ۴ پ: ای جان پسر هر آنچه؛ ث: ای
 جان پدر از آنچه. ب ۴ ح: بگذر با هزار؛ ث: صد هزار خوردم؛ پ: با هزار کردم.
 آ ۴ ث: آزر دم ای. ۴۸ ث: حذف شده.

تلخست کنون که آزمودم	من بی پدری ندیده بودم
فریاد رسی نه جز تو بریاد	۳۳ فریاد که دورم از تو فریاد
نیروی دل دلاورم تو	یارم تو بدی و یاورم تو
غمخوار حقیقتم تو بودی	استاد طریقتم تو بودی
افسوس که از تو باز ماندم	بی بود تو بر مجاز ماندم
من خود خجلم ز کرده خویش	سرکوبه دوریم مکن بیش
کاید ز نصیحت تو یادم	۳۵ فریاد بر آید از نهادم
من توسن تو بید لکامی	تو رایش من بخوش خواهی
من دور ز تو چو حلقه بر در	تو گوش مرا چو حلقه زر
از من همه سردی از تو گرمی	من کرده در شتی و تو نرمی

- ۲۹ ث : سختست کنون . ۳۳ پ ح : به جز تو فریاد .
 ۳۰ ث : نه جز که فریاد ؛ ج چ ح خ : فریاد .
 ۳۱ آ پ ز : دل و .
 ۳۲ خ : غمخور بحقیقتم .
 ۳۳ آ ز : بی یاد تو ؛ خ : تو بی مجاز .
 ۳۴ آ ب ت ز : سرکوبه ، پ : سرکفته .
 ۳۵ آ بخوش : ر- بکش .
 ۳۶ آ پ : توسن و ؛ ب ت ز : توسن تو و من بید لکامی .
 ۳۷ آ ج : حلقه زر . ۳۸ آ پ : سردی و تو .

زندانی روز را شب آمد
 ۲۰ او خود همه ساله درستم بود
 آن کس که اسیر بیم کرد
 نومید شده ز دستگیری
 غلطید بران زمین زمانی
 چون غم خور خویش را نمی یافت
 ۲۵ چندان زمره سرشک خون ریخت
 گفت ای پدر ای پدر کجائی
 ای غمخور من کجات جویم
 تو بی پسری صلاح دیدی
 بیمار شبانه را تب آمد
 کز گام نخست اسیر غم بود
 چون باشد چون یتیم گردد
 با ذل یتیمی و اسیری
 می جست زهم نشین نشانی
 از غم خوردن عنان نمی یافت
 کاندام زمین بخون برآمیخت
 کافر به پسر نمی نمائی
 تیمار غم تو با که گویم
 زان روی بخاک در کشیدی

۲۰ پ : کز کار غمش اسیر .
 ۲۱ آ پ : اسیر غم نگردد ، ح : اسیر بیم باشد . ۲۱ ب چ : باشد و ؛
 پ : یتیم نگردد ، ح : یتیم باشد .
 ۲۲ ح : بادل به یتیمی و .
 ۲۳ آ ح : دران .
 ۲۴ پ چ : از خوردن غم . آ ۲۵ ح : زمره .
 ۲۵ ب پ : بغم برآمیخت ، ح : بگل برانگیخت ؛ خ : درآمیخت
 ۲۶ پ : حذف شده . آ ۲۷ من : پ-خود .
 ۲۸ آ ح : دیده . ب ۲۸ ح : کشیده .

دوری طلبیدی از جوانی	گیرم ز پدر بزندگانی
آخر کم از آنکه آیش یاد	چون مرد پدر ترا بقا باد
واری ز ترحمش نشانی	۱۰ آبی بزیارتش زمانی
عذری ز روان او بخواهی	درپوزش تربتش پناهی
نالید و خمید راست چون چنگ	مجنون ز نوای آن کژ آهنگ
بسیار طپانچه بر جبین زد	خود را ز دریغ بر زمین زد
تا گور پدر دوید حالی	ز آرام و قرار گشت خالی
الماس شکسته در جگر دید	۱۵ چون شوشه تربت پدر دید
بگرفتش چون جگر در آغوش	بر تربت او قناده بیهوش
تر کرد بآب دیده خاکش	از دوستی روان پاکش
که کرد ز درد خاک بر سر	که خاک و را گرفت در بر

آ ج : ندیدگانی . ۹ خ : آرایش یاد . ۱۰ پ : واری ؛ ج - پرسى ،
 ج : داری ؛ پ : واری ز تربتش ؛ ح : داری بترحمش .
 آ ۱۱ : تربتش ؛ ح - و پرسش . ۱۱ ث : روان من بخواهی ،
 خ : نخواهی . ۱۲ پ : سک آهنگ ، خ : نو آهنگ . ۱۳ خ :
 بر زمین زد . ۱۴ ث : تا خاک پدر . ۱۵ خ : حذف شده
 آ ۱۵ ح : چون شیفته تربت . ۱۶ ث ج ح ر : بر تربتش او قناده ؛
 قناده ؛ خ - نشست ؛ پ : قناده مدهوش . ۱۶ ج ر : پدر . ۱۷ ب : آب ؛
 خ - بخون . ۱۸ ح : که خاک زد درد کرد بر سر .

آگاهی مجنون از وفات پدر *

روزى ز قضا بوقت شبگیر	میرفت شکاری بی به نخجیر
بر نجد نشسته بود مجنون	چون بر سرتاج در مکنون
صیاد چو دید بر گذر شیر	بگشاد دروزبان چو شمشیر
پرسید از و چو سوکواران	کای وور ز اهل بیت و یاران
۵ فارغ که ز پیش تو پسی هست	یا جز لیلی ترا کسی هست
نه ز مادر و نه ز پدر بیات	بی شرم کسی که شرم باوت
چون تو خلفی بخاک بهتر	کز ناخلفی بر اوری سر

* ب پ ز ت ج : خبردار شدن (ز ت : خبر یافتن) مجنون از وفات پدر (پ : پدر خود) ، ت : خبردار شدن مجنون از وفات پدر خویش ، ج : خبر یافتن مجنون از مرگ پدر خود ، ح : آگاه شدن مجنون از وفات پدر ، خ ر : آگاهی مجنون از وفات (ر : از مرگ) پدر .

آ ب : در نجد ؛ ت : دید مجنون . آ ح : در گذر . س شخ : زبان درو ؛ ح : زبان بشمشیر . آ پ ت ج ج ح خ ر : پرسید ورا . س ر : از اهل ؛ ح : ز اهل و بیت و ؛ ه ب ز ت : حذف شده . آ ه پ : کسی هست . ه خ : کسی ترا هست . ع ت : حذف شده . آ پ ح : نه مادر و نی (پ : نه) پدر . ه خ : کسی حذف شده . ه ح خ : بر آورد سر

بر حصن فلک نهاد نتوان	عراده و منجنيق و غضبان
کز طعنه خاک باشدش باک	کو دور چنان شد دست ازین خاک
کافاده چو تو بسیست در چاه	ستانه بین درین عمل گاه
هست این نمط از برای بازی	۶ پنداشته بدین درازی
دایم رسنت فرو گذارند	تازین چاهت برون نیارند
نطعیست که نیست قطع از دور	لا والله کین بساط معمور
باشد پس و پیش او خرابی	هر جا که عمارتی بیابی
هم رسم عمارتی در وهست	وانجا که خرابه ایست پیوست
باقی ننهاده اند بنیاد	۶۵ در هیچ ده از خراب و آباد

۵۷ - ۶۵ ر: در حاشیه نوشته شده. آ ۵۷ پ: عراده ز منجنيق غضبان؛
 ث ح: منجنيق عصيان. ۵۷ حصن: ز- دوش، ج: بام.
 آ ۵۸ پ: کردور؛ ث: چون دور چنين، خ: کردون نچنان؛ ج: ازدو
 چنان شد دست این خاک. ۵۸ ت: نبودش باک، پ: با شدت، ث ج
 ح خ: نایدش، ز: در حاشیه) - باشد او پاک. آ ۵۹ پ: گذرگاه، ح: نظرگاه
 آ ۵۹ پ: کافاد؛ ث ج چ ز: کافاده بسیست چون تو در چاه (ث ح: در راه)
 ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵ ز: پنداشتنی بدین؛ ب: بدان. آ ۶۰ خ: فرو
 نیارند. ۶۱ ت ز ح: دانم. ۶۲ ب ز: نطعیست که نطع ازو بود دور، ت:
 نطعیست که نطع شد ازو دور؛ خ: ازان. آ ۶۳ خ: عمارتی در وهست. ۶۳ پ
 ت ج چ ح: آن؛ او خرابی: خ- آن خرابه پیوست. ۶۴ خ: خرف شده. آ ۶۴ ح:
 آنجا. ۶۴ ح: دران هست.

رفتند کیان و دین پرستان
 این قوم گیای آن کیانند
 هم پایه آن سران نگردی
 ۵۰ نیکی کن و از بدی بیندیش
 بد با تو نگرد هر که بد کرد
 نیکی بکن و بچه در انداز
 هر نیک و بدی که در نوایست
 با کوه کسی که راز گوید
 ۵۵ در چرخ بلند اگر بلندی
 کس سر ز فلک بدر نبردست
 ماندند جهان بزیر پرستان
 بر جای کیان نگر کیانند
 الا بطریق نیک مروی
 نیک آید نیک را فرا پیش
 کان بد به یقین بجای خود کرد
 کز چه بتو روی بر کند باز
 در گنبد عالمش صدائیت
 کوه آنچه شنید باز گوید
 میکن نظری بهوشمندی
 وین رقعہ کسی بسر نبردست

۴۷ ح: حذف شده. ۴۷ چ: ماند، خ: ماندست. ۴۸ پ: ث ج: این
 قوم کیانی از کیانند؛ گیای: ج ح- کیان و، خ: کیانی. ۴۸ ث: دگر
 کیانند. ۴۹ پ: این. آه، ب. ه: ح ب. ه، آ. ه. آ. پ: وز؛
 ر: بیندیش. ب. ه: خ: آید و. آ. ه: ح: کان بد به تن و بجان خود؛ ز:
 بجان خود. آ. ه: بکن و: خ- کن و آن؛ پ: بچه بینداز. ب. ه: خ:
 کان چه؛ بر کند؛ پ- راکند، ث: در کند، ج: برانهد. ۵۳، ۵۴: ج- ۵۴،
 ۵۳. آ. ه: که در: ح- و که و. ب. ه: ج: عالمش ادائیت. ۵۵ ر: در
 حاشیه نوشته شده. آ. ه: پ: از بلندی.
 ۵۶ ر: حذف شده. ب. ه: ب ز: وین دفعه.

سیم ارچه صلاح خوب وزشتیست
 چون چه مستان مدار و چنگ
 ۴۴ چون بستانی بیایدت داد
 که دوک تراش باش و بتراش
 چون بارت نیست باج نبود
 فارغ منشین بهیج جائی
 غافل مگذر بهیج کوئی
 ۴۵ افسرده کسیست مرد بیکار
 زانان که جنبه با تو راندند
 لنگر شکن هزار کشتیست
 بستان و بده چو آسیاسنگ
 کز داد و ستد جهان شد آباد
 که تیر تراش نیز می باش
 بر ویرانی خراج نبود
 میزن بدروغ دست و پائی
 میکن بنفاق های وهوئی
 خو پشت بریده باد بی بار
 بنگر بجوریده تا که ماندند

۳۸ ب ت : سلیح . ۳۸ ب پ ت ز ث ج چ خ : لشگر . ۳۹ پ : چون
 حو بستان مدار ، ث : چون بستانی مدار . آ ۴۰ خ : دادی بستان بیایدت داد .
 ۴۱ خ : حذف شده . ۴۱ ، ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ر : در حاشیه نوشته شده . آ ۴۲ پ :
 تراش و ؛ نیز : ج - تیر . آ ۴۲ پ ث : چون بار نبود باج نبود ، خ :
 بارت که جو نیست باج نبود . آ ۴۲ خ : ویران شده را خراج نبود . ۴۳ ،
 ۴۴ ر - ۴۴ ، ۴۳ . آ ۴۴ ح : فارغ مگذر ؛ پ : غافل منشین .
 آ ۴۴ ح : میزن بنفاق ؛ پ : میکن بنقاب های وهوئی . ۴۵ پ ث : حذف شده
 آ ۴۵ کسیست : ج چ خ - رکست ، ح : بهست . آ ۴۵ ج خ : جو بست (خ :
 جو بست) بریده شاخ بی مار (خ : بی بار) ؛ ح : خو پشته برنده باد آ ۴۶ ح پ
 شده . آ ۴۶ زانان : ب ت ز - زانجا ؛ ج : وانان که جوریده ؛ پ ث ج خ : زانان که
 جوریده . آ ۴۶ پ : باجه ماندند .

در کاشش نیست جز جگر چیز
 باهر که درین جهان نشینی
 این دیو کده نه جای میلست
 ۳. خرما دهنیست خار در بوس
 سرو تو درین چمن در رخ است
 تا چند غم زمانه خوردن
 عالم خوش خور که عالم اینست
 دزدی که بود ز دست بالا
 ۳۵ آن مار بود نه مرد چالاک
 خوش خور که گل جهان فروزی
 عمرست غرض بعمر در پیچ
 وز پهلوی ماست آن جگر نیز *
 خواهی که به بینش نه بینی
 برخیز که رهگذار سیل است
 افسوس که هست جای افسوس
 کابش نمک و گیاش تیغ است
 تازیدن و تازیانه خوردن
 تو در غم عالمی غم اینست
 گوهر برد از میان کالا
 کو گنج رها کند خورد خاک
 چون مار مباحش خاک روزی
 چون عمر نماند گومان هیچ

آ ۲۷ ت : در کاشش نیست . ب ۲۷ ماست : ر-تست . * ج-افزوده :
 نشست فرشته درین راه کین غول نبرش از سر جاه . ۲۸ - ۳۰
 ر : در حاشیه نوشته شده .
 آ ۲۸ ب ت ز ث ج : بینی که خواهیش (زج : نخواهیش) نه (ج : که) بینی .
 ۳۰ پ ث : حذف شده . آ ۳۰ ب ت ز : دهنست ؛ ر : خرما دهنی دست
 خار در بوس . ۳۱ پ : حذف شده . آ ۳۱ ت : تو-حذف شده .
 آ ۳۳ عالمی : ز-عالم و . ۳۴ ر : در حاشیه نوشته شده . آ ۳۴ که :
 پ-جو . آ ۳۷ بعمر : پ-بینم .

بدرودش کرد و باز پس گشت	۱۵ چون از سر این درود بگذشت
نزدیک بدانکه جان شود دور	آمد بسرای خویش رنجور
میکرد بغمّه زندگانی	روزی دوز راه ناتوانی
ناساخته کار کار او ساخت	ناگه اجل از کمین برون تاخت
در مقعد صدق یافت آرام	مرغ فلکی برون شد از دام
خاکی بکنار خاک پیوست	۲۰ عرشی بطناب عرش زد دست
ناسوده بود چوماه در سیر	آسوده کسیست کورین دیر
چون برق بزاید و بمیرد	در خانه غم بقا نگیرد
آسوده مباش تا نرنجی	در منزل عالم سپنجی
آسوده دلی برو حرامست	آنکس که درین دهش مقامست
آن مرد درین نه این دران مرد	۲۵ آن مرد کزین حصار جان بزد
در بند هلاک تو ضرورت	دیویست جهان نوشته صوت

ت ۶ ا ج : نزدیک که جان از او شود دور ؛ بدآنکه : پ یرآنکه ، ت : آن که .
 ۱۷ ز راه : ح - ز روی ۱۸ کمین : پ - میان . آ ۱۹ ت : از نام ۱۹۰ پ
 ج ح : در مقعد . ۲۰ ، ۲۱ ت : حذف شده . آ ۲۰ پ : عرش بطناب . پ ۲۰ بکنار
 پ ج - بنشیب . آ ۲۱ ح : کسیست کاندیرین دیر ؛ پ : سیر .
 آ ۲۱ در : ح - از . ۲۲ پ : بزاید او بمیرد ؛ ح : در خانه غم بزاد و بمیرد .
 آ ۲۲ ت ز : رهش . ۲۵ - ۴۳ ح : حذف شده
 ۲۵ نه : ب ت ز - و . آ ۲۶ ز : دیوست .

در گردنم آر دست بوخیز
 تا غسل سفر کنم بدان آب
 این باز پسین دم رحیل است
 در برگیرم نه جای نازست
 ۱۰. زین عالم رخت بر نهادم
 هم دورنیم ز عالم تو
 با اینکه چو دیده نازنینی
 بدرود که عزم کوچ کردم
 بدرود که خویشی از میان رفت
 آبی ز سرشک بر دلم ریز
 در مهد سفر خوشم بود خواب
 در دیده بجای سرمه میل است
 تا توشه کنم که ره درازست
 در عالم دیگر اوقادم
 میمیرم و می خورم غم تو
 بدرود که دیگرم نه بینی *
 رفتم نه چنان که باز کردم
 ما دیر شدیم و کاروان رفت

آء پ چ ر : دست و . بء دلم : چ - سرم ، ح ر : خم . آء پ : تا
 غسل کفن کنم بران آب ؛ سفر : ت ز ث ج چ ح خ - کفن . ۷ سفر : خ - لحد ؛ پ ث :
 بود خواب . ۸ - ۳۶ خ : حذف شده . آء پ ؛ کین باز ؛ دم : ح - که . آء ر :
 ح - کر ؛ نه جای : ث چه جای ؛ چ : نه وقت . آء پ : وین . آء پ :
 در قبض قناعت اوقادم ؛ ح : عالمی . ۱۱ ، ۱۲ ب ت ز : حذف شده .
 آء ث ج چ : با آنکه . * ث ج چ ح ر (در نسخه تبذیر بیت ۱۳) افزوده :
 بدرود که رخت راه بستم در کشتی رفگان نشستم . ث ج ح ر ؛ افزوده : بدرود که
 بار بونهادم در قبض قیامت اوقادم (چ : از خانه به بادیه فنام) . در نسخه ث
 ابیات ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ و بیت های افزوده شده تکرار میشود . آء ۱۳ کوچ : ث ح - راه . ۱۳ ، ۱۴ :
 ر - ۱۳ ، ۱۴ . ۱۵ ، ۱۴ ث : حذف شده . آء ۱۴ چ : بدرود که . آء ۱۴ و : پ ز حذف شده .

وداع کردن پدر مجنونرا *

چون دید پدر که دردمندست
 برداشت از و امید بهبود
 گفت ای جگر و جگر خور من
 نو میدی تو سماع کردم
 ۵ افتاد پدر ز کار بگری
 در عالم عشق شهر بندست
 کان رشته تب پراز گره بود
 هم غل من و هم افسر من
 خود را و ترا وداع کردم**
 بگری بسزا و زار بگری

* ب پ : وداع کردن پدر مجنون مجنون را ، ت : وداع کردن پدر
 مجنون مجنونرا و بازگشتن و وفات کردن ، ز : گفتار اندر وداع کردن پدر
 مجنون مجنونرا و رفتن بمقام و وفات یافتن ، ث ر : وداع کردن پدر مجنونرا،
 ج : وداع کردن مجنون پدر را ، ح : عذرخواستن پدر مجنون از مجنون و
 وداع کردن و رفتن ، خ : ر فصل حذف شده.

آ ح : عشق و . تب : ج - در ، خ : او ؛ ح : کان رشته بدیر از گره بود .
 آ و : ب ت زح - حذف شده ؛ خ : هم عین من . * * ج ج (زرد شکار) افزوده ؛
 بگرفته ام از تن و دم خویش نگرفته ام از جهان کم و بیش (ر : نارفته از این
 جهان کم خویش ، ج : ناگفته از این سخن کم خویش)
 بر ماتم تو (ج : بر ماتم خود) گریست خواهم بی تو جهان چه زیست خواهم . ۵ پ :
 حذف شده . آ ه خ : افتاده ؛ ج : ز کار و بگریست . ۵ بسزا ؛ خ بر او ؛ ج : بگریست بدر
 وزار بگریست .

گوری بکن و بنه برود دست پندار که مرد عاشقی مست
 ز انکس نتوان صلاح درخواست کز وی قلم صلاح برخاست
 گفتی که شب رحیل پیشست این گم شده در رحیل خویشست
 ۳۵ تا رحلت تو خزان من بود آن تو ندانم آن من بود
 بر مرگ تو زنده اشک ریزد من مرده ز مرده چه خیزد

آ ۳۲ چ ح خ ر : و برو بنه .
 پ ۳۳ پ : انکار که ؛
 ب ت ز ج ح : عاشق .
 آ ۳۴ صلاح : پ - خلاص .
 پ ۳۴ قلم صلاح : چ - رقم فلاح ؛
 صلاح : پ ث ج - فلاح .
 آ ۳۵ شب : ت ث خ ر - ره .
 پ ۳۵ ر : وین ؛ در : ث - بر ، خ : را ؛
 ح : بیشست .
 آ ۳۵ ج : یا رحلت تو خود آن من بود ؛
 ح : با ؛ تو : خ - من ؛ خزان : ث روان .
 پ ۳۵ ندانم : ج - نبود .
 آ ۳۵ ث : دیده .

۲۵ با وحش کسی که انس گیرد
 چون خربزه مگس گزیده
 ترسم چو زمن برآید این گرد
 به کابله را ز طفل پوشند
 مایل بخرابیست رایم
 ۳ کم گیر ز مزرعت گیاهی
 یک حرف مگیر از آنچه خواند
 هم عادت وحشیان پذیرد
 به گر شوم از شکم بریده
 در جمله دوستان رسد درد
 تا خون بجوش را نجوشند
 آن به که خراب گشت جایم
 گو در عدم افت خاک راهی
 پندار که نطفه نراندی

۲۶ پ ج : حذف شده .

۲۶ ح :

خون خربزه مگس درنده به گر شود از شکر برنده

۲۶ خ : از شکر ؛ ب : دریده .

۲۷ ث : حذف شده .

۲۷ چو : ر - که ۲۷ خ : بر ؛ ر : بوستان . ۲۸ پ : یا ؛

ر : نجوشند . ۲۹ آ بخرابیست : پ - بخرابه گشت ،

خ : بخرابه ایست ؛ ح : رانم . ۲۹ ح : زاندم که خرابه گشت

جانم ؛ آن به : ب ت ز - انجا ؛ خ : وان به که خرابه ؛

پ چ : خرابه . ۳۰ پ ح خ : زمزرعه . ۳۰ ح : گو در عدم ؛

پ : در عدم است . ۳۱ ح : مگو .

۳۱ ج : انکار که ؛ ب ت ز : نقطه ؛ پ : طعنه ؛ ح : نکته .

امروز مگوچه خورده دوش
 گرز آنچه رود درین زمانم
 دامنم پدری تو من غلامت
 تنها نه پدر زیاد من رفت
 ۲۰ در خود غلطم که من چه نامم
 چون برق دلم ز گرمی افروخت
 چون من بکوهچه گیائی
 پندارم کاسیای دوران
 در وحشت خویش گشته ام گم
 کان خود سخنی بود فراموش
 پرسى که چه میکنى ندانم
 و آگاه نیم که چیست نامت
 خود یاد من از نهاده من رفت
 معشوقم و عاشقم کدامم
 دلگرمی من وجود من سخت
 قانع شده ام زهر ابائی
 پرداخته گشت از آب و از زبان
 وحشی نرید میان مردم

آ ۱۶ پ ج : بگو . آ ۱۶ خود : هم .

۱۷ پ : حذف شده .

آ ۱۷ ث : ورزین چه ، ح : گرزانکه ، خ : کرسخ .

آ ۱۸ تو : ج ج ح - و . آ ۱۸ ج ح : آگاه . آ ۲۰ ب
 ت ز ث ج ج ح : و حذف شده ؛ پ : کدامت . آ ۲۱ ، ۲۲ پ : حذف شده .

آ ۲۱ دلگرمی من : خ - گرمی دلم . آ ۲۲ ح : حذف شده . آ ۲۲ ث : من چون که
 آب یا گیائی ؛ ج : من چون ؛ خ : من چون بکویمه ؛ ج : بکویچه ؛ ر : بکویچه و گیائی
 آ ۲۲ خ : راضی شده ام زهر پناهی ؛ قانع : ج - فارغ . آ ۲۳ ح : پنداشته

کاسیاب ؛ پ : کوزان . آ ۲۳ گشت : ج ج - شد .

آ ۲۴ نرید : ث ج - چه کند ، خ : شده از ؛ نرید میان : ح - نرسد بگرد

چون کرد نصیحت پدرگوش	مجنون تباه مغز سهوش
اندیشه تو گره گشایم	گفت ای نفس توجان فرایم
در حلقه بندگیت گوشم	مولای نصیحت تو هوشم
نشیدن من زنگ روزیست	۱۰ پند تو چراغ جان فروزیست
گوشم که کنم نمی توانم	فرمان تو کرد نیست دادم
برسکه کار من چه خندی	بر من ز خود چه سکه بندی
عالم همه حبه نیرزد	در خاطر من که عشق ورزد
کز هیچ شنیده ام یادست	بختم نچنان بیاد داوست
جز فرموشی نماید بریاد	۱۵ هر یاد که بود رفت بریاد

۷ پ : آن مغز سیاه مغز پرجوش ؛ ج ح خ : سیاه ؛ ب : سپاه مغز پرجوش ، ت ز چ : سیاه مغز پرجوش .
 ۹ پ : گوشم . ۹ ز : بندگیست . ۱۰ پ ح : دلفروزیست
 ۱۰ ح : نشیدن تو ز تیره روزیست ؛ پ : ز یک روزیست ،
 چ : ز تیره روزیست . ۱۱ گوشم : پ ح خ - خواهم ؛ ج : لیکن
 حکم .

۱۲ ز خورد : ث - ز خودی ، ح : بخورد .

۱۳ ب ت ز : بر .

۱۴ ز : شنیدم بیادست ، ث خ : شنیده ام بیادست .

۱۵ ، ۱۶ : پ ۱۶ ، ۱۵ ، ۱۵ . ۱۵ پ : رفتم از یاد . ۱۵ ج : فرموشیم .

جواب دادن مجنون پدر را *

چون پند پدر شنید فرزند
 روزی دو بچا بکی شکبید
 چون توبه عشق می سگالید
 در عشق که پیل هم پیادست
 شیر نمیدین و شیر بدیشه
 تیری که ز شست عشق خیزد
 میخواست که دل نهد بر آن پند
 مادر کشد و پدر فریب
 عشق آمد و گوش توبه مالید
 مردانه کسیست کا وقتا دست
 این دوزد و آن درد همیشه
 بردست زنده زخم ریزد

* ب : ر فصل حذف شده . ، پ : جواب گفتن مجنون پدر را ، ت :
 جواب دادن مجنون پدر خویش را و عذر خواستن ، ز : عذر خواستن
 مجنون از پدر ، ج ح : پاسخ دادن مجنون پدر را ، د : این فصل
 در نسخه د - حذف شده . آ ر : شنود . آ چ : دران ، خ : بدان .
 آ ۲ خ : نشنید . ۲ خ : مادر نکرد پدر به بیند ؛ ر : پا در کشد . ۴ - ۷
 ر : حذف شده . آ ۴ پیل هم : ح - فیل چون ؛ ث : که
 عقل از و بادست ، خ : که میل هم ببادست ؛ پ : فتادست . ۴ ب
 ت ز : کسی . ۵ ب ت ز چ : حذف شده . ۵ ح : او دوزد و
 این ؛ خ : و این . آ ۶ ج : که شست ؛ ز خ : ز شست .
 ۶ چ : بر شست ؛ ح : خیزد .

بیگانه از میان در آید
 ۹۵ پس مانده من پس نباشد
 آواز رحیل دادم اینک
 ترسم چو بکوچ رانده باشم
 سر بر سرخاک من بمالی
 گر خود نفست چو دود باشد
 اندوخته مرا رباید
 با چون تو کسی کسم نباشد
 در کوچگه اوفتادم اینک
 آبی تو ومن نمانده باشم
 نالی ز فراق وسخت نالی
 زان دود مرا چه سود باشد*

۹۵ ح : حذف شده .

۹۵ ز : تا .

۹۶ ح : در کوچه .

۹۷ ، ۹۸ : ج ۹۸ ، ۹۷ .

۹۷ آ : چو : پ ث ح ر - که .

۹۸ ج : رخ بر سر .

۹۸ و سخت : خ - وزار .

۹۹ ج : گرچه نفست چو عود باشد ؛

خود : ث ج ح خ - چه ؛

ب ت ز : نفسم

* چ ر ازوده :

ورنار (نار : ر - تاب) غمت جهان بسوزد کی چهره

بخت من فرورد .

۸۵ خوش زی تو که من ورق نوشتم
 من میگذرم تو در امان باش
 افتاد بر آفتاب گرم
 روزم بشب آمد ای سحرهان
 ای جان پدر بیا و بشتاب
 ۹۰ زان پیش که من در آیم از پای
 تا چون اجلم رسد بمیرم
 چون رخت کشند ازین سرایم
 نپسندد هیچ دوست و دشمن
 می خور تو که من خراب گشتم
 غم کشت مرا تو شادمان باش
 نزدیک شد آفتاب ز ردم
 جانم بلب آمد ای پسرهان
 تاجان پدر نرفته دریاب
 در خانه خویش گرم کن جای
 دانم که کسیست جای گیرم
 آخر خلفی بود بجایم
 من مرده تو خالی از سر من

۱۵ پ : حذف شده .

۱۵ ز : خود زی تو که من ورق نبشتم ؛

ح : زی - حذف شده ؛

تو که من : ت چ خ - که من این .

۱۹ پ ت ج چ خ : نرفت .

۹۰ ج : در خانه خود تو گرم .

۹۱ - ۹۵ ر : حذف شده .

۹۲ پ : کشم بران سرایم ؛

ز : از سرایم .

۹۳ ج چ ح : و - حذف شده

تو آدمی بدین شریفی
 ۸۰ روزی دو که با تو هم عنانم
 جنس تو منم حریف من باش
 امشب چو عنان زمین بتابی
 گو بر تو ازین سخن گرانست
 نزدیک رسید کار میساز
 باغول چرا کنی حریفی *
 خالی مشواز رکاب جانم
 تسکین دل ضعیف من باش
 فردا که طلب کنی نیابی
 این هم ز قضای آسمانست
 باگروش روزگار میساز

آ ۷۹ : تو : ب ت ز - نه

پ ۷۹ : غول : پ ح - دیو

* ج ازوده :

دیوانه مشو که مرد هشیار
 پرهیز مکن ز خاطر تیز
 از بیخبران شوند بیزار
 وز بخت کویز پای بکویز
 ۸۰ ح : حذف شده .

۸۰ ، ۸۱ : ث ج : ۸۰ ، ۸۱ .

آ ۸۱ : هم حریفم . ب ۸۱ : خالی : پ - فارغ ؛ ت ز :

ر کیب . ۸۱ ، ۸۲ : ج ۸۱ ، ۸۲ .

۸۲ ب ت ز : حذف شده . آ ۸۲ ، ۸۳ : ج ۸۲ ، ۸۳ .

۸۲ ج : امشب که طلب کنی نیابی فردا جو زمین عنان بتابی

آ ۸۲ ج : امروز زمین عنان چه تابی ؛ ح : زمین عنان .

ب ۸۲ ث : بیابی . ب ۸۳ ث : آن .

۷۰ پیشینه عیار مرگ بر سنج
از پنجه مرگ جان کسی برد
هر سر که بوقت مرگ پیشست
وان لب که دران سفر بخندد
میدان تو بی کسست بنشین
۷۵ آرام گهیست هر دمی را
سک را وطن و ترا وطن نیست
گو آدمی چو آدمی باش
غولی که بسیج درزمی کرد
تا مرگ رسد نباشدت رنج
کو پیش ز مرگ خویشتن مرد
سیلی زده قفای خوشست
از پخته خویش توشه بندد
شوریده سری بست بنشین
پا پانی هست هر غمی را
تو آدمی درین سخن نیست
ور دیو چو دیو درزمی باش
خود را بتکلف آدمی کرد

آ ۷۰ ح : بنشین و عیار رنج می سنج ؛ عیار ؛ پ- عمان ؛
ث ر : می سنج .
آ ۷۱ پ : از عنجه .
آ ۷۲ مرگ : ر- خویش . آ ۷۳ توشه ؛ پ- پخته ؛ ح- زله ،
آ ۷۴ ح : میدان پر خست .
آ ۷۵ ج ر : آرام دلیست . آ ۷۵ پ : با پای خمیست هر جمی را .
آ ۷۶ ح : وطن نی . آ ۷۶ ح : سخن نی .
۷۷ پ : حذف شده . آ ۷۷ و ر : ب ت ز - گو ؛ ج : گو دیو چو دیو
در زمین ؛ ح : در زمین . آ ۷۸ ت ز : غولی بسبج در زمین کرد ؛
ب : غولی بسبج ؛ ج : که نزل در زمین ؛ ث : که سبج ؛ پ ح : در زمین . آ ۷۸ خود را ؛
پ- خود

به گرفتاریت خوش برآید
 هر خوشدلی که آن نه حال است
 بس گندم کان ذخیره کردند
 ۶۵ امروز که روز عمر برجا^{ست}
 فردا که اجل عنان بگیرد
 شربت نه ز خاص خویش آرند
 آن پوشد زن که رشته باشد
 امروز بخور جهد می سوز
 تا خود نفسی دگر چه زاید
 از نکته اعتماد خالیست
 زان جو که زدند جو نخوردند
 می باید کرد کار خود راست
 عذر تو جهان کجا پذیرد
 هم کرده تو به پیشت آرند
 مرد آن ورود که کشته باشد
 تا بوی خوشیت باشد آن روز

آ ۶۲ پ ح : نفسیست . ب ۶۲ ر : نفس .
 آ ۶۳ ح : آن خیالیست . ب ۶۳ ت : از نقطه ، ر : از تکیه
 ۶۴ ، ۶۵ ح : حذف شده . ۶۴ ج :
 بس که گندم کان خزینه کردند یک جو بر ازو همی نخوردند
 ب ۶۴ ث : زان یک جو بر ازو نخوردند ؛ پ : رسد ؛ ز : و جو نخوردند .
 ۶۶ ، ۶۷ : پ - ۶۶ ، ۶۷ .
 آ ۶۶ ت : پذیرد . ب ۶۶ ث چ ح : کجا جهان .
 آ ۶۷ پ : شربت که ز خاص خویش دادند ؛ ج : نه ز جای .
 ب ۶۷ ب ت ر : پرده ؛ تو ؛ ث - خود . ۶۸ پ : حذف شده .
 آ ۶۸ ، ۶۸ : ث ۶۸ ، ۶۸ ، ۶۹ چ : بجور و جهد ؛ ح : بجو و جهد ؛
 جهد : ب ت ز - جهل ، پ : نمود . ۶۹ پ : باشد ؛ ح - آید .

از توسنی تو پر شد ایام
 سرفرت و هنوز بد لگامی
 ساکن شو ازین جمازه راندن
 گه مشرف دیو خانه بودن
 صابر شو و پایدار و بشکیب
 ۶ خوش باش بعشوه گرچه باد
 گرعشوه بود دروغ و گراست
 روزی دوسه رام شو بیارام
 دل سوخته شد هنوز خامی
 با یاوگیان فرس دواندن
 گه دیوچه زمانه بودن
 خود را بدمی دروغ بفریب
 بس عاقل کو بعشوه شادست
 کار نفسی تواند آراست

۵۵، ۵۶ : ب ت ز ۵۵، ۵۶ .

۵۵ توسنی : پ - توسکن .

۵۶ ب ت ز ج : و - حذف شده .

۵۶ سوخته شد : ب ت ز ج - سوخت ترا ، ح : بخته شد و ؛

شد : پ ج - و ۵۷ ث : با یاوه گیان قوین دواندن ؛ پ : با یاوه کران ؛

ح : با یاوه گیان . ۵۸، ۵۹، ۶۰ : ج ۶، ۵۸، ۵۹ .

۵۹ ج : بدم ؛ پ : بدم و دروغ ، ح : بدم فروغ ؛ ب ت ز ث :

بدم دروغ مفریب .

۶ پ : حذف شده . ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵ .

۶ بعشوه گرچه : ب ت ز - اگرچه عمر . ۶۰ ج : پس

مغافل ؛ ب ت ز : ز عشوه . ۶۱ ب ت ز : حذف شده . ۶۱ ج : دروغ

و گریه ؛ دروغ ؛ پ ج - امید ؛ و گریه ؛ و گریه ؛ ۶۱ ث - یا . ۶۱ کار : چ ر - آخر ، ح : کاری

۴۵ در زخم چنین نشانه گاهی
 تیری زده چرخ بی مدارا
 روزی دوسه پی فشرده گیت
 از مرداری زگرگ تا شیر
 بهتر سک کوی خویش بودن
 ۵۰ چندانکه دویدنی دویدی
 رنجیده شدن نه رای دارد
 آن رود که که جای آبست
 وان کوه که سیل ازو گزند
 زینسان که تو زخم رنج بینی

سالیست نشسته گیروماهی
 خون ریخته از تو آشکارا
 افتاده ز پای و مرده گیت
 کرده دده دورا شکم سیر
 تا ذل غریبی آزمودن
 جائی نرسیدی و رسیدی
 بارنج کشتی که پای دارد
 از سیل نگر که چون خزا
 در زلزله بین که چون بریزد
 فرسوده شوی گر آهینتی

آ ۴۵ در : پ-ان . ۴۵ ح : سالیست ؛ پ : سالیست سسته
 آ ۴۷ گیت : پ-کردن . ۴۷ پ : افتاده ربان و مرده کردن . آ ۴۸
 ج : در مرداری نگر که چون شیر ؛ از : پ-ش ح-ر-در ، خ : وز . آ ۴۸ خ :
 کردیده دلم زجان خود سیر ؛ ب : کردد ، پ : کردی ؛ دده دورا : ج-ر-
 دد و دام را ، ح : دد و دام هم . آ ۴۹ کوی : پ-خ-ر-شهر . ۴۹ تا : پ-با ، ج : یا ،
 ح : خ : از ۵۰ ح : حذف شده . آ ۵۰ ر : دویدنی ؛ ت : دویدی و دیدی . آ ۵۱ ب : پ-ت-ز :
 نرسیدنی رسیدی ، خ : نه رسیده در رسیدی آ ۵۱ پ : شدی ؛ نه : ج-که آ ۵۱ ح : کشتی
 آ ۵۲ ح : این دود که که ۵۳ پ : ح : حذف شده . آ ۵۳ خ : سیل که کوه ؛ ت : ر : از ان .
 آ ۵۴ تو زخم : ت-هی تو ؛ زخم رنج : ج-رنج و زخم ؛ ح : درد و رنج ؛ پ : و رنج . آ ۵۴ ح :
 فرسوده نگوده امینی .

از هردو سرشک دیده بگشاد
 کردند ز روی ببقواری
 چون چشم پدر زگریه پرداخت
 دیدش چو برهنگان محشر
 ۴. از عیبه گشاد کسوتی نغز
 در هیکل او کشید جامه
 از هر مثلی که یاد بودش
 کای جان پدر نه جای خوابست
 زین ره که گیاش تیغ تیزست
 این بوسه بران و آن برین داد
 بر خود بهزار نوحه زاری
 سر تا قدمش نظر بر انداخت
 هم شخص برهنه مانده هم سر
 پوشید و را زپای تا مخز
 از غایت کفش تا عمامه
 پندی پدرانه می نمودش*
 کایام دو اسبه در شتابست
 بگریز که مصلحت گریزست

آ ۳۶ خ : از هر طرفی سرشک بگشاد . ۳۶ ر : بدان و آن بدین ؛
 ث : واو . ۳۷ ح : حذف شده . ۳۷ نوحه : بت زخ - گونه ،
 پ : ناله . ۳۸ بت : پدر بدید بشناخت ، ز : پدر ب دیده
 بشناخت . ۳۸ بت زج چ : بینداخت ، پ ث خ : در انداخت .
 ۳۹ شخص : ج ح ر - پای ؛ پ : ماند ؛ خ : ماند وهم . آ ۴۰ ج ح :
 غیبه ، خ : عینه . ۴۰ ورا : چ ر - درو . آ ۴۱ ج : کشیده . ب ۴۱ کفش :
 خ - فرق . آ ۴۲ ح : که بود یادش . ۴۲ ب زج : پند ، پ : بدری ؛ ح :
 می بدادش . * پ : به از بیت ۴۲ ررض « پند دادن پدر مجنون مجنون را » افزوده .
 آ ۴۳ جای : پ ث ح خ - وقت . آ ۴۴ زین ره : ث - زینجا ، ج : زین ره ؛ گیاش :
 پ - قاس .

مانده مار پیچ بر پیچ	پیچیده سر از کلاه و سر پیچ
از چرم دوان بدست واری	بر ناف کشیده چون ازاری
آهسته فرار رفت و بنشست	مالید برفق بر سرش دست
خون جگر از جگر برانگیخت	هم برجگر از جگرهی ریخت
۳۰ مجنون چو گشاد دیده را باز	شخصی بر خویش دید همساز
در روی پدر نظاره میکرد	نشاخت وز و کناره میکرد
آن کو خود را کند فراموش	یاد دگران کجا کند گوش
گفتا چه کسی زمن چه خواهی	ای من رهی تو از چه راهی
گفتا پدر توام بدین روز	جو یان تو با دل جگر سوز
۳۵ مجنون چو شناختش که او کیست	در پای وی اوقاد و بگریست

۲۶ مار : پ- مکر ؛ ح : در پیچ . ۲۶ ح : سنجیده ؛
 پ : و سر هیج . ۲۷ پ : کزیده .
 ۲۸ پ ز : زرفق .
 ۲۹ هم : پ- خون ؛ ب ت زج : برجگوش جگر . ۳۰ خ : دید-
 حذف شده . ۳۱ پ ج : بشاخت . ۳۲ خ :
 انگس که کند خودی فراموش یاد دگری کجا کند فرا گوش
 ۳۲ ج : دگری . ۳۳ چه کسی : پ- چکنی . ۳۳ از چه راهی : خ- تو
 شاهی . ۳۴ ب : جو یای تو بادلی ؛ پ ت ث ج چ : بادلی . ۳۵ ،
 ۳۵ : ب ۳۵ ، ۳۵ . ۳۵ ج : در پای پدر قناد ، خ : در دی پای اوقاد .

جائی وچہ جای ازین مغاکی
 چون ابرسیاه زشت و ناخوش
 ره پیش گرفت پیر مظلوم
 ۲۰ دیدش نه چنانکه دیده میخواست
 بی شخص رونده دیدجانی
 آواره از جهان هستی
 چوبی بخیال باز بسته
 بر روی زمین زسک دوان تو
 ۲۵ دیک جسدش بجوش رفته
 مانده گور هولناکی
 چون نفت سپیدکان آتش
 یک روزه دوید تا بدان بوم
 کان وید دلش زجای برخواست
 در پوست کشیده استخوانی
 متواری راه بت پرستی
 موئی زدهان مرک رسته
 وز زیر زمینان نهان تر
 افتاده زمغز و هوش رفته

آ ۱۷ بز : زین . ۱۷^ب ز : بگور . ۱۸^ب ر : نفت ؛ سپید : بت
 ز-سیاه ، ج ح : سفید ؛ ج : سفید و کان .
 ۱۹^ب پ : یکسر بدوید تا برآن بوم ، چ : یکروز دوید تا بان بوم ؛
 یک روزه : ب ث ح - یک روز ، خ : آسفته ؛ ج : یکسر
 بدوید . ۲۰^ب ح : آن .
 ۲۲ ، ۲۳ : ث ۲۳ ، ۲۲ . ۲۲^ب بت ز : آواره ازین .
 ۲۲^ب بت : پ-شب . ۲۳^ب ج : خونی ، چ : خوابی ، ر : جونی ؛
 پ : خونی زخیال ؛ ح : زخیال . ۲۳^ب پ : زدهان حذف شده .
 ۲۴^ب پ : روانتر . ۲۵^ب خ : دل درجسدش بجوش رفته ؛ ز :
 بجوش . ۲۵^ب زمغز : ث-ز عقل ، ر : ز پای ؛ ب ت ز ج ح : و حذف شده .

زان در در رسیده گشت نومید	کامید بهی نداشت جاوید
در گوشه نشست و ساخت توشه	تا کی رسدش چهار گوشه
پیری و ضعیفی و زبونی	گودش بر حیل رهنمونی
۱۰ تنگ آمد ازین سراچه تنگ	شد نای گلوش چون دم چنگ
ترسید کاجل بسر در آید	بیگانه کسی زور در آید
بگرفت عصا چون نا توانان	برداشت تنی دو از جوانان
شد باز بجست و جوی فرزند	بر هر چه کند خدای خرسند
برگشت بگرد کوه و صحرا	در ریک سیاه و دشت خضرا
۱۵ میزد بامید دست و پائی	از وی اثری ندید جائی
تا عاقبتش یکی نشان داد	کانک بفلان عقوبت آباد

۷ خ: حذف شده . آ ۷ در در رسیده : ج- دیوستوه ؛ رسیده :
 ب ت ز- ب حمله ، پ: سنیبه ، چ: تمام ، ح: نهفته ؛ ث: استنبه گشت
 و نومید . ب ۷ ز: همی . ۸ چهار : ح- بهار ، خ: زخار ،
 د: رجاز . ۱۰ د: حذف شده . آ ۱۰ ب ت ز چ: آمده
 زین ؛ ج: زین . ب ۱۰ چون دم : ب ت ز ث چ ح خ- بسته چون . آ ۱۰ پ:
 برسد . آ ۱۱ زور : ز- دگر . ب ۱۲ برداشت : پ- بگوید ؛ ث: یکی دو .
 آ ۱۳ ر: بجستجوی . ب ۱۳ ح: باشد کندش خدای خورسند ؛ کند: ث- دهد
 آ ۱۴ ج: کوی . ب ۱۴ سیاه : ب- روان ؛ پ: و حذف شده ؛ چ: صحرا .
 آ ۱۶ پ: کسی . ب ۱۶ پ خ: کانک ؛ عقوبت آباد : ث- خرابه دلشاد ؛ ج: افاد .

رفتن پدر مجنون بدیدن پسر *

دهقان فصیح پارسی زاد	از حال عرب چنین کند یاد
کان پیر پسر بیاد داده	یعقوب ز یوسف اوقاده
چون مجنون را رسیده دل دید	ز آرامش او امید ببرد
آهی بشکنجه درج میگرد	عمری با امید خرج میگرد
۵ ناسود ز چاره باز جستن	زنگی ختنی نشد بشستن
بسیار دوید و مال پرداخت	اقبال برو نظر نینداخت

* ب: رفتن پدر مجنون دیگر باره بدیدن مجنون؛ پ: آمدن پدر مجنون پیش مجنون، ز: گفتار اندر رفتن پدر مجنون بدیدن مجنون و نصیحت کردن وی، ث: رفتن پدر بدیدن مجنون و پند دادن او، ج: آمدن پدر مجنون بدیدن مجنون، چ: رفتن پدر بدیدن مجنون، ح: پند دادن پدر مجنون عاشق را، خ: (ناخوانا)... کردن پدر مجنون را، د: اندر رفتن پدر مجنون بدیدن مجنون، ر: رفتن پدر مجنون بدیدن فرزند.

ب) کند: پ چ خ د - خبر. ب) د: برید. آه ج: ناسوده دمی ز چاره جستن؛ پ: ح: باسود، ز چ خ: ناسوده؛ ز چاره باز: ث - ز راه چاره. ب) پ: رنگ حشیش شیر شستن؛ ح: نشستن. آه خ: بسیار پرید و بال و پرداخت؛ پ: و بال در باخت؛ ج: ح: در باخت. ب) خ: بدو؛ ج: نظر برو.

گر آتش بیندت بدان نور
 باغ ارچه گل و گلاله دارست
 اطلس که قبای لعل شاهیت
 ز ابروی تو هر خمی خیالیت
 ۵۵ گر عود نه صندل سپیدست
 سلطان رخت بچتر مشکین
 از خوبی چهره چنین یار
 تدبیر دگر جز این ندانم
 آرم وفای تو گزینم
 ۶ هم با تو شکب را دهم ساز
 آبش بدهن در آید از دور
 از عکس رخت نواله خوارست
 با قرمزی رخ تو کاهیت
 هر یک شب عید را هلاکست
 با سرخ گل تو سرخ بیدست
 هم ملک جش گرفت و هم چین
 دشوار توان برید دشوار
 کین جان بسر تو برفشانم
 در جور و جفای تو نبینم
 تا عمر عنان کجا کشد باز

۵۵ ح : حذف شده . آ ۵۵ پ : بران . آ ۵۵ چ : آتش بدهن برآید ؛ د : آتش ؛
 ر : بدهان . آ ۵۵ ج چ : ز گل گلاله دارست ؛ ز : و حذف شده ؛ پ : و گلاب
 دارد ، خ : و گلاله زارست . آ ۵۵ پ : از باغ رخت نواله دارد . ۵۴ ،
 ۵۵ ج- ۵۵ ، ۵۴ . آ ۵۴ ج : و ابروی ، چ : ابروی ؛ خمی : خ د-
 چمن . آ ۵۴ د : یکشنبه . آ ۵۵ نه : د- که ؛ صندل : پ بمنبر ؛ ح : سفیدست . آ ۵۵ ث
 خ د : شاخ بیدست . آ ۵۶ جش : ح ختن ؛ چ : گرفته هم . آ ۵۶ پ : دشوار توان .
 آ ۵۸ ح : تدبیری ؛ ر : دیگر ؛ ب ت ز ث ج خ د : جز آن ؛ پ : ندانم .
 آ ۵۹ ث : کازم ؛ پ : و وفای . آ ۵۹ ث : در خورد جفای تو نشینم ؛ پ : و خورد جفا ؛
 چ : و حذف شده ؛ ح : نشینم . آ ۶ پ باز . آ ۶ ح خ ر : کجا عنان .

آن روی نه کاشنات خوانم
عاجز شده ام زخوی خامت
۴۵ با این همه جورها که رانی
بیداد ترا که عمر کاهست
روئی که چنان جمال دارد
روزی تو ومن چراغ دل ریش
مه گر شکرین بود تو ماهی
۵۰ گل در قصبی و لاله در خنز
وان دل نه که بی وفات خوانم
کاخرچه توان نهاد نامت
هم قوت جسم و قوت جانی
زیبائی چهره عذر خواهست
خون همه کس حلال دارد
به زان نبود که میرمت پیش
شه گر بدو رخ بود توشاهی
شیرین و رزین چوشیره رز

آ ۴۳ خ : آنروز که آشنات خوانم ؛ ج چ ح : رو . ۴۳ و ان دل
نه که : پ - در دل نه ؛ خ : که نه ؛ ث ر : دانم .
آ ۴۴ کاخر : ج چ - آخر ، ر : تا خود .
آ ۴۵ ج : جوها ؛ ح : دانی . ۴۵ د : چشم . ۴۶ ، ۴۷ چ : چ ۴۶ ، ۴۷
آ ۴۶ ترا : ج - تر ؛ تراکه ؛ ث ر - تو گرچه ؛ ح : عید
کامت . آ ۴۷ ر : آنرا که چنان جمال باشد .
آ ۴۷ حلال : پ - مباح ؛ دارد : ر - باشد . آ ۴۸ ب : من تو ؛
دل ریش ؛ خ د - در پیش . آ ۴۸ ب ت ز : زان به .
آ ۴۹ پ ح : شکری . ۴۹ رخ ؛ پ - خ . آ ۵۰ ح : درخند .
آ ۵۰ شیرین و رزین ؛ چ سیرینتر ازین ؛ ح : و صف شده ؛ خ : و رزین چو
شیره زر ؛ و رزین ؛ ج - و خوشی ؛ شیره ؛ ب پ ت - میوه

فرخ نبود شکستن عهد
 ۳۵ گل تانشکست عهد گلزار
 می تانشکست روی او باش
 شب تانشکست ماه را جام
 در تو بچه دل امید بندم
 کان وعده که پی دروفشردی
 ۴۰ تو آن نکنی که من شوم شاد
 با این همه رنج کز تو سنجم
 غم در دل من چنان نشاندی
 اندیشه کن از شکستن عهد
 نشکست زمانه در دلش خار
 در نام شکستگی نشد فاش
 با روی سیه نشد سرانجام
 وز تو بچه روی باز خندم
 عمرم شد وهم بسر نبودی
 وانکس نه منم که نارمت یاد
 رنجیده شوم گراز تو رنجم
 کازرم در آن میان نماندی

۳۴ ح : کند شکستن عهد ؛

خ : از کستن عهد ؛ چ : از نشستن ؛ پ : جهد .

۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸ ، ۳۹ : د - ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸ ، ۳۹ .

۳۵ ت : بشکست .

۳۵ ث : در نام شکستن او نشد یار ؛ ت : بشکست .

۳۶ پ ث : شکستن او نشد ؛ ح : شکستگان ؛ نشد : ج-مکن

۳۷ شب : د-کل ؛ خ : مارا . ۳۷ نشد : خ-کشد .

۳۸ پ ح خ د : حذف شده . ۳۸ چ : از تو . ۳۸ پ ح د : آن ؛

پی : بت ز-پا ؛ چ : برو . ۳۹ ث : عمری . ۳۹ ح : آن نشوی

۳۹ پ : ارمت ، خ : نارمت . ۴۰ ث : اگر برنجم .

<p> بگذاشتی آخوم بخواری هرگز بتو این گمان نبردم کان تو شوم بمهر و پیوند پیوند نگرچه راست کردی وز دیده من نیامدت شرم کازرم یکی کنیم با جور کایشان بد و نیکها شمارند بامن تو و با تو من چه کردم آخو دگران نظاره هستند جز عهد شکن ترا چه گویند </p>	<p> برداشتی اولم بیاری ۲۵ آن روز که دل بتو سپردم بفریفتیم بعهد و سوگند سوگند نگرچه راست خواری کردی دل خود بدیگری گرم تنها نه من و تویم در دور ۳ دیگر متعرفان بکارند بینند که تا غم تو خوردم گیرم که مراد و دیده بستند چون عهده عهد باز جویند </p>
---	--

آ ۲۴ ح : بزاری .

۲۵ هرگز بتو این : ت : بردشمنیش .

۲۶ نگر : خ - بین . آ ۲۸ د : نرم . ۲۸ ز : دیدن .

۲۹ پ ز : تنها من و تو نامیم . ۲۹ پ : کازرم کیست بانصدس حور ؛
 ح : یکی کشیم و صد جور ، خ : یکی کنی و صد جور ، د : یکی یکی و صد جور ؛
 ز ت ج : یا جور . آ ۳ پ خ : متعرفان ، د : متعارفان .

آ ۳ پ : ونیک ما ، د : ونیک را ؛ ت ج : ونیک می شمارند ، ج : ونیک
 می نکارند . آ ۳ ب ت ز : بینیم ، د : بینید ؛ خ : با . آ ۳ ج ح : تو با من .
 آ ۳ د گران : پ - در آن . آ ۳ باز : پ - یار . آ ۳ پ ح : ترا نگویند .

من مهر ترا بجان خریده تو مهر دگر کسی گزیده
 کس عهد کسی چنین گذارد کورا نفسی بیاد نارد
 با یار نو آنچنان شدی شاد کز یار قدیم ناوری یاد
 گو با دگری شدی هم آغوش مارا بزبان مکن فراموش
 ۲۰ شد در سر باغ تو جوانیم آوخ همه رنج باغبانیم
 این فاخته رنج بود بر باغ چون میوه رسید میخورد ز باغ
 خرمای تو کوچه سازگارست با هر که بجز منست خارست
 با آه چو من سموم داغی کس بر نخورد ز چون تو باغی *

آخ د : خریدن

تاج ر : کسی دگر ؛ خ د : گزیدن .

آب ت : کس این چنین ، ز : کس آنچنان ؛ ث : چنین
کسی گذارد .

آخ : اورا ؛ بیاد نارد : پ-مانندارد .

آپ : با یار چنان توان شدن شاد ؛ ج خ : تو .

آج ح : یار کهن نیاوری . آ۲ باغ : ج-وکار ، چ : کار ؛

ح : جوانی . آ۲ ح : باغبانی . آ۲ پ : زین ؛ ث : برد رنج ؛ ج :

برده در باغ ؛ ج ر : در باغ . آ۲ ز : نه جز ؛ د : میست .

* ر افزوده :

چون سرو روانی ای سمنبر از سرو نخورده هیچکس بر

افتاده چومرغ پر فشانده
 درجستن آب زندگانی
 شد سوی دیار آن پری روی
 با او بزبان باد میگفت
 ۱۰ کو آن دو بدو بهم نشستن
 کو آن بوصال امید دادن
 دعوی کردن بدوستداری
 و امروز بترک عهد گفتن
 گیرم دلت از سروفا شد
 ۱۵ من باتو بکار جان فروشی
 بیش از نفسی درو نمائده
 برجست بحالتی که دانی
 باریک شده ز مویه چو موی
 کای جفت نشاط گشته باجفت
 عهدهی بهزار عهده بستن
 سر بر خط خاضعی نهادن
 دادن بویا امیدواری
 رخ بی گنهی زمن نهفتن
 آن دعوی دوستی که جاشد
 کار تو همه زبان فروشی

۶ پ ز ج ح د : افتاد ؛ ت : پرشکسته .

۷ ب : مانده ، ت : نبسته .

۸ ب پ ت ز ث ج ح خ د : حذف شده .

۹ پ : شده چوموی از موی .

۱۰ آ ۹ باد : چ خ - حال . ۱۰ گشته : ب ت ج - کرده .

۱۱ آ ۱ کو : د - کان ؛ خ : نشسته . ۱۱ خ : عهدهی بهزار عهده ؛

عهده : ب پ ت ث ج ح د - عهد . ۱۱ امید : خ - میل . ۱۱ ح : بر سر

خاصگی ؛ پ : بندگی . ۱۲ د : دعوت ؛ پ ح ر : بدوستاری .

۱۳ آ ۱۳ خ : کردن . ۱۳ خ : وان .

شکایت کردن مجنون با خیال لیلی *

مشاطه این عروس نو عهد در جلوه چنان کشید این مهد
 کان مهد نشین عروس جهان رشک قام هزار نقاش
 چون گشت بشوی پای بسته بود از پی یار دل شکسته
 غمخواره او غمی دگر یافت کز کردن شوی او خبر یافت
 گشته خرد فرشته فامش مجنون تراز آنکه بود نامش

* ب : شکایت کردن مجنون با یاد از لیلی ، پ : شکایت کردن مجنون
 ان لیلی ، ت : زاری کردن مجنون در فراق لیلی و بر بی وفائی او سرود
 گفتن ، ز : شکایت کردن مجنون با یاد ، ج : شکایت کردن
 مجنون از لیلی ، چ : خطاب مجنون با خیال لیلی ، ح : شکایت
 کردن مجنون با خیال لیلی بسبب شوم کردن ، خ : بیخودی کردن مجنون
 در عشق لیلی ، د : شکایت کردن مجنون با خیال لیلی از بیوفائی لیلی .
 ا ح : حذف شده . آ ا خ : مشاطه نو عروس بد عهد ؛ ت : آن
 آ ج : چنین ؛ ث ر : کشیدش از مهد ؛ ب ت ز چ خ : ازین .
 آم پای : خ - باز . آ س یار : ح خ در - دوست . آم ح : غمخواری ؛
 ز چ : غم . آ ز : از . ح ه : حذف شده . آ ت ز : کرده خود فرشته
 نامش (ز : بامش) ؛ گشته : چ - کرده ؛ ب بامش ، پ : بامش ، د : خامش .

سالیست که شد عروسی و پیشست
 گر پی تو هزار سال باشد
 ۵۵ مجنون که در آن دروغ گوئی
 اندک تر از آنچه بود غم خورد
 می بود چو مرغ پر شکسته
 از جزع پر آب لعل می سفت
 سامان و سری نداشت کارش
 بامهر تو و بمهر خویشست
 بر خوردن از و محال باشد
 دید آینه بدان دور وئی
 کم مایه از آنچه بود کم کرد
 زان ضربه که خورد سر شکسته
 بر عهد شکسته بیت میگفت
 وز وی خبری نداشت یارش

آ ۵۳ ب ت ز چ ح : و حذف شده . ۵۳ ح : وز مهر تو
 او بمهر ؛ و : ت - هم ؛
 و بمهر : پ ت ز - بسته مهر
 آ ۵۵ که : ج - چو .
 آ ۵۵ ج خ : بدین .
 آ ۵۶ ث ح د : از آنکه ؛ بود : ب ت ز - دید .
 آ ۵۶ ح : فریاد از آنچه کرد کم کرد ؛ کم مایه : ت - و آن
 گریه ؛ بود : در - کرد . آ ۵۷ پر : ج - دل .
 آ ۵۷ ضربه : ح - زخم ؛ پ : کبود بر شکسته .
 ۵۸ ، ۵۹ : ج ح ۵۸ ، ۵۹ . آ ۵۸ از : خ - د - زان . آ ۵۸ بیت : پ -
 هست . آ ۵۹ ب پ ت ز : حذف شده . آ ۵۹ ح : در حالتی نوشته شده . آ ۵۹ نداشت :
 د - نماند . آ ۵۹ ز وی : د - روزی ؛ وز : ر - کز ؛ وی : خ - او .

گفتم سخنی دروغ و بدرفت
 گویا تو یکی مزاح کردم
 آن پرده نشین روی بسته
 گرچه و گری نکاح بستش
 ۵۰ جز یاد تو بر زبان نیارد
 یکدم نبود که آن پری زاد
 شویش که و را حریف و جفتست
 عفو م بکن آنچه رفت خود رفت
 بر عذر تو جان مباح کردم
 هست از قبل تو دل شکسته
 از عهد تو دور نیست دستش
 غیر تو کسی از جهان ندارد
 صد بار ترا بیاورد یاد
 سر با سراو شبی نختست*

۴۶ چ : سخن ؛ ز : سخن دروغ بد ؛ ب پ ت : و حذف شده ؛
 و بد : ج خ - پد .
 ۴۷ پ : عفو م کن اراج رفت بد رفت ؛ ج : کن ؛ ت ت
 چ خ : کن از آنچه ، ح د : کن و آنچه ، ر : کن کا آنچه ؛
 خود : ز - بد . ۴۸ قبل : ح - جهت . ۴۹ یاد : ر - نام ؛
 نیارد : ت ج - نراند ، چ ح : ندارد . ۵۰ ج ج : غیر از تو کسی از جهان نداند
 (چ : ندارد) ؛ ب پ ت ز : غیر از تو ؛ ت : نداند .
 ۵۱ چ : بعد از بیت ۵۴ نوشته شده . ۵۲ ترا بیاورد : پ بیاورد
 ر تو . ج ر : بیاورد ترا . ۵۲ پ ت ج ج ح خ د : حذف شده .
 ۵۲ ر : بعد از بیت ۴۸ نوشته شده . ۵۳ او : ت ز - وی .
 * ح افزوده :
 نم نیست کنون ز باب و نامش بی یاد تو نیست یک خرامش

۴. از درد دلش که در سر افتاد
 چندان سر خود بکوفت بر سنگ
 افتاد میان سنگ خاره
 آن دیو که آن فسون بروخواند
 چندان نگذشت از آن بلندی
 ۴۵ آمد بهزار عذر در پیش
 از پای چو صرعی در افتاد
 کز خون همه کوه گشت گلرنگ
 جان پاره و جامه پاره پاره
 از گفته خویشتن خجل ماند
 کان دلشده یافت هوشمندی
 کای من خجل از حکایت خویش

۴ ، ۴۱ : ج ۴۱ ، ۴۰ .
 آ ۴ : ث ج : از دود ؛ پ خ د : دود دلش که در بر ،
 ح : دود دلش که بر سر ؛
 ر : در بر
 ب ۴ : ث ح : چو صرعی ؛
 پ خ د : چو مرغ بر سر افتاد ،
 ج : چو مرغی اندر افتاد ،
 ر : چو مرغ در سر افتاد .
 آ ۴ سر : پ - بر . آ ۴ کوه : ب ز ج - سنگ ، ت : دشت .
 آ ۴ جان پاره : ث - جان خسته . آ ۴ خ : آن دیو کزان فسانه
 بروخواند ؛ آن : پ د - او ، چ : این ؛ فسون : ث - سخن .
 آ ۴ پ : از گفته خود خجل فروماند ؛ ب ت ز ح خ د : گفتن ؛ خجل : ج -
 فرو . آ ۴ ب ت ز : حذف شده آ ۴ ح د : بگذشت ؛ ج : نگذاشت زان .

زنی که کند زن آزمائی	زنی که کند زن آزمائی
زن چپست نشانه گاه نیرنگ	زن چپست نشانه گاه نیرنگ
۳۵ در دشمنی آفت جهانست	در دشمنی آفت جهانست
گوئی که بکن براو نکوشد	گوئی که بکن براو نکوشد
چون غم خوری او نشاط گیرد	چون غم خوری او نشاط گیرد
این کار زنان راست بازست	این کار زنان راست بازست
مجنون زگراف آن سیه روز	مجنون زگراف آن سیه روز
زن بهتر از او به بیوفائی	زن بهتر از او به بیوفائی
در ظاهر صلح و در نهان جنگ	در ظاهر صلح و در نهان جنگ
چون دوست شود هلاک ^{نست} جا	چون دوست شود هلاک ^{نست} جا
گوئی که مکن دو مرده کوشد	گوئی که مکن دو مرده کوشد
چون شاد شوی زغم بپیرد *	چون شاد شوی زغم بپیرد *
افسون زنان بد درازست	افسون زنان بد درازست
برزد زدل آتشی جگر سوز	برزد زدل آتشی جگر سوز

۳۳ پ : کمتر ؛ ح : به بی فائی .

۳۴ زن : پ - شب ؛ ح : نشاط گاه .

۳۵ چ : و - حذف شده .

۳۶ ح : حذف شده .

۳۷ براو نکوشد ؛ ب تا ز ث د - برو ببوشد ، ج : برو ننوشد ،

چ : برو نبوشد ، خ : ز تو ننوشد ، ر : نمی نبوشد .

۳۸ د : دو اسپه .

۳۹ چون : ج - و ؛ ث : شود .

* ج افزوده :

زن جز برضای خود نپوید زن راست نگوید آنچه گوید

۳۸ ج : وین کار زنان پاک بازست ؛ د : پاک بازست .

۳۹ روز : ر - کوش . ۳۹ ج ح د : آتش ؛ سوز : ر - جوش .

چون اوز تو دور شد بفرسنگ
 ۲۵ چون ناوروت بسالها یاد
 زن گرنه یکی هزار باشد
 چون نقش وفا و عهد بستند
 زن دوست بود ولی زمانی
 چون در بر دیگری نشیند
 ۳۰ زن میل ز مرد پیش دارد
 زن راست نبارد آنچه باز
 بسیار جفای زن کشیدند

تو نیز بزنی قرابه بسنگ *
 زو یاد مکن چه کارت امان
 در عهد کم استوار باشد
 بر نام زنان قلم شکستند
 تا جز تو نیافت مهربانی
 خواهد که ترا دگر نبیند
 لیکن سوی کام خویش دارد
 جز زرق نسازد آنچه سازد
 در هیچ زنی وفا ندیدند

تخم ج : تو نیز قرابه زن بر این سنگ ؛ نیز بزنی : ح. بیش مزنی .
 * ج افزوده :

چون از پی دل شد آنچه تدبیر توهم پی دلبر دگر گیر
 ۲۵ ناوروت : پ خ د - ناوروت او .
 ۲۶ گرنه یکی : خ - نه یک ار . ۲۶ د : بر .
 ۲۷ ح : نام - حذف شده . ۲۹ ح : حذف شده . ۲۹ پ : بر نام
 زنان قلم شکستند ؛ ر : دگوترا . آب میل ز مرد : ث - مرد زمیل ،
 چ : مرد بمیل . ۳۰ پ : جز زرق نسازد آنچه سازد ؛ سوی کام ؛
 ب ت ز - سرکار ؛ کام : ج - کار . ۳۱ پ خ : حذف شده . ۳۱ ح :
 نیارد آنچه سازد . ۳۱ زرق : ح - روی . ۳۲ ج : جفا زنی . ۳۲ در : ر - وز .

بیکار کسی توازچنین کار
 آن دوست که دل بدوسپردی
 شد دشمن تو ز بی وفائی
 چون خرمن خود بیادادوت
 دادند بشوهری جوانش
 او خدمت شوی را بسچید
 باشد همه روز گوش درگوش
 کارش همه بوسه و کنارست
 بی یار بهی توازچنین یار
 بردشمنیش گمان نبردی
 خوباز برید از آشنائی
 بدعهد شد و نکرود یادت
 کردند عروس در زمانش
 پیچید در ووسر نه پیچید
 باشوهر خویشتن هم آغوش
 تودر غم کارش این چه کارست

۱۶، ۱۷ : ز ۱۶، ۱۷ .

۱۶، ۱۶ : چ ۱۶، ۱۶ .

۱۶ج : بهی ، ح : کشی ؛ از : ر- با .

۱۶ت : کشی ؛ خ : ازچنان .

۱۸پ : چون باز برید آشنائی ؛ زد : خود ؛ خ : چون باز

برید . ۱۹پ : چون زلف خودش بیاد برداد . ۱۹ت یادت :

پ- ازو یاد . ۲۰پ ج د : بشوهر . ۲۱پ خ ر : واو ؛

ب ت : بسچید ، چ د : بسنجید ، خ : بسنجد .

۲۲ر : دراوی ؛ خ : دروسر نه پیچد ؛ ج : و-خرف شده ؛

ب ت : نیچد . ۲۲ر : روزه ؛ ت ح : دوش بردوش ؛

در : ج- با ، چ : بر . ۲۳هم : ت-خ- در .

برخاک فتاده چون ذلیلان
 زان روی که روی کار شناخت
 ۱۰ ناکه سیهی شتر سواری
 چون دید دران اسیر بدبخت
 غریب بشکل نره دیوی
 کای بیخبر از حساب هستی
 به گرز بتان عنان بتابی
 ۱۵ این کار که هست نیست بانور
 در زیر درختی از مغیلان
 خار از گل و گل ز خار شناخت *
 بگذشت برو چوتند ماری
 بگرفت زمام ناقه راست
 برداشت چون عاقلان غریوی
 مشغول بکار بت پرستی
 کز هیچ بتی وفا نیابی
 وان یار که نیست هست ازین دور

آ ح : فتاد . ۸ ب ت ز ج : درخت ام غیلان ، پ ث ح خ

د : درخت آن مغیلان .

۹ خ : حذف شده .

۹ ، ۱۰ : ب ت ز . ۹ .

آ ح : زین روی ؛ ج : بشناخت . * ج ازوده :

از خوردن و خواب کشت بیزار در دیده سرشک و دردل آزار

آ خ : سپهی ؛ پ : سپهی شتر سواران . ۱۰ پ : بدو چوتند

ماران ، د : بدو چو نوبهاری ؛ تند : ر-گرزه . آ خ د : بران ؛

بدبخت : ر-بیخت . ۱۱ ناقه را : ح . اشترش . ۱۲ ث : غریبه . ۱۳ پ ج ح :

عاقلان ، آ ۱۴ حساب : د-لباس . ۱۵ وان : پ-وران ، د-وین ؛

نیست : ح-هست ؛ ازین : ب ز ث - ازو ، ت : بس

خبر یافتن مجنون از شوهر کردن لیلی *

فرزانه سخن سرای بغداد	از سر سخن چنین خبر داد
کان شیفته رسن بریده	دیوانه ماه نو ندیده**
مجنون جگر کباب گشته	دهقان ده خراب گشته
میکشت بهر بسیج گاهی	مونس نه بجز دریغ و آهی
۵ بوئی که ز مهديارش آمد	خوشبوی تر از بهارش آمد
زان بوی خوش دماغ پرور	اعضاش گرفته رنگ عنبر
زان عنبر خوش ز بهر سودا	میکرد مفرحی مهیا

* پ: خبر شدن مجنون از شوهر کردن لیلی، ز: گفتار اندر خبر یافتن مجنون از شوهر کردن لیلی و شکایت کردن، ث: آگاهی یافتن مجنون از شوهر کردن لیلی، آگاهی مجنون از عروسی لیلی، خ: آگاهی مجنون از شوهر کردن لیلی.

د: خبر یافتن مجنون از عروس شدن لیلی بخانه ابن سلام. آ: پ: خبر چنین.

آ: رسن: ح - زمین. ۲: ز: و ماه نو. * * ج افزوده: آن ره رو راه بی نوائی آن یوسف چاه بی نوائی آن زاهدخانه خرابات مفتی ترانه خرابات.

آ: پ ج ج ح ح: سنج گاهی، ث: شکنج گاهی. آ: ۵: شخ د: زمهر، ر: رسو.

۵: ر: آمد - حذف شده. ۶: پ: گرفت؛ رنگ؛ ث: بوی؛ ح: گرفت بوی عنبر.

۷: زان عنبر خوش: ث - وان عنبر تر، ر: آن عنبر تر؛ ج: تر. ۷: پ: هویدا.

۹۵ وان زینت باغ و شمع گلشن
 تا بادکی آورد غباری
 هر لحظه بنوحه در گذرگاه
 گامی دوسه تاختی چومستان
 جستی خبری ز یار مهجور
 ۱۰۰ چندان بطریق نا صوری
 کان عشق نهفته شد هویدا
 برداشته رنج ناشکیبش
 چون عشق سرشته شد بگهر
 بر راه نهاده چشم روشن
 از دامن غار یار غاری
 بیخود بدر آمدی زخوگاه
 نالنده تر از هزارستان
 دادی اثری بجان رنجور
 نالید ز درد و داغ دوری
 وان راز چو روزگشت پیدا
 از شوهر و از پدر نه پیش
 چه باک پدر چه بیم شوهر

۹۵ ب ت ز : آن زینت شمع (ت : و شمع) و باغ (ت : و حذف شده)
 و گلشن (ز : و - حذف شده) ؛

چ : زان ؛ شمع : ر - زیب .

۹۵ چ : نهاد

۹۶ آ پ د : بادکه . ۹۶ ز : یار غار خاری .

۹۷ در : پ در - بر ۹۸ پ چ : نالیده تر . ۹۹ ث : خبری ؛

ح : بحال . ۱۰۰ چ خ : ز طریق . ۱۰۱ ج : خون ریخت ز داغ و درد

دوری ؛ ز درد و داغ : ب پ ت ز ث - ز داغ و درد ، ح : ز داغ درد .

۱۰۱ راز : ز - روز . ۱۰۲ شوهر : پ - مادر ؛ د : سلیبش .

۱۰۳ ب ت ز : چه بیم پدر چه باک شوهر ؛ شوهر : ث ج - مادر .

دانست کزو فراغ دارد
 لیکن بطریق سرکشیدن
 کزو دیدن آن مه دو هفته
 ۹۰ گفتا چو ز مهر او چنینم
 خورسند شدن بیک نظاره
 وانگه ز سر گناه کاری
 کزو تو بنظاره دل نهادم
 زان پس که جهان گذاشت با او
 جزوی دگری چراغ دارد
 می نتوانست ازو بریدن
 دل داده بدو ز دست رفته
 آن به که درو ز دور بینم
 زان به که کند زمن کناره
 پوزش بنمود و کورد زاری
 گرزین گذرم حرام زادم
 بیش از نظری نداشت با او

۱۷ خ : فروغ .

۱۷ خ : جز بوی دگر دروغ دارد ؛ ب : جز سوی دگو ،
 پ ح : جز بوی دگر ،

ت ز ج : جز شوی دگر ، ج : چون جای دگو ؛
 ر : دیگری .

۱۸ لیکن : پ - کستی .

۱۹ پ : داد . آ ۹ : چو : ز ت ج ح خ - که

۹ : درو : ب ت ز - و را .

۹۱ خ : خورسندن ، د : خورسند ؛ ح : خورسندشدم ؛

ب ت ز ج : شوم ؛ شدن بیک : ج - شوم بدان آ ۹ پ : به زانگه کند
 زبس کناره ؛ به : ح یرو ؛ ت خ : زمن کند آ ۹۲ خ د : زپی . آ ۹ ت : زابس .

روزی دوسه بر طریق آزم
 ۸۰ بانخل رطب چو گشت گستاخ
 زان نخل رونده خورد خاری
 لیلیش چنان طیانچه زد
 گفت ار دگر این عمل نمائی
 سوگند با فرید گارم
 ۸۵ کز من غرض تو بر نخیزد
 چون ابن سلام دید سوگند
 میکرد برفق موم را نرم
 دستی بر رطب کشید بر شاخ
 کز درد نخفت روزگاری
 کافتاد چو مرد مرده بیخود
 از خویشتن وز من برائی
 کار است ب صنع خود نگارم
 گرتیغ تو خون من بریزد
 زان بت بسلام گشت خرسند

۷۹ ب ت ز : حذف شده .

۷۹ آ دوسه : پ - همه . ۷۹ ب پ د : کرم .

۸۱ نخل : ب ت ز - خار . ۸۱ ث : چو رطب ، ح :
 ز رطب ؛ ز : و بر شاخ .

۸۱ زان : ب ت ز - وز ؛ پ : دونه .

۸۱ نخفت : ح - نخور .

۸۲ ث ر : طیانچه چنان . ۸۲ خ : کافتاده چو مرده بود بیخود ؛ چو

مرد مرده ؛ ح - و چو مرده گشت ؛ چو مرد ؛ ث - چنانکه ؛ ج در : مرده

مرد . ۸۲ د : گفتش دگر این اگر نمایی . ۸۲ ج : بر آفرید گارم ،

ح : با فریده گارم . ۸۲ پ : کراسب وجود خود درارم . ۸۲ ر : ور

۸۲ دید : د - خورد . ۸۲ ح : خورسند .

لیلی که مفرح جهان بود
 تابنده آن چراغ شاهی
 چون صبحدم آفتاب روشن
 ۷۵ سیاره شب بر ارغوان شد
 داماد نشاط مند برخاست
 چون رفت عروس در عمارت
 اورنگ و سریر خود بدو داد
 در مختلفی هلاک جان بود
 جستش بچراغ صبحگاهی*
 زد خیمه برین کبود گلشن
 بر دجله نیلگون روان شد
 وز بهر عروس محمل آراست
 بردش به بسی بزرگواری
 حکم همه نیک و بد بدو داد

آ ۷۲ جهان : ر- روان .

۷۳ ر : حذف شده .

آ ۷۳ چ : یابنده ، ح : مانده

آ ۷۳ ب پ ز ج د : جستن ، ت ث : جستی ، ح : جستیش چراغ .

* بعد از بیت ۷۳ در نسخه ر- سرفصل « بردن ابن سلام لیلی را بخانه خود » افزوده .

۷۴ ، ۷۵ : چ ۷۴ ، ۷۵ .

آ ۷۴ آفتاب : ح- آن چراغ . آ ۷۴ خیمه : پ- حبه ؛ ب

ت زد : بدین . آ ۷۵ ح : سیاره بزیر ارغوان ؛ چ : پر ؛

پ : براغوان ، ر : پرازعوان . آ ۷۶ پ ح : نشاط بند . آ ۷۶ ر : از

۷۷ ، ۷۸ ب ت ز : حذف شده . آ ۷۷ به بسی : پ- نسب .

۶۵ چون ساخته شد بسیج یارش
 نزدیک دهن شکسته شد جام
 بر خار قدم نهی بدوزد
 عضوی که مخالفت پذیرد
 هرچه آن ز قبیله گشت عاصی
 چون مار گزیده گردد انگشت
 جان داروی طبع ساز گاریست

نا ساخته بود هیچ کارش
 پالوده که پخته بود شد خام
 آتش بدهن بری بسوزد
 فرمان ترا بخود نگیرد
 بیرون فتد از قبیله خاصی
 واجب بودش بریدن انگشت
 مردن سبب خلاف گاریست

آ ۶۵ ب ت ز ح خ د : کارش . ۶۶ پ ح خ د : حذف شده .
 ث ۶۶ : پالوده پخته بود و شد خام ؛ ج : بچته .
 آ ۶۷ خ : نهی . ۶۷ ب چ ر : واتش ؛ ب ز : بدهان ؛ ج : بسوزی
 ۶۸ ب ت ز : بحو .
 آ ۶۹ هرچه آن : ب ت ز ج - هرکو .
 ب ۶۹ فتد : پ - شد .
 ۷۰ ، ۷۱ ح : حذف شده .
 آ ۷۰ گردد : ب ت ز د - کرد ، ج : باشد ؛ پ : کرد ر نکست
 ب ۷۰ پ : واجب باشد بریدن انگشت ؛ بودش : ج خ د - گردد ،
 ر : شودش ؛ ب ت ز : از - حذف شده
 آ ۷۱ د : چون داروی درد ساز گاریست ؛ جان : پ ج د چون
 آ ۷۱ خلاف : ج - خلاص .

داماد و دگر گروه را خواند
 آئین سرور و شاد کامی
 بر رسم عرب بهم نشستند
 ۶ طوفان درم بر آسمان رفت
 بر حجله آن بت دلاویز
 وان تنگ دهان تنگ روزی
 عطری ز بخار دل برانگیخت
 لعل آتش و جزعش آب میداد
 در پیشگه بساط بنشانند
 بر ساخت بغایت تمامی
 عقدی که شکسته باز بستند
 در شیر بهاسخن بجان رفت
 کردند بتنگها شکر ریز
 چون عود و شکر بعطرسوزی
 واشکی چو گلاب تلخ میریخت
 این عالیه وان گلاب میداد

آ ۵۷ پ ز ج چ ح : داماد دگر ؛ ر : ودیگر . ۵۷ ر : بر پیشگه نشاند ؛
 ج : بر ؛ بساط ؛ بت ز - عروس ، پ د : نشاط . ۵۸ آ پ :
 و سرود ، ث چ ح خ د : سرود ، ج : و سرور . ۵۸ بر ساخت
 بغایت ؛ پ - میساخت ؛ ح د : برخاست . ۵۹ عرب : د - پدر ؛
 پ : بهم بیسند . ۵۹ ج خ : عهدی که شکسته بود (خ : باد)
 بستند ؛ که شکسته باز : ج - بهزار عقده ؛ پ د : شکست ؛ باز بت
 ث - باد ، ح : بود . ۶ ب بت ز : حذف شده . ۶ پ : ترم بهاسخن
 زجان ؛ چ ح خ د : زجان . ۶ آ ج : در ؛ پ خ د : حجره . ۶ آ بتنگها ؛
 پ - شاره ، ج : بکتها . ۶ آ د : آن . ۶ ج خ : اشکی (خ : مشکی)
 چو گلاب خوش همی ریخت ؛ چو گلاب تلخ ؛ پ - ز گلاب سک ؛ د : گلاب
 خوش همی ریخت ؛ تلخ ؛ بت ز - تازه . ۶ ح : حذف شده . ۶ ب بت ز : و حذف شده ؛
 پ : و جزعش آب وان ؛ ب - آن .

۵۰. هم زو برسی بیا وریها
 قاصد چو بسی درین سخن راند
 چند آنکه بگرد کار برگشت
 بر کردن آن عمل رضا داد
 چون روز دگر عروس شو شد
 ۵۵. برسفت عرب غلام روسی
 آمد پدر عروس در کار
 و ز گوئی چو خاک ریزد
 هم باز رهی ز داوریها
 مسکین پدر عروس در ماند
 اقرارش ازین قرار نگذشت
 مه را بدهان از دها داد *
 بگرفت بدست جام جمشید
 افکند مصلی عروسی
 آراست بکنج کوی و بازار

آ ۴۹ خون : خ د - در ؛ ر : ریزد . ۴۹ د : و ز ر جوئی چو
 خاک خیزد ؛ ب : گر ز ر گوئی چوریک ؛ و ر : ت ز - گر ؛ خ : گر
 ز ر جوئی ؛ ث : ز ر طلبی ؛ پ ح : ز ر طلبی چوریک ؛ ج : چوریک ؛
 ر : بیزد .

آ ۵۰ ح : بیا وریهاش . ۵۰ ح : ز داوریهاش . آ ۵۰ ب ت ز : بدین بسی ،
 ج : درین بسی ؛ پ : ازین ؛ ح ر : سخن درین . آ ۵۰ پ : در
 گشت . ۵۲ پ : اوارش ؛ ث ح : برگشت . آ ۵۳ ح : در کردن
 این ؛ ث ج : این . * ج بعد از بیت ۵۳ سرفصل « نکاح کردن ابن سلام
 لیلی را » افزوده . آ ۵۴ ح : چو ؛ ر : دیگر . آ ۵۵ برسفت : ث
 ج - یوسف ، ح : بر رسم ؛ برسفت عرب : خ د - یوسف علم .
 آ ۵۵ ج : بفکند . ۵۶ پ : آراسته کنج و کوی .

روزى دوزرنج ره برآسود	قاصد طلبيد و شغل فرمود
جادو سخنى كه كودى از شرم	هنگام فريب سنگ را نرم
جان زنده كنى كه از فصيحى	شد معجز او دم مسيحى
باپيش كشى زهر طرايف	آورده ز روم وچين و طرايف
۴۵ قاصد شد و آن خزينه را بود	يك يك بخزينه دار بسپرد
وانگه بكليد خوش زباني	بگشاد خزينه نهاني
كين شاهسوار شير پيكر	روى عربست و پشت لشكر
صاحب تبع و بلند نامست	اسباب بزرگيش تمامست

۴۴ پ : دوزى ؛ دو : د-چو ؛ ز : راه آسود . آ۴خ : بنمود .
 آ۴د : جادوى سخن . آ۴م زنده : ب ت ز - تازه . آ۴م ح : پوش
 دم معجز مسيحى ؛ شد معجز او : ب ت ز - بردى سخنش ؛
 معجز : ر - مرده .

آ۴م ت ز : باپيش و بسى (ز : و-حذف شده) زهر طرايف ؛
 پ : باپيش و بسى ؛ چ ح : طرايف ، د : طوايف .
 آ۴م ب ت ز : زچين و روم .
 آ۴۵ ر : بشد و خزينه را . آ۴۵ ح خ : بخزانه دار .
 آ۴۴ پ : ونگه . آ۴۴ ب ت ح خ : خزانه .
 آ۴۷ شير : پ-كوه . آ۴۱ تبع : ج - تيغ ؛ چ خ د : هنر ؛ تبع و بلند ؛
 پ-تيغى بلند ، جهنم و بزرگ . آ۴۱ ح : بلندى اش .

آورده خزینه های بسیار
 ۳۵ وز نافه مشک و لعل کانی
 وز بهر فریشهای زیبا
 وز بختی و تازی و نکاور
 زان زر که بیک جوش ستیزند
 آن زر نه که او چو ریک میسخت
 ۴. کرده بچنان مروقی جست
 عنبر بمن و شکر بخروار
 آراسته برگ ارمغانی
 چندین شترش بزیر دیا
 چندانکه نداشت خلق باور
 میریخت چنانکه ریک ریزند
 بر کشتن خصم ریک میریخت
 آن خانه ریک بوم راست

آ۳۳ ب ت ز ح خ : خزانهای . ب۳۳ عنبر : ث - گوهر ؛ شکر : پ -
 دم . آ۳۵ وز : ب ت ز ث چ - از ، ح : وان ؛ د : لعل و مشک . آ۳۶ ب
 ت ز : حذف شده . آ۳۶ ر : از ؛ چ : وز جمله فراشهای ؛ پ ج : فواشهای
 ح : فویسهای . آ۳۷ ب ت ز : از ؛ و نکاور : ج چ ر - نکاور . آ۳۷ خلق :
 پ - بخت ، ر : عقل . آ۳۸ د : حذف شده . آ۳۸ ، ۳۹ ، ۴۰ ، ۴۱ : آ۳۸ زان :
 ب ت ح - وان ، چ : آن ، خ : وز ؛ ز : وان زر که بیک جوی ؛ جوش : پ - حوس ؛
 ح : بشیزند . آ۳۸ ریک : چ ح خ - خاک . آ۳۹ ب پ ت ث خ : حذف شده .
 آ۳۹ ج ح د : آن (د : وان) زر که سان (ح : بره چو ، د : از چو) ریک میریخت ؛
 آن زر نه که او : چ - زان زر که باو ؛ ز : میریخت .
 آ۳۹ ج د : در دیده خصم خاک میسخت ؛ خصم : ز - خلق ؛
 ح : میسخت . آ۴۰ ح : کرد و بچنان ؛ ج : بچنا . آ۴۰ ث : کان
 خانه ریک بوم راست ؛ ح : رست .

۲۵ اورا پدر از بزرگواری
 وان سیم تن از کمال فرهنگ
 میخورد ولی بصدما را
 چون شمع بخنده رخ برافروخت
 چون گل کمردورویه می بست
 ۳۰ می بود ز روی سازکاری
 از مشتریان برج آن ماه
 چون ابن سلام ازین خبر یافت
 آمد ز پی عروس خواهی
 میداشت چو در استواری
 آن شیشه نگاه داشت از سنگ
 پنهان جگرومی آشکا را
 خندید و بزیر خنده میسخت
 زوین در پای و شمع بردست
 آن لنگی را براهواری
 صد زهره نشسته گرد خروگاه *
 پروعه شوط کرده بشتافت
 با طاق و طرنب پادشاهی

۲۵ ح : حذف شده . آ ۲۵ پ ج : و اورا . آ ۲۶ پ : نم تن از کمال
 و فرهنگ ؛ ح : از جمال و فرهنگ . آ ۲۷ ث چ د : دلی ، ج : غمی .
 ۲۷ پ ج : جگری نه آشکا را . آ ۲۸ ز د : و حذف شده .
 ۲۹ چ د : زوینش (د : زنجیر) بیای و شمع در دست ؛ در : ت ج -
 بر ، خ : شده ؛ ح : و تیغ در دست ؛ بر : ب پ ز ث - در
 آ ۳۰ پ خ : می بود ؛ ز : بروی سازواری ؛ ب : سازواری
 آ ۳۱ ث : لیلی را . آ ۳۲ خ ر : نشست .
 * پ : بعد از بیت ۳۱ سرفصل : « تزویج لیلی و عروسی کردن با
 ابن سلام » افزوده . آ ۳۲ ث ر : ازان . آ ۳۳ د : و بشتافت .
 آ ۳۳ پ : عروسی . آ ۳۳ ج : و حذف شده ؛ طرنب : د - طرم

۱۵ چون گم شده دید هم ترازو
 میریخت ز دیده خون صافی
 داد آب ز نرکس ارغوانرا
 اهلی نه که قصه باز گوید
 در سلسله بام و در گرفته
 ۲۰ در هر طرفی نسیم کویش
 بر صحبت او ز نامداران
 هر کس بولایتی و مالی
 از در طلبان آن خزانه
 این دست کشیده تا برده مه
 که دست گزید و گاه بازو
 میکرد بر آب حله بانی
 در حوضه کشید خیز را نرا
 یاری نه که چاره باز جوید
 میزیست چو مار سر گرفته
 میداد خبر ز لطف رویش
 دلگرم شدند خواستاران
 میجست ز حسن او و صالی
 دلاله هزار در میانه
 وان سینه گشاده تا خورشید

۱۵، ۱۶ ر : حذف شده . آ ۱۵ ت : چو ؛ هم ؛ پ-بی
 ۱۶ خ : حذف شده . ۱۶ پ چ د : بآب . آ ۱۷ پ : ارغوانش
 ۱۷ ح : نشید ضمیر انرا ؛ پ : خیز رانش ، خ : خیز وانرا
 ۱۸ ح : اصلی . ۱۸ چاره : چ-قصه ؛ ح : ساز . ۱۹ سلسله :
 پ-سکه ، ث : ر : سله . آ ۲۰ در : ر-وز ؛ پ : بر هر طرف ؛
 ح : مویش . ۲۰ چ ر : بویش . آ ۲۱ بو : ب ت ز ج ح-در ؛
 چ : در صحبت آن . ۲۱ د : خواستگاران . ۲۲، ۲۳ ج : ۲۲، ۲۳، ۲۴ چ : ونالی
 ۲۳ ج : وز در طلبان آن خزینه . ۲۴ ج چ : آن ؛ پ زد : کشید . ۲۴ چ : وین
 سینه گشاه ؛ ج : وین ، آن ؛ سینه : ث-کام ؛ پ زد : گشاد .

کامروز چه حيله نقش بستم
 بستم سخنش بآب دادم
 نوفل که خدا جزا دهادش
 اونيز به جو گشت خورسند
 ۱۰. الرزق على الله از چنان يار
 لیلی ز پدر بدان حکایت
 در پرده نهفته آه میداشت
 چون رفت پدر ز پرده بیرون
 چندان زمره سرشک خون راند
 تا زافت آن رمیده رستم
 یکبارگیش جواب دادم
 کرد از ور ما خدا دهادش
 دندان طمع ز وصل بر کند
 المنة لله از چنین کار
 رنجید چنانکه بی نهایت
 پرده ز پدر نگاه میداشت
 شد نرکس او ز گویه گلگون
 کوز راه خود آن غبار بنشانند

آنچه حيله : پ-حيله . بء پ : رسیده ، ح : رچیده .
 ۸ کوز از در ما : ب ت ز- کوز دل ما ، پ ج د : کوزار زبان ، ح :
 فردوس برین ؛ ج خ : جدا نهادش . آه ر : واو ؛ ح : بهیج
 گشت خورسند ؛ د : خورسند . ۱۰ ر : خن شده
 ۱۰. ح : و علی الله از چنین کار ؛ پ : و علی الله آن چنان ؛ از : ز-
 آن ؛ ج : از چنین . ۱۰. پ : ولله ؛ ح : یار .
 آا ث : بآن ، ج ر : بدین . ۱۲ پرده : ح- برور . آا پ :
 پدر- حذف شده . ۱۳ پ : گویه .
 ۱۴ چندان زمره : پ- چندانکه زره ؛ زمره : ز ت د- زره ،
 ح : بره ؛ زمره سرشک ؛ ج ر- زره دو دیده . ۱۴ ب ز : این .

دادن پدر لیلی را با بن سلام *

غواص جواهر معانی کرد از لب خود گهر فشانی
 کان روز که نوبل آن طفر یافت لیلی بوقایه در خبر یافت
 می گفت بخاطر آن دل افروز العیش که یار ماست پیروز
 آمد پدرش زبان گشاده بر فرق عمامه کج نهاده
 برگفت ز راه تیز هوشی افسانه آن زبان فروشی

* ب : دلتگ شدن لیلی از سخن پدر خویش ، پ : گفتار در پریش
 کردن لیلی ، ت : آمدن ابن سلام بخواستاری لیلی دیگر بار ، زد :
 دادن پدر لیلی لیلی را با بن سلام ، ث : دادن لیلی را با بن سلام و
 عروسی کردن ، ج : عقد بستن لیلی با بن سلام ،
 چ : در صفت حال لیلی گوید ، ح : گفتار در اندیشه وزاری لیلی
 در عشق مجنون ، خ : گفتار در عروسی لیلی .
 ۱ گهر : ت ز ج ر - شکر .
 ۲ بوقایه : پ - بوثاق ، ح : بوغایه ، خ : بوقای .
 ۳ ر : حذف شده . آ ۳ ب ت ز ج : آن - حذف شده .
 ۴ ح : لعیش که یار ماست فیروز ؛ ج د : فیروز ، چ : امروز .
 ۵ ب ت ز ح : کثر . ه ۵ پ : حذف شده . آ ه ، ۵ ، خ ب ه ، آ ه . آ ه ج : تیز کوشی .

این گفت وز جای جست چو تیر
 از کوهه غم شکوه بگرفت
 بر نجد شد و تیر می زد
 خویشان که از خبر شنیدند
 ۶۵ هم مادر و هم پدر در آن کار
 با کس چو نمی شد آرمیده
 او را شده در خراب و آباد
 هر کس که بدو جز این سخن گفت
 دیوانه شد و برید زنجیر
 چون کوهه گرفت کوه بگرفت
 بر خود ز طپانچه تیر می زد
 رفتند و ندیدنی بدیدند
 نومید شدند از و یکبار
 گفتند بترک آن رمیده
 جز نام و نشان لیلی از یاد *
 یا تن زد یا گریخت یا خفت

۶۱ برید : ح- شکست . آ ۶۲ غم : ح- او . ۶۳ ر : گرفته .
 ۶۴ ث : ز تپانچه . آ ۶۴ که : ج ر- چو . ۶۴ ب ت ز :
 رفتند و نرفته (ز : و- حذف شده) کس ندیدند . ث ح : و بدیدنی
 ۶۵ پ : حذف شده . آ ۶۵ ج : درین ، خ : بدان . آ ۶۵ خ :
 آرمیده . آ ۶۷ ح : اواره شد از خراب آباد ؛ ج ر : و او را ؛
 ث : و او را شده از خراب ؛ پ : شد از خراب ؛ ب ز : در خرابی
 آباد .

* ح ازوره :

عشقش دل و دیده گرم تر کرد بیخویشتش ز خود خبر کرد
 ۶۸ ث : حذف شده . آ ۶۸ ب ت ز ح : جز این سخن بدو ؛
 سخن : ج- خبر . ۶۸ ب د : و یا گریخت .

در کشتگیم امید آن هست
 گر تیغ روان کنی بدین سر
 اسماعیلی ز خود بسنجم
 ۵۵ چون شمع دلم فروغناکست
 شمع از سر درد سرکشیدن
 در پای تو به که مرده باشم
 چون نیست مرا بر تو راهی
 سر زانده و درد بر نیارم
 ۶ گوئی ز تو درد سر جدا باد
 کاری بیبانه بر سرم دست
 قربان خودم کنی بدین در
 اسماعیلیم اگر برنجم
 گوباز بری سرم چه باکست
 به گردد وقت سر بریدن
 تا زنده و بی توجان خراشم
 زین پس من و گوشه و آهی
 به گوبتو درد سر نیارم
 درد آن منست سرترا باد

۵۲ ث : در مردگیم . آ ۵۳ ب پ ت ز ث چ خ د : برین .
 ۵۳ پ ت ث چ د : برین . ۵۴ ح خ : خف شده . ۵۴ د : نه
 اسماعیلیم از تو رنجم ؛ پ ث ج : اسماعیلیم . ۵۶ ح : برکشیدن .
 ۵۶ به : خ - بر ؛ به گردد : ب ت ز ث چ - آساید . ۵۷ ح :
 نادیده و بی توجان ؛ ب ز چ خ د : یا ، پ ؛ با ؛ جان ؛ بت
 ث چ د - خون ، پ ز : جون ، ج : خون ؛ خ : جون حواشم .
 ۵۸ بر تو : پ - ز نور . ۵۸ گوشه : خ - گفته . ۵۹ ح : خف
 شده . ۵۹ د : زانده ؛ زانده و درد : ر - داده و آه ؛ و درد
 بر نیارم : پ - درد سر نیارم . ۵۹ به گوبتو : ر - تا پیش تو .
 آ ۶ ج خ د : کوی تو ز درد سر ؛ پ : تو ز درد سر ؛ ۶ ر : تو را

امروز رسن بگردن آیم	گر وی گنهی نمود پایم
اینک بشکنجه زیر زنجیر	گردست شکسته شد کمانگیر
بسیار جنایت آزمودم	۴۵ زان جرم که پیش ازین نمودم
گر میکشیم بکش چه داری	مپسند مرا چنین بخواری
برکش چو صلیب چار میخ	گر جز بتو محکم است بیخ
پیش تو خطاست بیخطائی	ای کز تو وفاست بیوفائی
خود را بخطا کنم گرفتار	من با تو چونیستم خطا کار
یا نیز خطائی آید از تو	۵۰ باید که وفائی آید از تو
دستی بسم فرود ناری	در زندگیم درود ناری

۴۳ دی : پ- دم ؛ ح : دین گنهی نموده ؛ نمود : ت-ز- بکرد؛
 نمود پایم : ب- بگردن آیم . ۴۳ پ : و امروز . آ۴ شکسته:
 ب ت ز ث- شکنجه . ۴۴ ب ت : ننجیر . آ۵ چ : زین
 ۴۵ ث : خیانت .
 ۴۶ پ ج : بزاری . ۴۶ چه داری : ب ت ز- بزاری .
 ۴۷ ج : برکن ؛ چار میخ : ت ز- حان سیخم .
 ۴۸ ای : خ د- چون ؛ ای کز : پ- چون از .
 ۴۹ ث : حذف شده . آ۹ خ د : باچو تو ؛ ح : جفا کار . ۴۹ ح :
 جفا . آ۵ باید : ث- باشد ؛ خ د : از تو آید . ۵۰ پ : یا تیر
 جفائی ؛ نیز : ر- تیر ؛ ت- آید- حذف شده ؛ خ د : از تو آید .

۳۵ بگریست برآن چمن بزاری
 سرمیزد بر زمین و میگفت
 مجوم تر از آن شدم درین راه
 اینک سروپای هر دو در بند
 گوزانکه نموده ام گناهی
 ۳۶ من حکم کش و تو حکم رانی
 منگر بمصاف تیغ و تیرم
 گرتاختنی بخطه کردم
 چون دیده ابر نوبهاری
 کای من ز توطاق و باغمت جفت
 کازاد شوم ز بند و از چاه
 گشتم بعقوبت تو خرسند
 معذور نیم بهیج راهی
 تأدیب کنم چنانکه دانی
 در پیش تو بین که چون اسیرم
 از لطمه خویش زخم خوردم

۳۵ ب ت ز ح : بدان . ۳۵ چون دیده : ح - از دیده چو .
 ۳۶ ج : سر بر زده بر زمین همی گفت . ۳۶ پ : زخم توطاق
 یا جفت ؛ ز : و - حذف شده . ۳۶ آ خ : ازین شوم . ۳۶ خ :
 شدم .

۳۸ د : هستم بفتوت تو خورسند ؛ گشتم : پ ج ج ح خ - آیم ،
 ث : گشته ؛ ح : خورسند .

۳۹ ز : زینک نمودیم . ۳۹ ز : نه ام ؛ خ د : زهیج .
 ۳۶ چنانکه : ح - بهر چه

۴۱ ب ت ز ج خ د : و تیغ ؛ پ : و تیغ تیرم . ۴۲ پ : حذف شده
 ۴۲ ب خطه : ث - بخطوه ، ح خ د : بخطبه ، ر : بلطمه . ۴۲ ب از
 لطمه خویش : ج - از بی ادبی چه ؛ لطمه : ح - لطمه ، خ : کرده .

۲۵ زان یار بداشت در زمان دست
 بنواخت ببند کردن او را
 می بست وز بند می رها نداشت
 هر جا که رسید و مردمان دید
 خندید کسی که بود غافل
 ۳ او داده رضا بزخم خوردن
 چون بر در خیمه رسیدی
 لیلی گفتی و سنگ خوردی
 چون چند جفاش بر سر آورد
 چون بادی از ان چمن برو
 آن بند و رسن همه دزدوست
 میبرد رسن بگردن او را
 وز حله بخله می دو اندیش
 بگریست یکی یکی بخندید
 بگریست کسی که بود عاقل
 زنجیر بیای و غل بگردن
 مستانه سرود بر کشیدی
 در خوردن سنگ رقص کردی
 گرد در لیلیش بر آورد
 بر خاک چمن چو سرو بنشت

۲۵ خ د : زن داشت دران زمان از دست . ۲۵ ث ج : و آن ؛
 درو : ز ث ح خ - برو ، ج ج د : بدو ، ر : در این . ۲۶ ب ت ز : حذف
 شده . ۲۶ بنواخت : د-نتوان . ۲۷ - ۲۹ ر : حذف شده . ۲۷ ز : وید
 شده . ۲۷ پ : از ؛ ج خ د : حلقه بخله . ۲۸ ز ج د : و حذف شده ؛ ج : و مردم آن
 ؛ ۲۹ د : حذف شده . ۲۹ کسی که : ج-هر آنکه ؛ پ : عاقل . ۲۹ پ : و انکو بگریست بود غافل ؛
 ج ح خ : و انکی که گریست . آ ۳ ث : واو ؛ داده : پ-خورد ، ز : داد . ۳ پ ج :
 پا . ۳۱ - ۳۳ پ : حذف شده . آ ۳ خیمه : ح-خانه . ۳۱ ب : بر حذف شده . ۳۲ ،
 ۳۳ ج : ۳۲ ، ۳۳ بر : ح-در . ۳۳ بر : ت ج خ-در . آ ۳ پ ز : باد ؛
 د : ازین ؛ برو ؛ پ-برون ، ح : بدو . ۳۴ سرو : ج - سبزه .

کرد آورم از چنین بهانه
 بینیم کزان میان چه برخاست
 نیمی من و نیمی او ستاند
 مجنون ز سر شکسته بالی
 ۲۰ کین سلسله و طناب و زنجیر
 کاشفته و مستمند ما ایم
 میگردانم برو سیاهی
 هرچه آن بهم آید از چنین کار
 چون دید زن این چنین شکاری
 مشتی علف از برای خانه
 دو نیمه کنیم راستاراست
 گردی بمیان در نماید
 در پای زن اوفاد حالی
 بر من نه ازین رفیق برگیر
 او نیست سزای بند ما ایم
 اینجا و بهر کجا که خواهی
 بی شرکت من تراست بردار
 شد شاد باین چنین شماری

آ ۱۶ ب ت : از چنان ، ز : آن چنان . ۱۶ علف : خ - غله . آ ۱۷ کزان :
 پ - که ازین ، خ : کزین ، د : که دران . ۱۷ پ درسه کم راست باراست ،
 ث د : دو نیم کنیم راست باراست ؛ ج خ : دو نیم ؛ ز ح : راست باراست .
 آ ۱۸ د : ونیم . ۱۸ پ : بمیان . آ ۲۰ پ : این ؛ ب ح : سلسله طناب ؛
 ز : سلسله طناب و زنجیر . ۲۰ رفیق : پ - ضعیف . ۲۰ د : برای .
 آ ۲۱ میگردانم : خ - میگرد و مرا . ۲۱ پ : اینجا ؛ و بهر : خ - برو هر
 آ ۲۲ ج : آن - حذف شده ؛ از چنین : ح د - اندرین . ۲۲ بی :
 پ - بر . آ ۲۳ ح : زن چونک بدید غم گذاری . ۲۳ باین :
 ث - برین ، ج : بدین ؛ پ : بدین چنین ستاری ، ح د :
 بدین چنین شکاری ، خ : برین چنین قواری .

باز از نفسش برآمد آواز
 شد پیر زنی ز دور پیدا
 سر تا قدمش کشیده در بند
 زن میشد در شتاب کردن
 ۱۰. مجنون چو اسیر دید در بند
 کین مرد ببند کیست با تو
 زن گفت سخن چو راست خوئی
 من بیوه ام این رفیق درویش
 از درویشی بدان رسیدم
 ۱۵ تا گردانم اسیر وارش

چون مرده که جان بدو رسد باز
 با او شخصی بشکل شیدا
 وان شخص ببند گشته خرسند
 میبرد و را رسن بگردن
 زن را بخدای داد سوگند
 در بند ز بهر چیست با تو
 مردیست نه بندی و نه چاهی
 در هر دو ضرورتی ز حد بیش
 کین بند و رسن درو کشیدم
 توزیع کنم بهر دیارش

آء ح : ازیشش ، خ : از نفسی . پ : رسد بدو . آء چ : پیره .
 ۷ بشکل : ح - بسان . ۸ پ : حذف شده . آء ج : تا پایش . ۸ خ : بزناخدای
 داد سوگند ؛ شخص : ح - مرد . ۹ ح : حذف شده . ۱۰ ، ۹ خ : حذف شده . ۱۰ ، ۹ :
 پ ۹ ، ۱۰ . آء پ ت ت ج : و در . آء پ : مجنون حذف شده ؛ چو : ب ت زج - که .
 آء ج : مردیست به بندی گناهی . آء ۱۳ بیوه ام : پ د : بیوه و ، خ : بیوه زن ، ح :
 بیوه و این فقیر . آء ۱۳ خ : در درویشی ز حد و عدبیش ؛ در هر دو : ب ت ز - و ز بهر .
 آء خ د : رسیدم . آء ۱۴ پ ت ج : بدو ؛ خ : بدو کشیدیم ، د : بدان کشیدیم .
 آء ۱۵ تا گردانم : خ - زانروی کنم ؛ اسیر وارش : ج - بهر دیارش . آء ۱۵ خ : توضیح کنم زهر ؛
 ب پ ت ز ت د : زهر ؛ بهر دیارش : ج - اسیر وارش .

بردن پیرزن مجنون را بدرخوگاه لیلی *

چون نور چراغ آسمان گود از پرده صبح سر بدر کرد
 در هر نظری شکفت باغی شد هر بصری چو شب چراغی
 مجنون چو پرنده زاغ پویان پروانه صفت چراغ جویان
 از راه رحیل خار برداشت هنجار دیار یار برداشت
 ۵ چون بوی دمن شنید بنشست یک لحظه نهاد بر جگر دست

* ب : گوناگون کردن مجنون خود را بردست زن پیر عمدا ، پ : دیدن
 مجنون آن زن را که بند بر پای داشت ، ت : خطاب مجنون با پیرزن
 و رهانیدن جوان از بند ، ز : بردن پیرزن مجنون را بدرخوگاه لیلی بطریق
 اسیری ، ث : بردن زنی مجنون را پیش لیلی بطریق اسیران ، ج : بند کردن
 پیرزن مجنون را ، چ : در سلسله کشیدن مجنون ، ح : حکایت ،
 خ : رسیدن مجنون بدان زن که بندی همراه داشت ، د : دیدن مجنون آن مرد را
 که رسن در گردن داشت ، ر : بردن پیرزن مجنون را درخوگاه لیلی .
 ۱ سر بدر : ج ح - رخ عیان ؛ بدر : ب ت ز - بران ، ث ج : برون ؛ بدر کرد :
 خ د - برآورد . ۲ پ ث چ ح د : شکفته . ۳ ث د : پریده . ۴ خار :
 ح - خوار ، خ : راه . ۵ یار : خ - ماه . ۶ دمن : خ - چمن .
 ۷ نهاد : ج - فاد ؛ بر جگر دست : خ - دست بردست .

خواه ابر بیار و خواه بگذر	چون کشته خشک ماند بی بر
وان زاغ پریده شاخ بر شاخ	این تیر سخن گشاده گستاخ
پرنده رحیل ساز کرده	او پَر سخن دراز کرده
شد زاغ و نهاد بردش داغ	چون گفت بسی فسانه باز داغ
شب پره ز خواب سر بر آورد	۳۵ شب چون پر زاغ بر سر آورد
یا در پر زاغ چشم زانمند	گفتی که ستارگان چراغند
افتاده و دیده زاغ برده	مجنون چو شب چراغ مرده
مانده شمع خویشتن سوز	میریخت سرشک دیده تارو

آ ۳ چ د : کشت بهاند (د : نماند) خشک و بی بر ؛ خشک ماند بی بر :
 پ - بهاند خشک و کوتر ، ج : بهاند خشک و بی پر . ۳۱ پ ت ز ت ج : و -
 حذف شده . ۳۲ این : ت ز ت - او ؛ این تیر : ج ح خ د - او نیز ؛
 سخن : ر - زبان ؛ این تیر سخن : ج - مجنون سخنان ؛ ب : او تیر سخن
 گشاد ، پ : او نیز سخن گشاد . ۳۲ د : آن زاغ پریده ؛ خ : مرغ
 پریده ؛ ج چ : پریده ؛ ح : پرید . ۳۳ ت : حذف شده . ۳۳ او پ :
 ج - مجنون ؛ پَر : ح - نرد . ۳۳ پ : بریده . ۳۴ فسانه : خ - حدیث .
 ۳۴ ز : و - حذف شده . ۳۵ د : چون شب ؛ پ : سر بر ؛ ح : دسر
 ۳۵ پره : ب ت ز - تیره ؛ شب پره ز خواب : ح - مهتاب زکوه . ۳۶ در :
 پ - بر ؛ پر : ج - سر . ۳۷ ت ج : شبی . ۳۷ پ : افتاد و دیده ؛
 ح : و دید زاغ مرده ؛ ج : پرده . ۳۸ میریخت : ج - میراند . ۳۸ خ : مانده چو شمع

زنگی بچه کدام سازی
 من شاه مگر تو چترشاهی
 ۲۵ روزی که روی بنزد یارم
 دریاب که گر تو در نیابی
 گفتمی که مترس دست گیرم
 بینائی دیده چون بریزد
 چون گرگ بره زمیش بر بود
 ۳۰ چون سیل خراب کرد بنیاد
 هندوی کدام ترک تازی
 گرچتر نه چرا سیاهی
 گوی تو زدست رفت کارم
 ناچیز شوم درین خوابی
 ترسم که درین هوس بمیرم *
 از دادن تو تیا چه خیزد
 فریاد شبان کجا کند سود
 دیوار چه کاه گل چه پولاد

۲۳ پ ز : و تازی .

۲۵ روی : ز ث ج خ - پری ، ح در : رسی .

۲۵ گوی تو : چ خ د - گوی تو ، ح : گوی که .

۲۶ ح : روم .

۲۷ ، ۲۷^ب : پ ۲۷^ب ، ۲۷^آ .

۲۷^آ چ : گوئی که .

* ر ازوده :

روزی آبی که مرده باشم مهر تو بخاک برده باشم

۲۸ خ : خون نریزد . ۲۸^ب د : از دیدن .

۲۹ د : ز پیش . ۲۹^ب ث خ : شبانه کی کند .

۳۰ د : کرده . ۳۰^ب ج ج ح : فولاد .

برشاخ نشسته دید ز اخی
 چون زلف بتان سیاه و دلیند
 ۱۵ صالح مرغی چو ناقه خاموش
 برشاخ نشسته چست وینا
 مجنون چو مسافری چنان دید
 گفت ای سیه سپید نامه
 شبرنگ چو رائی ای شب افروز
 ۲۰ بر آتش غم منم تو جوشی
 گر سوخته دل نه خام رائی
 ورسوخته وار گرم خیزی
 چشمی وچه چشم چون چراغی
 با دل چو جگر گرفته پیونید
 چون صالحیان شده سیه پوش
 همچون شبهی میان مینا
 با او دل خویش هم عنان دید
 از دست که سیاه جامه
 روزت زچه شد سیه بدین روز
 من سوک زده سیه تو پوشی
 چون سوختگان سیه چو رائی
 از سوختگان چرا گریزی *

پ ۱۳ : همچون شهنی میان باغی . ۱۴ د : حذف شده . آج :
 و- حذف شده . ۱۵، ۱۶ ح : حذف شده . ۱۶ ج : حذف شد . آ ۱۶ ز : و حذف شده ؛
 پ ش ج د : و زیبا . ۱۶ همچون شبهی پ- چون زرطلا ؛ ر : شبه در میان ؛
 ث : وینا . ۱۷ ز : مسافر . ۱۷ ز : با این ؛ پ : هم عیان . آ ۱۸ ج ح خ د :
 سفید . ۱۸ سیاه : ج- سفید . آ ۱۹ شب افروز : ث- سیه روز ،
 ح : دل افروز . ۱۹ ت : بچه ؛ زچه شد سیه : پ- بچه شده می ،
 ز : بچه شد ترا ؛ سیه : ج- همی ؛ د : برین . آ ۲۰ تو : ح- چه .
 آ ۲۱ خ : زخام . آ ۲۲ وار : ج- رای ؛ پ : وگرم * ر افزوده :
 شاید که خطیب خطبه خوانی پوشیده سیه لباس از آنی

چون سایه نداشت هیچ رختی
در سایه آن درخت عالی
حوضی شده چون فلک مدور
پیرامن آب سبزه رسته
۱۰ آن تشنه ز گرمی جگر تاب
آسود زمانی از دویدن
زان مفرش همچو سبز دیبا
بنشت بسایه درختی
گرد آمده آبی از حوالی
پاکیزه و خوش چو حوض کوثر
هم سبزه هم آب روی شسته*
زان آب چو سبزه گشت سیرا
وز گفتن و هیچ ناستنیدن
می دید دران درخت زیبا*

۶ چون : ب-چو ، چ : جز ؛ چو سایه : خ-مجنون چو
۶ بنشست : ح-آسود ؛ پ : بردختی . ۷ ج : آب آخ :
حوضی چو فلک دران مدور ؛ چون : ب ت ز- بر . ۹ آب : پ
ج-حوض ؛ چ : سبز . * ح ازوده :

بر سبزه فلک نظاره کردی زان حوض زمانی چاره کردی
۱۰ ، ۱۱ ح : حذف شده . ۱۰ ، ۱۱ ب ت ز ، ۱۰ ، ۱۱ آب ت ز :
تشنه گرمی . ۱۰ ب آب : خ-سبزه ؛ پ ث : گشته . ۱۱ ج : آسوده
آاد : درگفتن هیچ ؛ ز : هیچ ناستنودن ؛ ب : ناستنودن ، پ :
واستنیدن . ۱۲ مفرش : ب ت ز- معرج ، ج : مسند ، خ : پوشش ؛
ح : سبز همچون ؛ چ : سبزه . * * ح ازوده :

چون چشم فکند و سبزه را دید بر سبزه آن چمن بختنید
زان حوض و درخت شادمان شد یلکله ز خویش ناتوان شد

خطاب مجنون با زاغ *

شبگیر که چرخ لاجوردی آراست کبودی بزردی
 خندیدن آنچنان گل زرد آفاق برنگ سرخ گل کورد
 مجنون چو گل خزان رسیده میگشت میان آب دیده
 زان آب که بروی آتش افشاند کشتی چو صبا بخشگمی راند
 ۵ از گرمی آفتاب سوزان تفسید بوقت نیم روزان

* ب : ر فصل حذف شده . ، پ : رسیدن مجنون بر لب حوض ،
 ز : رسیدن مجنون بر درخت که زاغ بروی بود ، ث : رسیدن
 مجنون در سایه درخت و سخن گفتن با زاغ ، ج : حدیث مجنون
 با زاغ درخت ، چ : مقالت مجنون با زاغ ، ح : رسیدن مجنون
 بصرای حرم و سخن گفتن با زاغ ، خ : رسیدن مجنون بر درخت ،
 د : رسیدن مجنون بدان درخت که زاغ برو بود ، ر : سخن گفتن
 مجنون با زاغ .

آ خ : شبکه که چراغ . آ ج ح خ : کبودی . آ آنچنان : ب -
 سرخ این ، ت ز : سرخ آن ، ج : سرخ ازان ، ر : قرص آن ؛ پ : گلی . آ گل :
 پ - دکر . ۴ ح : حذف شده . ۴ ، ۵ خ : ۴ ، ۵ آخ : که حذف شده ؛
 بروی : ب ت ز - روی . ۵ تفسید : پ - سنده ، ج : تفسیده ، خ : تفتید .

سیارهٔ شب چو بر سرچاه
 از انجمن بصر فروشان
 ۵۰ آن میل کشیده میل بر میل
 چندانکه زبان بدر کند مار
 ناسوده چو مار بر دریده
 مغزش ز حرارت و ماغش
 گر خود بمثل چو شمع مردی
 یوسف روئی خرید چون ماه
 شد مصر فلک چو نیل چو شان
 می رفت چو نیل جامه در نیل
 یا مرغ زند در آب منقار
 نغزوده چو مرغ پر بریده
 سوزنده چو روغن چراغش
 پهلو بسوی زمین نبردی

۴۸ پ خ : راه ، ح : ماه . ۴۸ پ : طرید .
 ۴۹ از : ح - در ؛ بصر : ر - رصد . ۴۹ پ : شد ملک
 وجود جامه پوشان ؛ ز : صد مصر فلک ز نیل . ۵۰ ح : از نیل
 کشید میل در میل ؛ آن : ب پ ز - از ؛ بر : پ ت ج چ - در
 ۵۱ ح : مریخت ؛ ت : چوپیل ؛ ج ح د : و جامه .
 ۵۲ ح : چندانکه کند زبان بدر مار . ۵۳ ر : بآب .
 ۵۲ چ خ د : ناسود چو مار (خ د : مرغ) سر بریده ، ح :
 ناسود چون مرغ پر بریده ؛ ب ت ج : ناسود ؛ ناسوده چو
 مار : پ - ناسود چو عزم .
 ۵۳ ح : نغزود چو مار سر بریده ، خ د : نغزود چو عزم بر
 دریده ؛ ب ت ز ج چ : نغزود ، پ : سوز .
 ۵۳ پ ج : چو حرارت . ۵۳ پ : شوریده . ۵۴ پ : پهلوئی .

تو دور و من از تو نیز هم دور رنجور من و تو نیز رنجور
 پیری نه که در میان نه افتد تیری نه که بر نشانه افتد
 بادی که ندارد از تو بوئی نامش نبرم بهیچ روئی
 یادی که ز تو اثر ندارد برخاطر من گذرت ندارد
 ۴۵ زین جنس یکی نه بلکه صد پیش میگفت بحسب حالت خویش
 از پای گوزن بند بگشاد چشمش بوسید و کردش آزاد
 چون رفت گوزن دام دیده زان بقعه روان شد آرمیده

آ ۴ پ ت : تو دور و من از تو هم دور ، ج : دوری من و
 من از تو هم دور ؛

ز : و - حذف شده ؛ نیز هم : ح - همچنان .
 ۴۲ ح : حذف شده

آ ۲ نه که در : پ - که در این ۴۲ بر : ب ت چ د - در

آ ۳ که ندارد : د - نه که آرد . ۴۳ چ : یادش نکلم .

آ ۴ بادی : پ خ د - خاکی ، ر : یادی .

۴۴ من : پ - تو .

آ ۵ زین جنس : ر - زینگونه ؛ جنس : پ - بیش ؛ ح : یکی -

حذف شده . ۴۵ ب : ز حسب . ۴۶ پ : و - حذف شده

۴۷ روان شد آرمیده : پ - شده روان رمیده ، ت : شد آن روان

رمیده از : شدی روان رمیده ؛ آرمیده : پ - آن رسیده ، ت : آن رمیده ، خ : آرمیده

دندان تو از دهانه زر
 ۳۵ چرم تو که سازم ندره شد
 اشک تو اگر چه هست تریاک
 ای سینه گشای گردن افراز
 و انم که درین حصار سرست
 وقتی که چو آکنی دران بوم
 ۴ کای مانده بکام دشمنانم

هم در صدف لب تو بهتر
 هم برزه جامه تو به شد
 ناریخته به چو زهر بربخاک
 در سوخته سینه بپرداز
 زان ماه حصاریت خبر هست
 حال دل من کنیش معلوم
 چونانکه نخواهی آنچه نام

آ۳ دندان : پ- دیدار . آ۳ هم در صدف : ب پ ت ز - از در صدف
 آ۵ برزه : پ- برده ، چ : درزه . آ۶ تریاک : چ - پرتاک
 آ۶ ح : زهره در خاک ؛
 ت : در خاک .

آ۷ در : ح - دل .

آ۸ د : حذف شده .

آ۸ ز : دانی ؛ ح : دران ؛ حصار : خ - سرای .

آ۸ ماه : پ - مار ، خ : چار .

آ۹ وقتی : چ - روزی .

آ۹ حال : ت - سر ؛ پ : کنید

آ۴ مانده : ب ت ز - کرده . آ۴ پ د : حواکه (د : چندانکه)

نخواهیم چنانم ؛ ح : جویان که خواهی ؛ ر : بخواهی .

صیدی سره دید صید بگذاشت	۲۵ صیاد سلاح و ساز برداشت
آمد چو پدر بسوی فرزند	مجنون سوی آن شکار دلبند
هر جا که شکسته دید می بست	مالید بر او چو دوستان دست
زو کرد و ز دیده اشک بارید	سرتاپایش بکف بخارید
تو نیز چو من زد دوست مهجور	گفت ای ز رفیق خویشان دور
خوگاه نشین کوه خضرا	۳۰ ای پیش رو سپاه صحرا
چشم تو نظیر چشم یارم	بوی تو زد دوست یادگارم
وز دام گشاده باد پایت	در سایه جفت باد جایت
دور از سر تو کمند شاهان	خالی ز تو زخم کینه خواهان

۲۵ ر : سلیح . ۲۵ صیدی : پ-د-صید ، ح : سازی ؛
 ر : و صید . ۲۶ بسوی : خ-د-بزند . ۲۷ ب ت زخ
 د : چو دوستان بدو . ۲۷ دید : ح-خ-بود .
 ۲۸ ، ۲۸ : ز ۲۸ ، ۲۸ . ۲۸ پ : تا قدمش بمهر مالید ،
 ح خ د : تا کفلس بمهر خارید ؛ پایش : ج-کفلس . ۲۸ زوگورد ؛
 ز-غم خورد . ۲۹ ح : ای رفیق ؛ چ : خویش مهجور .
 ۲۹ چو من زد دوست : ح-زمن چو یار ؛ زد دوست : پ-زیار ؛
 زد دوست مهجور : چ-زیار خود دور . ۳۰ خضرا : پ-وصحرا ؛ ج-خضرا
 ۳۱ پ : حذف شده . ۳۱ ح : روی تو . ۳۲ دام : ت-بند . ۳۳ سر : حذف شده
 ۳۳ زخم : ب-ت-ز-خشم ؛ پ-کین ۳۳ ب ت ز : دور از تو کمند پادشاهان ؛ ج چ ح :
 از تو سر .

۱۵ آن جفت که امشبش نجوید
 کای آنکه ترا ز من جدا کرد
 صیاد تو روز خوش میناد
 گو ترسه از آه دردمندان
 رای تو چه کردی ار بتقدیر
 ۲. شکرانه این چه می پذیری
 صیاد بدین سخن گزاری
 گفتا نکم هلاک جانم
 وجه خورش من این شکارست
 همچون همه ساز و آلت خویش
 از گم شدنش ترا چه گوید
 ما خود مباد جز بدین درد
 یعنی که بروز من نشیناد
 بر کن ز چنین شکار دندان
 نخجیر گراوشدی تو نخجیر
 کو صید شد و تو صید گیری
 شد دور ز خون آن شکاری
 اما ندهم برایگانش
 گر باز خورش وقت کارست
 بر کند و سبک نهاد در پیش

۱۵ پ : آن چیست که الکنس حوید ؛ ج ح : بجوید .

۱۶ پ ت : ای .

۱۷ آ تو : ث - که . ۱۷ ب یعنی : ح - روزی .

۱۸ آ پ : کر برسی ار راه

۱۹ آ پ : ز تقدیر . ۱۹ ب ح : نخجیرکش اوبدی .

۲۰ پ : حذف شده . ۲۰ آ این : ج چ د - او .

۲۱ ب شد و تو : خ - شود تو . ۲۱ آ بدین : ب ت ز - بان ،

ج : بران ، ج ح - بدان . ۲۱ ب آن : پ - خود . ۲۱ ج وجه :

ب پ ج - گرچه . ۲۱ ج ب ز : و - حذف شده .

میرفت و بیدیده راه میرفت	ماشاء الله کان میگفت
ناگاه رسید در مقامی	انداخته دید باز دامی
در دام گوزنی افتاده	گردن ز رسن بتیخ داده
صیاد بدان گوزن گلرنگ	آورده چوشیر شرزه آهنگ
۱۰ تا بی گنپیش خون بریزد	خونی که چنین از وچه خیزد
مجنون چورسید پیش صیاد	بگشاد زبان چونیش فصّاد
کای چون سگ ظالمان زبون گیر	دام از سر عاجزان برون گیر
بگذار که این اسیر بندی	روزی دو کند نشاط مندی
زین جفت خوری کرانه گیرد	با جفت خود آشیانه گیرد

۶ ر : هفت شده آء ج : می دید و بیدیده .

بء ح : کانه ، خ : کار ، د : وکان . ۲ ب دید پ-یافت؛

د : باز دید . آء ح : افتاده . ۹ پ ر : بران .

۹ ت ح خ : آورد .

۱۰ پ : بی سببیش ، ح : بی گنپیش . ۱۰ ت ز : از چنین

۱۱ پ چونیش فصّاد : خ-خویش و دل داد ؛ نیش : ز-تیخ .

۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ : خ ۱۴ ، ۱۳ ، ۱۲ ، ۱۳ . عاجزان پ-صیدخود،

خ د : عاجزی . ۱۳ پ : نیارمندی . ۱۴ جفت خوری : پ-

حفه کوی ، ث : خفته خوری ، ج : حفته خوری ، ج : جفته خوی ،

ج : جعبه خوری ، خ : خفته خوی ، د : جفته خوری ، ر : جفته خون .

رهانیدن مجنون گوزن را از دام صیاد *

چون صبح بفال نیک روزی بر زد علم جهان فروزی
 ابروی حبش بچین در آمد کاینه چین زچین بر آمد
 آن آینه خیال در چنگ چون آینه بود لیک در زنگ
 برخاست چنانکه دود از آتش چون دود عبیر توی او خوش
 ۵ ره پیش گرفت بیت خوانان بر داشته رنگ مهر بانان

* ب : رهانیدن مجنون گوزن را از دست صیاد ، پ : رهانیدن
 مجنون گا و کوهی از بند ، ز : باز خریدن مجنون گوزن را از صیاد ،
 ث : گفتار اندر رهانیدن مجنون گوزن را از دام ، ج : رهانیدن
 مجنون گوزن از صیاد ، چ خ : خریدن مجنون گوزن از صیاد ،
 ح : رسیدن مجنون بزندان صیاد که گور داشت ،
 ر : آزاد کردن مجنون گوزن را .
 آ ا بفال : د-بشد به .
 ب ب چین .
 آس آن : خ-از . ب چون : ب ز- خوب .
 آح ح خ : برخواست . ب د : چون عود و عبیر .
 آه پ : بیت گویان . ه رنگ : پ ج-راه ، زح : زنگ ، چ ر : بانگ .

شب چون قصب سیاه پوشید
آن شیفته مه حصار می
شب چون سر زلف یار تار یک
شد نوحه کنان درون غاری
۴۵ پیچید چنانکه بر زمین مار
تاروز نخفت از آه کردن
خورشید قصب ز ماه پوشید
چون تار قصب شد از نزاری*
ره چون تن دوستدار باریک
چون مار گزیده سوسماری
یا بر سر آتش افکنی خار
وز نامه چو شب سیاه کردن*

آ ۴۱ پ : قصب- حذف شده ؛

ح : بهامه . ۴۲ ث : حذف شده .

ب ۴۳ تار : ح - یار ، خ : ماه .

* ر افزوده :

ز انسان که بهیچ جستجویی
فرقش نکند کسی ز موی .

۴۳ ب ت ز : حذف شده . آ ۴۴ سر : پ - شب ؛ ث : یار- حذف شده

ب ۴۴ خ : ره همچو میان یار ناریک ؛ تن دوستدار : پ - ره دوستان ،

ث : ره کوی دوست ، ح : وطن ستاره ؛ تن : چ - ره ؛ ر : دوستار .

ب ۴۴ ح : گزیده . آ ۴۵ ز : پیچیده . ب ۴۵ ز : سر- حذف شده .

آ ۴۶ ح : ز آه . ب ۴۶ ح : وز ناله جهان سیاه ؛ وز : د - در ؛

چ : نامه شب .

** چ ر (ر- بردار بیت شاره ۴۴) افزوده : از بحر دود دیده گوهر افشانند

نشست ز پار (ر- بنشست ز پای) و موج نشانند (ر- بنشانند) .

او ماند و یکی دو آهوی خورد
میداد زد دوستی نه ز افسوس
۳۵ کاین چشم اگر نه چشم یارست
بسیار بر آهوان دعا کرد
رفت از پس آهوان شتابان
بی کینه وری سلاح بسته
در مرحله های ریک جوشان
۴. از دل بهوا بخار داده

صیاد برفت و بارگی برد
بر چشم سیاه آهوان بوس
زان چشم سیاه یادگارست
وانگاه زد امشان رها کرد
فریاد کنان دران بیابان
چون گل بسلاح خویش خسته
گشته ز تبش چو دیک جوشان
خارا و قصب بخار داده

۳۳ ج : حذف شده .

۳۳ ث ح : مانده و یک .

۳۳ ب ت ز : بدوستی نه افسوس ؛

چ : بدوستی ؛ ح : نه افسوس .

۳۶ ج خ : انگاه .

۳۷ پس : پ ح خ د - پی . ۳۷ ث : سر پای

برهنه در بیابان . ۳۸ ح : سلیح . ۳۸ ث : ز سلاح ،

ح : بسلیح ؛ ب ت ز : خوش نشسته ؛ پ ج : رسته .

۳۹ ح : حذف شده .

۳۹ ز تبش : پ - بدیش ، ث : ز پیش . ۴ ب ت : حذف

شده . ۴ از : پ - ان ؛ داده : ز - دارد . ۴ ب : داده : ز - دارد .

وان پای لطیف خیز رانی
۲۵ وان پشت که بار کس نسنجد
صیاد بران نشید کوخواند
گفتا سخن تو کورمی گوش
نخچیر دو ماهه قیدم اینست
صیاد بدین نیازمندی
۳ گو بر سر صید سایه واری
مجنون بجواب آن تهمی ست
آهوتک خویشتن بدو داد
در خورد شکنجه نیست وانی
بر پشت زمین زنی برنجد
انگشت گرفته در دهان ماند
گرفتور نبودمی هم آغوش
یک خانه عیال و صیدم اینست
آزادی صید چون پسندی
جان باز خوشی که مایه داری
از مرکب خود سبک فرجست
تا گردن آهوان شد آزاد

آ ۲۴ ح : آن ؛ خیز رانی ؛ خ - سب .
آ ۲۵ ح : آن ؛ که بار ؛ خ - نلوکه . ۲۵ پشت ؛ پ ج خ -
روی ؛ زنی ؛ ث - نهی ؛ د ؛ نونجد .
آ ۲۶ چ ر ؛ بدان ؛ نشید ؛ ب پ ت ز ث - نسیب ؛
بران نشید کو ؛ ح - بدان صفت که او . ۲۶ گرفته ؛ ج - کزیده ؛
ج چ ر ؛ دهن ؛ گرفته در دهان ؛ پ - کزیده بر دهن
آ ۲۸ پ ز چ ؛ و - حذف شده . آ ۳۱ خ ؛ گر زائله بصید .
آ ۳۱ خود سبک ؛ ح خ د - خویشتن ؛ سبک ؛ ج - روان
آ ۳۲ آهوتک ؛ خ د - مرکوبه ؛ خویشتن ؛ پ ح ر - خویش را
آ ۳۲ ح ؛ آهویان .

چشمش نه بچشم یار ماند
 بگذار بحق چشم یارش
 گردن مزنش که بیوفانیست
 آن گردن طوق بند آزاد
 ۲۰. وان چشم سیاه سرمه سوده
 وان سینه که رشک سیمناست
 وان ساده سرین ناز پرورد
 وان نافه که مشک ناب دارد
 رویش نه بنوبهار ماند
 بنواز بیاد نوبهارش
 درگردن او رسن روانیست
 افسوس بود بتیغ یولاد
 درخاک خطا بود غنوده
 نه درخور آتش و کبابست
 دانی که بزخم نیست درخورد
 خون ریختنش چه آب دارد

آ ۱۶ نه : د - که
 ب ۱۶ ت ز ث ج چ ح خ : بویش ؛ رویش نه : د-بویش که .
 آ ۱۷ بگذار : پ - بنواز .
 ب ۱۷ بیاد : ب پ ت - بیاد ، چ : بیوی .
 ب ۱۸ روا : خ - وفا . ۱۹ خ : حذف شده .
 آ ۱۹ ح : این گردن او زطوق آزاد . ۱۹ ج چ ح : فولاد .
 ۲۰ ح : حذف شده . آ ۲۰ خ : آن ؛ پ : بوده .
 ب ۲۰ پ خ د : خطر . آ ۲۱ ح د : آن . ب ۲۱ نه : د-نی ؛
 ج ح : و - حذف شده . ب ۲۲ نیست : پ - سش .
 ب ۲۳ خون ریختنش : پ - جاه ریختش ؛ چه آب : ح -
 عذاب ؛ آب : ب خ د - تاب .

در دام فتاده آهوئی چند
 صیاد بدان طمع که خیزد
 مجنون بشفاعت اسب راند
 ۱۰ گفتا که برسم و امیاری
 دام از سر آهوان جدا کن
 بیجان چه کنی رمیده را
 چشمی و سرینی این چنین خو
 دل چون دهدت که برستیری
 ۱۵ آن کس که نه آدمیست گرگست
 محکم شده دست و پای در بند
 خون از تن آهوان بریزد
 صیاد سوار دید در ماند
 مهمان توام بدانچه داری
 این یک دورمیده رارها کن
 جانست هر آفریده را
 بر هر دو نوشته غیر مغضوب
 خون دوسه بی گنه بریزی
 آهوکشی آهوئی بزرگست

آ ۷ ج : آهوئی . آ ۸ ب ت ز : باین ، ت چ ح ر : بدین ،
 خ : بران .
 آ ۸ ح : آهویان . آ ۹ ج خ ر : ودر ماند .
 آ ۱۰ د : دام داری .
 آ ۱۱ پ ح : بهرچه ، ت ز : بدنچه ، ت : بدین چه ،
 ج : بانچه . آ ۱۱ ح : آهویان ؛ جدا : پ-رها .
 آ ۱۱ پ : وین . آ ۱۳ ب : آن چنان . آ ۱۳ ز ث ر :
 نبشته ؛ پ : غیر معضود . آ ۱۴ خ : پر .
 آ ۱۵ ب ت ز ث چ خ : زانکس ، پ : زان س ، د : ذانکس .
 آ ۱۵ پ : آهوکستن آهوئی ؛ آهوئی : د - آهوئی .

رهانیدن مجنون آهورا از دام صیاد*

سازنده ارغنون این ساز	از پروه چنین برآرد آواز
کان مرغ بکام نارسیده	از نوفلیان چو شد پریده
طیاره تند را شتابان	میراند چو باد در بیابان
میخواند سرود بیوفائی	بر نوفل و آن خلاف رائی
۵ با هر دمی از آن ولایت	میکرد ز بخت بد شکایت
میرفت سرشک ریز ورنجور	انداخته دید دامی از دور

* ب : نوید شدن مجنون از نوفل و بخش رفتن ، پ ث د : باز خریدن مجنون آهورا از صیاد ، ت : رهانیدن مجنون آهورا از دام صیاد ، ز : گفتار اندر باز خریدن مجنون آهورا از صیاد ، ج : رهانیدن مجنون آهورا از صیاد ، چ خ : خریدن مجنون آهورا از صیاد ،

ح : دیدن مجنون صیاد و آهورا در راه ،

ر : رهانیدن مجنون آهورا .

آ د : این - با خط دیگری روی سطر نوشته شده .

پ ج : پریده ، ح : رمیده . آ ت د را : پ - راه شد ، ث :

تذرورا . پ ح : چون . آ ه د : زمی . ه بد : ج ح خود

چندانکه نموده شد مراعات	کاین را به ازین بود مکافات
ترتیب کنم ازین دیارت	جفتی هنری و سازگارت
با حرمت و حسن و با خویینه	سیماب سرین و سیم سینه
تا کارت ازو بساز گردد	دولت بدر تو باز گردد
۱۰۰ زمین گونه بسی امید داوند	بند از دل او نمی گشادند
گم کرد پی از میان ایشان	میرفت چو ابر دل پریشان *
نوفل چو بملک خویش پیوست	با هم نفسان خویش بنشست
مجنون ستم رسیده را خواند	تادل دهدش کز و دلش ماند
جستند بسی در آن مقامش	افتاده بد از جریده نامش
۱۰۵ گم گشتن او که ناروا بود	آگاه شدند کز کجا بود

۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰ ر : حذف شده.

۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹ : ح در حاشیه نوشته شده.

۹۶ بود : ث - کنم . ۹۷ هنری و : پ - هنون ، ج ج ح
خ د : و - حذف شده .

۹۸ د : خزانه . ۹۸ ث : و حذف شده . آ ۱۰۰ ح : بسش . آ ۱۰۱ پ ز : فی
* ر افزوده : میریخت ز دیده آب بر خاک بر زهر کشنده ریخت تریاک .
۱۰۳ پ : ازو ؛ دلش ماند : ب ت ز - سخن راند . ۱۰۴ بد :
ج خ د : شد ؛ بد از : پ - شد آن .
۱۰۵ ناروا : ج ناروا ، ح : ناسزا . ۱۰۵ کز : د - کو .

آمد بر نوفل آب در چشم
 کای پای بدوستی فشرده
 در صبحدمی بدین سیدی
 ۹۰ از دست تو صید من چراقت
 تشنه ام بلب فرات بروی
 شکر ز قمطره برگشادی
 بر خوان طبر ز دم نشاندی
 چون آخر رشته این گوه بود
 ۹۵ این گفت و عنان از و بگرداند
 جوشنده چو کوه آتش از خشم
 پذیرفته خود بسر نبوده
 داویم ز روز ناامیدی
 آن دست گرفتنت کجا رفت
 ناخورده بدوزخم سپردی
 شربت کردی ولی ندادی
 بازم چو مگس ز پیش راندی
 این رشته نوشته پنبه به بود
 یک اسبه شد و دو اسبه بیراند

۱۷۲ ث : کوشیده ، ج چ خ : جوشیده ، ح د : جوشید .
 ۱۸۸ ز : و خود ؛ ح : و بسر . ۱۹۰ ر : بدان ؛ ج ح : سفیدی .
 ۱۹۱ د : داویم ؛ ز روز : ز - زروی ، ث : نشان ، ج : نوید ،
 ر : بروز . ۹۰ چرا : ح - کجا . ۹۰ ت زح ر : و آن ؛
 آن دست ؛ پ - این صید ؛ کجا : ح - چرا . ۹۱ ب پ ت ز
 ث : تشنه بلب . ۹۲ ج ح : حذف شده . ۹۲ ، ۹۳ : خ د ۹۳ ، ۹۲ .
 ۹۲ ز قمطره : د - ز قطنی چو ، ر : ز قمطر ۹۳ شربت : ج - شکر .
 ۹۳ بازم : پ ناگه ؛ بازم چو مگس : ب ت ز - همچون مگس
 ۹۴ ح : این رشته این . ۹۴ ح : آن رشته من نه رشته به بود ؛ ت آن ؛
 پنبه : ث - باز . ۹۵ ج : وزو عنان . ۹۵ ز : شده دو ؛ پ : اسبه راند .

ما از پی او نشانه تیر
 این نیست نشان هوشمندان
 ۸۰ این وصلت اگر فراهم افتد
 نیکو بود ز روی حالت
 آن به که چون نام و ننگ داریم
 خواهشگر ازین حدیث بگذشت
 مجنون شکسته دل در آن کار
 ۸۵ کامروز که روز دست بردست
 در بخت چو من سلیم رانی
 او در رخ ما کشیده تکبیر
 او خواه بگریه خواه خندان
 هم قرعه کار بر غم افتد
 او با خلل و تو با خجالت
 زین کار نمونه چنگ داریم
 بالشکر خویش باز پس گشت *
 دلخسته شد از گزند آن خار
 آن بخت که خفته بود مردوست
 بایستی اگر بدی و فائی ** *

۷۸ خ د : واو ؛ در : پ-بر ؛ کشیده : بت زح-کشاده ، د دیده ؛
 تکبیر : پ خ - شمشیر ۷۹ این : ح-او . ۸۰ خ : گر این وصلت
 ۸۱ پ : بس مایه کوش برهم افتد ؛ قرعه : ح - آخر ؛ کار : در-
 فال (د در حاشیه : کار) ۸۲ خلل : پ-حلک . ۸۳ ازین : ح-این .
 * در نومه - دیباز بیت ۸۳ سرفصل در کله کردن مجنون بانوفل و عذرخواستن نوفل
 مجنونوا « افزوده . ۸۴ شکسته : ث-رمیده . ۸۵ ح : از فراق دلدار ؛ ش ج
 چ خ د : آن کار . ۸۵ ، ۸۶ ر : حذف شده . ۸۵ ز : و آن ، د : این
 ۸۶ در : ج-وز . ۸۶ خ : شایستی ؛ پ بهوائی . ** * در نومه - ج دیباز بیت
 ۸۶ سرفصل « مناظره مجنون بانوفل » و در نومه - ح سرفصل « عتاب کردن
 مجنون بانوفل و رفتن از پیش او » افزوده .

۷۰ هرزن که بدست زورخواهند
من کامدم از پی دعاها
آنان که ندیم خاص بودند
کان شیفته خاطر هوسناک
هرزن که بچنگ او درافتد
۷۵ شوریده دلی چنین هوئی
بر هرچه دهیش اگر نجاست
مادی ز برای او بناورد

نان خشک و عصیده شورخواهند
مستغیم از چنین جفاها
با پیر دران خلاص بودند
دارد منشی عظیم ناپاک
بدخوشوداونه درخور افتد
تن در ندهد بکدخدائی
ثابت نبود که بی ثباتست
او روی بفتح دشمن آورد

۷۰ ج : حذف شده . ۷۰ ح : عصیره ؛ پ : خواهند - حذف شده .
۷۱ ب ت ز : آمدم ؛ پی : پ - بس . ۷۲ خ د : و آنان .
۷۳ با پیر دران : ح - شانیز درین ؛ چ خ د : درین . ۷۳ ح : گفتند
که آن سک هوسناک ۷۳ پ : نفسی ؛ زت : غمناک . ۷۴ ت ر : حذف شده .
۷۴ ح : که مثل او در افتاد ؛ بچنگ : بدخیل . ۷۴ ب ت ز : چون خور
باشد که از خرافات ، پ : بدخو بود ارنگو خون افتد ، چ : برخو باشد نه کنز خرافات ، ح : بز
خو باشد که از خرافات ، خ د : بدخوشود و زخود در (د : بر) افتد . ۷۵ ج : دل چنان ؛
چنین : ب ت ز - بدان ، ت : چنان ۷۵ ت چ : خود را ندهد ؛ د ز ت - را . ۷۶ پ :
بر هرچه نهی اگر چنانست ؛ ب ت ز : دهی ؛ ح : دهی از نجاست ۷۶ ب : تن در ندهد ؛
ت چ : نشود ؛ پ : نشود که بی شانست . ۷۷ ز د : بادی (د : یاوی) ز برای او نیارد ،
ت : ماروی برای او نیارد ؛ پ : روی بروی ، ج : روی ز بهر ، ح : و بدوای ۷۷ بفتح :
پ - هیچ

برّم سرّان عروس چون ماه
 تا باز رهم ز نام و ننگش
 فرزند مرا درین تحکم
 آنرا که گزد سگ خطرناک
 ۶۵ وانرا که دهان آدمی خست
 چون او ورقی چنین فروخواند
 زان چیره زبان رحمت انگیز
 ما گرچه سرآمد سپاهیم
 چون می ندهی دل تو داند
 در پیش سگ افکنم دین راه
 و آزاد شوم ز صلح و جنگش
 سگ به که خورد که دیو مردم
 چون مرهم هست نیستش باک
 نتوان بهزار مرهمش بست
 نوقل بجواب او فرو ماند
 بخشایش کرد و گفت برخیز
 دختر بدل خوش از تو خواهیم
 از تو بستم که می ستاند

آء ج : پرّم . آء ز : دران ، چ : بدین .
 آء پ : زنگ و نامش . آء ز ج چ خ در : آزاد ؛ و آزاد شوم ؛
 پ - تا باز رهم .
 آء خ د : ازین . آء ب چ : نه دیو ، ث : زد یو .
 آء پ : سکی . آء ح : بست .
 آء پ : وانرا که ؛ ح : زبان .
 آء ورقی چنین ؛ ت ز - ورق دگر ؛ د : ورق ؛ ب : چنان
 آء ب : آن ، پ ث : وان ؛ ح خ : وان خیره زبان ، د : وان
 خیر زبان . آء بخشایش کرد ؛ ح - بخشود برو ؛ ز : و - حذف شده .
 آء ر من ؛ ر : سپاهیم . آء خ : بدلی ؛ ر : خواهم . آء ج : حذف شده .

با نام شکستگان نشستن	نام من و نام خود شکستن
در اهل هنر شکسته کامی	زان به که بود شکسته نامی
در خاک عرب نماند بادی	کز دختر من نکرد یادی
۵۵ نایافته در زبانش افکند	در سرزنش جهانش افکند
گرد و رکف او نهی ز ماسم	بانگ بود همیشه نامم
آنکس که دم نهنگ دارد	به زانکه بماند و تنگ دارد
بد نامی نام من میندوز	این روز بین بتوس از آن روز
کو هیچ رسی مرا بفریاد	آزاد کنی که بادی آزاد
۶. گونه بخدا که باز گروم	وز ناز تو بی نیاز گروم

۵۲ پ ث : حذف شده . ۵۳ ح : نام خود و نام من . ۵۳ پ :

آن ؛ خ در : به زان . ۵۴ من : ز-ما ؛ پ : بادی .

۵۵ پ : بر . ۵۶ پ : دهی . ۵۷ بانگ : ث-تا

نیک ، ج : بانیک ، خ : بانیک . ۵۷ پ : نه رانکه نام تنگ ،

ج : آن به که ز نام تنگ ، چ : آن به که بمانده تنگ ؛

بماند ؛ ث ح - نه نام ؛ ب ت ز : بمانده تنگ . ۵۸ ر :

حذف شده ۵۸ نام من : د - من تو خود ؛ ح : ماندوز

۵۸ د : وتوس . ۵۹ پ ج : کنم ؛ ح : بادی آباد .

۶۰ کو : ج ر - ور ؛ نه : ح د - نی . ۶۰ وز : ت ث چ خ د

- از ؛ ناز : ب-نام ؛ وز ناز : ز-از نام ، ح : از زیاد .

راضی شوم و سپاس دارم
 و آتش تیز بر فروزی
 ۴۵ و رزانکه در افکنی بچاهش
 از بندگی تو سر نتابم
 گرتازه گل ربیع باشم
 اما ندم بدیو فرزند
 سرسامی و نورچون بوخوش
 ۵۰ این شیفته رای ناجوانمرد
 خو کرده بکوه ودشت گشتن
 وز حکم تو سر برون نیارم
 اورا بمثل چو عود سوزی
 یا تیغ کشی کنی تباهش
 روی از سخن تو بر نتابم
 فرمان ترا مطیع باشم
 دیوانه ببند به که در بند
 خاشاک و نعوذ بالله آتش
 بی عاقبتست و رایگان گرد
 جولان زدن و جهان نوشتن

۴۴ ث ج ر : و اورا ؛ بمثل چو عود : پ-میان عود ، ح خ د :
 بمثال عود . ۴۵ ز : زینکه ؛ ج : سرافکنی .
 ۴۵ ث : تیغ کشان . ۴۶ ح : حذف شده . ۴۶ چ : رو
 ۴۷ ر : حذف شده . ۴۸ اما : ث - آنرا . ۴۸ که : ب ت ز
 چ - نه ؛ دربند ؛ خ - خرسند . ۴۹ پ : حذف شده ۴۹ خ د :
 سرسامی مرد خوی (د : و خوی) ناخوش ؛ و نور : ب ت ز - و ماه ،
 ح : دیو . ۴۹ د : و بالله . ۵۰ ج : آن ، خ : کین ؛ ناجوانمرد ؛ چ -
 رایگان گرد . ۵۰ چ : بی عاقبتست و ناجوانمرد ؛ ز ش خ : بی عاقبتست ؛
 ج : و - حذف شده . ۵۰ آ ه د : خوی ؛ بکوه ودشت : ح - بگرد کوه .
 ۵۰ پ ث : نام من و نام خود شکستن ؛ ر : نبشتن .

پیغام بتیغ و نیزه تاچند
 یابنده فتح کان جزع دید
 ۳۵ گفتا که عروس بایدم زود
 آمد پدر عروس غمناک
 کای در عرب از بزرگواری
 مجروحم و پیرو دل شکسته
 در سرزنش عرب فتاده
 ۳۶ این خون که ز شرح پیشینم
 خواهم که درین گناه کاری
 گردخت مرا بیاوری پیش

با بی سپران ستیزه تاچند
 بخشود و گناه رفته بخشید
 تا کردم از این قبیله خستود
 چون خاک نهاد روی برخاک
 در خورد سری و تا جداری *
 دور از تو بروز بدنشسته
 خود را عجمی لقب نهاده
 در گردن بخت خویش بینم
 سیماب شوم ز شرمساری
 بخشی بکمی نه بنده خویش

آ ۳۳ بتیغ : ج خ ر- بتیر ، ح : تو تیغ ؛ پ : و- حذف شده ؛
 تاچند : ب ت ز چ- تاکی . ۳۳ تاچند : ب ت ز چ- تاکی
 ۳۴ پ : بخشود گناه و بنده محسود ؛ و گناه رفته : ز- گناه
 رفتن ، ح : گناه و بنده ؛ رفته : خ د- کرده .
 ۳۵ ت : ازان . ۳۶ خاک : ج- باد ؛ پ ت ر : نهاده ؛ ز :
 نهاده روی در خاک ؛ چ : در خاک . ۳۷ سری : خ- شهری . * ج افزوده :
 رای تو فزون ز رای خورشید تخت تو فزون ز تخت جمشید
 آ ۳۸ پ : ویر دل شکسته . آ ۴ ح : چونکه . ۳۹ پ : بر
 آ ۴ د : دختر من ؛ خ : دختر من بیاوری .

ای پیش تو دشمن تو مرده
 از کشتن ما ترا چه خیزد
 با ما دوسه خسته نیزه و تیر
 یک ره بنه این قیامت از دست
 ۳۰ تا دشمن تو سلاح پوشد
 چون خصم ز تو سلاح ریزد
 ما کز تو چنین سپر فلندیم
 ما را همه کشته گیر و برده
 مردانه ز مرده خون نریزد
 بردست مگیر و دست ما گیر
 کاخو بجز این قیامت هست
 شمشیر تو به که باز کوشد
 با خصم فاده کی ستیزد
 گر عفو کنی نیاز مندیم

۲۶ ای : ب ت ز - از ، چ : در . ۲۶ د : هم ؛ پ چ ح : مرده
 ۲۷ ر : حذف شده . ۲۷ پ : مردار ز مرده چون کویزد ؛
 د : ز مرده چون کویزد ؛ ح خ : ز مرده ؛ ت : چون . ۲۸ پ : بر ما .
 ۲۸ چ : در دست ؛ پ : و حذف شده . ۲۹ ره : ت - رو .
 ۲۹ پ : آخر سارین . ۳۰ ، ۳۱ چ : ۳۱ ، ۳۰ . ۳۰ پ ح : صلاح ،
 ر : سلیح . ۳۰ خ : شمشیر بنه که تا نکوشد ؛ ت : همشیر ؛ باز
 کوشد ؛ چ ح - فاده نکوشد ، د : تا نکوشد .
 ۳۱ ب ت ر ز : حذف شده .
 ۳۱ پ : چون دشمن تو صلاح .
 ۳۱ پ : ستاده کی ؛ ت ح : فاده کس ستیزد .
 ۳۲ کز تو چنین ؛ ر - کز پی تو ؛ سپر : ز سری ؛
 ح : ما - خوانا نیست .

بر هر ورقی که تیغ راندى	در دفتر او ورق نمائدى
مجنون بهمان هوس شمرده	ناورد گنان بجان سپردن
کردند نبردى آن چنان سخت	کز آره تیغ تخته شد تخت
یاران چو کنند هم عنانی	از سنگ بر آورند خانى
۲۰ پرکندگی از نفاق خیزد	پیروزی از اتفاق خیزد
بر نوفلیان خجسته شد روز	گشتند بفال سعد فیروز
بر خصم زدند و بر شکستند	گشتند و بر یختند و خستند
جز خسته نبود هر که جان بود	وان نیز که خسته بود میمرد
پیران قبیله خاک بر سر	رفتند ب خاک بوس آن در
۲۵ کردند بسی خروش و فریاد	کای داور داد ده بده داد

۱۶۱ ورقی که تیغ : ب ت ز - درقه که تیر ، ج : درقی که نیزه ؛
تیغ : ث چ - نیزه . ۱۶۲ ح : بر ؛ ز ث : بهاندی ، ح : دراندی
۱۷ ر : حذف شده . ۱۷۱ هوس : ج خ - ورق . ۱۷۲ گنان : خ
- کزان . ۱۸۱ ز : نبرد . ۱۸۲ پ ج ح خ د : کز خامی طبع پخته شد
بخت ؛ آره : ج - پرده . ۱۹۲ ث : مانی ، چ : جانی ، د : کانی . ۲۰ پ :
رواندگی ، ح : برکندی . ۲۱ پ : خسته . ۲۲ ث : بفال نیک پیروز ؛
چ : پیروز . ۲۲ پ : و کویختند و جستند .
۲۳ پ ح : حذف شده . ۲۴ آن در : ج - آذر .
۲۵ ب ز چ : کای داور داد داد ده داد ؛ داد ده : ح - داوران .

از نعره کوس و ناله نای
 رای نه که جنگ را بسیچد
 زان گونه که بود پای بفشرد
 ۱۰ قلب دوسپه بهم بر افتاد
 از خون روان که رنگ می شست
 دل مانده شد از جگر دریدن
 شمشیر کشیده نوفل گورد
 می ساخت چو از دها نبردی
 ۱۵ بر هر که زدی کدینه گوز
 دل در تن مرده میشد از جای
 روی نه که روی ازان بسیچد
 سیل آمد و رخت و بخت را برد
 هر تیغ که رفت بر سرافتاد
 از ریگ روان عمیق می رست
 شمشیر خجل ز سر بریدن
 میکرد بحمله کوه را خورد
 زخمی و دمی دمی و مردی
 بشکستی اگر چه بودی البرز

۷ در تن مرده : پ - در بر مرد ؛ چ ح خ د : مرد
 آ د : راهی ؛ پ : رای ان نه ؛ ج : که نه ؛ ح : که کنج را بسنجند ؛
 ب ت : بسیچند ، خ : بسنجد . ۸ روی : پ - رای ، چ : رو ؛
 ازان : ج را ، خ : ازو ؛ ب ت ح : بسیچند .
 آ ه بود : پ - دیو . ۹ ب : و بخت و رخت را ، ز : و تخت و رخت را ،
 ح ر : و رخت بخت را ؛ پ : و رخت بخت او برد ، ت : و تخت و رخت
 او برد . ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲ ح : حذف شده . ۱۱ پ ت ز ج : در افتاد . ۱۳ رفت :
 د - بود . ۱۲ ، ۱۳ پ : حذف شده .
 آ ۱۳ چ ح خ در : کشید . ۱۳ ح : خورد . ۱۴ پ : و دمی دمی . ۱۵ آ
 ز : کزینه ، چ ح : کمینه . ۱۵ خ : بود .

مصاف کردن نوفل بار دوم *

سرباز کند ز گنج سینه	گنجینه گشای این خزینه
بیند او شکفت در ماند	کان روز که نوفل آن سپهرا
شد قله بوقبیس ریزان	از زلزله مصاف خیزان
در حرب شدند وصف کشیدند	خصمان چو خروش اوشنیدند
بر شد بسر نظاره گاهی	۵ سالار قبيله با سپاهی
آفاق گرفته موج لشکر	صحرا همه نیزه دید و خنجر

* : جنگ دوم نوفل با قبيله لیلی ، ت : آمدن نوفل بار دوم
 به مصاف قبيله لیلی ، ز : مصاف کردن نوفل با قبيله لیلی بار دوم و نصرت
 یافتن ، ث : سرفصل حذف شده .
 ج : مصاف دوم نوفل و نطفه یافتن ، چ : مصاف نوفل با قبيله
 لیلی بار دوم ، ح : مصاف کردن نوفل بار دوم با قبيله لیلی ،
 د : سرفصل حذف شده . آ ا ز : آن . پ : حذف شده . آ آن :
 د- این . آ ح : بیننده باوشگفت و در ماند . ج : بیننده در ، چ ر :
 بیننده بدو ؛ او ؛ خ- آن . ۴ ، ۳ : ح خ د ۴ ، ۳ . آ ۳ از زلزله ؛ ح- در
 سلسله ، خ : از سلسله . ۳ بوقبیس : ح نوفلیش . ۵ بر شد بسر : پ-
 شد بر سر یک . آ ۶ نیزه : پ- تیره ، ز تیر . ۶ ج ر : و آفاق .

بنواخت بر فقهای چربش	نوفل سپرافکنان ز حربش
کردم بفریب صلح خواهی	کز بی مددی و بی سپاهی
وز تیغ برنده خود بریدم	۲۰ اکنون که بجای خود رسیدم
پولاد بسنگ در نشانم	لشکر ز قبیلها بخوانم
این تاوه ز بام ناورم زیر	نشینم تا بزخم شمشیر
در جمع سپاه کس فوستاد	و آنکه ز مدینه تا بغداد
لشکر طلپید روزگاری	در جستن کین ز هر دیاری
پس پرده کشید کوه تا کوه	آورد بهم سپاهی انبوه
دشمن شده کور بلکه احوال	آمد بمصاف گاه اول

۱۸ ب : ز جنگش ، ح : بحریش . ۱۸ پ : خوبش . ۱۹ بی مددی :
 ب ت ز - بی سلحی ، ح : بی مددی . ۲۰ آ چ : و اکنون ؛ ب ت ز :
 ز جای . ۲۱ پ خ د : در تیغ بریده (ح خ د : برنده) خون (ح :
 خوب) ندیدم (د : بدیدم ، ح : دیدم) ؛ وز : ج - بر ، ر : نز ؛
 خود : ج چ - جو ، ر : خو . ۲۱ ج : فولاد . ۲۲ پ خ : بنشینم .
 ۲۲ ح : آن تاوه ؛ ت : تا به ، ج : ناقه ، خ د : ناوه ، ر : یاوه ؛
 تاوه ز بام : پ - مار زامی . ۲۳ کین : پ - دن ، ج : کس . ۲۵ پ
 چ ح : سپاه ، ز : سواری . ۲۵ ج : بستند صفی ز کوه تا کوه ؛
 پرده : پ - خمه ، د : برد ، ر : پره ؛ پرده کشید : ح - راه
 کشیده . ۲۶ ر : برزف شده ۲۶ پ ج د : و آمد .

آن دوست که بدسلام دشمن
وان در که بد از وفا پرستی
۱۰ از یاری تو بریدم از یار
بس رسته که بگسلد زیاری
بس تیر شبان که در تک افتاد
گرچه کرمت بلند نامست
آنکه که چنین نه خسته بودم
۱۵ زین کشته چون امید بودی
بنیاد نهاده چو مردان
تاریک دلم تو روشنائی
کودیش کنون تمام دشمن
بر من بهزار قفل بستی
بردی ره کار من زهی کار
بس قایم کافتد از سواری
برگروک فکند و برسگ افتاد
در عهده عهد ناماست
به زین بتو پشت بسته بودم
کانجا که نکاشتی درودی
هم تو بگرم تمام گردان
و آزرده تتم تو مومیائی

۹۱ ج ح : آن ؛ پ : وین در که بر آن وفا ؛ بد از : ب ت ز -
بدان . ۹۲ قفل بستی : ب ت ز - در بستی . آ ۱۰ از یار : ر ای یار
۱۰ ره : پ - سرو ، ر : زه ؛ زهی کار : خ د - بیکبار .
۱۱ پ : کامد . آ ۱۲ ب ت ز : نشان ؛ تک : ح - شب ، خ : یک
۱۲ فکند : ج - کشاد ؛ فکند و بر : پ - قلندری . آ ۱۳ ح :
بلند نامیست . آ ۱۴ ناماست : ب ز - من تمامست ، ح : نامآ
۱۴ - ۱۷ ر : حذف شده . آ ۱۵ ج : که حذف شده ؛ خ : به خسته
آ ۱۶ ج : زین به بتو پای . آ ۱۷ ح خ د : چه . آ ۱۸ ب ت ز :
بکاشتی ، ح : نکاشته . آ ۱۹ پ : آزرده ، ج : و آزرده . آ ۲۰ خ : مومیائی .

عتاب کردن مجنون با نوفل *

مجنون چوشنید بوی آزم	کرد از سرکین کمیت را گرم
با نوفل تیغ زن بر آشفست	کای از تو رسیده جفت با جفت
احسنت زهی امیدواری	به زین نبود تمام کاری
این بود بلندی کلاهت	شمشیر کشیدن سپاهت
این بود حساب زورمندیت	وین بود فسون دیوبندیت
جولان زدن سمندت این بود	انداختن کمندت این بود
رایت که خلاف رای من کرد	نیکو هنری بجای من کرد

* ب : بخشم رفتن مجنون از پیش نوفل ،
 پ : بر آشفستن مجنون با نوفل ، ز : عتاب کردن مجنون
 با نوفل در وقت بازگشتن از مصاف ، ح : سرزنش کردن
 مجنون نوفل را ،

خ : سرفصل حذف شده ، د : عتاب کردن مجنون با نوفل در باز
 گشتن از مصاف . ۱۳ پ : سر-حذف شده . ۴ با:پ-را
 ۳پ : احسنت وزهی ؛ ب ت خ : وزهی . ۳ ج : نبود طریق
 یاری . ۴ ت ز ح : و سپاهت . ۵ ز ج چ : این . آء پ :
 سبندت . ۶ ج چ خ د : و انداختن . آء پ : کرد-حذف شده .

انگيخت میانجی زخویشان
 کاینجا نه حدیث تیغ بازیست
 از بهر پری زده جوانی
 ۸۰ وز خاصه خویشان درین کار
 گو کردن این عمل صوابست
 و زانکه شکر نمی فروید
 چون راست نمی کنید کاری
 چون کرد میانجی سرآغاز
 ۸۵ چون خواهش یکدگر شنیدند
 صلح آمد و دور باش در جنگ

تاصلح دهد میان ایشان
 دلاگویی بدل نوازیست
 خواهم ز شما پری نشانی
 گنجینه فدا کنم بخروار
 شیرین تر ازین سخن جزواست
 در دادن سرکه هم مکوشید
 شمشیر زدن چراست باری
 گشت آن دوسپه ز یکدگر باز
 از کینه کشتی عنان کشیدند
 از هر دو گروه دور شد جنگ

۷۸ ح : کاینجا نه حدیث تیغ بازیست ؛ پ : کاینجا چه .
 ۷۸ ج : بدلتوازی . ۷۹ ث : ابیت ۷۹ تا ابیت ۱۳ فصل سی و یکم حذف شده .
 ۷۹ د : بوی . آ ۸۱ گر : ح - کز . آ ۸۲ سخن : ب ت - مرا ؛
 سخن جوابست : ز - مراجعه بایست .
 ۸۲ آ زانکه : ب ت ز - تنک ، پ : رینکه ؛ د : نمیفروشند .
 ۸۲ ح : چکوشید ، د : نکوشند . آ ۸۳ د : نمیکنند .
 ۸۴ میانجی سرآغاز : پ ج ح خ د - سخن میانجی آغاز ؛ ر : میانجی این
 سرآغاز . آ ۸۴ ح ر : ز یکدیگر ، خ : زهمدگر . آ ۸۵ ح : یکدیگر .
 ۸۶ پ : حذف شده . آ ۸۶ ر : و حذف شده . آ ۸۶ ر : تا از دو .

چون طرهٔ این کبود چنبر
 ۷۰. زین گرجی طرهٔ برکشیده
 آن هردوسپه زهم بریدند
 چون مار سیاه مهره برچید
 در دست مبارزان بی باک
 در گرد قبيله گاه لیلی
 ۷۵ از پیش و پس قبيله یاران
 نوفل که سپاهی آنچنان دید
 برجبهت روز ریخت عنبر
 شد روز چوطرهٔ سر بریده
 بر معرکه خوابگه گزیدند
 ضحاک سپیده دم بخندید
 شد نیزه بسان مار ضحاک
 چون کوه رسیده بود خیلی
 کردند بسیج تیر باران
 جز صلح در می زدن زیان دید

۶۹ ح : برجبهٔ . ۷۰ ب : حذف شده . آ ۷۰ گرجی طرهٔ : ت ز -
 کوجه زطره ؛ گرجی : پ - کوجه ، ج : کوه ، ح خ د : زنگی .
 ۷۰ پ : آ ۷۰ نوشته شده ؛ روز : ج - باز ، خ : روس ؛
 روز چوطرهٔ : ح - جلوهٔ روز .
 ۷۱ ، ۷۲ : پ ۷۱ ، ۷۲ .
 آ ۷۱ ت ز : دریدند . آ ۷۱ ج : در .
 ۷۲ د : حذف شده . آ ۷۲ پ : ماه . آ ۷۳ ب پ ح د :
 ناپاک ، چ خ ر : چالاک . آ ۷۳ پ : تیره نشان . آ ۷۴ ب ت
 ز ج : سیلی . ۷۵ ح : حذف شده . آ ۷۵ خ : بسی زتیر ؛
 ت : تیر - حذف شده . آ ۷۶ خ : نوفل چوسپاه ؛ که : ج ح د - چو ؛ ز :
 سپاه ؛ پ : چنان دید . آ ۷۶ پ : چون صلح دری دکوزیان دید .

۶۰ میل دل مهریایم آنجاست
 شرطست به بنیش یارمردن
 چون جان خود این چنین ^{سیارم}
 پرسنده چو حالت این چنین دید
 او رقص کنان بزیر گردی
 ۶۵ نوقل بمصاف تیغ در دست
 می بود بهر طریده جانی
 هر سو که طواف زد سرافشانند
 زان تیغ زنان که لاف جستند
 آنجا که دلست جانم آنجاست
 زو جان ستدن زمن سپردن
 بر جان شما چه رحمت آرم
 بگریست بگریه در زمین دید
 میگرد بدین صفت نبردی
 میکشت بسان پیل سر مست
 افکند بحمله جهانی
 هر جا که رسیدجوی خون راند
 تا اول شب مصاف جستند

آ ۶۰ ج : اینجاست . ب ۶۰ پ ت ح : انجاست دلم (ج : اینجاست
 دلم) که جانم انجاست (ج : اینجاست) .
 آ ۶۲ پ : خود - حذف شده . آ ۶۴ پ د : آن چنان .
 آ ۶۶ پ ت ث ج ح : و بگریه .
 آ ۶۴ ج : او رقص بزیر رخس کردی ؛
 پ ث : واو ؛ رقص : ح - کرد ؛ پ : کنان بزیر حذف شده ؛
 بزیر کردی : ز - بر ند کردی . آ ۶۵ ت : بردست . آ ۶۵ ج ح : نیل
 آ ۶۶ پ : زهر دیده ؛ ب ت ز ث ج ح : طریده . آ ۶۶ ح خ : افکنده .
 آ ۶۷ هر سو : ح خ د - هر جا ؛ پ : طواف را بر افشانند . آ ۶۷ هر جا ؛
 ج - بر هر ، ح خ د : وانجا ؛ پ : لوی . آ ۶۸ ر : وان .

پرسید یکی که ای جوانمرد
 ما از پی تو بجان سپاری
 گفتا که چو خصم یار باشد
 با خصم نبود اگر توان کرد
 ۵۵ از معرکها جراحات آید
 معشوقه چو بوی جان فرستد
 او سرمه فرستد از غبارم
 او داده بوعده انگبینم
 آن جانب دست یار دارد
 کز دور زنی چو چرخ ناورد
 با خصم ترا چراست یاری
 با تیغ مرا چه کار باشد
 با یار نبود چون توان کرد
 اینجا همه بوی راحت آید
 عاشق بعوض همان فرستد
 من سنگ زدن چه زهره دارم
 من سرکه دهی روانه بینم
 کس جانب یار چون گذارد

۵۱ پ : حذف شده . آ ۵۱ یکی : ح-کسبش .

آ ۵۲ ج : از ؛ چ : دو .

۵۳ با خصم ترا : پ- با خو خصم خودت ؛ ترا : ح خ د- خودت .

آ ۵۴ چ : ترا . ۵۴ ح خ : حذف شده . آ ۵۴ نبود اگر

توان : پ- چو جنگ می توان ؛ اگر توان : د- میتوان ؛ اگر : ث ج خوش ،

چ ر : خون . آ ۵۴ چون توان کرد : ج- نیست در خورد . آ ۵۵ پ : آنجا چ :

ز آنجا . ۵۶- ۵۸ ر : حذف شده . آ ۵۶ چ معشوق ؛ چوبوی بخ بوی .

آ ۵۷ او : ح- ار ؛ ج : از دیارم . ۵۷ ح : زهر . ۵۸ ح : ابکینم .

آ ۵۸ ح : من سنگ زدن و روانه بینم ؛ دهی : ب پ ت ز ج د- دهم

آ ۵۹ آن : پ- زان ، ج د : او . آ ۵۹ چون گذارد : ر- خوار دارد .

می بود درین سپاه جوشان
 ۴۵ اینجا بطلا یه رخش رانده
 از قوم وی ارسری فتادی
 وان کشته که بد زخیل یارش
 کرده سرنیزه زین طرف راست
 گر لشکر او شدی قوی دست
 ۵۰ ورجانب یار او شدی چیر
 در نصرت آن سپاه کوشان
 وانجا بیزک دعانسانده
 بردست برنده بوس داوی
 می شست بچشم اشک بارش
 سرنیزه فتح از ان طرف خوا
 هم تیر بریختی و هم شست
 غریبی از ان نشاط چون شیر

۴۴ بز: بدین ، ت: برین ؛ پ ح : سیاه .
 ۴۴ ر: بر ؛ ح خ : سیاه ؛ پ : سیاه پوشان .
 ۴۵ پ ج ج ح : آنجا ؛ د : بصلا یه .
 ۴۵ ج : وانجا بدعا یزک ؛ ج : وانجا ؛ خ : بدعا
 یزک ؛ ح : یزک ؛
 پ : عا رسانده ؛ ب ز : فشانده .
 ۴۶ ح : می ارکسی .
 ۴۶ ج : بریده بوسه ، خ د : زننده بوسه ؛ ح : بریده ؛
 پ ت ج : بوسه . ۴۷ خ : که - حذف شده ؛ ب ت ز : شد ؛
 ج : زقوم . ۴۷ ث : باشک دیده بارش ، ح : باب چشم
 سارش ؛ خ ر : سیل بارش . ۴۹ ح خ د : ور . ۴۹ ث : هم
 تیره بریختی و هم رخت ؛ ح : هم - حذف شده . ۵۰ پ ح : بساط .

دیوان سپید در دویدن	شیران سیاه در دریدن
مجنون بحساب جان سپاری	۳۵ هرکس بمصاف در سواری
او جمله دعای صلح میخواند	هرکس فرسی بچنگ میراند
او خویشتن از دریغ می‌گشت	هرکس طللی بتیغ می‌گشت
انگیخته صلحی از مصافی	میکرد چو عاشقان طوافی
بالشکر خویشتن زدی تیغ	گر شرم نیامدیش چون میخ
با موکب خود مصاف کردی	۴۰ گر طعنه زنش معاف کردی
اول سر دوستان بریدی	گر خنده دشمنان ندیدی
برهم سپران خود زدی تیر	گردست رسش بدی بتقدیر
پشتی کن خویش را بکشتی	گردل نزدیش پای پشتی

۳۴خ: سپاه؛ پ چ ح: در دویدن. ۳۴خ: دیوانه صفت بهم دویدن؛ ح: سفید
 در دریدن؛ پ: در بریدن، چ: در رسیدن. ۳۵: بمصاف؛ ب ت ز: بحساب.
 ۳۶ح: حذف شده. ۳۶ج د: صبح. ۳۷: هرکس طللی؛ د: خصمی بطللی؛ طللی؛ ب ت
 زح: طللی، پ: شخصی، ج: بدلی، چ: بطللی. ۳۸، ۳۹ ح: حذف شده. ۳۸، ۳۸؛
 ت: ۳۸، ۳۸، ۳۸؛ ر: چو حاجیان. ۳۹: با؛ پ چ ر: بر. آب: گر؛ پ-از؛
 د: مصاف. ۴۰: موکب؛ پ-مکب، ت ج: لشکر. ۴۲: حذف شده. ۴۲: پ؛
 دسترش. ۴۳ ح: حذف شده. ۴۳ پ: گردل برنش وی بکشتی
 بس خویشتن ان زمان بکشتی. ۴۳خ د: گردل بهوای خود بهشتی (د):
 بکشتی)، د: در حاشیه-گردل نزدیش پای پشتی. ۴۳ ر: پشتی گو؛ خ د: پشتی گو
 خویشتن؛ چ: شکستی.

پولاده تیغ مغز پالای	سرهای سران فکنده دریای
غردن تازیان پر جوش	کو کرده سپهر و ماه را گوش
از صاعقه اجل که می جست	پولاد بسنگ در نمی ست
۳. زوبین بلا سیاست انگیز	سر چون سرموی دیلمان تیز
خورشید درفش ده زبانه	چون صبح دریده ده نشانه
گشته زمی از ورم چو دریا	سنگ آبله روی چون ثریا
هر شیر سیاهی ایستاده	چون مار سیه دهن گشاده

۲۷ ث د : پولادی ، ج : فولاده ؛ ب پ ت : پولاد بتیغ ؛ ز :
 پولاد بتیغ و مغز . ۲۷ ح ر : برپای . ۲۸ پ : حذف شده . ۲۸ ز :
 کو کرده سپهر و ماه در آغوش ؛ ب ت ح : و مهرا . ۲۹ پ : چه .
 ۲۹ ج : فولاد ؛ ث : همی بست ، ج : همی رست ، چ : همی خست ،
 ح : همی جست . ۳۰ سر چون : پ - برجم . ۳۱ خ : چو صبح
 دمیده دم نشانه ؛ دریده ده نشانه : ج - دوم دریده حمامه ، ح - درنده
 نشانه ، د : دمیده دم بشانه ؛ ده : ب ت ز - شد ، چ : در .
 ۳۲ ، ۳۳ ر : حذف شده
 ۳۲ ب ت : حذف شده . ۳۲ ز : گشته زمینی ورم ز دریا ؛ ج : از می از دم ؛
 زمی : ح - زمین ؛ د : از دم ؛ ج : از دم مهیا . ۳۲ ز ت چ : آبله پای ؛
 د : آبله روتر از ثریا ؛ چون : خ - از . ۳۳ خ : هم شیر سپاه ؛ شیر :
 پ - گوشه ؛ ز د : سیاه . ۳۳ ز : دهان ، ج : زبان .

از راه کسی که موج دریاست
 پیغام رسان او دگر بار
 آن خشم دروچنان اثر کرد
 ۲۰ بالشگر خود کشید شمشیر
 و ایشان بهم آمدند چون کوه
 بر نوفلیان عنان گشادند
 دریای مصاف گشت چنان
 شمشیر ز خون جام بردست
 ۲۵ سر پنبه نیزه دلیران
 مرغان خدنگ تیز رفتار
 خیزید و گرنه فتنه برخاست
 آورد پیام نا سزاوار
 کاتش ز دلش زبان بدر کرد
 افتاد دران قبیله چون شیر
 برداشته نعرها بانبوه
 شمشیر بشیر در نهادند
 گشتند مبارزان خروشان
 میکرد بجرعه خاکرامست
 پنجه شکن شتاب شیران
 بر خوردن خون کشاده منقار

۱۷ کسی : پ- مرو . ۱۷۳ خیزید : ز- گیرید ، ث : برخیز .
 ۱۸ او : ب ت ز- بدو ، د : به او . ۱۸۳ پیام : ح- جواب
 ۱۹ ح در : چنان درو . ۱۹۶ ج چ ح : زبانه بر کرد .
 ۲۰ کشید : خ د - به تیر و ، ر : کشیده . ۲۱ بهم : ج- همه
 ۲۲ چ ح ر : نعره ؛ خ : نعرهای انبوه . ۲۲ عنان : ب ت
 ز- بغل . ۲۳ د : جویان . ۲۴ پ : زجون خام ؛ ب ت ز :
 و جام ، ث خ د : چو جام ؛ چ چو جام در دست ؛ ج ح : در دست .
 ۲۴ ج : مرد را ؛ پ ز چ : پست . ۲۵ سر : چ هر ؛ نیزه ؛ د- به سبزه
 ۲۶ پ : رفتار حذف شده . ۲۶ ج ح : در خوردن ؛ د : گشاد .

تاصن بنوازشی که داتم
 هم کشته تشنه آب یابد
 ۱۰ چون قاصد شد پیام او برد
 دادند جواب کین نه راهست
 کس را سوی ماه دسترس نیست
 شمشیر کشی کشیم در جنگ
 قاصد چو شنید کام و نا کام
 ۱۵ بار دگرش بخشمنای
 کای بیخبران ز تیغ تیزم
 اورا بسزای او رسانم
 هم آب رسان ثواب یابد
 شد شیشه مهر در میان خود
 لیلی نه کلیچه قرص ماهست
 نه کار تو کار هیچکس نیست *
 قاروره زنی ز نیم برسنگ
 باز آمد و باز داد پیغام * *
 فرمود که پای کرد خاکمی
 فارغ ز هیون گرم خیزم

آه ت : خسته .

۱۰ - ۱۸ : ح در حاشیه نوشته شده .

۱۳ ، ۱۴ : ح - ۱۴ ، ۱۳ .

آ پ : قاصد چو شده ؛ شد : خ - او ؛ چ : پیام آورد
 آ پ : کلوجه . ۱۳ نه : ج د - فی .

* ر افزوده : اورا چه بری که آفتابست تود یوحیم واوشه ابست
 آ ۱۳ پ : کنیم . ۱۳ پ : کنیم . * * ح افزوده :

کایشان سخنی که بود گفتند رخساره او ز ما نهفتند

کز نوفل هیچ غم نداریم مانیز سپاه کم نداریم . آ ۱۵ ح :
 باری دیگرش . آ ۱۵ پ : باز کرد حالی ؛ پای کرد : ش ج ح خ د - باز کرد ، ر : پای دار .

جنگ کردن نوفل با قبیله لیلی *

شد نرم چنانکه موم از آتش	نوفل ز چنین عتاب دلکش
شمشیر کشید و درع پوشید	برجست و بعزم راه کوشید
پرنده چو مرغ در سواری	صدمرد گزین کارزاری
چون شیر سیاه شکارجویان	آراسته کرد و رفت پویان
قاصد طلبید و داد پیغام	۵ چون برد آن قبیله زد گام
حاضر شده ایم تند و سرکش	کاینک من و لشکری چو آتش
ورنه من و تیغ لا ابالی	لیلی بمن آورید حالی

* ب : جنگ کردن نوفل با قبیله لیلی جهت مجنون ،
 پ ث ح : مصاف کردن نوفل با قبیله لیلی ،
 ت : سرفصل حذف شده ، ز : گفتار اندر مصاف کردن نوفل با قبیله
 لیلی بجهت مجنون ، ج : آمدن نوفل بجنگ قبیله لیلی ،
 چ : پیغام نوفل بقبیله لیلی ، خ : مصاف نوفل با قبیله لیلی ،
 د : مصاف کردن نوفل با قبیله لیلی در هوا داری مجنون .
 آ چ : زچنان . ۱ پ : گرم چنانکه آب ؛ ث چ ح
 خ د : گرم . ۳ ج : گزیده ، ح خ د : گزید . آم ز :
 و-حذف شده . ۲ ر : سیاه جنگ جویان . ۲ ج : گر نه .

و امروز همی کنی زبان بند	و ادیم زبان بمهر و پیوند
یک مرهم دل ندیدم از تو	صد زخم زبان شنیدم از تو
دریاب و گرنه رفتم از دست	صبرم شد و عقل خست بر بست
و آنکه بخلاف قول بودن	۱۰ دلداری بیدلی نمودن
یاران به ازین کنند یاری	دور اوقد از بزرگواری
از چون تو کسی روانه بینم	قولی که درو وفا نه بینم
چون تشنه ز آب زندگی دور	بی یار منم ضعیف و رنجور
گنجی بده خراب دادن	شرطست بتشنه آب دادن
ورنه شده گیر شیفته باز	۱۵ گر سلسله مرا کنی ساز
ورنه نه من ونه زندگانی	گر لیلی را بمن رسانی

آ ۷ ح : مهر . ۷ ح : امروز ؛ ب ت ز : همان کنی ؛ پ : میان بند .
 ۸ پ : دل - حذف شده . ۹ ز : رخت عقل . آ ۱ ث : دل دادن و بی دلی ؛
 بیدلی : پ - و مردمی ، خ د : یک دلی ؛ بیدلی نمودن : ح -
 و مردمی . آ ۱ قول : ج چ - عهد ؛ ح : بودی .
 آ ۱۱ ، آ ۱۲ : ث آ ۱۱ ، آ ۱۲ . آ ۱۱ دور اوقد : ب ت ز - گرافدت ؛
 اوقد از پ - اقد ازین . آ ۱۲ ث : انکو نکلند بوقت یاری ؛ یاران : د - یاری ؛ به ازین ؛
 ح - نه چنین ؛ د : کنید . ۱۲ پ : حذف شده . آ ۱۳ ج : در . ۱۳ د : حذف شده .
 آ ۱۳ پ ح خ : من ضعیف و رنجور . آ ۱۳ ز : باب . آ ۱۴ بده : ت بدل . آ ۱۵ ور ؛
 ب ت ز ث - گر ؛ نه ؛ چ - نی ؛ ث : شیفته م . آ ۱۶ ح : حذف شده .

عتاب کردن مجنون بانوفل *

شادی و نشاط می نمودند	روزی دو بدونشته بودند
بیتی دوسه گفت عاشقانه	مجنون ز شکایت زمانه
بر باد فریب داده خاکم	کای فارغ از آه دردناکم
بانیم وفا نکرده خویشی	صد وعده مهرداد بهیشتی
پذیرفته خویش کرده فراموش	۵ پذیرفته که پیشت آورم نوش
وا داده بدست ناشکیبی	آورده مرا بدل فریبی

* ب : ر فعل حذف شده ، ت : عتاب کردن مجنون بانوفل و
مصاف نوفل با قبيله لیلی ، ز : عتاب کردن مجنون بانوفل بجهت
طلب کردن لیلی ،
ث : درخواست کردن مجنون از نوفل ، ج : تقاضا کردن مجنون
نوفل را ،

چ : غزل گفتن مجنون ، ح : استغاثه کردن مجنون بانوفل .
آپ چ : دوبهم . ۱۳ پ ج ر : می فرودند . ۲ گفت : بخ - د خواند
آم فارغ : ج - غافل ؛ ر : دودناکم . آم وعده مهر : ث - مهرجفات ؛
داده : د - کرده . ۵ پ : پذیرفته . ۵ ب ت ز : پذیرفته خود شدت
فراموش ، پ : پذیرفته خود بکرده فرمود . ۶ ت : آورده . ۶ و داده : د - آورده .

و آن غالیه گون خط سیاهش
 ۸۵ زان گل که لطافت نفس داد
 شد صبح منیر باز خندان
 زنجیری دشت شد خردمند
 در باغ گرفت سبزه آرام
 مجنون بسکونت و گرانی
 ۹۰ وان مهتر میهمان نوازش
 بی طلعت او طرب نمی کرد
 ماهی دوسه در نشاط کاری
 پرو کار کشید گرد ماهش
 باد آنچه ربود باز پس داد
 خورشید نمود باز دندان
 از بندی خانه دور شد بند
 دادند بدست سرخ گل جام
 شد عاقل مجلس معانی
 میداشت بصد هزار نازش
 می جز بجمال او نمی خورد
 کردند بهم شراب خواری

۸۴ ث خ د : کشیده .

۸۵ ث : وان ؛ پ : وان دل

۸۵ باد : پ ث - ناز ؛

ربود : ج - گرفت .

۸۶ منیر : د - مراد .

۸۷ زنجیری : ب - از بندی ؛ ح : مست .

۸۷ خ : بنده .

۸۸ ث : حذف شده .

۸۸ دادند : ح - دند . ۸۹ خ : به سکونی ؛ ب ت ز :

و حذف شده . ۸۹ د : امانی . ۹۰ پ : میزبان ؛ ۹۰ میداشت : پ - صداسب و .

۷۵ چون شیفته شرتی چنان دید
 آسود و رمیدگی رها کرد
 می بود بصیر پای بسته
 با او بقرارگاه او تاخت
 گرما به زد و لباس پوشید
 ۸۰ بر رسم عرب عمامه بست
 چندین غزل لطیف بوند
 چون راحت پوشش و خورش یافت
 شد چهره زردش ارغوانی
 در خوردن آن نجات جان دید
 با وعده آن سخن وفا کرد
 آبی زده آتشی نشسته
 در سایه او قرار گه خست
 آرام گرفت و باده نوشید
 با او بشراب ورود بنشست
 گفت از جهت جمال دلیند*
 آراسته شد که پرورش یافت
 بالای خمیده خیزرانی

۷۵ نجات : ج - شفای ، خ : حیات . ۷۶ با : ج - در ؛ ب : ث
 ج ج : این .

۷۷ پای : ب ت ز - باز

۷۹ ، ۸۰ ، ۸۱ ، ۸۲ ح : حذف شده .

۸۱ خ در : در بست . ۸۱ چندین : ج - چند از .

* ج ر افزوده :

نونل بسرش ز مهربانی میگرد چو ابر درفشانی

۸۲ پوشش : خ - و نوشش ، د : و پوشش .

۸۲ که : پ ج خ د - چو

۸۳ ج : خمید .

۶۵ نوقل زنفیر زاری او
 کو نیز غریب و هم جوان بود
 بخشود بران غریب هم سال
 میثاق نمود و خورد سوگند
 و آنکه برسالت رسولش
 ۷۰ کز راه وفا بکنج و شمشیر
 نه صبر بود نه خورد و خوابم
 لیکن بتوام توقعی هست
 بنشیننی و ساکنی پذیری
 از تو دل آستین نهادن
 شد تیز عنان بیاری او
 آزاده سرشت و مهربان بود
 هم سال تهی نه بلکه هم حال
 اول بخدائی خداوند
 کایمان ده عقل شد قبولش
 کوشم نه چو گرگ بلکه چون شیر
 تا آنچه طلب کنم بیا بم *
 کز شیفتگی رها کنی دست
 روزی دوسه دل بدست گیری
 وز من در آهنین گشادن

آ ۶۵ ب پ ز ث ج چ ح خ د : وزاری . ۶۶ ر : در حاشیه نوشته شده . ۶۶ خ :
 آزاد . آ ۶۷ ح : بخشید بدان جوان همسان ؛ ب : هم - حذف شده .
 ب ۶۷ ج : هم سال نه بلکه هم بران حال ؛ حال : ح - جان . آ ۶۸ نمود : پ بگردد
 آ ۶۹ ج : آنکه . ۶۹ عقل : ب ت ز خلق ؛ شد : ث - ده . آ ۷۰ بکنج :
 چ - وکنج ، د : و دست . آ ۷۱ بود : ب - کنم ؛ ح : و حذف شده . آ ۷۲ تا : پ -
 نه . * چ از زوده :

میزد نفسی بنا مرادی میبرد غمی بیوی شادی .

آ ۷۲ پ : کین شیفتگی رها کن (رها کن : ت - گذاری) از دست .
 آ ۷۳ ت ز ث : آتشی . آ ۷۴ ز : از من ، ث : از ما ؛ ح : در آستین .

کردند بسی سپید سیمی ازمانشد این سیه کلیمی
 گودست ترا کرامتی هست آن دستگهی بود نه زمین دست
 اندیشه کنم که وقت یاری در نیمه رهم فرو گذاری
 ۶. نا آمده آن شکار در شست داری زمن و زکار من دست
 آن باد که این دهل زبانی باشد تهی از تهی میانی
 گر عهد کنی بدانچه گفتی مزدت باشد که راه رفتی
 و رچشمه این سخن سراست بگذار مرا ترا ثوابست
 تا پیشه خویش پیش گیرم خیزم سرو کار خویش گیرم

۵۷ سپید سیمی: پ-سیه سپیدی؛ ج ح: سفید. ۵۷^ا ازما:
 پ-اما. ۵۸ کرامتی: خ-کراهنی. ۵۸^ب ح: آن دست بمن دهی
 نه این دست؛ آن دستگهی: پ-آن دست کهر، ث ر: آن دسترسی،
 خ د: از دسترسی. ۵۹ ب ت ز ح: حذف شده.
 ۵۹^ا ج: کاری. ۵۹^ب پ ث خ: نیم.
 ۶، ۶۱ ح: ۶۰، ۶۱. آب در: این؛ پ ث ح خ:
 در دست.

۶۰ ز کار: پ-نکار. ۶۱ ث چ: حذف شده. ۶۱ ج: آن باشد
 کین دهل زیانی؛ پ: دغل؛ ح: زنانی. ۶۲ بدانچه: ب ت ز-
 بدانچه، ح: که راست، خ د: برآنچه. ۶۳ مزدت باشد: پ-مردت بارت،
 خ: مزد تو بود. ۶۳ ح: در: ۶۴ ب ز ج ح خ د: سرکار، ر: پی کار.

خوشدل شد و آرید با او
 ۴۵ وان چرب سخن بخوش جوابی
 کز دوری آن چراغ پر نور
 کورا بزور و بزور بازو
 گو مرغ شود هوا بگیرد
 گو باشد چون شراره در سنگ
 ۵۰ تا همسرتو نگردد آن ماه
 مجنون ز سر امیدواری
 کین قصه که عطرسای مغز^{سیت}
 او را بچومن رمیده خوئی
 گل را نتوان بباد دادن
 ۵۵ او را سوی ما کجا طوافست
 شستند بسی بچاره سازی
 هم خورد و هم آشمید با او
 میگرد عمارت خرابی
 هان تانثوی پوشم رنجور
 گردانم با تو هم ترازو
 هم چنگ منش قفا بگیرد
 چون آهنش آورم فواجنگ
 از وی نلکم کمند کوتاه
 میگرد بسجده حق گذاری
 گوزانکه فریب نیست نغز^{ست}
 مادر ندهد بهیچ روئی
 مه زاده بدیو زاد دادن
 دیوانه و ماه نو گزافست
 پیراهن ما نشد نمازی

۴۴ ح : شده و آریده ؛ خ : آرا مید . ۴۳ ح : خورده هم آشمیده ؛
 زخ : آشامید . ۴۴ چرب ؛ خ خوب ؛ سخن ؛ ث . زبان .
 ۴۹ پ ث : حذف شده . ۴۹ گو ؛ ج چ . ور ؛ ب ت زج خ د : شرار .
 ۴۹ چون ؛ ر - از . ۵۲ ج : که حذف شده . ۵۲ زانکه ؛ پ - زین که ؛ چ ر ؛
 رنگ و ؛ خ : قریب . ۵۳ د : رسیده . ۵۴ پ : بل را . ۵۴ ح : به زاد ،
 خ ؛ مهزاد را . ۵۵ د : حذف شده . ۵۵ ما ؛ ث . من . ۵۶ خ ؛ زچاره

۳۵ اورا بنواخت پیش خود خواند
 می گفت فسانهای گرمش
 هرچه آن نه حدیث دست بودی
 گوینده چو دیدگان جوانمرد
 از هر نمطی که قصه می خواند
 ۴. وان شیفته زره رمیده
 با او بیدیه خوش درآمد
 می زد جگرش بمغز برجوش
 بر هر سخنی بخنده خوش
 باخوشتنش بسفره بنشانند
 چند آنکه چو موم کرد نرمش
 گر خود همه مغز پوست بودی *
 بی دوست نواله نمی خورد
 جز در لیلی سخن نمی راند
 زانها که شنیده آرمیده
 چون یافت حریف خوش درآمد
 می خواند قصیدهای چون نوش
 می گفت بدیهه چو آتش

۳۵ ر: آنگاه و را پیش؛ د: و پیش. ۳۵ ج: بر پیشکه بساط بنشانند
 ۳۶ پ: میگردنشانهای؛ ب: میخواند، ج ح: میگرد. ۳۶ پ: نرم
 کوش؛ کورد: ج-ساخت. ۳۷، ۳۸ ر: ۳۷، ۳۸. ۳۷ پ: هر
 حان حدیث؛ هرچه آن: ح-هرجا * پ: افزوده
 بشنید و جواب آن نداشت جز خاموشی نبود یادش
 ۳۸ ت زج: گویند. ۳۹ ت: می راند. ۳۹ پ: در-حذف شده.
 ۴۰ ح: زربریده. ۴۰ پ: د: شنید؛ خ: آرامیده. ۴۱، ۴۲ ر: ۴۳، ۴۴.
 ۴۱ پ: ح: درآمد. ۴۱ یافت: ح-دید. ۴۲ چ: میخورد جگر مغز برجوش؛ د: جگر؛
 ت: چومغز درجوش؛ ر: چومغز؛ ح خ د: درجوش. ۴۳ ح: حذف شده،
 ب ت ز: برابریت ۵۰ نوشته شده. ۴۳ ب: میخواند.

هوا بر کزان دیار پوید	شعری چو شکر برو بگوید
در کار همه شمارش اینست	اینست شمار کارش اینست
آیند مسافران ز هر بوم	بیتند درین غریب مظلوم
آرند شراب یا طعامی	باشد که بدو دهند جامی
۳. گیرد به هزار جهد یک جام	وان نیز بیاد آن دلارام
نوفل چو شنید حال مجنون	گفتا که ز مردمیست اکنون
کین دل شده را چنانکه دانم	کوشم که بکام دل رسانم
من در طلب شکار گروم	بخ بخ که چنین شکار گروم
از پشت سمند خیزان ست	ران باز گشاد و بر زمین جست

۲۶ پ: شعر؛ برو؛ ج: ر-بدو، ج: خ: د: بران. ۲۷ ر: بعد از بیت ۳ نوشته شده
 ۲۷ ج: بعد از بیت ۳۲ نوشته شده؛ ۲۷ شمار: ح- فسان و؛ خ: د: و کارش.
 ۲۸ زهر: ز- دران، ح: درین. ۲۸ ج: دران، خ: د: برین. ۲۹ ث: طعام
 یا شرابی؛ ج: با. ۲۹ پ: خ: برو؛ ث: آبی. ۳۰ ب: آن نیز. ۳۱ آ: حال: پ-
 نام. ۳۱ که ز مردمیست: پ- ره مردمیست، ج: که مرادمیست، ح: خ: د:
 که مرادست لازم؛ ب: کاکنون. ۳۲ ب: ت: ز: ایس. ۳۲ کوشم: ب: پ
 خ: ح- باشد. ۳۳ ر: در حاشیه نوشته شده. ۳۳ ح: اخ: اخ که مبین؛
 بخ: بخ: پ: ج: خ- وه وه.
 ۳۴ پ: حذف شده. ۳۴ خیزان: ح- حیرت آن. ۳۴ ز: و-
 حذف شده؛ بر زمین جست: ح- تیز برجست.

میگشت بجست و جوی نخجیر	در رخنه غارهای دلگیر
بر هر موئی ز مویه بندی	دید آبله پای درومندی
دشمن کامی زدوستان دور	محنت زده غریب ورنجور
وحشی دوسه اوقاده دردم	۲۰ وحشی شده از میان مردم
کانکس که شنیدگشت مدهوش	میخواند نشیدی از سرچوش
گفتند چنانکه بود حالش	پرسید زخوی و از خصالش
دیوانه شد اینچنین که بینی	کز مهر زنی بدین حزینی
آن غایله راز باد جویان	گردد شب و روز بیت گویان
صد بیت و غزل برو بخواند	۲۵ هر باد که بوی او رساند

۱۷ ث : در گوشه ، چ : در زخمه ؛ غارهای ؛ پ - عارفان .
 ۱۷ ز : میجست . آ ۱۸ د : و دردمندی . آ ۱۹ ث ح : و غریب ؛
 پ ت ج چ خ : و حذف شده . ۱۹ ب دشمن کامی ؛ خ - بیخود صفتی
 آ ۲۰ ح : شده حذف شده . ۲۱ ر : در حاشیه نوشته شده .
 آ ۲۱ ب ت ز : نشید ، پ : دو بیتی .
 آ ۲۱ ب ت ز : انکس ؛ ب ت ز چ د : گشت خاموش .
 ث : ماند بیهوش ، ح : گشت بیهوش .
 آ ۲۲ پ : ز خویی خصالش .
 آ ۲۳ گفتند ؛ پ - برگفت . ۲۳ ب ت ز : حذف شده .
 آ ۲۴ پ : شده چنین ؛ ۲۴ ث ج ح خ د : و آن . آ ۲۵ پ : ستاند . آ ۲۵ ج ر : بدو

مجنون رمیده نیز در وشت
 بی عذر همی دوید عذرا
 بوری بهزار زور میراند
 بر نجد شدی ز تیز وجدی
 ۱۰ بر زخمه عشق کوفتی پای
 هر عاشق گاه او شنیدی
 از نرم دلان ملک آن بوم
 نوفل نامی که از شجاعت
 لشکر شکنی بزخم شمشیر
 ۱۵ هم حشمت گیر و هم حشم دار
 روزی ز سر قوی سلاحی
 سرگشته چو بخت خویش میگشت
 در موکب و هشیان صحرا
 بیتی بهزار درو میخواند
 شیخانه ولی نه شیخ نجدی
 وز صدمه آه رفتی جای
 هر جامه که داشتی دریدی
 بود آهنی آب داده چون موم
 بود آن طرفش بزیر طاعت
 در مهر نغزال و در غضب شیر
 هم دولت مند و هم درم دار
 آمد بشکار آن نواحی

۶ چ: سرگشته چو زلف یار میگشت. ۷ ز: مرکب. ۸ ث: حذف شده.
 ۹ پ: روزی بهزار روز؛ ج ح: موری؛ زور: چ-سعی. ۱۰ بی: بیتی؛
 ز نیلی. ۱۱ آه: ز تیز وجدی: ح-چو پیر نجدی.
 ۱۲ پ: با صدمه آه رفتی از جای؛ وز: د-در ۱۱ او: ر-وی
 ۱۳ نرم دلان: ح-بزم و ران، خ: بزم دلان. ۱۴ چ: آهن؛
 د: آهن آب دار؛ ث ح خ: آبدار. ۱۵ نامی: خ-لقبی. ۱۶ بزیر: ز-بذیل،
 ح: مطیع. ۱۷ ح د: به تیغ و شمشیر، خ: به تیر و شمشیر،
 ۱۸ مهر: پ-شرم؛ ج: و-حذف شده. ۱۹ د: صلاحی.

آشنا شدن نوفل بامجنون *

در پرده دری ز پرده داری	لیلی پس پرده عماری
در پرده نای و چنگ رفته	از پرده نام و تنگ رفته
ریحانی مخز عطر سایان	نقل دهن غزل سرایان
زخم دف مطربان چشیده	در دفتر عاشقان خنیده
بی مونس و بیقرار و بی خواب	ه افاده چو زلف خویش در تاب

* ب : دلداری کردن نوفل مجنون را ، ت : آمدن نوفل که امیر عرب بود شکار و بردن مجنون پیش خود ،
 ز : گفتار اندر آشنا شدن نوفل بامجنون و دلداری کردن نوفل مجنون را ،
 ج : حکایت نوفل بامجنون ، چ : رسیدن مجنون بنوفل ،
 ح : آشنا شدن نوفل بامجنون عامر ، خ : آشنایی یافتن نوفل بامجنون ،
 د : آشنائی نوفل بامجنون ، ر : رسیدن نوفل بامجنون .
 آ ح : در عماری . آ چ د : پرده داری ، ح خ : و پرده داری .
 آ از : ب ت ز - بس . آ م نقل : ح - لعل . آ م در : پ - از ؛
 دفتر : خ - دختر ، ر : پرده ؛ خنیده : پ - شنیده ، ز : جنیده ، ح : جویده
 آ م ث ح : شنیده . آ ه ج : افاده . آ ه ح : بی مونس و بی قرار و بی خواب .

کاین تازه بهار بوستانی
 چون ماز بهیش بازخندیم
 این عقد نشان سود باشد
 ۲۵ اما نه هنوز روزکی چند
 تاغنچه گل شکفته گردد
 گردنش بطوق زر در آریم
 چون ابن سلام از ان نیازی
 مرکب بدیار خویشتن راند
 دارد عرضی ز ناتوانی
 شکرانه دهیم و عقد بندیم
 انشاء الله که زود باشد
 می باید شد بوعده خرسند
 خار از در باغ رفته گردد
 با طوق زرش بتو سپاریم
 شد نامزد شکیب سازی
 بنشست و غبار خویش بنشاند

- ۲۲ ب پ ت ز ث ج چ د : عرضی .
 ۲۳ پ : چون مار مهیش .
 ۲۳ شکرانه دهیم : ب ت ز چ - شکر ریزیم ، پ ج
 خ د : شکرانه کنیم .
 ۲۴ این : ج - وان ، خ د : آن .
 ۲۴ پ چ خ : که - حذف شده .
 ۲۵ اما نه : پ - افسانه
 ۲۵ بوعده : ح - بوقت .
 ۲۶ ج : رسته . ۲۷ پ : گردش بطواف در ؛
 ث : بر آریم . ۲۸ پ : از این ؛ چ : نوازی .
 ۲۸ نامزد : پ - بامدد ، د : تازه دم . ۲۹ بدیار : چ - بدیا .

مه را نگرفت کس در آغوش
 چاره طلبید و کس فرستاد
 ۱۵ تالیلی را بخواستاری
 نیرنگ نمود و خواهش انگیخت
 پذیرفت هزار گنج شاهی
 چون رفت میانجی سخنگوی
 خواهش گری بدست بوسی
 ۲۰ هم مادر و هم پدر نشستند
 گفتند سخن بجای خویش است
 این نکته مگر شدش فراموش
 در جستن عقد آن پری زاد
 در موکب خود کشد عماری
 خاکی شد و زر چو خاک میریخت
 وز رم گله بیش از آنکه خواهی
 در جستن آن نگار دلجوی
 میکرد ز بهر آن عروسی
 و امید در آن حدیث بستند
 لیکن قدری درنگ پیش است

۱۳ پ : شدش مگر .

بمرا عقد : ح - عذر .

۱۵ ج : حذف شده .

۱۵ خ : بخواستاری ، د : بخواستاری .

۱۵ ب ز : مرکب ؛ ح : کند .

۱۶ آ نمود : ب ت ز ث ج چ - وفا .

۱۶ ب زر : زچ - در .

۱۷ آ هزار : پ - هوای . ۱۷ ب ح : و از رم و گله چنانکه خواهی؛

د : و آنکه گله پیش ؛ وز رم گله : پ - کام گله ، خ : اسب و گله . ۱۸ ح :

حذف شده . ۱۹ ح : این . ۲۰ ب ت ز خ د : و حذف شده آ گفتند پ - امید

۵ در ره ز بنی اسد جوانی
 شخصی هنری بسنگ و سایه
 بسیار قبیله و قرابات
 گوش همه خلق بر سلامش
 هم سیم خدا و هم قوی پشت
 ۱۰ از دیدن آن چراغ تابان
 و آگه نه که گوجه گنج یازد
 چون سوی وطن که آمد از راه
 دیدش چو شکفته گلستانی
 در چشم عرب بلند پایه
 کارش همه خدمت و مراعات
 بخت ابن سلام کرده نامش
 خلقتی سوی او کشیده انگشت
 در چاره چو باد شد شتابان
 با باد چراغ در نسا زد
 بودش طمع وصال آن ماه

آه ز بنی اسد : ج - ز پی آمدش ، خ : زنی آمدش ؛
 اسد : پ - که شد .
 ۵ شکفته : ز - سفشه ؛ پ ح : بوستانی .
 آء خ : و سنگ .
 بء بلند پایه : ح خ د - بزرگ مایه .
 ۷ خدمت : ب ت ز - حرمت . آء پ : برپیماش
 آو هم سیم خدا : خ - از سیم غنی ؛ د : خدای ؛
 پ : قوی دست .
 آء از : ح - در . بء ث : باده آء ر : و یخذف شده ؛
 گوجه : پ - گوجه ؛ گنج یازد : ب ت ز - دست یازد
 آء ب : در اندازد . ۱۳ ، ۱۲ : پ خ د - ۱۲ ، ۱۳ - آء پ : که خذف شده .

مه را نگرفت کس در آغوش
 چاره طلبید و کس فرستاد
 ۱۵ تالیلی را بخواستاری
 نیرنگ نمود و خواهش انگیخت
 پذیرفت هزار گنج شاهی
 چون رفت میانجی سخنگوی
 خواهش گری بدست بوسی
 ۲۰ هم مادر و هم پدر نشستند
 گفتند سخن بجای خویش است
 این نکته مگر شدش فراموش
 در جستن عقد آن پری زاد
 در موکب خود کشد عماری
 خاکی شد و زر چو خاک میریخت
 وز رم گله بیش از آنکه خواهی
 در جستن آن نگار دلجوی
 میکرد ز بهر آن عروسی
 و امید در آن حدیث بستند
 لیکن قدری درنگ پیش است

۱۳ پ : شدش مگر .

۱۴ عقد : ح - عذر .

۱۵ ج : حذف شده .

۱۵ خ : بخواستاری ، د : بخواستاری .

۱۵ ب ز : مرکب ؛ ح : کند .

۱۶ آ نمود : ب ت ز ث ج چ - وفا .

۱۶ ب زر : زچ - در .

۱۷ آ هزار : پ - هوای . ۱۷ ب ح : و از رم و گله چنانکه خواهی؛

د : و آنکه گله پیش ؛ و زر م گله : پ - کام گله ، خ : اسب و گله . ۱۸ ح :

حذف شده . ۱۹ ح : این . ۲۰ ب ت ز خ د : و حذف شده . ۲۱ گفتند : پ - امید

۵ در ره ز بنی اسد جوانی
 شخصی هنری بسنگ و سایه
 بسیار قبيله و قرابات
 گوش همه خلق بر سلامش
 هم سیم خدا و هم قوی پشت
 ۱۰ از دیدن آن چراغ تابان
 و آگه نه که گوجه گنج یازد
 چون سوی وطن که آمد از راه
 دیدش چو شکفته گلستانی
 در چشم عرب بلند پایه
 کارش همه خدمت و مراعات
 بخت ابن سلام کرده نامش
 خلقی سوی او کشیده انگشت
 در چاره چو باد شد شتابان
 با باد چراغ در نسا زد
 بودش طمع وصال آن ماه

آه ز بنی اسد : ج - ز پی آمدش ، خ : زنی آمدش ؛
 اسد : پ - که شد .
 ۵ شکفته : ز - سفته ؛ پ ح : بوستانی .
 آء خ : و سنگ .
 ۶ بلند پایه : ح خ د - بزرگ مایه .
 ۷ خدمت : ب ت ز - حرمت . آء پ : بر پیامش
 آه هم سیم خدا : خ - از سیم غنی ؛ د : خدای ؛
 پ : قوی دست .
 آء از : ح - در . بء ث : باده آء ر : و یخف شده ؛
 گوجه : پ - گوجه ؛ گنج یازد : ب ت ز - دست یازد
 آء ب : در اندازد . ۱۳ ، ۱۲ : پ خ د - ۱۲ ، ۱۳ . آء پ : که خف شده .

خواستاری ابن سلام لیلی را *

فهرست کش بساط این باغ	بر ان سخن چنین کشد داغ
کان روز که مه بباغ میرفت	چون ماه دو هفته کرده هر هفت
گل بر سر سرودسته بسته	بازار گلاب و گل شکسته
زلفین مسلسلش گره گیر	پیچیده چو حلقه های زنجیر

* ب ح : خواستاری کردن ابن سلام لیلی را ، پ چ :

خواستن ابن سلام لیلی را ، ت : اندر خواستاری ابن سلام لیلی را و جواب شنیدن ، ز : اندر خواستن ابن سلام لیلی و خواب یافتن بی مراد ،

خ : خواس داری کردن ابن سلام لیلی را ،

د : خواستکاری ابن سلام لیلی را و مهلت طلبیدن .

آ ج ر : نشاط . ب ح : نهد داغ .

ب هر هفت : خ - میرفت .

آ م ز ج : بر سر و سرودسته ، د : بر سردست ؛ بسته :

ب ت ز - میگرد .

ب پ : گل و گلاب ؛ شکسته : ب ت ز - همی کرد .

آ م ز : زلفینش مسلسل و گره گیر ؛ ب ت ج خ د : مسلسل .

چون باز شدند سوی خانه
 ۷۰ دانده راز راز نهفت
 تا مادر مشفقش نواز
 مادر ز پی عروس بی کام
 میگفت گرش گذارم از دست
 و رصابری بدو نمایم
 ۷۵ بر حسرت او درین میخورد
 لیلی که چو گنج شد حصاری
 میزد نفسی گرفته چون میخ
 دلتنگ چنانکه بود میزیست
 شد در صدف آن در یگانه
 با مادرش آنچه دید برگفت
 در چاره گریش چاره سازد
 سرگشته شده چو مرغ و درام
 آن شیفته گشت و این شود
 بر ناید ازو وزو بر آیم
 میخورد درین و صبر میکرد
 می بود چو ماه در عماری
 میخورد غمی نهفته چون تیغ
 بی تنگ دلی بعشق در کیست

۶۹ پ : شد او بسوی . ۷۰ ح خ : دیده بدگفت (در نسخه ح بدواً اصلاح
 و - دید میگفت - نوشته شده) ؛ ز : میگفت . ۷۱ در : د-بر .
 ۷۲ آ ث ج : خود کام ، ر : نا کام . ۷۳ ح خ : از دام . ۷۴ پ ث
 ج ح خ د : اگرش . ۷۵ ح : این شیفته گردد آن ، خ : این شیفته
 گشت و آن ؛ ز : شیفته گردد این ؛ د : گشته ؛ پ ج ج : و حذف شده .
 ۷۶ آ بدو : پ خ د-دراو ، ج : برو . ۷۷ ح : بر حیرت .
 ۷۸ ز : برآه و درین صبر میکند ؛ خ : آه میکند . ۷۹ ب ت ز : لیلی
 چو شکنج . ۸۰ ماه : ب ت ز ث ج چ-سایه ، ح : نانه . ۸۱ پ : میحسرت
 همی نهفته ؛ ز ح : غم . ۸۲ بز : بی دلتگی ؛ خ : ز عشق .

لیلی بحساب کارچونست	مجنون بمیان موج خونست
لیلی نمک از که می تراشد	۶ مجنون جگوری همی خراشد
لیلی بکدام نازخفتست	مجنون بخدمتگ خارسفتست
لیلی چه نشاط می سکالد	مجنون بهزار نوحه نالد
لیلی چه بهار و باغ دارد	مجنون همه درد و داغ دارد
لیلی برخ که بازخندد	مجنون کمر نیاز بندد
لیلی بچه حجت آرمیدست	۶۵ مجنون زفراق دل رمیدست
بگوییست و بگریه سنگ حل کرد	لیلی چو سماع این غزل کرد
می دید یکی درونهای	زان سروبتان بوستانی
بر دوست چگونه مهربانست	کز دوری دوست برچه ساست

۶۰ خ : حذف شده . بـ از که : ز-انکه . ۶۱ ، ۶۲ : ج-۶۲ ، ۶۱ .
 آ۶ مجنون : ح-لیلی ؛ خارسفتست : پ-جان سفتست . آ۶ نازخفتست :
 پ-د- یار جفتست ، چ ح : یارخفتست . آ۶۲ ح : نه هزار ؛ ج : نالید .
 آ۶۳ ب زح : نشاط ؛ ج : می سکالد . آ۶۳ چ : حذف شده . آ۶۳ بت :
 داغ و درد . آ۶۳ باغ : ب-ورد . ۶۴ ، ۶۵ : پ-۶۵ ، ۶۴ .
 آ۶۴ خ : بند . آ۶۵ پ ج : زفراق . آ۶۵ حجت : ر-راحت ؛ ح :
 آفریدست . آ۶۶ زچ خ : و حذف شده ؛ ر : زگریه ؛ پ : گل کو ؛ ح : کرد-
 حذف شده . آ۶۷ بنان : پ زچ د-بتان ، ث ج خ : تنان ،
 ح : قدان . آ۶۷ ث چ خ در : درو یکی .

می گفت ز روی مهربانی	تالید و بناله در نهانی
ای چون من وهم بمن سزاوار	۵۰ کای یار موافق وفا دار
ای بادل گرم و باد سرد	ای سرو جوانه جوانمرد
آبی و ستانی از دلم داغ	ای از در آنکه در چنین باغ
من نارون و تو سرو سینی	با من بمراد دل نشینی
پروای سوای و باغ من نیست	گیرم ز منت فراغ من نیست
کم زانکه فرستیم پیامی	۵۵ آخر بزبان نیک نامی
کز رهگذری برآمد آواز	ناکرده سخن هنوز پرواز
میگفت ز گفته های مجنون	شخصی غزلی چو در مکنون
امید تو باد پرده دارم	کای پرده در صلاح کارم

۴۹: قبل از این بیت سرفصل افزوده، ت: « غزل خواندن لیلی در گلستان »
 ز: « زاری کردن لیلی بقتضای »، ح: « گفتار در زاری کردن لیلی
 پنهانی ». آ ۴۹ ب ز ح: و حذف شده. آ ۵: ث: ای
 ۵۰: ر: وی؛ پ: ای همچو من و بمن؛ من وهم بمن: چ من و
 تو بهم، خ: تو و من بهم. آ ۵۱ خ د: روانه. آ ۵۱ در: وی؛
 پ: و بانفس سرد. آ ۵۲ د: ای آرزو آنکه با چنین باغ؛ ز: بانکه؛
 پ: با چنین. آ ۵۳ ستانی: ث: ز دانی. آ ۵۴ خ: فارغ. آ ۵۴ پ: پروا؛
 ب ت ث ح خ: سرا؛ ز: و حذف شده. آ ۵۷ غزلی: پ خ-
 عربی. آ ۵۷ میگفت: ز ج ر- میخواند. آ ۵۸ در: پ- زمن.

۴ هم خرقه نخل نخل گاهش
 نزهتگاهی چنان گزیده
 لیلی و دگر عروس نامان
 چون گل بمیان سبزه بنشت
 هر جا که نسیم او در آمد
 ۴۵ بر هر چمنی که دست می شست
 با سرو قدان لاله رخسار
 تا یک چندی نشاط می خست
 تنها بنشت زیر سروی
 در باغ ارم گشاده راهش
 در باویه چشم کس ندیده
 رفتند بدان چمن خرامان
 او سبزه و سبزه گل همی بست
 سوسن بشکفت و گل بر آمد
 شمشاد دمید و سرو می ست
 آمد بنشاط و خنده در کار
 و آخر ز نشاط گه برون تاخت
 چون در پر طوطی تدروی *

آ. ر : از حله بعله نخل گاهش ؛ پ : هر خرقه نخل ، ث :
 هم حرفه نخله ، ج : هم خرقه نخل ، چ : هم حرفه نخل ، ح : هم حرفه
 نخل ، خ د : هر خرقه نخل . ب. پ : گشاد . آ. ث : چنین . آ. چ :
 عروس . ۴. پ چ : بران ، ث : بآن . ۴. پ : شمشاد نر و سرو
 می بست ، ث : وز لاله و سبزه دسته می بست ، ر : بر سبزه ز سایه گل
 همی بست . ۴. ۴. پ : حذف شده . آ. ث : بر آمد . ۴. چ : بشکفت گل و
 سمن بر آمد . آ. ج ح : در هر . آ. قدان : ت ر - بنان ، زج د : بتان ،
 ث : تنان ، خ : بنان . ۴. ب ت : و حذف شده . آ. پ : می ماخت . ۴. ب ت زج د :
 و انگه ز نشاط گه بپرداخت ؛ و آخر : ج ر - آخر ، خ : انگه . ۴. ر : بر پر . * ج ر از روز ؛
 بر سبزه نشسته خرمین گل نالید چو در بهار بلبل - مهرهای همین بیت در
 نوح - مقدم در نوح زشته شده

وز ملک چمن خراج خواهد	از نافه غنچه باج خواهد
بر صورت سرو و گل بخندد	بر سبزه ز سایه نخل بندد
نه سرخ گل و نه سرو بن بود	نی فی غرضش نه این سخن بود
چون سوختگان بر آرد آهی	۳۵ بودش غرض آنکه در پناهی
غمهای گذشته باز گوید	بابلبل مست راز گوید
از یار غریب خود نشانی	یابد ز نسیم گلستانی
بار از دلش او فتاده گردد	باشد که دلش گشاده گردد
کارایش نقشبند چین بود	نخلستانی بدان زمین بود

۳۲ باج : پ-باب ، ز : تاج . ۳۳ ملک : خ-مرغ .
 ۳۴ ج : بر سایه سبزه ؛ پ : وسایه . ۳۳ خ د : بر قامت ؛ ج : گل
 ۳۴ نی فی : ر-نه نه ؛ نه این : ح-باین . ۳۴ ر : نه سرو و گل
 و نه نسترن بود ؛ ث ح د : نی سرخ گل . ۳۵ غرض آنکه :
 ب ز : غرضی که ؛ ح : این که .
 ۳۷ ج : از یاد عزیز خود نشانی .
 ۳۸ ب ت : بازار دلش نهاده گردد ، زح : تا (ز : یا) راز دلش
 نهاده گردد ، در : بازار دلش (ر : باری ز دلش) فتاده گردد ؛
 چ : باز . ۳۹ بدان : پ-بران ، پث : در آن .
 ۳۹ چ : کارایش نخلها چنین بود ؛
 نقشبند : ب ت ز ث چ ح - نخلهای .

مجنون صفت آه برکشیده	بلبل ز درخت سرکشیده
بیرون زده سرب تاجداری	گل چون رخ لیلی از عماری
لیلی ز وثاق رفت بیرون	در فصل گلی چنین همایون
گل راز بنفشه آب داده	بند سر زلف تاب داده
گودش چو گهر یکی طویله	۲۵ از نوش لبان آن قبیله
خوش باشد ترک تازی اندام	ترکان عرب نشینشان نام
میرفت چنانکه چشم بد دور	در حلقه آن بتان چون حور
در سایه سرخ گل نشیند	تا سبزه باغ را به بیند
بالاله بنید خام گیرد	بانوگس تازه جام گیرد
وز چهره گل شکفته را آب	۳ از زلف دهد بنفشه را تاب
شوید ز سمن سپید کاری	آموزد سرورا سواری

۲۲ پ : چون گلرخ . ۲۳ ب ز : بیرون شده سر ز تاجداری ؛
 ت ح : ز تاجداری . ۲۳ ح : چنین گل . ۲۴ خ : بندی .
 ۲۴ پ : گلزار ؛ ب : تاب داده .
 ۲۵ گهر : ج - قمر . ۲۶ پ : نشین با نام ؛ ج خ : نشینشان ،
 ح : عرب نشینشان . ۲۶ پ : بازی ؛ اندام : خ - از کام .
 ۲۸ پ : و بانورا . ۲۹ تازه : پ - تیره . ۲۹ بنید : پ - بیند ؛ خ :
 جام . ۳ ج خ د : بنفشه را دهد . ۳ چهره : ج - لاله ؛ شکفته را :
 خ - شکوفه را ، د : بنفشه را . ۳۱ پ : حذف شده . ۳۱ ج ح : سفید کاری

نرگس ز دماغ آتشین تاب	چون تب زدگان بجسته ازخواب
جوشیدن قطره‌های با ده	خون از رک ارغوان گشاده
۱۵ زان چشمه سیم‌کوز سمن رست	نسرین ورقی که داشت شست
گل دیده بتوس باز میگرد	چون مثل ندید ناز میگرد
سوسن نه زبان که تیغ دربر	نی فی غلطم که تیغ برسر
مرغان زبان گرفته چون زاغ	بگشاده زبان مرغ درباغ
درآج زد دل کبابی انگیخت	قمری نمکی ز سینه می ریخت
۲۰ هرفاخته بر سر چناری	در زمزمه حدیث یاری

۱۳ ج : شب زدگان ؛ بجسته ؛ ب ت ز ج د - بجست ، پ : بحفته ،
 ح : بخته . ۱۴ ، ۱۵ : ج - ۱۴ ، ۱۵ . آ ۱۴ ث ر : خورشید ز
 قطره‌های ، ج : جوشید ز قطره‌های ؛ د : چوشیدن . ۱۴ رک :
 ث - لب . ۱۵ ب ت ز ج ح : حذف شده .
 ۱۶ ، ۱۷ : پ خ د - ۱۶ ، ۱۷ . آ ۱۶ بتوس ؛ ج - ز توس ،
 ر : بیوس .
 ۱۶ ح : باز ؛ میگرد ؛ ب - کرده . آ ۱۷ پ : بزبان تیغ ؛
 نه زبان ؛ ث خ د - بزبان ؛ دربر ؛ ج - برسر . ۱۷ تیغ برسر ؛
 چ - داغ بربر . آ ۱۸ چوزاغ ؛ ب ت ز - درباغ . ۱۸ بزبان مرغ ؛
 پ - زبان حال ، د : زبان چومرغ . آ ۱۹ ج : کباب . ۱۹ ث : ز دیده ؛
 می ریخت ؛ پ - امیخت . آ ۲۰ ت : درسر .

زلفین بنفشه از درازی در پای فتاده وقت بازی
 غنچه کمر استوار میکرد پیکان کشی زخار میکرد
 گل یافت ستبرق حریری شد باد بگوشواره گیری
 ۱۰ نیلوفر از آفتاب گلرنگ برآب سپر فکنده بی جنگ
 شمشاد بزلف شانه کردن گلنار بنار دانه کردن
 سنبل صر نافه باز کرده گل دست بدو دراز کرده

آ^۷ ب ز : زلفش چو بنفشه ، ت : زلفش چو بنفشه (بهدا بکل - زلفین
 بنفشه - اصلاح شده) . آ^۷ ب ز : فتاد . آ^۸ میکرد : ث - کرده .
 پ : پیکان کنی زعار میکند ؛ زخار : ب - بکار ، ز : زکار ؛
 میکرد : ث - کرده ، د : میخورد .
 آ^۹ ح : بافت . آ^۹ چ : نوباوه بگوشوار ؛ بگوشواره گیری ؛
 ب ت ز - بگوش راه گیری ، پ : بگوشه وار گیری ، ح : بگوشه
 واره گیری ، خ د : بگوش وار گیری .
 آ^{۱۰} ب ت : از اب آب گلرنگ (ت از اب آب گلرنگ بهد ا بکل از
 آفتاب گلرنگ اصلاح شده) ، ز : نیلوفر تر از آب .
 آ^{۱۱} خ در : فکند ؛ پ : از جنگ ، چ : بی جنگ . آ^{۱۱} ، ۱۲ : ۱۱ ، ۱۲ ؛
 آ^{۱۱} بزلف : پ ث ج ر - بجعد ؛ ب ز ح : شانه کردی ، ج : شانه
 کرده ، د : شانه میکند . آ^{۱۲} ب ز ح : دانه کردی ، ج : دانه کرده ،
 د : دانه میکند . آ^{۱۲} ج : حذف شده . آ^{۱۲} ح : کردی . آ^{۱۲} خ : پرو ؛ ح : کردی

درصفت بهار و رفتن لیلی بتماشای نخلستان *

چون پرده کشید گل بصحرا شد خاک بروی گل مطراً
 خندید شکوفه بر درختان چون سکه روی نیکبختان
 از لاله لعل و از گل زرد گیتی علم دورنگ بر کرد
 از بوک و نوا بیاغ و بوستان با بوک و نوا هزاردستان
 ۵ سیرابی سبزه های نوخیز از لؤلؤ تر زمرود انگیز
 لاله ز ورق فشانده شگرف کافتاده سیاهیش بران حرف

ب: درصفت بهار و رفتن لیلی بتماشا نخلستان و زاری کردن، پ: بتماشا رفتن لیلی
 بنخلستان، ت: رفتن لیلی با دختران در بهار بنخلستان، ز: کفزار اندر شدن لیلی بتماشا
 نخلستان با دختران بوک، ث: رفتن لیلی بنخلستان و صفت بهار، ج: صفت بهار و رفتن
 لیلی بنخلستان، چ: رفتن لیلی بتماشای باغ، ح: اندرتماشای شدن لیلی با دختران بنخلستان،
 خ: رفتن لیلی با دختران بنخلستان، د: بتماشا شدن لیلی با دختران به نخلستان، ر:
 رفتن لیلی بتماشای بوستان، ۱: خاک، ث: خار، ۳: لعل، ر: سرخ، پ: ت ز
 ث: ج: د: وزگل، آم: پ: بوک نوا، ح: و نوا، باغ، ۵: پ: ج: لولوی
 آ: ب: پ: ت: خ: نشانده، ج: ح: گشاده، د: فشانده؛
 ح: شنجرف.

ت: د: کافتاد؛ ب: ج: دران، پ: خ: د: برحرف، ت: ز: ح: بدان

کز وی سخن غریب زادی	بردی و بدان غریب دادی
گفتی بنشان آن نشانه	اونیز بدیهه روانه
میرفت پیام گونه چند	۶۵ زین گونه میان آن دودلند
هر بلبله که بود بشکست	ز آوازه آن دو بلبلمست
بر ساز بسی بریشم ساز	زان هر دو بریشم خوش آواز
یکونگ نوای آن دو آهنگ	بر رود و رباب و ناله چنگ
از چنگ زدن ز نای خواندن	ز ایشان سخنی بنکته راند
مطرب شده کودکان خانه	۷۰ از نغمه آن دو هم ترانه
در هر دو زبان دراز کردند	خصمان در طعنه باز کردند
خود را بسر شک دیده شویان	و ایشان ز بد گزاف گویان
قانع بخیال چون خیالی	بودند بدین طریق سالی

آ ۳ پ : و بران ، ث ج : و بان . آ ۴ چ : و او .
 آ ۵ بنشان : ح بمثال ؛ آن : چ او . آ ۵ پ : این ؛
 دلند : ت خ - لند .
 آ ۶ بلبل : پ دلبر . آ ۷ ج : در ساز . آ ۸ بز : بر
 ورد رباب ناله چنگ ؛ ت ث ج چ ر : رباب . آ ۹ ب ت ز
 ح : یک راه نوای هر دو . آ ۹ ر : وز ، ز نای : د - زیار .
 آ ۱۰ ح : وز آ ۱۰ پ : بر هر دو . آ ۱۱ ب ت ز چ خ : ایشان .
 آ ۱۲ ز چ ر : برین ؛ ج : برین طریقه . آ ۱۳ ح ر : و چون .

هرجا که ز کنج خانه میدید	برخود غزلی روانه میدید
هر طفل که آمدی ز بازار	بیتی گفتی نشانده بر کار
۵۵ هر کس که گذشت زیر پامش	میداد به بیتی پیا مش
لیلی که چنان ملاحظت داشت	در نظم سخن فصاحتی داشت
ناسفته دری و در همی سفت	چون خود همه بیت بگرمی گفتم
بیتی که ز حسب حال مجنون	خواندی بمثل چو در مکنون
آنرا دگری جواب گفتی	آتش بشنیدی آب گفتی
۶. پنهان ورقی بخون سرشتی	وان بیتک را برو نوشتی
بر راه گذر فکندی از بام	داوی ز سمن بسرو پیغام
آن رقعہ کسی که برگرفت	بر خواندی ورقص در گرفت

آ ۵۳ د : نه کنج . ۵۴ ث ج : نشانه کار . ۵۵ پ : بنیکی ؛
 ز : میداد بنیکی سلامش ؛ ح : به سیکنی ، خ : به پیشکی ؛ ب ت :
 سلامش . ۵۶ پ : صباحتی . ۵۷ آ پ : زان سفته دری در ؛
 و در : خ - درر . ۵۷ همه بیت : ز - ابیات ، ث : ابیات چو خویش
 بگو میگفت . ۵۸ - ۶۱ : چ - ۶ ، ۶۱ ، ۵۸ ، ۵۹ . ۵۸ خ د :
 بحسب حال . ۵۹ دگری : ح - دگراو ، ر : دیگری . ۵۹ ح : ز آتش ؛ خ :
 نشنیدی . ۶۰ بیتک را : خ د - گفته خود ؛ ب پ : بدو ، ث : بر آن ؛
 ز : برو نبشتی ، ج : بدان نبشتی . ۶۱ خ : بر راه فکندی از سر بام ؛
 بر : د - در ؛ بر راه گذر : پ - بر راه گذر او ، ج : بر راه گذری .

از یکسرتیر کارگر شد
 ۴۵ دریا دریا گهر بر آمیخت
 میخورد غمی بزیر پرده
 در گوش نهاده حلقه زر
 با حلقه گوش خویش میساخت
 در جستن نور چشمه ماه
 ۵۰ تا خود که بدو پیامی آرد
 بادی که ز نجد بر میدی
 و ابری که از آن طرف گشادی

سرگردان دوک از آن دوسر شد
 کشتی کشتی زدیده میریخت.
 غم خورده و را و غم نخورده
 چون حلقه نهاده گوش بر در
 وان حلقه بگوش کس نینداخت
 چون چشمه بمانده چشم بر راه
 ز آرام دلش سلامی آرد
 جز بوی وفا درو ندیدی
 جز آب لطف بدو ندادی

۴۴ از : ب ت ز ح - در ، پ : کر ، ث : آن . ۴۴ ج : سرگردانی
 از آن ؛ ب ت ز : سرگردن ، پ : برگردن ؛ پ : زان .
 ۴۵ ر : بر آهیخت .

۴۵ میریخت : ز ح - خون ریخت .
 ۴۶ ح : و رای غم . ۴۷ ب ت ز ج ح : برگوش .
 ۴۷ ب ت ز ج : نهاد . ۴۸ پ : حذف شده . ۴۸ ، ۴۹ : ج -
 ۴۸ ، ۴۹ . ۴۸ ز : واو ، ث : وین ؛ ح : نانداخت . ۴۹ پ : چشمه
 ۴۹ پ : چون چشم نهاده ، ج : نهاده چشم در راه ؛ ث ج
 ح : بماند . ۵۰ ز : کی . ۵۲ ب ت ز : ابری که ؛ ج : از و طرف .
 ۵۲ خ : آب روان ؛ ت ز ج د : برو .

شیرین خندید و تلخ بگریست
 از چوب حریف می تراشید
 نه دود در او نه روشنائی
 پنهان جگری چو خاک میخورد
 مونس ز خیال خویش میداشت
 جز پرده کسی نه عمگسارش
 همسایه او بشب نمیخفت
 گفتی که پرست آن پری و ش
 تیر آلت جعبه ملوکست
 برداشته تیر یکسر آهنگ

چون شمع بزهر خنده میزست
 ۳۵ گل را بسروشک می خراشید
 می سوخت با آتش جدائی
 پیداشعبی چو باد میکرد
 آینه درو پیش میداشت
 جز سایه نبود پرده وارث
 ۴. از بس که بسایه راز میگفت
 میساخت میان آب و آتش
 خنیاگر زن صریر دوکست
 او دوک دوسر فکنده از چنگ

۳۴-۳۷: ج-۳۶، ۳۷، ۳۴، ۳۵. آهنگ بزهر: ب ت ز ج-بنیم، خ: بزیر
 ۳۵ ج خ در: وز؛ حریف: پ-حریف، ر: رفیق. آه پ: برآتش، ج:
 درآتش. آه نه دود: د-نی دید؛ درو: پ-کراں. ۳۷، ۳۸:
 ر-۳۸، ۳۷. آه باد: ث-نار، خ: یاد. ۳۷ خاک: ث-نار؛ ج:
 پنهان. ۳۸ پ: در. ۳۸ پ: چوخیال؛ میداشت: ح میگرد.
 آه سایه: ب ت ز-پرده. ۳۹ ج خ د: جز گریه نبود عمگسارش؛ پرده:
 پ گریه، ت: ناله. ۴۲ پ: حذف شده. آه خنیاگر زن: ح خنیاکردن؛
 صریر: خ د-صفر. ۴۳، ۴۴ خ: حذف شده. آه او: پ چ-آن؛
 از: پ-را. ۴۳ برداشته: د-از رسته (درعاشیه برداشته نوشته شده)

لبه‌اش که خنده برشکوزد
 ۲۵ لعلش که حدیث بوس می‌کود
 چاه ز نخش که سرگشاده
 زلفش رسنی فکنده در راه
 با این همه ناز و دلستانی
 در پرده که راه بود بسته
 ۳۰ میرفت نهفته بر سر بام
 تا مجنون را چگونه بیند
 اورا بکدام دیده جوید
 از بیم رقیب و ترس بدخواه
 انگشت کشیده بر طبر زد
 بر تنگ شکر فسوس می‌کود
 صد دل بغلط در او فتاده
 تا هر که فتد بر آرد از چاه
 خون شد جگرش ز مهر بانی
 می بود چو پرده بر شکسته
 نظاره کنان ز صبح تا شام
 با او نفسی کجا نشیند
 با او غم دل چگونه گوید
 پوشیده بنیم شب ز روی آه *

۲۴ ث : لبه‌اش بخنده طبر زد ؛ که : ب ت ز ج چ ح - چو .
 ۲۴ ث : انگشت گزیده برشکوزد ؛ ب چ ح : کشید ، پ خ د : گزید ،
 ج : بریده . ۲۵ آ : که ؛ ب ت ز ج ح : چو ؛ پ : نوش می‌کود . ۲۶ ح : چو سرگشادی
 ۲۶ ح : فتادی . ۲۷ آ : پ : بر راه . ۲۸ ز : و - حذف شده . ۲۹ آ : پ خ
 د : بود راه . ۲۹ ب : ج چ ح خ د : چو مرغ پر (پر : ج - دل)
 شکسته ؛ ت : پر شکسته . ۳۰ پ : ب صبح . ۳۱ ج : غم خود
 ۳۳ ، ۳۴ ح : حذف شده . ۳۳ ز : زدی راه ، د : روی ماه .
 * ج افزوده :

هر عاشق کاه او شنیدی هر جامه که داشتی دریدی

از آهوی چشم نافه دارش هم نافه هم آهوان شکارش
 وز حلقه زلف وقت نخجیر بر گردن شیر بست زنجیر
 از چهره گل لب انگبین کرد کان دید طبرزد آفرین کرد
 دل داده هزار ناز نینش در آرزوی گل انگبینش
 ۲۰ زلفش ره بوسه خواه میرفت مژگانش خدادادمی گفت
 زلفش بکمند پیش میخواند مژگانش بدور باش میراند
 برده بدورخ ز ماه بیستی گل را دو پیاده داده پیستی
 قدش چو کشیده زادسروی رویش چو بسرو بر تدروی

۱۶۱ پ : و نافه دارش ، ر : نافه وارش . ۱۶۲ ب ت زث :
 هم نافه آهوان ، ح : نی نافه که آهوان .
 ۱۷۱ وز : چ د - در ؛ ب ز : زنجیر ، ث : شبگیر . ۱۷۲ ج : در
 گردن .

۱۸۲ ز : کان داد ، ح : چون دید .
 ۱۹۱ پ : دل داد . ۲۰۱ پ : توشه خواه ؛ میرفت : چ یکشت
 ۲۰۲ ج : جزا دهد .
 ۲۱ پ ث : حذف شده .
 ۲۲۱ پ : خویشی . ۲۲۲ پ : با روش قمر گرفته خویشی ،
 چ : کلرا به کلاله داده خویشی ؛ پیاده : ز - بیاد ، خ : پیاله .
 ۲۳ پ : حذف شده . ۲۳۱ ج خ : و در تدروی .

پیرایه گر پرندپوشان
 در بند هزار در مکنون
 لیلی که بخوبی آیتی بود
 ۱۰ سیراب گلش پیاله در دست
 سرو سهیش کشیده ترشد
 میرست بیاغ دلفروزی
 از جادوئی که در نظر داشت
 میگرد بوقت غمزه سازی
 ۱۵ صیدی ز کمند او نمیرست
 سرمایه ده شکر فروشان
 زنجیر بر هزار مجنون
 وانگشت کش ولایتی بود
 از غنچه نوبری برون جست
 میگون رطبش رسیده ترشد
 میگرد بغمزه خلق سوزی
 صد ملک بنیم غمزه برداشت
 بر تازی و ترک ترک تازی
 غمزش بگرفت و زلف می بست

۸ پ : حذف شده . آ ۸ ث ج چ ح خ در : دل بند .
 ۹ ب پ ت ج چ : انگشت کش . ۱۰ ج : حذف شده . آ. ب. ت
 ز د : سیلاب گلش (در نوزاد - در حاشیه - سیراب - نوشته شده) ، ح :
 ساقی لبش . آ ۱۱ شد : چ = کشت . ۱۲ میگون : بز - می چون ؛
 خ : حشیده تر ؛ شد : چ - کشت . ۱۲ د : در حاشیه درست نوشته شده
 ۱۳ د : بر تازی و ترک ترک تازی ؛ خلق سوزی : پ - دلفروزی .
 ۱۳ ، ۱۴ د : حذف شده
 ۱۴ از : پ - آن . ۱۳ غمزه : خ - عمر . ۱۴ ج خ : غمزه
 بازی . ۱۴ ترک تازی : پ - ترک و تازی ، ح : سرفرازی .
 ۱۵ پ : نمی هست . ۱۵ خ : غمزه ؛ ز : و - حذف شده ؛ ح : بر بست

گفتار اندر احوال لیلی *

سردفتر آیت نکوئی	شاهنشاه ملک خوبروئی
فهرست جمال هفت پرگار	از هفت خلیفه جامگی خوار
رشک رخ ماه آسمانی	رنج دل سرو بوستانی
منصوبه گشای بیم و امید	میراث ستان ماه و خورشید
۵ محراب نماز بت پرستان	قندیل سروای و شمع بستان
همخوا به عشق و همسر ناز	هم خازن و هم خزینه پرداز

* ب : صفت جمال لیلی ، پ : در وصف لیلی که چگونه بود ، ت : در صفت حسن لیلی فرماید ، ز : گفتار اندر احوال لیلی و صفت جمال او که چون بود ، ث : در احوال لیلی که چگونه بود ، ج : در صفت جمال لیلی و وفاداری او ، چ : در صفت حال لیلی گوید ، ح : در صفت جمال لیلی ، خ : در صفت حسن لیلی ، د : زاری کردن مجنون از عشق لیلی ، ر : در احوال لیلی .

آ ۲ ج : هفت پیکار . ۳ خ : ماه از رخ او خجل بود خوار ؛
 ج د : وز ؛ ح : چاشتی خوار .
 آ ۳ د : رشکش . ۴ ، ۵ پ : حذف شده . ۵ ج : سرا ؛
 و شمع : ح - جمع ، ر : سرو . آ ۶ و همسر : پ - وهم و همسر .

روزی دوسه در شکنجه میزیست
 پس پرده درید و آه برداشت
 میزیست برنج و نا توانی
 ۲۵ چون گرم شدی ز عشق و جد
 بر نجد شدی چو شیر سرت
 چون بر زدی از نفیر جوشی
 از هر طرفی خلائق انبوه
 هر نادره کزو شنیدند
 ۳۰ بروند بتحفها در آفاق
 زان گونه که هر که دید بگریست
 سوی در و دشت راه برداشت
 می مرد کدام زندگانی
 بر دی بنشاط گاه نجدش
 آهن بر پای و سنگ بودست
 گفتی غزلی بهر خروشی
 نظاره شدی بگرد آن کوه
 در خاطر و در قلم کشیدند
 زان غنّه غنی شدند عشاق

۲۲آ پ : در شکنج .

۲۲ز ز : زین گونه .

۲۲ت ت ز : سوی در دوست ، ح : سر بر در دوست .

۲۲خ خ : میزیست ولی بنا توانی ؛

ب ت ز : و - حذف شده .

۲۲د د : میگرد بتلخ زندگانی ؛

می مرد : پ - میگفت ، ث : میگرد .

۲۵ر ر : بعشق ؛ چ : و وجدش . ۲۶ح ح : در پای ؛ ح خ :

در دست . ۲۷ب بهر : پ - بهم . آب د : تختها . ۲۸غ غنّه :

پ - تحفه ، چ ر : غنیه ؛ عشاق : ت - آفاق .

۱۵ سرکوزفدا دریغ باشد
 زین جان که بر آتش اوقاد است
 جان نیست مرا بدین تباهی
 مجنون چو حدیث خود فرو گفت
 زین گوشه پدرنشسته گریان
 ۲۰ پس بار و گویخانه بردش
 وان شیفته دل ز شور بختی
 آن به که سزای تیغ باشد
 با ناخوشیم خوش اوقاد است
 بگذار زجان من چه خواهی
 بگریست پدر بدانچه او گفت
 زان سوپسراوقاده عریان
 بنواخت بدوستان سپروش
 میکرد صبوری بسختی

۱۵ پ : نه فدای تیغ باشد ؛ ث : زندی ، چ : زوفا
 ۱۵ ر : شایسته تشت و تیغ باشد ؛
 ث : برای تیغ .
 ۱۶ چ : این ؛ بر آتش ؛ ز بدانش .
 ۱۷ ح : حالیست ؛ پ : براین .
 ۱۸ ح : بدو گفت .
 ۱۸ پ خ : بر آنچه ، ث چ : به آنچه .
 ۱۹ ، ۲۰ : ح - ۲۳ ، ۲۰ .
 ۱۹ گوشه : ب - سوی ، ت ز ج چ : گونه ؛ پدر : پ - فرو ؛
 ز : نشست . ۱۹ ز : زین سر ، ج : زان سر ، د : زین سو ؛
 ث : پدر ؛ ز : اوقاد ؛ پ خ د : بریان . ب پ ث : و
 بدوستان . ۲۱ خ : آن ؛ پ ر : بشور بختی .

چون من ز پی عذاب ورنجم
 آن پیر خری که میکشد بار
 آسودگی آنگهی پذیرد
 ۱۰ در عشق مگو که تیغ تیزست
 سر کو برمد ز تیغ بازی
 در عشق چه جای بیم تیغست
 عاشق ز نهیب جان نترسد
 چون ماه من اوفاد در میخ
 راحت بکدام عشوه سنجم
 تا جانش هست میکشد کار
 کز زیستن چنین بیورد
 کین عشق در اصل خانه خیز
 انداخته به بورد غازی
 تیغ از سر عاشقان دریغست
 جانان طلب از جهان نترسد
 دارم سر تیغ کو سر تیغ

۷ ز : و-حذف شده . آ ب : آن پیری خری که می برد بار ؛ پ : و .
 ۸ ج : تا جان دارد همی کند کار ؛ پ خ : میکشد کار .
 ۹ پ : آسودگی چنان پذیرد ؛ آنگهی : خ د - آن زمان
 ۱۰ ت ج : زیستن چنان ؛
 پ ح خ د : زیستن ، چ : زندگی .
 ۱۰ ، ۱۱ ر : در حاشیه نوشته شده .
 ۱۱ آ : مگو که ؛ پ - چه جای . ب پ : ز اصل . ب ا ب : سر
 گر برمد ب تیغ بازی ؛ کو : ح - گر . ب ا ب : چه دست ،
 ح : ببرد . ۱۳ پ : حذف شده . ب ت ز ج : جانان طلبی
 ز جان نترسد ؛ ث : از زیان . آ ب ت ز : ماه نو ؛ پ : افاد ،
 ز ح : اوفاده . ب پ ت ز ث چ : دارد ؛ ح : دارم بر تیغ .

حکایت *

میکرد بدان ضعیف زوری	کبکی بدهن گرفت موری
کای کبک تو اینچنین چه دانی	زد قهقهه مور بکرانی
کین پیشه من نه پیشه تست	شد کبک دری ز قهقهه تست
منقار ز مور کرد خالی	چون قهقهه کرد کبک حالی
شک نی که شکوه از و شود فرد	۵ هر قهقهه کین چنین زندمرد
در خورد هزار گریه پیش است	خنده که نه در مقام خویش است

* ب ت ج : سرفصل حذف شده ، چ : حکایت و نصیحت ، د : خطاب کردن مجنون با پدر و تمثیل زدن .

آ از ح خ : گرفته . ب ا ث ر : بران . آ پ : زد قهقهه

معرفی کرانی ؛ ح خ : قهقهه . ب کبک : ت-مور ؛ چه دانی :

پ ر- ندانی . آ ح خ : ز قهقهه . س چ : شیوه من .

ب ب : حذف شده . آ ح خ : قهقهه ؛ کبک : ت-مور ؛ پ خ : خالی

بم خ : رموز ؛ کرد خالی : پ-کشت حالی ، د : کشت خالی . آ ح خ :

قهقهه ؛ مرد : د-مست (با خط دیگری روی خط مورد نوشته شده) .

۵ نی : ث ج ر- نه ؛ ازو : ث- او ؛ ح : فرد-حذف شده .

آ پ : بر مقام . ب ح : افزون ز هزار گریه .

دلتنگی خویشتن که خواهد	سنگ از دل تنگ من بکاهد
بد بختی رازخود که شوید	بخت بد من مرا بجوید
من بود می آفتاب یا ماه	گردست رسی بدی درین راه
به کردن کار کارمانیست	۲۰ چون کار باختیارمانیست
وان کیست که دارد اولی خوش	خوشدل نریم من بلاکش
سرگشته چو گردخانه خیزم	خونریز چو ریش دانه ریزم
ترسم که بسوزم از بخدم	چون برق زخنده لب ببنم
گریه ست نشان درومندی	گویند مرا چرا نخندی
سوز از دهنم برون گریزد	۲۵ ترسم چون نشاط خنده خیزد

۱۷ آ ج : زنگ از دل تنگ من که کاهد ؛ خ : تنگ می بکاهد .
 ۱۷ ب خ د : خویش کس نخواهد . ۱۸ آ پ ث خ : نجوید .
 ۱۸ ب ت : دل تنگی را ؛ را : پ-ا . ۱۹ آ بدی : پ-بود ،
 د : بودی ؛ ب زد : بدین راه . ۲۰ آ ح : من . ۲۱ پ خ : نه ؛
 ح : من . ۲۲ آ ج : دلخوش ؛ پ : نشوم . ۲۳ ح : آن ؛ ج درز
 دل خوش . ۲۴ پ خ ر : حذف شده (در نسخه ر-در حاشیه نوشته شده)
 ۲۵ آ د : زخویش چون بریزم ؛ چ : خانه ؛ ب ت ز ج ح : خانه
 خیزم . ۲۶ ب ت ز ح : ریزم ، ج بیزم . ۲۷ آ ث :
 بخندی . ۲۸ پ : کز تست نشان هوشمندی . ۲۹ آ خنده :
 پ-چند ، ح : و خنده . ۳۰ آ از : پ-ا ؛ گریزد : پ-کردی .

زینسان که نه بر قوارخویشم
 من بسته و بندم آهنین است
 ۱۰ این بند بخود گشاد نتوان
 گویم که چگونه چون کنم چون
 این صاعقه کوفتاد بر من
 تنها نه منم ستم رسیده
 سایه نه بخود فتاد در چاه
 ۱۵ از پیکر پیل تا پر مور
 گر کار بخواست خلق بودی
 وانی نه باختیار خویشم
 تدبیر چه سو و قسمت اینست
 وین بار ز خود نهاد نتوان
 آرام که نیست چون کنم چون
 سوزید چنین هزار خرم
 کو دیده که صد چنین ندیده
 بر اوج بخویشتن نشد ماه
 کس نیست که نیست بروی این زور
 نا خواسته کس نیاز مودی

آ زینسان : ر - زین ره ؛ ح : نه - حذف شده . آ پ ج : و بند
 ۹ ث : تدبیر چه قسمت این چنین است . آ پ : بند - حذف شده
 ۱۰ ز خود : ب ت ز ج - بخود ، خ ز دل . ۱۱ پ ث ر : حذف شده
 (در نیز ر این بیت در حاشیه نوشته شده) . آ ج : گیرم کنم از غمت جگر خون
 ۱۱ خ : آرام چون نیست دل شود خون ؛ که : ج ج ح د - چو . ۱۲ ر :
 در حاشیه نوشته شده . آ پ : کین ؛ د : گرفتاد ؛ پ : درمن .
 ۱۲ ب ت ز ح : سوزاند صد هزار ، ث : سوزد نه یکی هزار ؛
 ج : سوزاند ، د : سوزند . آ ۱۳ : تنها نه منم ؛ پ زینسان که منم . ۱۳ ج
 ر : صد چو من . آ ۱۴ ح : فتاده . ۱۴ ج : در اوج . آ ۱۵ ح : پیل ؛
 پر : ج ج - تن . ۱۶ خ د : نا خواسته کسی .

جواب دادن مجنون پدر را *

مجنون بجواب آن شکرینز	بگشاد لب طبرزد انگیز
گفت ای فلک شکوه مندی	بالا ترت از فلک بلندی
شاه دمن و رئیس اطلال	روی عرب از تو عنبرین خال
درگاه تو قبله سجودم	زنده بوجود تو وجودم
خواهم که همیشه زنده مانی	خود بی تو مباد زندگانی
زین پند خزینه که دادی	بر سوخته مرهمی نهادهای
لیکن چکنم من سیه روی	کافتاده بخود نیم درین کوی

* ب ت : جواب دادن مجنون پدر خویش را ، پ ج چ : پاسخ دادن مجنون پدر را ، ز : گفتار اندر پاسخ دادن مجنون زید را ، ث : خواب دیدن مجنون پدر را ، ح : پاسخ دادن مجنون مر پدر را ، د : پاسخ دادن مجنون پدر خویش را .

آ پ : بگشای ؛ خ د : لبی ؛ ح : طبرزد آمیز . ۲ ح : حذف شده . ۳ پ : بالاتر ، ز : بالاتری . آ پ : شاه زمن و زمین اطلال ، ح : شاه زمن و رئیس الحال ؛ خ د : زمن ؛ رئیس : ز- زمین . ۳ عرب : پ- شدن . ۴ ، ۵ : ب ت ز ح- ۴ ، ۵ . آ زین : ج- از ۲۰ ج : افتاده ؛ ت : بدین .

مشغول شوای پسر بکاری
هندو زچه مغز پیل خارد
جانی وعزیزتر ز جانی
۴۵ از کوه گرفتنت چه خیزد
هم سنگ درین رهست وهم چاه
مستیز که شحنه درکمین است
تو طفل رهی و فتنه رهدار
پیش آر زدوستان تنی چند
تا بگذری از چنین شماری
تا هندستان بیاد نارد
در خانه بمان که خان و مانی
جز آب که آن ز روی ریزد
میدار زهر دو چشم بر راه
ز نجیر مبر که آهنین است
شمشیر بین و سرنگه دار
خوش باش بر غم دشمنی چند

۴۳ پ :

ساقی می مغز جوش در ده نوشی بصلای لوش در ده
۴۳ ح : فیل ؛ د : خوارد . ۴۳ ث چ ح : هندوستان ،
د : هنداستان .

۴۴ پ : جانی و ورای جان جانی . ۴۵ کوه : ج-گوشه
۴۵ پ : همزان که ز روی ان بریزد ؛ ث خ د : زرو بریزد
۴۶ پ : درین-حذف شده ؛ پ : کهست ؛ زح : ویخف
شده . ۴۶ بر راه : ب پ ت ز-کوتاه ، ج : در راه .
۴۷ خ : حذف شده .

۴۷ مستیز : پ-هشدار . ۴۷ مبر : چ-مبین در ؛ که : ب ت زنج
د - در ۴۸ رهدار : پ-در رار ، ج : در کار ، ح-خ-بیدار . ۴۸ سر : پ - ره .

۳۵ هان تانشوی بصابری سست
 بی رای مشوکه مرد بی رای
 روباه زگرگ بهره زان بود
 دل را بکسی چه بایدت داد
 او بی تو چو گل تو پای در گل
 ۳۶ گر با تو حدیث او نگویند
 زهریست بقهر نفس دادن
 گوهر بد رنگ میتوان جست
 بی پای بود چو کرم بی پای
 کین رای بزرگ دارد آن خود
 کو ناوردت بسالها یاد
 او سنگ دل و تو سنگ بر دل
 رسوائی کار تو نجویند
 کژدم زده را کوفس دادن

آ ۳۵ ر : شوی . ۳۵ گوهر : چ - دولت .

۳۶ د : حذف شده .

آ ۳۶ ر : مشوی .

آ ۳۶ پ : بی سایه بود ، خ : بی پایه بود .

آ ۳۷ پ : بهره ازان برد .

آ ۳۷ کین : پ ث - کو ؛ آن : پ ج - او ، ث : این ؛

ح : خورد .

۳۹ ، ۴۰ : ث ، ۴ ، ۳۹

آ ۳۹ پ : او بی تو چو خر دو پای در گل ؛ خ : دو پای .

آ ۴۰ او : خ - آن ؛ پ ح ر : بگویند .

آ ۴۰ پ ج : او ؛ ح ر : بجویند .

آ ۴۰ چ : زهرست بقدر نفس دادن .

عشق از تو آتشی برافروخت
 ۲۵ نوید مشو ز چاره جستن
 کاری که نه زو امید داری
 در نویدی بسی امید است
 با دولتیان نشین و برخیز
 آواره مباد دولت از دست
 ۳۰ دولت سبب گره گشاییست
 فتحی که بدو جهان گشایند
 گر صبر کنی بصیر پی شک
 دریا که چنین فراخ رویست
 وان کوه بلند کابر ناکست

دل سوخت ترا مرا جگر سوخت
 کز دانه شگفت نیست رستن
 باشد سبب امیدواری
 پایان شب سیه سپیدست
 زین بخت گریز پای بگریز
 چون دولت هست کام دل هست
 فیروزه خاتم خدائست
 در دامن دولتش نهادند
 دولت بتو آید اندک اندک
 پالایش قطرهای جویت
 جمع آمده ریزهای خاکست

آ ۲۴ پ : ار عشق تو ؛ ح : عشق از تو چو آتشی .

آ ۲۴ ز ج ح : مرا ترا .

آ ۲۶ ز : نه که ؛ نه زو ؛ ج خ د - ازو .

۲۷ پ : حذف شده . ۲۷ ح د : سفیدست . ۲۸ ب پ

ت ز ث خ د : گریزه پای ؛ ز : مگریز . ۲۹ ج : ودولت

ب ۳۰ ث ج چ ر : پیروزه . ۳۱ بدو جهان : ب ت ز ج - پرو گره ،

ث ح بدو گره . ۳۲ چ : دولتی . ۳۳ دریا : د - دولت (روی بیت

دریا نوشته شده) . ۳۴ ح خ : کابناکست . ۳۵ جمع : پ - گرد ؛ ر : ریزه های

۱۵ آینه زخوب وزشت پاکست
 بنشین و ز دل رها کن این درد
 گیرم که نداری آن صبوری
 آخر کم از آنکه گاه گاهی
 هر کس بهوای دل تکی راند
 ۲۰ بی باده کفایت است مستی
 تو رفته بباد داده خرمن
 تا در من و در تو سکه هست
 تو رود زنی و من ز نم ران
 این تعبیه خانه زای خاکست
 آن به که نکوبی آهن سرد
 کز دوست کنی بصیردوری
 آبی و بما کنی نکاهی
 از بهر گویختن تکی ماند
 بی آرزو آرزو پرستی
 من مانده چنین بکام دشمن
 این سکه بد رها کن از دست
 تو جامه دری و من درم جان

۱۵ ج : وین ؛ زای ؛ ب ت ز - روی ، ج ح خ د : زاد .
 ۱۷ پ د : این . ۱۸ ح : دعا کنی پکاهی ؛ وبما ؛
 پ خ د - سوی ما ؛ پ : کنی بما .
 ۱۹ د : حذف شده . ۱۹ آ ج : یکی . ۱۹ ث ج خ ر : وز ؛
 ج ح : یکی . ۲۰ آ ج : کفایه نیست . ۲۰ بی آرزو : ج -
 بی آرزوی ، ح : می از روی .
 ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ : پ ۲۲ ، ۲۱ ، ۲۲ ؛ ۲۲ ، ۲۱ : خ ۲۳ ، ۲۱ ؛
 ۲۱ ، ۲۲ : د ۳۱ ، ۳۰ .
 ۲۲ د : من و تو سکنه هست . ۲۲ ح : بدر . آ ۲۳ خ : تو
 گریه کنی و من پریشان . ۲۳ خ : کنم جان .

از کار شدی چه کارت افتاد	در دیده کدام خارت افتاد
شوریده بود نه چون تو بدبخت	سختیش رسد نه این چنین سخت
مانده نشدی ز غم کشیدن	وز طعنه دشمنان شنیدن
۱۰ دل سیر نگشتت از ملامت	زنده نشدی بدین قیامت
بس کن هوسی که پیش بروی	کاب من و سنگ خویش بروی
در خورده کار خود و کاری	عیبست بزرگ بیقراری
عیب ارچه درون پوست بهتر	آینه دوست دوست بهتر
آینه ز روی را ستگوئی	بنماید عیب تا بشوئی

۷ از کار : چ - افکار ؛ چه : ح - که ، د : چو . ۷ ح : دید
 ۸ خ : سختی رسدش . آ ۹ پ : مانده شده . ۹ ز : وز
 طعنان ؛ ح : چشیدن . آ ۱۰ ز : نگشت ، ج ح ر : نگشتی ؛
 پ : ملامت .

آ ۱۱ ح : ننگ ؛ پ ؛ بودی . ۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ خ : حذف شده .

آ ۱۲ ج : در شیوه کار ، ح : در خورده کار ، د : در کرده کار
 (زیر کلمه - کرده - خوره - نوشته شده) ، ر : در خوگه کار ؛ ب زد : خود
 کاری ، ج : خورد کاری ، ح : خورده کاری .

آ ۱۳ بزرگ : ج - تمام . آ ۱۳ پ : عیب ارچه برون تراست بهتر ؛
 ب ت ز ث ج : برون . ۱۴ ب : حذف شده . آ ۱۴ ز ث ج چ د :
 نماید ؛ ت ث ج چ د : نشوئی . ۱۵ ، ۱۶ : ج - ۱۶ ، ۱۵ .

پند دادن پدرمجنون را *

چون دید پدر بحال فرزند آهی بزود و عمامه بکنند
 نالید چو مرغ صبحگاهی روزش پوشی شد از سیاهی
 گفت ای ورق شکنج دیده چون دفتر گل ورق دریده
 ای شیفته چند ببقواری وی سوخته چند خامکاری
 چشم که رسید در جهالت نفرین که داد گوشمالت
 خون که گرفت گردنت را خار که رسید دامت را

* ب : نصیحت کردن پدرمجنون مجنون را ، پ : سرفصل بزد شده
 ت : آمدن پدر مجنون بدیدن مجنون و نصیحت کردن ،
 ز : گفتار اندر پند دادن پدرمجنون مجنون را ، ح : گفتار
 در پند دادن پدرمجنون را ، د : زاری کردن پدرمجنون
 پیش مجنون و پند دادن .

آ بحال : پ ث ج - جمال ، ز : بخاک . ۳ ا ح : افکند .
 ۲ چ : روزش شده چون شب از سیاهی ؛ پ : روش . آ ۳ خ :
 شکنجه . آ ۴ پ : سفته . ۳ خ : ای . آ ۵ پ : چشم ؛ ۳ چ د :
 بر جهالت . ۵ ر : نفرین . آ ۶ پ : جون . ۳ خار : چ خاک ؛
 رسید : ث خ - درید ، ج ر : خلید .

خوناب جگوز دیده ریزان
 از باده بیخو چنان مست
 ۶۰ چون دید پدر سلام دادش
 صجنون چو صلابت پدر دید
 کای تاج سرو سریر جانم
 می بین و می پرس حالت را
 چون خواهم چونکه در چنین سوز
 ۶۵ از آمدن تو رو سیاهم
 دانی که حساب کار چو نوست
 چون بخت خود اوقان و خیزان
 کآگه نه که در جهان کسی هست
 پس دلخوشی تمام دادش
 در پای پدر چو سایه غلطید
 عذرم بپذیر ناتوانم
 میکن بقضا حوالتم را
 چشم تو بیندم بدین روز
 عذرت بکدام روی خواهم
 سر رشته زد دست ما بروست

بده خ: افان .

۵۹ چ : واگه .

آ۶ دید پدر : پ - دبدر . ب۶ ت : دلخشی ،

ج : خوشدلی .

آ۶ خ : صلابه . آ۶ ب ت ز ج چ ح خ : غلطید ،

د : خندید (در حاشیه غلطید نوشته شده)

آ۶ ر : کی ؛ سریر : چ ح - سرور .

ب۶ ح خ : تا توانم . آ۶ چونکه : پ - کی ، ت ث :

من که ، ز خ د : و چون که ؛ ث در : روز . ب۶ ت ث ج :

نه بیندم ؛ د : سوز . ۶۵ پ : حذف شده

۵۰ ز آنجا بیدار او گذر کرد
 کانک بفلان خرابه تنگ
 دیوانه و دردمند و رنجور
 از خوردن زخم سفته جانش
 بیچاره پدر چو زو خبر یافت
 میگشت چو دیو گرده رنمار
 دیدش بزقاق گوشه تنگ
 با خود غزلی همی سگالید
 زو اهل قبیله را خبر کرد
 می پیچد همچو مار بر سنگ
 چون دیو ز چشم آدمی دور
 پیدا شده مغز استخوانش
 روی از وطن و قبیله بر یافت
 دیوانه خویش را طلب کار
 افتاده و سر نهاده بر سنگ
 که نوحه نمود و گاه نالید

۵۱ خ : ز و اصل قبیله را کدر کرد ؛ پ چ : اهل و قبیله
 را .

۵۲ آ چ خ ر : کاینک ؛ ر : خرابی تنگ ، ث : خرابه دلنگ .
 آ ه همچو : پ چ - چو ، ح : همچون ، خ : و همچو ؛
 ت ج : در سنگ .

۵۳ ت ز : دیوانه دردمند رنجور .

۵۴ ح : حذف شده .

۵۵ آ ه سفته : پ - خورده . ۵۳ ب د : از استخوانش ،
 ز : ز استخوانش . ۵۶ آ ه بزقاق : پ ت خ د - بو ثاق ،
 ث : برواق ، ج : بخراب ، چ ر : بزقاق ، ح : خرابه ؛ د :
 کوچه تنگ . ۵۷ آ ب ت ز : همی سراپید .

چون لنگر بیت خویش بس لنگ	معنیش فراخ وقافیه تنگ
یعنی که کسی ندارم از پس	بی قافیه هست مرد بی کس
چون طالع خویش تنگمان گیر	در سجده کمان و در وفاتیر
۴۵ یعنی که و بالش آن نشان داشت	کامیزش تیر در کمان داشت
جز ناله کسی نداشت هدم	جز سایه کسی نیافت محرم
مرد گذرنده چون درو دید	شکلی و شمایی نگو دید
پرسید سخن زهر شماری	جز خامشیش ندید کاری
چون از سخنش امید برداشت	بگذشت و ورا بجای بگذاشت

۴۲، ۴۳ ب ت : حذف شده . آ ۴۲ ز : چون لشکر مست خویش
 بشنگ ، ح : چون مصرع بیت خویش پالنگ ؛ ش خ ر : خویش تنگ
 ۴۴ ح : معنی ؛ وقافیه : ز- قافیش ، د : وقافیش ، ر : وقافیت .
 آ ۴۳ چ : ندارد . ۴۳ ث : بی قافیه گشت ، ح : بی قافیه
 است ، ر : بی قافیت است .
 ۴۴ ، ۴۵ خ : حذف شده .
 ۴۴ ج : و در قفا .
 ۴۵ پ : حذف شده .
 آ ۴۵ ج : این . آ ۴۶ خ د : جز ناله نداشت هیچ هدم .
 ۴۶ پ چ ج : نداشت محرم . ۴۷ ب پ ز : حذف شده ۴۶ پ : خاموشی ؛
 ج : نبود کاری ۴۹ د : بگذشت و دران جای بگذاشت ؛ و ورا : پ- فدا ، ز ش چ خ : و ورا

در هیضه خوری بجای زهرست *	حلوای که طعام نوش بهرست
میخورد نوالهای چون زهر	۳۵ مجنون که ز نوش بود بی بهر
کالای کساورا روانی	میداد ز راه بینوائی
کز عادت او غمی توان بود	نه نه غم او نه جنس آن بود
از بند خودش نجات میداد	کان غم که بدو برات میداد
بی آنکه پسی بگنج می برد	در جستن گنج رنج می برد
بگذشت برو چو طالع سعد	۴۰ شخصی ز قبیله بنی سعد
افتاده خواب در خوابی	دیدش بکناره سرابی

۳۴ در هیضه خوری : پ خ - در هیضه خوری ، ح : کر هیضه شولا
 * چ : در این نسخه بعد از بیت ۳۴ سرفصل « در صفت حال مجنون
 گوید » افزوده .

۳۵ بود بی بهر : ح - بودنش بهر .
 ۳۷ پ : نی نی عظم رجنس ؛ ث ج چ ح د : نی نی ؛ نه جنس
 آن بود : ج ر - نه آنچنان بود ؛ آن : زد - او . ۳۷ عادت :
 زح - عارت ، ر : غایت ؛ او : ث - آن ؛ غمی توان بود :
 پ - نمی توان بود ، ج : غمین توان بود ، د : همیتوان بود . ۳۸ پ :
 که حذف شده ؛ پ ت ج چ خ د : برو . ۳۹ ب ت زح : حذف شده .
 ۴۰ پی : پ کمان ، چ : بتی ، ر : رمی . ۴۱ ب ز : بنی معد . ۴۲ پ د : بدو ؛
 چو طالع : پ ت ج چ ح خ د بطالع . ۴۳ ث : بکرانه ؛ پ : سرابی ، ز : سزایی

هر دوستی از قبيله گاهى
 گريان همه اهل خانه او
 و آن گوشه نشين گوش سفته
 از مشغله هاى جوش بر جوش
 ۳. در طرف چنان شكار گاهى
 گرگى كه بزور شير باشد
 بازى كه نشد بخورد محتاج
 چون طبع با شتم باشد گرم
 ميخورد دريخ و ميزد آهى
 از گم شدن نشانه او
 چون گنج بگوشه نهفته
 هم گوشه گرفته بود و هم گوش
 خوسند شده بگرد راهى
 روبه به از و چوسير باشد
 رغبت نكند بهيچ در آج *
 گا ورس درشت را كند نرم

۲۶ ث : ميخورد برو دريخ و آهى . آ ۲۹ از : ب ت ز - زان .
 ۲۹ ث : و - حذف شده . ۳ د : حذف شده . آ ۳ زح : طوف
 ۳ ب ز : خورشيد شده بگرد ماهى ، ح : ميخورد دريخ و ميزد
 آهى ؛ پ : هر چند شده ؛ ت : ماهى .
 آ ۳ ح : گرگى كه بره چو شير باشد ؛ خ : بروز . آ ۳ چ :
 روبه بر او دلير باشد ؛ پ : شير باشد . آ ۳ بخورد : پ خ - بخورج
 ۳ رغبت : ب ز - درج ؛ بهيچ : ح - بصيد . * ج افزوده :
 خشك آرد گرسنه را كلنبه است با شتميان پير و دنبه است ؛ ر - افزوده
 خشك آرد گرسنه را كليج است با سيري نان ميده هيچ است
 ۳ ب : كاوس دو دست را ، پ : كاروس درست را ،
 ز : كاوس دو دست را كند گرم ؛ خ : كاورز .

از عامریان یکی خبر داشت	این قصه بجای خویش برداشت
باسید عامری درین باب	گفت آفت نارسیده دریاب
کان شحنة جانستان خونریز	آبی تندست و آتشی تیز
ترسم مجنون خبر ندارد	آنکه دارد که سر ندارد
۲۰ زان چاه گشاده سرکه پیش است	در یافتنش بجای خویش است
سرگشته پدر ز مهربانی	بر جست بشفقتی که دانی
فرمود بدوستان همزاد	تا بر پی او روند چون باد
آن سوخته را بد لنوازی	آرند ز راه چاره سازی
هر سو بطلب شتافتندش	جستند ولی نیافتندش
۲۵ گفتند مگر اجل رسیدش	یا چنگ درنده دریدش

۱۶ ت : ز جای ؛ پ : بجای خویشتن داشت ، ر : بجی
خویش برداشت . ۱۷ ر : در آن باب .
۱۸ پ : جان ستان کحون سیر ؛ خ : کای .
۱۸ ت : آبی تنگ است . ۱۹ خ : واقف شود او که ؛
ث ج ح د : آنکه داند . ۲۰ آ ح : زین ؛ ت : که بنشست .
آ ح د : بمهربانی . ۲۱ خ د : وهمزاد . ۲۲ ب ت چ : در پی ؛
ج : در پی او دوند ، خ د : از پی او دوند ؛ ث : دوند . ۲۳ آ ج :
و آن . ۲۴ ولی : پ - وبسی . ۲۵ پ : حذف شده .
۲۵ آ ح خ ر : کاجل ؛ د : رسیدست . ۲۵ د : دریدست .

<p>بد نام کن دیار ما گشت جو قی چو سگ از پی اوفاده که رقص کند گهی زمین بوس هم خوش غزلست و هم خوش آواز صد پرده دری همی نماید مارا و ترا بیاد گیرند کین باد هلاک آن چراغست تا باز رهد مه از وبالش دزد آبله پای و شحنه قتال گفتا که بدین دهم جوابش</p>	<p>کاشفته جوانی از فلان وشت آید همه روز سر گشاده در حله ما ز راه افسوس هر دم غزلی دگر کند ساز ۱۰ در هر غزلی که می سراید او گوید و خلق یاد گیرند لیلی ز نفیر او بد اغست چون بز بنمای گوشمالش چون آگه گشت شحنه زین حال ۱۵ شمشیر کشید و داد تابش</p>
---	--

آ ۷ ت خ : روزه ۷ خ : سگ در پی او بسی فاده ؛ ب ت ز ج : از پس آدب
ت ج ح خ : در حلقه ما ، د : در مله ما . ۹ خ : حذف شده . آ ه زد : غزل
۱۰ ب ز ح : حذف شده . ۱۰ ، ۱۱ ر : ۱۱ ، ۱۰ . آ ۱۰ پ ث ج چ د : بره ؛
خ : هر دم غزلی . ۱۰ د : همی گشاید . ۱۱ خ : صرع خوانانیت فقط کلمه افسوس .
خوانده میشود . آ ۱۲ خ : آن ۱۲ چ خ د : کان باد هلاک این ؛ پ : و آن .
آ ۱۳ چون بز بنمای ؛ پ - چون باز رهیم ، ج : چون تو بتیای ،
خ او را بنمای ، ر بنمای بقره . ۱۳ ب ت ز : تا باز رهیم از وبالش
۱۴ ج : حذف شده . آ ۱۴ خ د : آگاه چو گشت . ۱۴ آبله پای : بز - آبله بود
آ ۱۵ ح : کشیده داد بابش ؛ د : آتش .

آگاهی پدر مجنون از قصد قبیله لیلی *

چون گشت بعالم این سخن فاش
 کز غایت عشق و لستانی
 هر نیک و بدی کزوشنیدند
 لیلی ز گزاف یا فیه گویان
 شخصی دوز خویش آن جمیله
 ۵

افتاد ورق بدست او باش
 شد شیفته نازنین جوانی
 در نیک و بدش زبان کشیدند
 در خانه غم نشست مویان
 گفتند بشاه آن قبیله

* ب : قصد کردن اهل قبیله لیلی مجنون را ، پ : آگاه شدن پدر مجنون از وصلت کردن قبیله لیلی ، ت : قصد کردن قبیله لیلی در هلاک مجنون ، ز : قصد کردن قبیله لیلی در هلاک کردن مجنون و خبر شدن قبیله مجنون ، ث : آگاه شدن پدر از قصد کردن قبیله لیلی مجنون را ، ج : بردن مجنون را بخانه کعبه ، چ : قصد کردن قوم لیلی مجنون را ، ح : رخنه کردن قبیله لیلی در هلاک مجنون و خبر شدن قبیله مجنون را ، د : آگاه شدن پدر مجنون از قصد قبیله لیلی بهلاک مجنون . ۳ اح : وافتاد ۳ آ کزوشنیدند : ب پ ت زج : که می شنیدند ، ج خ : که این شنیدند ، د : کزانشنیدند . ۳ چ خ ر : و بدی . ۴ ، ۵ ، ۶ ج : در نتیجه تعمیر و وصله خوانان نیست .
 ۴ ب ت زح : لیلی زبد گزاف گویان ؛ چ خ د : یاوه گویان . ۴ ب ت زج :
 نشسته ؛ د : پویان . ۵ ب ت ز : دوسه خویش ، چ ر : دوزخیل

<p>گر خون خوردم حلال بادش هم بی غم او مباد روزم چندانکه بود یکی بصد باد کین قصه شنید گشت خاموش در وی نه دوا پذیر دارد گفت آنچه شنید پیش ایشان چون حلقه کعبه دید در دست کاورد چو زمزمی بجوشم کز محنت لیلیش رها نند نفرین خود و دعای او گفت</p>	<p>جانم فدای جمال بادش گرچه ز غمش چو شمع سوزم عشقی که چنین بجای خود باد میداشت پدر بسوی او گوش ۴۵ دانست که دل اسیر دارد چون رفت بخانه سوی ^{پیشان} خو کین سلسله که بند بگست زو زمزمه شنید گویشم گفتم مگر آن صحیفه خواند ۵۰ او خود همه کام و رای او گفت</p>
--	---

۴۱ ح : حذف شده . آ ۴۱ ج : جانم بفدای آن جمالش ؛ فدای : ت -
بفدای ، ز : فدای ، چ : عوض ، خ : بفدا . آ ۴۱ چ : خونریزی
من حلال . آ ۴۲ ، آ ۴۳ ، آ ۴۴ ج : رین صرح ، رزیمه تعمیر و وصله کردن
صفحه خوانا نیست . آ ۴۴ بجای : پ - ساد . آ ۴۳ پ : بود
بجای خود باد آ ۴۴ ت زح خ : این ، ج : چون ؛ ت ح خ : و گشت .
آ ۴۵ د : دیدست ؛ ث خ : دلی . آ ۴۵ پ : دوا بکیر . آ ۴۷ چ :
کاین سلسله تو بند بشکست ، خ : کین شیفته که بند بشکست ،
د : کین شیفته که بند بشکست ؛ ر : سلسه ؛ ح ر : بشکست .
آ ۴۸ ت : کاورده . آ ۵۰ کام و رای : ث - از برای ؛ او گفت : پ بخود جست

از چشمهٔ عشق ده مرا نور
 گرچه ز شراب عشق مستم
 ۳۵ گویند که خوز عشق و اکن
 یارب تو مرا بروی لیلی
 از عمر من آنچه هست بر جای
 گرچه شده ام چو موی از غم
 از حلقهٔ او بگو شمالی
 ۴. بی بادهٔ او مباد جامم
 وین سرمه مکن ز چشم من دور
 عاشق تو ازین کم که هستم
 لیلی طلبی ز دل رها کن
 هر لحظه بده زیاده میلی
 بستان و بعمر او در افزای
 یک موی نخواهم از سرش کم
 گوش ادم مباد خالی
 بی سکهٔ او مباد نامم

۳۳، ۳۴ ج : در نتیجهٔ تعمیر و اصلاح شدن صفحۂ این دو مصرع خوانا نیست .
 ۳۳ ج خ د : از سرمهٔ عشق . ۳۳ ت : این سرمه ز چشم من
 مکن دور . ب ز : این ؛ ث : ز چشم ما مکن ، چ : ز چشم من
 مکن .

۳۴ ج : کنی . ۳۵ د : ز عشق خوی .
 ۳۶ د : ز روی . ۳۶ خ : هر لحظه زیاده بخش میلی ؛
 لحظه : چ روز ؛ بده : پ بکن .
 ۳۷ ، ۳۸ ث : حذف شده . ۳۷ ج ح : وز . ۳۷ ج چ
 خ در : بعمر لیلی افزای ؛ پ : بیفزای .
 ۳۸ ب ز ج د : چو موئی ، ح ر : چو مویش . ۳۸ نخواهم ؛
 ج - مباد . ۳۹ - ۴۲ پ : حذف شده . ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۲ ، ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰

مجنون چو حدیث عشق بشنید
 از جای چو مار حلقه برجست
 ۲۵ می گفت گرفته حلقه در بر
 در حلقه عشق جان فروشم
 گویند ز عشق کن جدائی
 من قوت ز عشق می پذیرم
 پرورده عشق شد سرشتم
 ۳ آن دل که بود ز عشق خالی
 یارب بخدائی خدائیت
 کز عشق بغایتی رسانم
 اول بگریست پس بخندید
 در حلقه زلف کعبه زد دست
 کا امروز منم چو حلقه بر در
 بی حلقه او مباد گوشم
 این نیست طریق آشنائی
 گر میرد عشق من بهیرم
 جز عشق مباد سرنو شتم
 سیلاب نمش براد حالی
 وانگه بکمال پادشائیت
 کو ماند اگر چه من نما نم

۲۳ پ : اول بشنید و پس . ۲۵ خ : و گرفته ؛ ب ت
 ز : حلقه در ، پ : حلقه بر در . ۲۵ ت ز : امروز
 ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ : چ ۲۸ ، ۲۹ ، ۲۶ ، ۲۷ . ۲۶ عشق :
 خ د - زلف . ۲۷ این نیست : ر - کاینست . ۲۸ خ : گر
 عشق نباشدم بهیرم ؛ ب ت د : نهیرم .
 ۲۹ ب : بی عشق ؛ پ ت : سرنبشتم .
 ۳ ت : برد بحالی ، خ : ببرد حالی . ۳۱ آ خدائیت : د -
 خدایی . ۳۲ خ : یارب بکمال پادشاهیت ؛ چ : و پادشاهیت ،
 د : پادشاهی . ۳۲ کز : ت - کین .

۱۵ گوهر بمیان زر برآمیخت
 شد در رهش از بسی خزانه
 بگرفت برفق دست فرزند
 گفت ای پسر این نه جای بازیست
 در حلقه کعبه حلقه کن دست
 ۲۰ گو یارب ازین گزاف کاری
 رحمت کن و در پناهم آور
 در یاب که مبتلای عشقم
 چون ریگ بر اهل ریگ میبخت
 آن خانه گنج گنج خانه *
 در سایه کعبه داشت یکچند
 بشتاب که جای چاره سازست
 کز حلقه غم بدو توان ست
 توفیق دهم بر سنگاری
 زین شیفتگی براهم آور
 آزاد کن از بلای عشقم

۱۵ پ : حذف شده . آ ۱۵ خ : بمیان دُر . ۱۵ خ د : براهل مکه
 ۱۶ پ : شد در هوشش بسی خزانه ، خ د : شد صرف رهش
 بسی خزانه ؛ ج : از بس . ۱۶ پ خ د : از خانه گنج و کنج خانه ؛
 ب ز ح : از خانه ؛ ج : و کنج خانه . * ر ازوده :
 آن دم که جمال کعبه دریافت در یافتن مراد بشتافت
 ۱۸ جای : ح وقت ؛ ج : سرفرازیست .
 ۱۹ ث : در حلقه زلف کعبه زن دست ؛ د : در کعبه حلقه ؛
 حلقه کن دست : ب = آ یک دست ، ت ز : داریک دست .
 ۱۹ ث : بدین ، ج : بدان .
 آ ۲۰ ح : گزاف کاری . ۲۰ ت ز : توفیقم ده .
 ۲۱ پ : ۱۹ ت تکرار شده است . ۲۲ ج چ ر : و آزاد کن .

۵ میگرد نیایش از سر سوز
 حاجت گاهی نرفته نگذاشت
 خویشان همه در نیاز با او
 بیچارگی و را چو دیدند
 گفتند با تفاق یکسر
 ۱۰ حاجت که جمله جهان است
 پذیرفت که موسم حج آید
 چون موسم حج رسید برخاست
 فرزند عزیز را بصد جهد
 آمد سوی کعبه سینه پر جوش

تا زان شب تیره بر دم دروز
 الا که برفت و دست برداشت
 هر یک شده چاره ساز با او
 در چاره گری زبان کشیدند
 کز کعبه گشاده گردو این در
 محراب زمین و آسمان است
 ترتیب کند چنانکه باید
 اشتر طلبید و محمل آراست
 بنشانند چو ماه در یکی مهبد
 چون کعبه نهاد حلقه در گوش

۵ ب ت ز ج ح : تا از شب تیره . آء ب : حاجات گهی . ۷ هر یک
 شده : پ - گشته همه . ۸ ر : چه دیدند . ۹ ح : کفیه .
 ۱۰ پ ت ث ج خ د : جهانست . ۱۱ پ ت ث ج خ د : آسمانست
 ۱۱ پذیرفت : د - امسال ؛ که : ب ت ز ث ج ح - چو . ۱۲ ب ت ز ث
 ج ح خ د : کم ؛ پ : چنانچه ؛ ب ت ز ح : شاید ؛ ج : پاید .
 ۱۲ پ : حذف شده . ۱۳ ج : بر یکی .
 ۱۴ پ : و آمد ؛ سینه پر جوش : خ د - دل پر از جوش
 ۱۴ پ : چون حلقه نهاد حلقه بر گوش ؛ خ : چون حلقه نهاد ، ت ؛
 چون حلقه کعبه ؛ ج ح : نهاده ؛ ر : بر گوش

بردن پدر مجنون را بکعبه *

چون رایت عشق آن جهانگیر	شد چون مه لیلی آسمان گیر
هر روز خنیده نام تر گشت	در شیفتگی تمام تر گشت
هر شیفتگی کزان نور دست	زنجیر بر صداع مردست
برداشته دل ز کار او بخت	در مانده پدر بکار او سخت

* ب : بردن پدر مجنون مجنون را بزیارت کعبه معظمه شرفها
 الله بحاجت خواستن ، پ : سرفصل حذف شده ، ت : بردن
 پدر مجنون را بحوم کعبه و دعا کردن مجنون ،
 ز : اندر بردن پدر مجنون مجنون را بکعبه بهر خلاص یافتن
 از عشق ،

ج : بردن پدر مجنون مجنونرا بکعبه ، ح : گفتار در کعبه
 بردن مجنون را ، خ : بردن پدر مجنون را بزیارت کعبه ،
 د : بردن پدر مجنون مجنونرا بزیارت کعبه ، ر : بردن پدر
 مجنون را بخانه کعبه .

آخ : چو . ۱۳ خ : چون شد . ۲ پ : هر روز ؛ ح : بلند
 نام تر ، ر : خمیده نام تر . ۳ ج : نبردست . ۴ د : زنجیر بران ؛
 صداع : پت شج - صلاح ، ح : صلاح . ۴ د : سخت . ۵ پ : زکار ؛ ز : رواند

عشقی که نه عشق جاودانیت
 عشق آن باشد که کم نگردد
 ۹۰ آن عشق نه سرسری خیالست
 مجنون که بلند نام عشقت
 تا زنده بعشق بارکش بود
 و اکنون که گلش رحیل یابست
 من نیز بدان گلاب خوشبوی
 باز چه شهوت جوان نیست
 تا باشد ازان قدم نگردد
 کورا ابدالابد زوالست
 از معرفت تمام عشقت
 چون گل بنسیم عشق خوش بود
 آن قطره که ماند ازو گلابست
 خوش میکنم آب خود درین جوی

آ ۸۸ خ د : نه که ؛ پ : جاودانست .
 آ ۸۸ ج : سرمایه ؛ شهوت : خ د - عالم ؛ پ :
 جهانست ، ث : و جوانیست .
 آ ۸۹ آن باشد که : پ - آن بود انکه ، خ : آن بود او که .
 آ ۸۹ ر : از این .
 آ ۹۰ پ ت ث ج : خیالیست .
 آ ۹۰ خ د : کانرا ؛ پ ت ث ج : زوالیست .
 آ ۹۱ ح : از معرفتش . آ ۹۲ پ : بعیش ، ح : ز عشق ؛
 د : یارکش . آ ۹۳ ح : چون غنچه بیوی عشق خوش بود ؛
 د : ز نسیم . آ ۹۳ خ : اکنون که گلش همی فد گلابست ؛
 د : اکنون ؛ چ : رحیق نابست ، د : رحیل تابست . آ ۹۳ ج : این
 آ ۹۴ ت : ازان ، ج : بران . آ ۹۴ پ : آب خوش بدین جوی .

۸۰ پر بیند طفل تشنه در خواب
 لیکن چو ز خواب خوش درآید
 پام چو دو لام خم پذیرست
 نام تو مرا چو نام دارد
 عشق تو ز دل نهادنی نیست
 ۸۵ باشیر بتن در آمد این راز
 این گفت وقتا د بر سر خاک
 گشتند بلطف چاره سازش
 کورا بسبوی زر دهند آب
 انگشت ز تشنگی بخاید
 دستم چو دو یا شکنج گیرست
 کو نیز دو یا دو لام دارد
 وین راز بکس گشادنی نیست
 با جان بدر آید از تنم باز
 نظار گیان شدند غمناک
 بردند بسوی خانه بازش

۸۰ ت ر : گر بیند (در نسخه ت اول پر نوشته شده و بعداً
 اصلاح و به شکل گو در آورده اند) ،
 ح : می بیند ؛ پ : بسته .
 ۸۱ پ : کانا بسبوی تو ؛ ت : بسبوی تو ،
 خ : ز سبوی نو ، د : ز سبوی زر .
 ۸۱ آ در : برآید
 ۸۲ چ : پشم ؛ ج د : دوی ، خ : دو پا .
 ۸۳ آ د : چو لام
 ۸۴ ت : دو با ، ج : دوی ؛ پ : دو با و لام ،
 چ : دو یا و لام . ۸۵ بتن : پ ز - شیرینی ؛
 در آمد : چ ر - فروشد . ۸۶ ز ث : نظاره کنان .

گرخشم تو آتشی زند تیز
 ای ماه نوم ستاره تو
 به گرتوام نمی نوازند
 ۷۵ از سایه نشان تو نپرسم
 من کار ترا بسایه دیده
 بردی دل و جانم این چه شور
 از حاصل تو که نام دارم
 بروصل تو گرچه نیست دستم
 آبی ز سرشک من برو ریز
 من شیفته نظاره تو
 کاشفته و ماه نو نوازند
 کز سایه خویش نیز ترسم
 تو سایه ز کار من بریده
 این بازی نیست دست زورست
 بی جا صلیبی تمام دارم
 غم نیست چو بر امید هستم

۷۲ د : چشم .

۷۳ پ : ز سرشک برو ،

خ : ز سرشک بر دلم ؛

ب ز ج چ : ز سرشک من بدو ریز .

۷۳ ح : چون ماه نو و ستاره تو ؛ ج : ای ماه نوم .

۷۴ ح : شیفته ام .

۷۴ ج : بتوم ؛ ب ت ز : نمی نوازند .

۷۴ ب ت ز : نوازند .

۷۵ پ : حذف شده . ۷۵ خ د : از ماه . ۷۵ نیز ترسم :-

می برسم . ۷۶ بسایه : پ-شا ، خ د : ز سایه . ۷۶ ج : کشیده

۷۷ ج : یاری نیست . ۷۸ ج ح : چه نام .

آنواست خبرز آتش گرم
 ای هم من وهم تو آدمی زاد
 ۶۵ زرنیخ چو زر کجا عزیزست
 ای راحت جان من کجائی
 جوم دل عذرخواه من چیست
 یک شب ز هزار شب مرا باش
 گردن مکش از رضای این کار
 ۷۰ این غم زده را گناه کم نیست
 صفرای تو گو مشام سوزست
 کو دست درو زند بی آزم
 من شاخ خشک تو برگ شمشاد
 زان یکمن ازین بیک پشیزست
 در بردن جان من چرائی
 جز دوستیت گناه من چیست
 یک رای صواب گو خطا باش
 در گردن من خطای این کار
 کازرم تو هست هیچ غم نیست
 رحمت ز پی کدام روزست

آن ۶۳ ج خ : اوراست ؛ ر : از آتش . ۶۳ پ : گردست فروزند ،
 ج : کانگشت درو زند ؛ ب : درون زند ، ج : بروزند ؛ ت
 خ : به آزم . ۶۴ ب ز خ د : ای هم تو وهم من . ۶۴ ر : من خار
 خشک تو شاخ شمشاد ؛ ج : من خار خشک ؛ د : تو آدمی زاد .
 ۶۵ ب پ ت ز ج : کجا چوزر . ۶۵ خ : زین یکمن از ان چو یک ؛
 ج : زین ؛ پ ج : از ان . ۶۶ ج : پردن . ۶۸ پ : یک بار صواب و کر
 ۶۹ پ : مکش ؛ ب ت ز : این یار . ۶۹ پ : ان کار .
 ۷۰ ر : این کم زده را که نام کم نیست ؛ پ ج : این کم شده را ،
 ج : این دل شده را . ۷۰ ر : آزم ۷۱ ت : حذف شده .
 ۷۱ ب ز ت : زمام . ۷۱ ج : زحمت ، ر : لطف .

درگردن خود رسن میفکن	من به باشم رسن بگردن
۵۵ زلف تو درید هرچه دل دخت	این جامه دری ورا که آمخت
دل بردن زلف تونه زورست	هند و نه که روزگار کوراست
کاری بکن ای نشان کارم	زین چه که فروشدم برآرم
یا دست بگیر ازین فسوسم	یا دست بدار تا ببوسم
بیکار نمیتوان نشستن	در کنج خطاست دست بستن
۶۰ بی رحمتم این چنین چه ماندی	ارحم ترحم مگر نخواندی
آسوده که رنج بر ندارد	از رنجوران خبر ندارد
سیری که نهد گرسنه راخوان	خودک شکنند بکاسه درنان

۵۴ بز : حذف شده . آ۴۵ خود : پ-تو . آ۴۵ ت : من می باشم ،
 خ : من به که بوم . آ۵۵ چ : دریده . آ۵۵ پ خ : جامه کنی ،
 ت ث ر : پرده دری ، د : چاه کنی . ۵۶ ب : حذف شده .
 آ۵۶ ت ز : زلف نیز زورست ؛ خ د : بزورست . آ۵۶ ر : اوهند و
 و روزگار آ۵۷ ج د : مکن . آ۵۸ پ ج ر : یا پای بدار ، د : یا پای بیار
 آ۵۹ پ : بستن . ۶۰ ، ۶۱ ت : حذف شده . آ۶۰ ب ز : بی رحمتی ،
 ر : پی رحمت ؛ چ خ : آنچنین ؛ چه ماندی ؛ پ بماندی . آ۶۰ پ : ارحم بترحمی
 نخواندی . آ۶۲ خ : نهاد ؛ نهد گرسنه راخوان ؛ ب ز-گرسنه را دهدنان ،
 ت : گرسنه را دهد خوان ، ج : گرسنه را نهد خوان ، چ : بگرسنه خورد
 خوان ، ر : بگرسنه نهد خوان . آ۶۲ پ : بکاسه رانان .

گر در هم آبلینه شد خود	سیل آمد و آبلینه را برد
۴۵ تا هو که بمن کشید رایش	نازارد از آبلینه پایش
ای بیخبران ز درد و آهم	خیزید و رها کنید راهم
من گم شده ام مرا جوئید	باگم شدگان سخن مگوئید
تا کی ستم و جفا کنیدم	با محنت خود رها کنیدم
بیرون مکنید ازین دیارم	من خود بگریختن سوارم
۵۰ از پای فاده ام چه تدبیر	ای دوست بیا و دست من گیر
این خسته که دل سپرده است	زنده بتو به که مرده تست
بنواز بلطف یک سلامم	جان تازه کنم بیک پیامم
دیوانه منم برای و تدبیر	در گردن تو چراست زنجیر

۴۴ ب ز : حذف شده . آهم ت : درد ، ر : خورد .
 ۴۵ پ : حذف شده . آهم ر : رسید . ۴۵ د : نازرد ز آبلینه ؛
 ز : ز آبلینه . ۴۶ ب چ : زدود ؛ ت : زدود آهم .
 ۴۷ خیزید : خ - خیز و بد ؛ ز : و - حذف شده ؛ ج : آهم .
 ۴۷ پ : محواید . ۴۷ پ : مراید .
 ۴۸ خ د : در محنت و غم رها کنیدم ؛ ب ت : در محنت ،
 پ : بر محنت . ۴۹ خ : فکنید . آهم پ : برده . ۵۰ ت :
 بتونی . ۵۲ ب ز : حذف شده . ۵۲ ج : جان تازه کن
 از یکی پیام ؛ ر : تازه نما . ۵۳ پ : براوچه تدبیر .

آشفته چنان نیم بتقدیر
 ویران نه چنان شدست کام
 ۳۵ ای کاش که بر من اوفتادی
 یا صاعقه در آمدی سخت
 کس نیست که آتشی در آرد
 اندازد در دم نهنگم
 از ناخلفی که در زمانم
 ۴. خویشان مرا زخوی من خار
 خونریز من خراب خسته
 ای هم نفسان مجلس ورود
 کان شیشه می که بود در دست

کاسوده شوم بهیچ زنجیر
 کابادی خویش چشم دارم
 بادی که مرا بیاد دادی
 هم خانه بسوختی و هم رخت
 دود از من و جان من بر آرد
 تا باز رهد جهان ز تنگم
 دیوانه خلق و دیو خانم
 یاران مرا ز نام من عار
 هست از دیت و قصاص رسته
 بدرود شوید جمله بدرود
 افتاده شد آ بگینه بشکست

۳۳ پ ج : نیم چنان . ۳۳ بهیچ : د - زبهر .
 ۳۵ پ : ان کاشک که ، ثخ : ای کاج که . ۳۵ بادی : پخ در -
 حاکی . ۳۶ پ : حذف شده . ۳۷ آ پ ت : بر آرد . ۳۷ ج : دواز من
 و جان ز من . ۳۹ ج : که من در آنم . ۳۹ آ دیو خانم : پ
 ث - دیو خوانم ، ت : دیو جانم ، خ : خان و مانم .
 ۴۱ خونریز : ج خونی . ۴۱ ب ت ز : و حذف شده .
 ۴۲ ج د : و - حذف شده . ۴۳ ب ز : کان شیشه مرا که بود بر دست ، پ :
 ان شیشه من که بود بر دست ؛ ت ج خ : بردست . ۴۳ ز : افتاد ، ج : افتاد و .

نه برسو کوی دوست راهی
 افتاد و شکست برسو سنگ
 من طبل رحیل برکشیده
 که عاشق بت پرست خواند
 گل بر دستم نه گل پرستم
 آماجگه خدنگ اویم
 در کشتن خود شفیع اورا
 ور شیفته گفت نیزهستم
 در شیفته دل مجوی و درست

نه برور دیر خود پناهی
 ۲۵ قرابه نام و شیشه تنگ
 شد طبل بشارتم دریده
 گاهم بفسوس مست خواند
 در من منگر که بت پرستم
 تو کی که شکار لنگ اویم
 ۳ یاری که چو دل مطیع اورا
 گوستم خواند یارمستم
 چون شیفتگی و مستیم هست

آ ۲۴ د : نی ؛ دیر : پ ج خ د - یار .

آ ۲۴ د : نی .

آ ۲۵ چ : تنگ . ۲۵ پ : افتاده شکسته کشته برسنگ

آ ۲۶ پ : طبل بشارتم .

۲۷ ، ۲۸ ر : در عاشق نوشته شده .

آ ۲۷ ت د : و بت پرست . آ ۲۸ دمن : ب ز ث چ - چون زر ، ت چون آزر

آ ۲۸ ث ج چ خ : نه گل بدستم ، د : نه دل بدستم . آ ۲۹ پ : چو یخ زده ؛

چو دل : ج - ز دل ، ر : زجان . آ ۳۰ ر : در دادن جان شفیع اورا

آ ۳۱ ب ز : گر ؛ گفت : ج - خواند . آ ۳۲ در : ب ز ث - از ؛

ب ز ث : وارستم .

۱۵	او فارغ از آنکه مردمی هست	یا بر حرفش کسی نهد دست
	حرف از ورق جهان ستوده	می بود نه زنده و نه مرده
	بر سنگ فتاده خوار چون گل	سنگی دیگرش نهاده بر دل
	صافی تن او چو درد گذشته	در زیر دو سنگ خود گشته
	چون شمع جگر گداز مانده	یا مرغ ز مرغ باز مانده
۲۰	بر چهره غبارهای خاکی	در دل همه داغ درد ناکی
	چون مانده شد از عذاب و اندوه	سجاده برون فلکند از انبوه
	بنشست و بهای های بگریست	کاوخ چکنم دوا می من چیست
	آواره ز خان و مان چنانم	کز کوی بخانه ره ندانم

۱۵ پ : واو . ۱۵ ث : بر ورقش ؛ ت : نهد کسی .
 ۱۶ ت زج : نه مرده و نه زنده ؛ د : میدید . ۱۷ پ
 ر : سنگ ؛ ت : طره اش ؛ ر : فتاده .
 ۱۸ پ : صافی ترازو وجود گشته ؛ چ : صافی بر او ، خ :
 صافی تراو ، د : صافی ترازو . ۱۹ ز مرغ : ج خ در-
 زجفت . ۲۰ آ ، ۲۰ ب : ر ۲۰ ب ، آ ۲۰ .
 ۲۱ خ : در داغ و دریغ درد ناکی ؛ چ : و درد ناکی . آ ۲۱ از :
 پ-ان ؛ عذاب ؛ ج عنا ؛ ت خ د : و-حذف شده .
 ۲۲ خ : ز انبوه . آ ۲۲ ز : و بهای های ۲۲ ب دوا می : پ-گناه .
 آ ۲۳ آواره : پ-او کرد . ۲۳ چ : کز خانه بکوی .

میگشت ز دور چون غریبان
 بر کشتن خویش گشته والی
 دیوانه صفت شده بهر کوی
 ۱۰. احرام دریده سرگشاده
 با نیک و بدی که بود درخت
 میخواند نشید مهربانی
 هر بیت که آمد از زبانش
 حیران شده هر کسی در آن پی
 دامن بدریده تا گریبان *
 لاجول از و بهر حوالی
 لیلی لیلی زنان بهر سوی
 در کوی ملامت اوقاده
 نیک از بد و بد ز نیک نشانت
 بر شوق ستاره یمانی
 بر یاد گرفت این و آتش
 میدید و همی گریست بروی

* ت افزوده :

در از صدف دو دیده میسفت
 دل در غم تو صبور تا کی
 معشوقه سر وفا ندارد
 میگفت و همی گریست مجنون
 ۸. ب پ ت ج : لاجولی . آ۹ شده بهر کوی : بزت-دوان بهر
 سوی ، ت : روان بهر سوی ، چ : دوان بهر سو ، خ د : دوان بهر کوی
 ۹. ب : لیلی گویان دوان بهر کوی ، پ : لیلی گویان همی بهر سوی ؛
 زنان بهر سوی : ت : گویان بهر کوی ، ز : زنان بهر کوی ، چ : زنان
 بهر کوی . آ۱۰. د : احرام کشیده . آ۱۲ نشید : پ = نوای ، خ : سرود
 آ۱۳ د : بدان پی . آ۱۴ پ : در وی

زاری کردن مجنون در عشق لیلی *

از تلخی پند شد پریشان	مجنون پوشنید پند خویشان
کین مرده چه میکند کفن را	ز دست و درید پیرهن را
در پیرهنی کجا کشدخت **	آن کز دو جهان برون زندتخت
گه کوه گرفت و گاه صحرا	چون وامق از آرزوی عذرا
در کوچگه رحیل بنشست	ترکانه ز خانه رخت بر بست
ز نجیره برید و بند میسخت	در آعه درید و درع میدوخت

* ب پ : صحرا گرفتن مجنون از عشق لیلی ، ز : گفتار اندر زاری کردن
مجنون در عشق لیلی ، ث د : زاری کردن مجنون در غم لیلی ، ج :
زاری کردن مجنون در فراق ، ح خ : سرفصل حذف شده .
۱- ۶۹ : در نزح حذف شده .

آ خ : پند ایشان . ب : پند شان پریشان .
آ ز : و- حذف شده .

آ خ د : برون نهد . ** ت افزوده :

شد دلشده هر سوی شتابان گه کوه گرفت و گه بیابان
آ م ز : وامق رازوی ؛ ت : از- حذف شده . ب م ز : و- حذف شده .
ب ت : در کوچگه گه . آ ز : و- حذف شده . ب ج : زنجیر درید .

وانگه به نصیحتش نشانند
 ۵۵ کاینجا به از آن عروس دلبر
 یاقوت لبان دُر بناگوش
 هر یک بقیاس چون نگاری
 در پیش صد آشناکه هستی
 بگذار کزین خجسته نامان
 ۶ یاری که دل ترا نواز د
 لیلی نه که جان تست خاموش
 بر آتش خار می نشانند
 هستند بتان روح پرور
 هم غالیه پاش وهم قصب پوش
 آراسته توز نوپهاری
 بیگانه چرا همی پرستی
 خواهیم ترا بتی خرامان
 چون شکر و شیر باتوسازد
 آن به که کنی ورا فراموش

۵۴ ج : بر آتش و خار می نشانند ؛
 پ : بر آتش حال .
 ۵۵ پ ج د : به ازین .
 ۵۵ پ : هستند بهان چو روح در بر ؛
 ت : بتان حور پیکر .
 ۵۶ ب ز : غالیه پوش ، ت : غالیه کوش .
 ۵۸ ت : بیگانه مرا .
 ۵۹ ز : بت .
 آء ، بء ، ب : آء ، آء .
 ۶۱ ر : این بیت حذف شده
 آء ز : لیلی که نه . آء ث ج خ : آن به که ورا کنی .

گوهربخلل خرید نتوان
 وانی که عرب چه عیب جویند
 بامن بکن این سخن فراموش
 ۵۰ چون عامریان سخن شنیدند
 نومید شده زپیش رفتند
 هریک چون غریب نم رسیده
 مشغول بدانکه گنج بازند
 در رشته دغل کشید نتوان
 این کار کنم مرا چه گویند
 ختمست برین وگشت خاموش
 جز باز شدن دری ندیدند
 آزرده بجای خویش رفتند
 از راه زبان ستم رسیده
 وان شیفته را علاج سازند

۴۷ ت : خریده

۴۶ ب ت ز : سر رشته ؛

ر : بخلل ؛ ت : کشیده .

۴۸ ب ت ز : چه چاره جویند ،

پ : چو خوب جویند .

۴۸ ب پ ث ج خ د : کین کار کنم .

۴۹ پ ز : مکن این سخن .

۴۹ گشت : ج - کرد .

۵۰ ج : و آزرده .

۵۲ ب ز ج : زبان ؛ خ د : ستم کشیده .

۵۳ ج د : بدانچه ،

ج ، بآنکه ، خ : بران که .

من دُر خرم و تو دُر فروشی
 چند آنکه بها کنی پدیدار
 هر نقد که آن بود بهائی
 چون گفته شد این حدیث فرخ
 ۴۰ کین گفته نه برقرار خویش است
 گرچه سخن آبدار بینم
 گردوستی درین شمارست
 فرزند تو گرچه هست بدرام
 دیوانگی همی نماید
 ۴۵ اول بدعا عنایتی کن
 تا او نشود درست گوهر
 بفروش متاع اگر بهوشی
 هستم بزیا دقتی خریدار
 بفروش چو آمدش روانی
 دادش پدر عروس پاسخ
 میگو تو فلک بکار خویش است
 بر آتش تیز کی نشینم
 دشمن کامیش صد هزارست
 فرخ نبود چو هست خود کام
 دیوانه حریف ما نشاید
 وانگه ز وفا حکایتی کن
 این قصه نگفتی است دیگر

۳۶ خ : دُر فشانی . ۳۶ پ ث : اگر فروشی . ۳۷ ، ۳۸ پ پ :
 حذف شده . ۳۸ چ : حذف شده . ۳۸ نقد : ث - جنس ؛ ز : نهانی .
 ۳۸ ز : روانی . ۳۹ پ : شد حذف شده . آ ب م نه : خ - که .
 ۴۱ پ خ در : با آتش . ۴۲ خ : دشمن صفتیش . ۴۳ هست بدرام :
 خ - باشدش نام . ۴۳ ج : بد کام .
 ۴۵ پ : حذف شده . ۴۵ د : بدوا ؛ چ خ : بدوار عایتی . ۴۵ خ :
 انکه ؛ چ : و آخر وفا . ۴۶ ث چ : درست پیکر . ۴۶ ج : این گفته ؛
 دیگر : ج چ - بگذر .

۲۵ در منزل مهرنی نشروند
 باسید عامری بیکبار
 مقصود بگو که پاس داریم
 گفتا که مرادم آشنائیت
 وانگه پدر عروس را گفت
 ۳۰ خواهم بطریق مهر و سوند
 کین تشنه جگر که ریک ز آوست
 هرچشمه که آب لطف وارد
 زینسان که من این مراد جویم
 معروف ترین این زمانه
 ۳۵ هم حشمت و هم خزینه دارم
 آن نزل که بود پیش بردند
 گفتند چه حاجتست پیش آر
 در دادن آن سپاس داریم
 و آنهم ز پی دوروشنائیت
 کاراسته باد جفت باجفت
 فرزند ترا ز بهر فرزند
 بر چشمه تو نظر نهادست
 چون تشنه خور و بجان گوارد
 خجلت نبرم بهر چه گویم
 دانی که منم درین میانه
 هم آلت مهر و کینه دارم

۲۵، ۲۶ : ب- ۲۶، ۲۵ ؛ ۲۷، ۲۶، ۲۵ : ت ز- ۲۵، ۲۷، ۲۶.

۲۵ ت : مهد ؛ د : پی نشوده . ۲۵ پ چ خ در : وان ، ج :
 زان ؛ د : پیش برده . ۲۷ پ : بردادن سپاس . ۲۸ ج خ د : مراد
 ۲۸ ر : آنهم . ۲۹ ت خ : انگه . ۳۰ ج : فرزند تو از برای فرزند
 ۳۱ پ : کان ؛ ج : نگر ؛ خ : نیک زادست .
 ۳۲ پ : برخسته تو ، خ : بردختر تو . ۳۲ چ : حذف شده .
 ۳۳ پ : بارد . ۳۳ د : این - حذف شده . ۳۳ چ ر : بر آنچه گویم
 ۳۴ ج : دانم که . ۳۵ پ : آلت جنگ ، د : آلت قهر .

۱۵ آن زینت قوم را بصد زین
 پیران قبیله نیز یکسر
 کان درنرفته را دران سفت
 یگروه شد آن گروه را رای
 از راه نکاح اگر توانند
 ۲۰ چون سید عامری چنان دید
 با انجمنی بزرگ برخاست
 آراسته با چنان گروهی
 چون اهل قبیله دلا رام
 رفتند برون بمیزبانی
 خواهد ز برای قوه العین
 بستند برآن مراد محضر
 با گوهر طاق خود کند جفت
 کا هنگ سفرکنند از آنجای
 آن شیفته را بمه رسانند
 از گریه گذشت و باز خندید
 کرد از همه روی برگ ره راست
 میرفت بیترین شکوهی
 آگاه شدند خاص تا عام
 از راه وفا و مهربانی

آه چ ر : وان ؛ پ : قیمت

۱۶ ب ت ج : بدان ، خ : بدین ، د : برین

۱۷ پ : بدان سفت ، ث : بصد سفت ، خ : چنین گفت .

۱۸ ج : آهنگ ؛ د : کند .

۱۹ ج : وز ؛ ب ز : تواند ، ج : توانید .

۱۹ پ : بدور رسانند ؛ ب ز : رسانند ، ج : رسانید . آخ د :

چنین . آ ۲۱ ب پ ت ز ج خ د : انجمن . آ ۲۲ ت : بگذاشته ؛

خ د : با چنین . ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ : ث - ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۳ . ۲۳ پ ث :

با عام ، ز : برعام . آ ۲۴ خ : بخیربانی .

۵ سووا زده زمانه گشته
 خویشان همه در شکایت او
 پندش دادند و پند نشنید
 پند ارچه هزار سودمندست
 مسکین پدرش بهمانه در بند
 ۱۰ در پرده آن خیال بازی
 پرسید ز محرومان خانه
 کودل بفلان عروس دادست
 چون قصه شنید رای آن کرد
 آن در که جهان بدو فروزد

در رسوائی بهانه گشته
 نمکین پدر از حکایت او
 گفتند فسانه چند نشنید
 چون عشق آمد چه جای پندست
 رنجوردل از برای فرزند
 بیچاره شده ز چاره سازی
 گفتند یکایک این فسانه
 کز پرده چنین بدر فتادست
 کز چهره گل فشاند آن کرد
 بر تاج مراد خود بدوزد

۵ خ : در کوی بلا بهانه گشته ؛ پ : بهان ، ث : نشانه ، در : فسانه
 ۶ پدر : پ - بدن . آ ۷ خ : دادندش پند ؛ ت ث ج : و مضاف شده
 آ ۸ هزار : خ - بعقل .

آ ۸ آمد : خ - رسد . آ ۹ ج : بهاند .

آ ۱۰ چ : این . آ ۱۱ ج خ : آن ؛ د : شدی .

آ ۱۲ د : داده . آ ۱۳ خ : کز عشق رخس چنین فتادست ،

د : کز پرده بدر چنین فتاده ؛ ب ت زج : برون فتادست . آ ۱۳ رای : پ خ

در - قصد . آ ۱۴ چ : کان ؛ د : در جهان ؛ ب ت زت ج : بدو جهان ؛ پ : بر

او فروزد ، خ : بدان فروزد . آ ۱۴ د : برگوشه تاج خود ؛ ب ت زج : خویش دوزد .

رفتن پدرمجنون بخواستاری لیلی*

چون راه دیار دوست بستند
مجنون ز مشقت جدائی
هر دم ز دیار خویش پویان
شنکی دو سه از پس افتاده
برجوی بریده پل شکستند
کردی همه شب نغزل سرائی
بر نجد شدی سرودگویان
چون او همه عور و سرگشاده

* ب پ : سرفصل حذف شده ، ت : رفتن پدرمجنون بخواستاری لیلی و بازگشتن از بی مقصود ، ز : رفتن پدرمجنون بخواستاری لیلی و بازگشتن بی مقصود ، ث : خواستاری کردن پدرمجنون لیلی را ، ج : رفتن پدرمجنون بخواستاری ، چ : آمدن پدرمجنون بخواستاری لیلی ، ح : فصل هفدهم حذف شده ، د : رفتن پدرمجنون بخواستاری لیلی و نومید بازگشتن .

ا پ : حذف شده . ۱۳ د : بر راه دویده پل شکستند ؛
ت : رونده پل ، چ : شکسته پل . ۱۴ ث : کرده .
آ ۳ ب : هر دم چو زیار خویش جویان ، ت : هر دم چو زیار خویش پویان ،
ز : هم دم چو زیار خویش جویان ، د : هر دم که زیار خویش پویان ؛
ج : هر شب ؛ پ : زخیال ، ث : زیار .
۱۵ خ : بیگ زنان و بیت گویان . آ ۴ خ : وحشی دوسه ،
ر : یاری دوسه ؛ از پس : پ ۱۶ ج خ د - در پی .

لیلی ز درون پرند میدوخت
 لیلی چو گل شکفته میرست
 ۲۵ لیلی سر زلف شانه میگرد
 لیلی می مشکبوی در دست
 قانع شده این از آن بیوئی
 از بیم تجسس رقیبان
 تا چرخ بدین بهانه برخاست
 مجنون ز برون سیند میسخت
 مجنون بگلاب دیده می شست
 مجنون در اشک دانه میگرد
 مجنون نه زمی ز بوی می مست
 و آن راضی ازین بجست جوئی
 سازنده ز دور چون غریبان
 پیک نظر از میانه برخاست

۲۳ ح : حذف شده .

۲۳^آ ب ز : لیلی ز برون پرند می سوخت ؛ ج چ : ز برون ؛ پ : پرنده ؛ ت : میسوخت .

۲۳^ب ب ز چ : ز درون ؛ ج : ز درون سینه .

۲۴^آ ح : گلاب .

۲۵^آ ب پ ت ز ح : دوسه اشک .

۲۶^آ پ : بردست .

۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ح : حذف شده .

۲۷^ب پ ث ج : ازو .

۲۷^ج ج : آن ؛ چ : ازو ؛ خ د : بگفت و گوئی .

۲۸^آ پ : بحستن .

۲۹^آ پ خ در : کان یک نظر ، ث : و آن یک نظر .

لیلی چوقمر بروشنی چست	مجنون چوقصب برابرش ^{ست}
لیلی بدرخت گل نشاندن	مجنون بنشار درفشاندن
لیلی چه سخن پری وشی بود	مجنون چه حکایت آتشی بود
لیلی سمن خزان ندیده	مجنون چمن خزان رسیده
۲۰ لیلی دم صبح پیش می برد	مجنون چو چراغ پیش می برد
لیلی بگرشمه زلف بردوش	مجنون بوفاش حلقه درگوش
لیلی بصبوح جان نوازی	مجنون بسماع خرقه بازی

۱۶، ۱۷ خ : حذف شده .

۱۶ پ : برابر ؛ ت د : پست .

۱۷ بنشار : پ - بدر یار ؛ ح : جان فشاندن .

۱۸ چه سخن : ب ت ز - چو سحر ، ث : بسخن ؛
ر : پری فشی .

۱۸ چه حکایت : ب - ز فراق ، ز : چو حکایت ،
ث : حکایت .

۱۹ سمن : ب ت ز ح - چمن ، پ خ : سمنی

۱۹ پ خ : چمنی .

۲۰ پ : میزد . ۲۰ پیش : ب ت ز ح - صبح ؛
پ : میبرد .

۲۲ پ ح : حذف شده . ۲۲ ب ت ز چ : دلنوازی

میزد بسرو بروی بردست	میرفت توان چو مردمست
برخوگه یارمست بگذشت	چون کار دلش زدست بگذشت
بر بسته زور شکنج خروگاه	بر رسم عرب نشسته آن ماه
وین دید در آن ونوحه کرد	۱۰ آن دید درین وحسرتی خورد
مجنون چو فلک پرده داری	لیلی چو ستاره در عماری
مجنون گله ها دراز کرده	لیلی کله بند باز کرده
مجنون چو رباب دست بر سر	لیلی ز خروش چنگ در بر
مجنون نه که شمع خویش ^{سوز}	لیلی نه که صبح گیتی افروز
مجنون غلطم که داغ برداغ	۱۵ لیلی بگذار باغ در باغ

۷۱ ت : بران . ۷۳ ت : میزد سپهر و روی بردست .
 ۸ ح : حذف شده . ۸۳ د : درخوگه .
 ۹ د : بر رسم نشسته بود آن ماه
 ۹ خ : بر بسته دری زکنج خروگاه ؛ ز در : پ-زدل ،
 ج : ز-حذف شده .
 ۱۰ ز : این دید در آن ، د : او دید در آن . ۱۰ ز : و آن
 دید در این ؛ پ ح : در او ۱۱ ، ۱۲ : چ ۱۲ ، ۱۱ .
 ۱۲ پ : حذف شده . ۱۲ ح : باز میکرد . ۱۳ ح : دراز میکند .
 ۱۳ ب ت ز ج ح : چنگ بر سر . ۱۴ نه : ب ت ز ت-چپه .
 ۱۵ خ : بکنار . ۱۵ ت : در داغ .

رفتن مجنون بنظاره لیلی*

خلخال فلک نهاد برگوش	روزی که هوای پرنیان پوش
شد ز آتش آفتاب شنگرف	سیماب ستارها در آن حرف
با آن دو سه یار ناز پریاب	مجنون رمیده دل چو سیماب
لیک زنان و بیت گویان	آمد بیدار یار پویان
پیراهن صابری دریده	۵ میشد سوی یار دل رمیده
میدوخت دریده دامن دل	میگشت بگرد خرمن دل

* ب : گذشتن مجنون بر در خرگاه لیلی و سرود گفتن ، پ ج :
 آمدن مجنون بنظاره لیلی ، ت : رفتن مجنون به نظاره جمال
 لیلی ، ز : گفتار اندر رفتن مجنون بنظاره لیلی بتماشاه ،
 خ : سرفصل در روتو کپی خوانانیت .
 د : رفتن لیلی بنظاره مجنون .
 پ : نهاده ؛ ت : فلک در گوش ؛ ب ز ث خ د : در گوش ،
 ج ح : بردوش .
 آ ج : ستارگان ؛ ر : صرف . ب ت : ز آفتاب ؛ ح : شنجر
 ح : بار برتاب ، خ : تیز پرتاب . ب ت : و دست کوبان
 ۵ ، ۶ ، ۷ ب پ ز ث ج چ ح خ د : حذف شده . ب ۵ ت : پیرامن

قدست لب تو ار توانی از وی قدری بمن رسانی
 کاشفتگی مرا درین بند معجون مفرح آمد آن قند
 هم چشم بدی رسید ناگاه گزچشم تو اوقادم ای ماه
 از چشم رسیدگی که هستم شد چون تو رسیده ز دستم
 ۳۵ بس میوه آبدار چالاک گزچشم بد اوقاد برخاک
 ز انگشت کش زمانه صدکشت زخمیست کشنده زخم انگشت
 نیلی که کشند گود رخسار هست از پی چشم زخم انیار
 خورشید که نیلگون حرفست هم چشم رسیده کسوفست
 هرکنج که برفقی بنوشد در بردن او جهان بکوشد

آ ۳۱ ب ت زح : لب ت اگر توانی ؛ ج : تا توانی ، ر : گر توانی . آ ۳۱ خ : بوی رسانی
 آ ۳۲ ح : و مفرح آید ؛ ج : این قند . آ ۳۳ ح : گزچشم من اوقاد آن ماه ؛
 ت : از ؛ پ : اوقادم . آ ۳۴ ، ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ر : آ ۳۴ ، ۳۵ ، ۳۶ ح : حذف شده .
 آ ۳۵ پ : رسیده درستم . آ ۳۵ آبدار : پ تا بناک . آ ۳۵ پ : گزچشم تو اوقاد ای ماه ؛
 ب ت ز ج چ خ د : در خاک . آ ۳۶ ب ت ج : حذف شده . آ ۳۶ پ : زنگشت دلش
 زمانه صدمست ، ح : ز انگشت کس از زمانه صدکشت ، ر : انگشت کش زمانه اش
 کشت ؛ خ د : صدپشت . آ ۳۶ ز خ د : کشیده . آ ۳۷ پ ت ح : کشید . آ ۳۷ د : هست از پی
 چشمهای انیار ، ر : هست از پی زخم چشم انیار . آ ۳۹ ح :
 هرکنج برفقی بپوشند در بردن آن جهان بکوشند . آ ۳۹ پ :
 بپوشید ، ت : بپوشد . آ ۳۹ او ؛ ت خ ح در - آن ؛ پ : بکوشید .

در دامن زلف لیلی آمیز
 بر خاک ره اوفاده تست
 با خاک زمین غم تو گوید
 خاکیش بده بیاد گارت
 نه باد که خاک هم نیرزد
 آن به که ز غصه جان برآرد
 سیلاب غمت مرا ربودی
 دل سوختی آتش غمت زار
 از آه پر آتشم بسوزد
 پروانه خویش را مرنجان
 تا گشت چنین جگر کبایم
 هم مرهم و هم جراحات دل

کای باد صبا بصبح برخیز
 ۲. گو آنکه بیاد داده تست
 از باد صبا دم توجوید
 بادی بفرستش از دیارت
 هر کو نه چو باد بر تو لیزد
 وانکس که نه جان بتوسپارد
 ۲۵ گر آتش عشق تو نبودی
 و رآب دو دیده نیستی یار
 خورشید که او جهان فروزد
 ای شمع نهان خانه جان
 جادو چشم تو بست خوابم
 ۳. ای درد و غم تو راحت دل

آ. پ : آنچه . آ ۲۲ پ : بفرست . آ ۲۳ د : هرکه ؛ هرگونه : ح-
 کونیز ؛ بر تو لیزد : ت- در نیرزد . آ ۲۳ نه : چ- چه ، د : فی ؛
 خ : نه خاک که باد . آ ۲۴ ح : آنکس که جان بتوسپارد .
 ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰- ب پ زج ح خ د : حذف شده . آ ۲۶ ت : رآب
 آ ۲۶ ت : زاتش . آ ۲۷ ر : فروزست . آ ۲۷ ت : کز آتشم ؛
 ر : بسوزست . آ ۲۸ نهان : ت- خیال . آ ۲۹ ت : مست .
 آ ۲۹ ت : باکست .

اورنگ نشین پشت گوران
 دارنده پاس دیر بی پاس
 دریای ز جوش نانشسته
 چون او همه واقعه رسیده
 رفتی بطواف کوی آناه
 با هیچ سخن نداشت میلی
 نشنیدی و پاسخش ندادی
 لیلی بقبيله هم مقامش
 ساکن نشدی مگر بر آن کوه
 افغان خیزان چو مردم مست
 بیخود شده سوبسو دیدی
 با باد صبا خطاب کردی

اقطاع ده سپاه موران
 در آجه قلعه های وسواس
 مجنون غریب دل شکسته
 ۱۰ یاری دوسه داشت دل میده
 با آن دوسه یار هر سحرگاه
 بیرون ز حساب نام لیلی
 هر کس که جز این سخن گشاید
 آن کوه که نجد بود نامش
 ۱۵ از آتش عشق و دود اندوه
 بر کوه شدی و میزدی دست
 آواز نشید بر کشیدی
 وانگه مژه را پر آب کردی

۷ پشت : پ خ د - تخت (د : زیر طر - پشت - نوشته شده) . آت :
 فاقهای . ۸ پ : پاس دیر بی پاس - حذف شده ؛ دیر : ح - و دیو ،
 خ : در . ۹ ب ز : حذف شده . ۹ آ ، ۹ ب ، ۹ پ : آ ، ۱۰ داشت : پ - شخص
 آ ۱۱ ح : با خون دو دیده هر سحرگاه ؛ ب ت ز : با این ؛ هر : ت ز - در
 آ ۱۲ ب : روی آناه . آ ۱۳ نام : پ دیوی . ۱۳ ر : نشنودی . آ ۱۴ چ : انبوه
 آ ۱۵ چ : در آن ، خ د : بدان . آ ۱۶ خ : و خیزان . آ ۱۷ پ د : و آواز به شنید ، چ :
 آواز نفیر ، ح : و آواز بلند ، خ : و آواز حزین . ۱۷ سوبسو : چ - هر سوی

درصفت عشق مجنون *

سلطان سریر صبح خیزان	سرخیل سپاه اشک ریزان
متواری راه دلنوازی	زنجیری کوی عشقبازی
قانون معنیان بغداد	بیاع معاملان فریاد
طبّال نفیر آهنین کوس	رهبان کلیسیای افسوس
جادوی نهفته دیو پیدا	هاروت مهتوسان شیدا
کیخسرو بی کلاه و بی تخت	دل خوش کن صد هزار بی رخت

* ب : صفت عشق مجنون ، پ : سرفصل حذف شده ، ت : اندر حال مجنون که در عشق بچه حالت بود ، ز : گفتار اندر حالت مجنون که در عشق لیلی چون بود ، ث : صنوی که این سرفصل نوشته شده موجود نیست ، ج : درصفت حال مجنون ، چ خ : در صفت حال مجنون گوید ، ح : درحالت مجنون در عشق لیلی ، د : کیفیت حال مجنون در عشق لیلی ، ر : درصفت عشق مجنون . آ ۲ د : دشواری . ب ۳ ب : زنجیر کرای پاک بازی ؛ ت : کلوی ؛ ت ز چ ح : پاک بازی . آم طبّال نفیر : پ طیان زمین . آه جادوی : خ جای . آه هاروت : ب جادوی ؛ پ : مهندسان ، ر : مشوشان . آء ب پ زخ د : ویران شده ؛ ح : بی بخت . ب ۶ پ : بد بخت ، ت چ : بی بخت .

میکند بدان امید جانی
 هر صبحدمی شدی شتابان
 ۴۵ او بنده یار و یار در بند
 هر شب ز فراق بیت خوانان
 در بوسه زدی و باز گشتی
 رفتنش به از شمال بودی
 در وقت شدن هزار پروا داشت
 ۵۰ میرفت چنانکه آب در چاه
 پای آبله چون بیار میرفت
 باد از پس داشت چاه در پیش
 گریخت بکام اوزدی ساز
 میکوفت سری بر آستانی
 سر پای بوهنه در بیابان *
 از یکدگران بیوی خرسند
 پنهان بشدی بکوی جانان
 باز آمدنش دراز گشتی
 باز آمدنش بسال بودی
 چون آمد خار برگزداشت
 می آمد و صد گریوه در راه
 بر مرکب راهوار میرفت
 کامد بوبال خانه خویش
 هرگز بوطن نیامدی باز

آ ۴ پ ت : بران، خ : بان . ۴۳ خ : آستانی . * ج افزوده :
 چون کان غم اندرون مه و سال مجنون شده کوی اندران حال
 ۴۵ ج : وز ؛ ر : از یکدیگر . ۴۶ پ ج : تنها بشدی ، خ : پنهان شدی ،
 ر : پنهان رفتی . ۴۸ ح : به رفتنش ، د : گور رفتنش . ۴۹ ، ۵۰ : ج ۴۹ ، ۵۰
 ۴۹ خ : می آمد و خار برگزداشت ؛ ج ر : در گذر . ۵۰ ت : باز آمد ؛
 ج ح در : و حذف شده ؛ د : چند گریوه ؛ گریوه در راه : پ - گروه همراه ؛
 ج ر : بر راه . آ ۵۱ بیار : پ - پای ، د : براه . ۵۲ خ : شاهوار . ۵۲ ب
 پ زح : حذف شده . ۵۲ آ : باد از پس و چاه داشت در پیش ؛ ت د : و چاه . ۵۲ بوبال ؛
 د - بدرون .

میگفت سرووهای کاری
 او میشد و میزدند هر کس
 ۳۵ او نیز فسار سست میکرد
 میراند خری بگردن خود
 دل را بدو نیم کرد چون نار
 کوشید که راز دل پوشد
 خون جگرش بدل برآمد
 ۴ او در غم یار و یار ازو دور
 چون شمع بترک خواب گفته
 میکشت ز درد خویشتن را
 میخواند چو عاشقان بزاری
 مجنون مجنون ز پیش و از پس
 دیوانگی ورست میکرد
 خورفت و بعاقبت رسن بود
 تا دل بدو نیم خواندش یار
 با آتش دل که باز کوشد
 وز دل بگذشت و بر سر آمد
 دل پر غم و غمگسار ازو دور
 ناسوده بروز و شب نخفته
 میجست دوی جان و تن را

۳۴ پ : و می زدیش .

۳۴ پ : وز . ۳۵ پ چ : فسار .

۳۶ پ : حذف شده . ۳۶ ز : و حذف شده .

۳۷ د : بدو نیمه ؛ خ : کرده

۳۷ پ ت : بدو نیمه ؛ د : خواندیش .

۳۸ پ : که راز پوشد ، ت : که باز جوشد ، د : که

تا بخوشد . ۳۹ بدل : ر- برخ ؛ خ د : در آمد .

۳۹ ر : از ؛ ب ت چ خ د : و در سر ، ز : در سر

۴۰ ، ۴۱ د : حذف شده . ۴۰ پ : دل پر غم غمگسار رنجور ؛ ب ت : او پر غم . ۴۱ ت : و-

حذف شده . ۴۲ ب ت ز ح : بدرد

چون شیفته گشت قیس را کاو
 از عشق جمال آن دلارام
 در صحبت آن نگار زیبا
 ۲۵ یکباره دلش ز پا در افتاد
 آنان که نه اوقاتده بودند
 او نیز بوجه بینوائی
 از بس که سخن بطعنه گفتند
 از بس که چوسگ زبان کشیدند
 ۳ لیلی چو بریده شد ز مجنون
 مجنون چو ندید روی لیلی
 می گشت بگود کوی و بازار
 در چنبر عشق شد گرفتار
 نگرفت بهیچ منزل آرام
 می بود ولیک ناشکیبا
 هم خیک درید و هم خرافاد
 مجنون لقبش نهاده بودند
 میداد بران سخن گوائی
 از شیفته ماه نو نهفتند
 زاهو بره سبزه را بریدند
 می ریخت ز دیده در مکنون
 از هر مژده گشاوسیلی
 در دیده سرشگ و در دل آزار

آ ۲۲ قیس : ح عشق . ۲۳ ، ۲۴ ح : حذف شده .

۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ : پ - ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ .

آ ۲۳ پ : از مشق . آ ۲۴ ج : در حسرت . آ ۲۴ ر : ناشکیبا

آ ۲۶ ر : و آنان . آ ۲۷ پ : و او . آ ۲۷ د : میداد سخن برن

گواهی ؛ ج ح : بدان ، ر : براین ؛ ت چ خ : گواهی . آ ۲۸ سخن :

خ چوسگ ؛ د : ز طعنه . آ ۲۹ خ : حذف شده . آ ۲۹ پ : کشودند . آ ۲۹ ت :

شیرا . آ ۳ پ : حذف شده . آ ۳ خ : پریده شد .

آ ۳۱ پ خ : بدید . آ ۳۲ ح : میگشت بکوی و دشت و بازار .

کورند بهم بسی مدارا
 ۱۵ بند سر ناله گرچه خشکست
 باوی که ز عاشقی اثر داشت
 کردند شکیب تا بکوشند
 در عشق شکیب کی کند سود
 چشمی بهزار غمزه غماز
 ۲۰ زلفی بهزار حلقه زنجیر
 زان پس چو بعقل پیش دیدند
 تا راز نگردد آشکارا
 بوی خوش او گوی مشکست
 برقع ز جمال عشق برداشت
 وان عشق برهنه را پوشند
 خورشید بگل نشاید اندود
 در پرده نهفته چون بود راز
 جز شیفته دل شدن چه تدبیر
 دزدیده بروی خویش دیدند *

۱۴ ر : بسی بهم . آ ۱۵ پ : ناف اگرچه . ۱۵ گوی : پ -
 حذف شده ، ج ج خ : گواه . آ ۱۶ ر : یاری که ؛ پ ج ح
 خ ر : خبر داشت . آ ۱۶ عشق : پ ت ج چ ر - خویش (در
 نثر) ت بالای سطر با خط دیگری عشق نوشته شده ، خ د - حال .
 ۱۷ خ : حذف شده . آ ۱۷ پ : نکوشند . آ ۱۷ ح : وین .
 ۱۸ خ : کردند شکیب . آ ۱۹ پ : حذف شده . آ ۱۹ د : نهفت
 آ ۲۰ پ : و هزار ؛ حلقه زنجیر : ج - بند و زنجیر . آ ۲۰ ب : جز
 شیفته بودنش چه تدبیر ، ت : جز شیفتگی دران چه تدبیر ، ز : جز
 شیفته شدن چه تدبیر ؛ جز : پ - چون . آ ۲۱ چو بعقل : ج - که بعشق ،
 خ د : که بعقل . آ ۲۱ ت : بکار خویش . آ ۲۱ ج ح : در این نثر و عبارات
 بیت ۲۱ ر فصل « صحرا گرفتن مجنون از عشق لیلی » افزوده

۵ زان تازه ترنج نورسیده
 شد قیس بجلوه گاه غنجش
 برده ز دماغ دوستان رنج
 چون یکچندی برین برآمد
 عشق آمد و خانه کرد خالی
 ۱۰ غم داد و دل از کنارشان بود
 زان دل که بیکدگر بدادند
 این پرده دریده شد زهرسوی
 زین قصه که محکم آیتی بود
 نظاره ترنج و کف بریده
 نارنج رخ از غم ترنجش
 خوشبوئی آن ترنج و نارنج
 افغان ز دو نازنین برآمد
 برداشته تیغ لا ابالی
 وز دل شدگی قوارشان بود
 در معرض گفت و گو فتادند
 وان راز شنیده شد بهر کوی
 در هر دهنی حکایتی بود

۵، ۴ : ر-۴، ۵ .

آ ۵ ج : نارسیده . ۵ ح : نظار کیش کف بریده ؛ ر :
 و حذف شده . ۷ پ : حذف شده . ۷ ج : ز صداع
 ۷ خ : خوشبوی از و ترنج و نارنج .
 آ ۸ ب ز : باین ، د : بدین . آ ۹ ب ج ر : کرد خانه .
 ۱۰ ج : حذف شده . آ ۱۰ ز : غم دود دل . ۱۰ ب وز : پدوان ،
 ح : در . ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ پ : حذف شده . آ ۱۱ ج : بیکدگر بدادند ، ر : بیکدیگر
 نهادند . آ ۱۱ ح : گفت و گوی ، ر : گفتگو ؛ ت : فستادند .
 آ ۱۲ ج خ د : بهر سوی . ۱۲ ب ت ح : وین ؛ خ : جنیده شد ،
 د : خمیده شد ؛ چ : زهر کوی . آ ۱۳ ح : حکم .

عاشق شدن لیلی و مجنون بر یکدیگر*

هر روز که صبح بر دیدی یوسف رخ مشرقی رسیدی
 کردی فلک تونج پیکر ریحانی او تونجی از زر
 لیلی ز سر تونج بازی کردی ز زرخ تونج سازی
 چون بر کف او تونج دیدند از عشق چو نار می کفیند

* پ ج : عاشق شدن لیلی و مجنون ، ب : عاشق لیلی
 و مجنون بر یکدیگر در مکتب . ز : گفتار اندر عاشق شدن
 لیلی و مجنون بر یکدیگر ، ث : صفو که سرفصل نوشته شده مفقود
 گردیده ؛ چ : در صفت حال مجنون گوید ،
 ح : در عاشق شدن لیلی و مجنون بر یکدیگر ،
 خ : سرفصل حذف شده .
 ر : عاشق شدن لیلی و مجنون بیکدیگر .
 آ روز : پ ج ح خ - صبح (در نسخ ح بالای سطر :
 روز - نوشته شده .
 آ مشرقی : ب پ ز - مشتری . آ ت : کرد . پ ریحانی :
 پ - بر بخته ؛ ب : تونج . ۳ پ : حذف شده ۴، ۳ : ج ۴، ۳ .
 آ ز زرخ : ت س ز سنج (ت : در حاشیه با خط دیگری : زدورخ) خ د : زدورخ .
 آ چون : ب - چو ، ج - بگو ؛ چ : در کف .

۷۵ این جان بجمال اوسپرده
وان بر رخ این نظر نهاده
یاران بحساب علم خوانی
یاران سخن از لغت سرشتند
یاران صفت قتال گفتند
۸۰ یاران ورقی ز علم خواندند
یاران ز شمار پیش بودند
دل برده ولیک جان نبرده
دل داده و کام دل نداده
وایشان بحديث مهربانی
ایشان لغتی دگر نوشتند
ایشان همه حسب حال گفتند
ایشان نفسی بعشق راندند
وایشان بشمار خویش بودند

۷۵ او : ر - آن .

۷۵ ح : جان برده ولیک دل نبرده ؛ چ : نبرد .

۷۶ ر : ایشان بحساب مهربانی .

۷۸ پ ج چ د : وایشان ؛

ب ز ج چ د : لغت .

۷۹ ، ۸۰ : پ ج خ در - ۸۰ ، ۷۹ .

۷۹ ج : صفتی ز قال ؛ ت ر : فعال ، ح : وبال ،

خ د : مقال ؛ پ : کردند (در نحو پ - بالای سطر با خط
دیگری گفتند - نوشته شده)

۷۹ پ ج چ : وایشان .

۸۰ پ ج چ د : وایشان ؛ چ : ز عشق . آ ۸۱ ز خ

ر : بشمار . آ ۸۱ ب ت ز خ : ایشان .

بررشته زلف و عقد خالش
 در هر دلی از هواش میلی
 ۷۰ از دلداری که قیس دیدش
 او نیز هوای قیس میجست
 عشق آمد و جام خام در داد
 مستی بنخست باده سختست
 چون از گل مهر بو گرفتند
 با خود همه روزه خو گرفتند
 آموده جواهر جمالش
 گیسوش چولیل و نام لیلی
 دلداد و بمهر و دل خریدش
 در سینه هر دو مهر میرست
 جامی بدو بخوی خام در داد
 افتاد نافتاده سختست
 با خود همه روزه خو گرفتند

۶۷ خ : بررشته عقل و زلف و خالش ؛ ب ز : و حذف شده ؛
 و عقد : ح - مشک ؛ ح : و حذف شده .

۶۸ آموده : رب - ازوده .

۷۰ خ : قیس از دلداری که دیدش ؛ که : ب ت ز ح - چو .

۷۱ ز : دلداد بمهر و دل خریدش ؛ چ : دلداد بمهر .

۷۲ ، ۷۳ ح : حذف شده .

۷۴ ز : و حذف شده ؛ ت ز : جام جام ، ج چ خ د : جام کام .

۷۵ خ : و ز باده شوق جام در داد ؛ پ : بدو جام خام ، ج :

بدو خوب نام ، چ : بدو یار خام ، د : دو بخوی خام ، ر :

بدو بخوی رام . ۷۳ خ : حذف شده .

۷۶ د : مستی سختست و باده سختست . ۷۳ ز : افتاده .

۷۷ پ : ... ن گل تازه بو گرفتند . ۷۴ پ ت ح : با هم ؛ ب پ ز ج چ : روز

کشتی بکر شمه جهانى	آهوچشمى که هر زمانى
ترک عجمى بدل ربودن	۶. ماه عربى برخ نمودن
يا مشعله بچنگ زانغى	زلفش چوشبى رخس چوباغى
چون تنگ شکر فراخ مایه	کوچک دهنى بزرگ سایه
لشگر شکن از شکرچه خواهى	شکر شکنى بهره خواهى
در خورد کنار نازنینان	تعویذ میان هم نشینان
شه بیت قصیده جوانى	۶۵ محجوبه بیت زندگانى
وز حلقه زلف عنبرینش	عقد زرخ از خوی جبینش
سرمه ز سواد مادر آورد	گلگونه ز خون شیر پرورد

۵۹ خ : آهونطرى . ۶ پ : حذف شده .
 ۶۰ ج : ماهى . آ ۶ ح : زلفش چوشب و رخس چوباغى ؛
 چو باغى : خ - چوماهى ، در : چراغى .
 ۶۱ خ : چون سرو سهى نظاره گاهى ؛ ز : چو چنگ
 آ ۶ ب پ ت ز : شکر دهنى .
 ۶۲ ج : نازنینان .
 آ ۶ عقد : ت - عکس (درعاشیه همین نحو بخط دیگرى - عقد - نوشته شده)
 خوی : پ - لب . ۶۳ وز : پ - از ، د : در . آ ۶ ز خون شیر : ب ت
 ز چ ح - زروى خویش ؛ پ : بخون ، د : رخان (زیر سطر با خط دیگرى : زخون نوشته
 شده) ؛ خ : و شیر . ۶۴ خ : مادر آمد .

دادش بدبیر دانش آموز
 ۵۰ جمع آمده از سرشکوهی
 هر کودکی از امید و از بیم
 با آن پسران خرد پیوند
 هر یک ز قبیلۀ و جایی
 قیس هنری بعلم خواندن
 ۵۵ بود از صدف و گر قبیله
 آفت نرسیده دختری خوب
 آراسته لعبتی چو ماهی
 شوخی که بغضه کمینه
 تاریخ بود برو شب و روز
 با او بموافقت گروهی
 مشغول شده بدرس و تعلیم
 هم لوح نشسته دختری چند
 جمع آمده در ادب سرایی
 یاقوت لبش بدر نشانند *
 ناسفته دریش هم طویله
 چون عقل بنام نیک منسوب
 چون سرو سسهی نظاره گاهی
 سفتی نه یکی هزار سینه

آ۹ دادش بدبیر : پ - دادند بیش .

آ۹ پ د : بدو بود ، ج : برد بدو ، خ ر : برو بود .

آ۵ ح : از امید و بیمی (بعداً تصحیح نموده و « از امید و از بیم » نوشته شده)

آ۵ پ : شدی ؛ ز : و - حذف شده .

آ۲ خود پیوند : چ - خوب پیوند ، د : حور مانند .

آ۳ پ : هرکس ؛ چ : بقبیلۀ .

* چ : در این نحو بعد از بیت ۵۴ سرفصل « گفتار در عاشقی

لیلی و مجنون ، از زوده . آ۶ چ : دختر خوب . آ۶ پ

ح : بنام خویش . آ۷ ج : نظاره گاهی .

شرط هنرش تمام کردند	قیس هنریش نام کردند
چون بر سر این گذشت سالی	بفزود جمال را کمالی
عشقتش بدو دستی آب میداد	زو گوهر عشق تاب میداد
سالی دوسه در نشاط و بازی	میرست بیاغ دلنوازی
۴۵ چون شد بهیاس هفت ساله	آمود بنفشه گرد لاله
کز هفت بده رسید سالش	افسانه خلق شد جمالش
هرکس که رخس ز دور دیدی	بادی ز دعا برو دیدی
شد جان پدر بروی او شاد	از خانه بمکتبش فرستاد

۴۱ ب ت ز ح : لقبش . آ ۴۲ ح : چون بر سر او فزود سالی
 ۴۲ پ : جمال او . آ ۴۳ پ ج ج چ : بدو دست ، د : بدستی
 ۴۳ زو : خ - زر ، ۵ : وز
 ۴۴ ز خ : و - حذف شده .
 ۴۴ چ : ز باغ .
 ۴۵ پ : آورد ؛ چ : شد زلف و رخس چو مشک لاله ،
 ح : شد زلف و رخس چو مشک و هاله ، خ : بر رست رخس
 چو برگ لاله ؛ آمود : پ - آورد .
 ۴۶ کز : ز - کر ، چ : از ، خ : وز ، د : چون .
 ۴۷ ج چ خ د : بدعا ؛ ب پ د : بدو ، چ : درو .
 ۴۸ شد جان پدر : پ - چشم پدر آن ؛ جان : ج خ در - چشم .

تا رسته شود ز مایه داون	فرمود و را بدایه داون
پرورد بشیر مهر بانی	دورانش بحکم دایگانی
حرفی ز وفا برو نوشتند	۳۵ هر شیر که در لبش شستند
دل دوستی درو نهادند	هر مایه که از غذاش دادند
افسون دلی برو میدند	هر نیل که بر رخس کشیدند
چون برگ سمن بشیر می رست	چون لاله دهن بشیر می شست
یا بود مهی میان مهدی	گفتی که بشیر بود شهیدی
شده ماه دوهفته چون دوهفته	۴. از مه چو دوهفته بود رفته

۳۶ پ : دادگانی ، ح : آسمانی . ۳۷ پ چ : پرورده ؛ د : بشهد
 ۳۵ ر : در دلش . ۳۵ ج : درو
 ۳۶ از : پ-آن ؛ ب پ : عداش ، ز چ خ د : غذاش .
 ۳۶ پ : دل روشنی ؛ ز : بدو . ۳۷ د : در رخس ؛ پ :
 کشادند . ۳۷ ب ت خ د : درو ؛ پ : نهادند .
 ۳۸ ، ۳۹ : چ-۳۸ ، ۳۹ . ۳۸ پ : ز شیر . ۳۹ پ : شهش
 ۳۹ پ : یا بود میان شیر مهدش ، خ : وز مهر و وفانشته
 مهدی ، د : یا بود میان شیر مهدی (د : در حاشیه با
 خط دیگری : یا بود مهی میان مهدی) .
 ۴ ب ز : آن مه چو ، پ : آن ماه ، چ : آن مه که .
 ۴ پ چون دوهفته : ح-ز و نهفته ، ر : بر دوهفته ؛ ج : دوهفت .

۲۵ بیچاره کسیست آدمی زاد
خوش باش درین چنین مغای
چون در طلب از برای فرزند
ایزد بتضرعی که شاید
نورسته گلی چون نارخندان
۳۰ روشن گهری ز تابناکی
چون دید پدر جمال فرزند
از شادی آن خزینه خیزی

خاکی که چو پفکنی بود باد
بر خاک فکن حدیث خاکی
میبود چو کان لعل در بند
دانش پسری چنانکه باید
چه نار و چه گل هزارچندان
شب روز کن سرای خاکی
بگشاد در خزینه را بند
میکرد چو گل خزینه ریزی

۲۵^ب چو پفکنی : پ ح - که بیفکنی؛ ۲۶، ۲۵ ر : حذف شده

ج : چو اوقد برو باد .

۲۶^آ باش در این : پ - حذف شده ؛ درین چنین : ج - تودر چنین .
۲۷^د : میبود چو لعل در کمر بند ؛ ر : بلعل ؛ در بند : ج در سنگ
۲۸^پ خ د : شایست ، ح : باید . ۲۸^ب پ خ د : بایست ،
ح : شاید . ۲۹^آ نار : پ - باغ . ۲۹^پ : جز بار و جو کل ؛
ت : ناز ؛ ب ز ح : و - حذف شده . ۳۰^ج ج ح : بتابناکی
۳۱^ت : چون در طلب از برای فرزند ؛ خ : چو دید .
۳۲^ج : بگشاد ؛ ح خ پخرانه را . ۳۲^چ : از شادی روی آن ناری ،
ح : از شادی روی آن نیازی ؛ پ : خزانه خیزی ، ت : خزینه چیزی .
۳۳^ب : خزینه روزی ، چ : خزینه باری ، ح : خزینه بازی .

هرچ آن طلبی و آن نباشد	از مصلحتی برون نباشد
۲۰ هر نیک و بدی که در شمارت	چون در نگری صلاح کارست
دری که درو نیاز بینی	نایافته به چو باز بینی
بسیار غرض که در نوروست	پوشیدن او صلاح مرست
هر کس تک است بیست درست	واگه نه کسی که مصلحت چست
سر رشته غیب ناپدیدست	پس قفل که بنگری کلیدست

آ ۱۹ و آن : ت ت ج ج د- و چون ، ح ر : اگر ، خ : تو چون ؛
 نباشد : ج- نیابی . ۱۹^ب برون : ح ر- بدر ؛ نباشد :
 ج- نیابی .

ت : در این نثر ورق ۹۸^ب بابت نمره ۱۹ فصل سیزدهم تام میشود و ورق
 نمره ۹۹^آ بابت نمره ۲۸ فصل بیست و نهم شروع شده و بابت ۷۸
 ختم میشود . فوتو کپی و رقهای ۹۹^ب و ۱۰۰ موجود نیست . ورق نمره
 ۱۰۰^ب بابت ۳۹ یعنی آخرین بیت فصل پانزدهم شروع میشود .
 ۲۰ ، ۲۱ ، ح : ۲۰ ، ۲۰^ب چون : ح- تا ؛ در نگری : پ- در نیابی .
 آ ۲۱ د : بس در که درونه باز بینی ، ر : بس یافتگان بساز بینی ، پخ :
 هر در که ؛ پج : بدو ، ح : ازو ۲۱^ب چو : پیکه ۲۲ ، ۲۳ ح : حذف شده
 آ ۲۲ که : ز- چو . ۲۲^ب پوشیدن او : ج- چون در نگری ؛ او : بت-
 آن ؛ ت : سلاح . ۲۳ پج خ د : حذف شده . ۲۳^آ ج ر : بتکیست ؛ ت :
 نیست در نیست . ۲۴^آ خ : عمیب . ۲۴^ب ح : غفل .

۱۰ در حسرت آنکه دست بختش
 یعنی که چو سرو بن بریزد
 تا چون بچمن رسد تدروی
 گر سرو بن کهن نبیند
 زنده است کسیکه در دیارش
 ۱۵ می کرد بدین طمع کرمها
 بدری بهزار بدره می جست
 در می طلبید و در نمی یافت
 و آگه نه که در چنان درنگی
 شاخی بدر آرد از درختش
 سروی و گرش ز بن بخیزد
 سروی بیند بجای سروی
 در سایه سرو نو نشیند
 ماند خلفی بیاد گارش
 می داد بسا ئلان درمها
 میکاشت سمن ولی نمیرست
 وز در طلبی عنان نمی تافت
 پوشیده بود صلاح رنگی

آ ۱ در : د - از ، دست : د - شور .

ب ۱ بدر : ب ت ز - ببر ، ح : بدماند ؛ خ : آور .

ث ۱۱ ج ح خ : نخیزد .

آ ۱۲ د : یا چون ؛ چ : تدروی . ب ۱۲ ب : بینی .

ب ۱۳ نو : پ د - بن .

آ ۱۴ کسیکه : چ - هر آنکه . آ ۱۵ ب ز : باین . ۱۶ ث : این

بیت بعد از بیت ۱۸ نوشته شده . آ ۱۷ پ : زرمی طلبید . ب ۱۷ در طلبی :

ب - جستن در ، ت ز : در جستن . آ ۱۸ و آگه نه : ب ت ز : هر چند ،

پ : آگه نه ، ح : وانگه نه ، د : وانرا نه (درعاشیه - و آگه نه - نوشته

شده) ؛ خ ر : در جهان . آ ۱۸ ح : پوشنده ؛ ب ت ز ث : سلاح .

آغاز داستان *

گویندہ داستان چنین گفت
 کز ملک عرب بزرگواری
 بر عامریان کفایت اورا
 خاک عرب از نسیم نامش
 ۵ صاحب هنری بمردمی طاق
 سلطان عرب بکا مکاری
 درویش نواز و میہمان دوست
 هرچند خلیفہ وار مشہور
 محتاج تراز صدف بفوزند
 آن لحظہ کہ در این سخن سفت
 بود است بخوبتر دیاری
 معمورترین ولایت اورا
 خوشبوی تراز رحیق جاش
 شایستہ ترین جملہ آفاق
 قارون عجم بمال داری
 اقبال دروچومغزدر پوست
 از بی خلفی چو شمع بی نور
 چون خوشہ بدانہ آرزوند

* ت ج د : آغاز داستان لیلی و مجنون ، ز : گفتار اندر

آغاز داستان لیلی و مجنون ، خ : آغاز کتاب .

بم رحیق : ج - نسیم .

آ ۵ ح : نظری . ۷ ، ۶ : ج ۷ ، ۶ . آ ۶ عرب :

پ - عجم . ب - عجم : پ - عرب .

آ ۷ پ ث ج : و - حذف شدہ . ۷ ب مغزدر پوست : ح - شمع بی نور

آ ۸ هرچند : ث - هرون ، ر : میبود ؛ ج : و مشہور . آ ۸ ر : وز

۱۳۰ فارغ نشین که وقت کوچ است
 تو آبله پای و راه دشوار
 یارخت خود از میانه ببرند
 صحبت چو غله نمیدهد باز
 برخشک صحیفه چند خوانی
 ۱۳۵ آن به که نظامیا در این راه
 سیراب شوی چو در مکنون
 در خود منگر که چشم لوج است
 ای پاره کار چون بود کار
 یا در برخ زمانه در بند
 جان در غله وان خلوت انداز
 بی آب جمازه چند رانی
 بر چشمه زنی چو خضر خگاه
 از آب ز لال عشق مجنون

۱۳۰ ج : جسم ؛ ح : پوچست .

۱۳۱ ب ت : دشوار .

۱۳۱ ح : این پاره کار چون توان کار ؛ ز : این پاره کار ؛

چ : چاره کار .

۱۳۲ ج : برخ ؛ ب : بر بند .

۱۳۳ پ ج ج : حذف شده .

۱۳۳ خ : غذا

۱۳۳ ت : خلوی .

۱۳۴ ث : حذف شده . ۱۳۴ برخشک : ر - بی نقش .

۱۳۴ ت : چون آب ؛ جمازه : در - سفینه . ۱۳۵ به که :

پ - کن تو . ۱۳۵ ج : زین قصه کنی تو قصه کوتاه ؛ د : نا گاه .

۱۳۶ سیراب شوی : ج - رانی سخن ، چ : سیما ب شوی .

<p>گستاخ مشو بزورمندی تا چند شغب کنی چو بلبل تیغ است قوی سپر بیفکن سر بار تو چون بیش سازد تا یابی راه رستگاری از عقده زخم رسته گردد ترکن بزلال می دهانم چون خورده شود وای جا^{نست} *</p>	<p>در راه تلی بدین بلندی بایک سپر وریده چون گل ره پر شکن است پر بیفکن ۱۲۵ تا بارگی تو پیش تازد یکباره بیفت ازین سواری بینی که چومه شکسته گردد ساقی بنفس رسید جانم آن می که نخورده جای جا^{نست}</p>
--	--

آ ۱۲۲ پ : یکی ، ت : پلی .
 آ ۱۲۳ ت ز ح : کنی شغب .
 آ ۱۲۴ پر : پ ت ج - سر ، ز : و پر ؛ چ ح خ د : میفکن
 آ ۱۲۴ پ : بری ؛ چ ح خ د : میفکن .
 آ ۱۲۵ ح : سرما ز تو .
 آ ۱۲۶ ت ث ح : یکبار ؛ ح : میفت ؛ پ : خواری .
 آ ۱۲۶ خ : و راه . آ ۱۲۷ پ : که حذف شده . آ ۱۲۷ ز : آن ؛
 پ ر : زخم . آ ۱۲۸ ، آ ۱۲۹ ح : حذف شده . آ ۱۲۸ د : زلال ؛ پ : زبانم
 آ ۱۲۹ جای : ب ت ز - جان ؛ د : خاست . آ ۱۲۹ خورده شود ؛
 پ ج - باز خوری . * ر : در این نسخه بد از بیت ۱۲۹ سرفصل « در خلوت
 بسخن سرائی پرداختن » افزوده

۱۱۵- در رقص رونده چون فلک باش
 مرکب بده و پیا دگی کن
 بار همه میکش ار توانی
 تا چون تو بیفتی از سر کار
 ساقی می ارغوانیم ده
 ۱۲۰ آن می که چو با مزاج سازد
 زین دامگه اعتکاف بگشای
 گو جمله راه پر خسک باش
 سیلی خور و روگشادگی کن
 بهتر چه ز بارکش رهانی
 سفت همه کس ترا کشد بار
 یاری ده زندگانیم ده
 جان تازه کند جگر نواز *
 بر عجز خود اعتراف بنمای

آ^{۱۱۵} خ : ملک . پ^{۱۱۵} : کو جمله برابر خسک و بر باش ؛
 کو : خ-گر ؛ پر : خ-د-چون .
 ت^{۱۱۶} خ : سیلی بخور و گشادی کن .
 آ^{۱۱۷} میکش : ب زح-کش ، ت : کس ؛ ار : ب ت زح-اگر ؛
 د : تو آنی . پ^{۱۱۷} بهتر : خ-برهر ؛ چه ز بارکش : ث-ج-
 ز چه بارکش ؛ پ : ز بارکش ؛ ت : نهانی .
 آ^{۱۱۸} چون تو : ج-چونکه .
 آ^{۱۱۸} ح : پشت . پ^{۱۱۹} زح : و زندگانیم .
 آ^{۱۲۰} ح : که مرا مزاج ؛ ت : در مزاج .
 پ^{۱۲۰} ت خ د : زنده کند ، ح : تیره کند ؛ ح : برازد .
 * ر : در این سنو بعد از بیت ۱۲۰ سرفصل « افتادگی جوی تا بلند
 شوی ، از زوده . آ^{۱۲۱} خ : بنمای .

<p>خوسنگ در آفتاب گیری زالایش نیک و بد شوی دور با جمله رنگها بسازی پیش آرمی مغانه برخیز در رزم سلاح و ساز بخشد* رهوار تر آیی اگر نه لنگی پائی بسر نمط فرو کوب</p>	<p>ورز آنکه چوسنگ تاب گیری شرط روش آن بود که چون نور ۱۱۰ چون آب ز روی جان نوازی ساقی ز ره بهانه برخیز آن می که بیزم ناز بخشد افسرده مباش اگر نه سنگی گرد از سر این نمط فرو روپ</p>
---	--

۱۰۸ پ : حذف شده .

۱۰۸ ووز آنکه : ث چ ر- وریک ، ب ز : وز رنگ ؛ ح : در رنگ ؛

چو : ت - ز ، ث ر- جو ؛ ت ث ر : گیرد .

۱۰۸ ح : فرسنگ ؛ ت ث ر : گیرد .

۱۰۹ پ : و- حذف شده .

۱۱۰ پ چ : جان نوازی

۱۱۱ ج : شبانه

۱۱۲ ناز : ح- بار ، خ : شاه ، د : راز . ۱۱۳ ت ز : وید

شده . * ر : در این نسخه بعد از بیت ۱۱۲ سرفصل « بانشاط

خدمت بخلق کردن » افزوده . ۱۱۳ رهوار تر آیی : چ- رهوار

بر آیی ، ح : رهوار نما . ۱۱۴ ت : حذف شده . ۱۱۴ خ : این حذف شده .

ر : نمط ؛ ز : فرو کوب . ۱۱۴ بسر : ح- تو بدین ؛ نمط : پ- ریش بخ زند

جان واروی جام کیتبا دیست *	آن می که کلید گنج شاد یست
می باش بدانچه هست خور ^{سند}	خوسندی را بطبع در بند
بر شقّه قانعی نشستند	جز آدمیان هر آنچه هستند
سازند بدان قدر که یابند	در جستن رزق خود شتابند
یارای شکایتی ندارند	چون وجه کفایتی ندارند
کفو آرد وقت نیم سیری	آن آدمی است کز دلیری
بر چرخ رسد نفیر و ناله ت	گرفت شود یکی نواله ت
در ابر زبان کشتی بدشنام	گو تر شودت بقطره بام

آ ۱۰۰ پ : شاه یست . ۱۰۳ جام : پ - گنج * ر : در این نحو بوز
 بیت ۱۰۰ سرفصل « خوسندی و قناعت » افزوده . آ ۱۰۳ پ ث : بر آنچه ،
 ج : بانچه . ۱۰۲ خ د : در ؛ ح : صفه ؛ پ : و اثنی .
 ۱۰۳ پ : بعد از بیت ۹۸ نوشته شده .

۱۰۳ ب ز : بآن . آ ۱۰۴ ندارند ؛ ح - که دارند . آ ۱۰۴ د : یاری
 و شکایتی ندارند . آ ۱۰۵ ج د : کفو آوردش بوقت سیری ، خ ؛
 کف آوردش بوقت سیری ؛ کفر ؛ ب ز - کفت ، ت ؛ خشم . آ ۱۰۶ فوت
 شود ؛ پ - برسودت ؛ پ ث ج خ د : نواله ، ر : نواله ش . آ ۱۰۶ رسد ؛ ج -
 کشد ؛ د : و حذف شده ؛ پ ث ج خ د : ناله ، ر : ناله ش . ۱۰۷
 پ ؛ بعد از بیت ۱۱۵ نوشته شده . آ ۱۰۷ ت ر : شودش ؛ ح : زقطره
 آ ۱۰۷ پ ث ج ج خ د : کشتی زبان ؛ ت ر : کشد ؛ ج ح د : دشنام .

ساقی نفسم زغم فرو بست
آن می که صفای سیم دارد
دل نه بنصیب خاصه خویش
برگردد بخت از آن سبک رای
۹۵ مرغی که نه اوج خویش گیرد
ماری که نه راه خود بسیچد
زاهد که کند سلاح پوشی
روبه که زند تپانچه باشیر
ساقی می مغز جوش در ده
می ده که بمی زغم توان رست
وردل اثری عظیم دارد *
خائیدن رزق کس میندیش
کافزون ز گلیم خود کشد پای
هنجار هلاک پیش گیرد
از پیشش کار خود بسیچد
سیلی خورد از زیاده کوشی
دانی که بدست کیست شمشیر
نوشی بصلای نوش در ده

۹۱، ۹۲، ۹۳ ح : حذف شده . ۹۴ د : می ده که زغم نمیتوان رست؛

ت ز : توان زغم

* ر : در این نحو بود از بیت ۹۲ سرفصل « برزق و کار کسان دست اندازی نباید کرد » افزوده .

آ ۹۳ د : دل ده . ۹۳ کس : ج- خود . ۹۴ پ : ازین .

آ ۹۴ ب زح خ : کافزون کشد از گلیم خود پای . ۹۵ ح : حذف شده .

آ ۹۵ ب : مرغ ؛ د : نه که . آ ۹۶ د : نه که ؛ نه راه ؛ نه-براه ؛ بسیچد ؛ ت

ح- به پیچد ، ت : نسپچد ، چ خ و : بسنجد . ۹۶ پ : پیشش ؛ پ- یخنش ،

ج : بخشش ؛ خود ؛ پ- سر ؛ بسیچد ؛ چ- نخسپد ، د- برنجد ؛ ۹۷ پ ت ز :

صلاح . آ ۹۸ ج : بلا حذف شده . ۹۹ نوشی ؛ خ در- جامی ؛ ج د : بصلاح .

ساقی‌نشین که روز دیر است
 آن می که چراغ رهروان شد
 ۸۵ بایک دوسه رند لا ابالی
 با ذره نشین چون نور خورشید
 بگذار معاش پادشاهی
 از صحبت پادشاه به پرهیز
 آن آتش اگر چه پرز نورست
 ۹۰ پروانه که نور شمعش افروخت
 می ده که سرم ز شغل سیر است
 هر پیر که خورد از او جوان شد
 راهی طلب از غرور خالی *
 تو کی و بساط گاه جمشید
 کاوارگی آورد سیاهی
 چون پنبه خشک از آتش تیز
 ایمن شده آنکسی که دورست
 چون بزم نشین شمع شد سخت

۸۳، ۸۴ ح : حذف شده . ۸۳ آ روز : ز-زود . ۸۳ ب ت ز :

دلم ؛ ت : ز شعر . ۸۴ پ : حذف شده . ۸۴ ث : از آن .

۸۵ راهی : پ-جایی

* ر : در این نسخه بعد از بیت ۸۵ سرفصل « بترک خدمت پادشاهان گفتن »

افزوده . ۸۶ پ : تو خود کی و بساط جمشید ، ج : مندیش تو

از بساط جمشید ؛ تو کی ؛ ت چ ج-توکه ، خ د : نوکن تو ؛

چ ر : نشاط گاه . ۸۷ ب : حذف شده . ۸۷ کاوارگی : پ-

واورگی ، ز : کورگی ؛ ز : برآورد ؛ پ ج د : سیاهی ، خ : تباهی .

۸۸ پنبه : خ-نیفه ، د : هیزم ؛ ح : ز آتش . ۸۹ پ ج : وان ،

ر : زان ؛ پ : زبونست . ۸۹ شده : پ ث ر-بود ، خ د : شود .

۹۰ ب پ ت ز ج ث خ د : شمع . ۹۰ پ : چون رفت بنزد شمع برسخت .

پائین طلب خسان چه باشی دست خوش ناکسان چه باشی
 گردن چه نهی بهر قفائی راضی چه شوی بهر جفائی
 چون کوه بلندپشتی کن با نرم جهان درشتی کن
 چون سوسن اگر حویر بافی وردی خوری از زمین صافی
 ۸۰ خواری خلل درونی آرد بیدادکشی زبونی آرد
 میباش چو خار حربه بردوش تاخر من گل کشتی در آغوش
 نیرو شکن است حیف و بیداد از حیف بمیرد آدمیزاد

۷۶ پائین : پ-مان ، ت ج خ د: با این ، ز: بالین ، ح: پای ؛
 خسان چه باشی : پ-چنان چباشی ، ح : چنانچه باشی .
 ۷۷ چ : چو ؛ ب ت ز چ : دهی .
 ۷۸ ب پ ز ج ح : پستی . ۷۸ ح : یا نرم ، پ ج خ:
 با بزم ؛ جهان : ب ت-دلان ، ز چ: همان ، ج: شهان ،
 ح: مرا .

۷۹ ب : چو ؛ پ ز : حریف ؛ پ : باشی .
 ۷۹ وردی خوری از : پ-دردی کش آن ؛ زمین صافی : پ
 حذف شده ؛ زمین : ح-میان ، د: امید . ۸۰ ب ز ج: دورویی
 ۸۱ ح : خواه ؛ خ : خربه ؛ پ : در دوش . ۸۲ پ : کشد ،
 ح: کنی ؛ ب ز: باغوش . ۸۳ نیرو: ب ت ز نیکو ، ج: پیکر ؛ ث: شکنیست ؛
 حیف: ب ت ز ج خ حرف ، د: ظلم (در ماشه: حیف) ؛ ب ت ز ج ح: ویران شده .

کاین بادیه راهی دراز است
 این گفت و چو گفت باز پس دید
 ۷۰. گفتا خرم از میانه گم بود
 گراش تلمی نمیزد آن کرد
 این ده که حصار بیهشانست
 بی شیر ولی بسر نیاید
 ساقی می ناب و رقدح ریز
 ۷۵ آن می که چوروی سنگ شود
 گم کردن خورزم چه راز است
 خردید و چو دید خر بختید
 و یافتنش با شتم بود
 خرمیشد و بار نیز میبرد
 اقطاع ده زبون کشانست
 وز گاو و لان هنر نیاید
 آبی بزنی آتشی بر انگیز
 یا قوت ز روی سنگ روید *

۶۸ گم کردن: ح-گم بودن، ر: گم گشتن. ۶۹ زح: و حذف شده؛ چو گفت:
 ت چو گشت. ۶۹ ت زح: و حذف شده؛ دید خر بختید: پ-دید
 خوش بختید، ح: دید باز بختید
 ۷۰ خ د: و یافتنم؛ خ: زاشتم؛ بود: پ-شد. ۷۱ پ: حذف شده
 ۷۱ نمیزد آن: زت خ چ ح-نمیزی؛ د: این. ۷۱ بار نیز: خ-د-بار بند
 ۷۲ ده: ب-ز-دل، پ: ره؛ ت: بیدلانست (در این نثر
 در حاشیه با خط دیگری بیهشانست نوشته شده.)، ح: بی نشانست. ۷۲
 زبون: خ-زیان. ۷۳ ب ت ز ج چ ح: از. ۷۴ چ: می آب.
 ۷۵، ۷۶ چ: حذف شده. ۷۵ پ: زان می که نشاط و شادی آرد در طبع
 بخیل راضی آرد. ۷۵ چوروی سنگ: خ-ز روی جنگ. * ر: در این
 نثر بعد از بیت ۷۵ سرفصل «بیدادکش نباید بود» افزوده.

می ده که نخورده نوش بادم	ساقی بصبوح بامدادم
ز و چشمه خشک آب گیرد *	آن می که چو آفتاب گیرد
در آب چو موش مرده بودن	تا چند چو یخ فسرده بودن
بگذر چو بنفشه از دو روئی	۶۵ چون گل بگذار نرم خوئی
دیوانگی بکار باید *	جائی باشد که خار باید
در کعبه دوید و اشتلم کرد	کردی خورکی بکعبه گم کرد

۶۲ ح : می ده که نخورد ناش دادم ؛

خ د : یادم .

۶۳ ز : گیری . ۶۳ ز و : پ خ د - از ؛ خشک : پ -

حنکش ، ده خشکش ؛ ز : گیری .

* ر : در این نسخه بعد از بیت ۶۳ سرفصل « بترک فروتنی و افتادگی

گفتن » افزوده . ۶۴ چ : چون موش در آب مرده بودن .

۶۵ خ : چو گل ؛ بگذار : ب ز - بکدام ؛ پ خ : بزم خوئی ،

ج : نرم جوئی .

۶۶ ب ز ح : حذف شده . ۶۶ آء باشد : پ ج - باید ، خ بیعتن .

۶۶ د : دیوانگیت .

* * بعد از بیت ۶۶ در نسخه های ت ش ح : « حکایت » ، در نسخه ز : « حکایه کرد

و گم کردن خر » در نسخه چ ؛ « حکایت و نصیحت » در نسخه ر ؛ « تمثیل » سرفصل افزوده .

۶۷ ج : چون جست و نیافت اشتلم کرد ؛ دوید : زخ - ندید ؛ ز : و فاش شده

آن می که منادی صبحوست
 ۵۵ تا کی غم نارسیده خوردن
 به گر سخنم بیاد واری
 آن عمر شده که پیش خورد^{ست}
 هم بر ورق گذشته گیرش
 انگار که هفت سبع خواندی
 ۶ آخر نه چو مدت اسپری گشت
 چون قامت ما برای غمگست
 آباد کن سرای روحست *
 دانستن و ناسنیده کردن
 وز عمر گذشته یاد ناری
 پندار هنوز در نور دست
 وا کرده و در نوشته گیرش
 یا هفت هزار سال ماندی
 آن هفت هزار سال بگذشت
 کوتاه و دراز را چه فرقت

آ۴۷ ح : آندم .

* ر : در این نیز بعد از بیت ۵۴ سرفصل « فراموشی از عمر رفته » افزوده
 آ۴۷ به گر : ح - گر تو ؛ پ : سخنی .

آ۴۷ ب ز ح : از ، د : کز .

آ۴۷ آن : پ - وان ، ح : از ؛ عمر شده : ت - شده دل

(در نیز ت با خط دیگری در حاشیه - عمر شده - نوشته شده .)

آ۴۸ ح : نوشته . آ۴۸ ح : والوده ؛ ح خ : و حذف شده ؛

و در : ج - درو ؛ د : در گذشته . آ۴۹ پ : وانگار .

آ۴۹ پ : آخر چو همین مدد سپر گشت ، خ : آخر نه اسیر

بایدت گشت ؛ چو : د - که . آ۴۹ آن : پ - وین ، خ : چون ؛

ح : ساله ؛ ب : بگشت . آ۴۹ ما : ب - تو ، ز : او .

گوهفت سرت چواژدها هست
 به گر خطری چنان نسنجی
 در وقت فروقتادن از بام
 ۵۰. خاکی شو و از خطر میندیش
 هر گوهری ارچه تا بناگست
 او هست پدید در سه هم کار
 ساقی می لاله رنگ برگیر
 هر هفت سرت نهند بر دست
 کز وی چو بیوفتی برنجی
 صد گز نبود چنانکه یک گام
 خاک از سه که بر ساکنی پیش
 منظور ترین جمله خاکست
 وان هر سه در اوست ناپدیدار
 نصفی بنوای چنگ برگیر

۴۸۱ به گر : پ - تا بر ، چ ح : هان تا ؛ خ : جهان ؛
 ز ح د : بسنجی .

۴۸۲ ز : بیفتی و نرنجی ؛ د : نرنجی .

۴۹۱ ب : از پام .

۴۹۲ ب ت ز ح : یک گز ؛ نبود چنانکه ؛ ث - نچنان بود که ؛

ب ت ز ح : صد گام . ۵۰ پ :

خالی شو و این قدر نیندیش خاک ارچه که نکی بسی پیش

۵۰۱ خ : خاک از سر مردمان کنی پیش .

۵۰۲ هر گوهری : ب ت ز ج - کان گهر ، چ : کاین گوهر ، ح خاک گهر ؛

ج : اگرچه . ۵۲۱ ح : کو ؛ پ : هر سه ، ح : از سه .

۵۲۲ پ : بدوست . ۵۳۱ برگیر : ج - در ده . ۵۳۲ نصفی :

پ - عیشی ، ت : ضوقی ، د : جامی ؛ برگیر : ج - در ده .

۴۰ آن خانه عنكبوت باشد
 که برمگسی کند شبیخون
 چون پيله بيند خانه را در
 اينخانه که خانه وبال است
 ساقی زمی و نشاط منشین
 ۴۵ آنمی که چنانکه حال مرد است
 چون مار مکن بسرکشی میل
 که بندد زخم و گه خواشد
 که دست کسی رها نذ از خون
 تا در شب خواب خوش نهی سر
 پیداست که وقف چند سال است
 می تلخ ده و نشاط شیرین
 ظاهر کند آنچه در نور دست *
 کاینجا ز قفا همی رسد سیل

آ۴ خ : این . ب۴ پ : گه بندد و گه بهم تراشد ؛ ر : کو بندد ؛
 ث ج چ د : تراشد ، خ : گشاید . آ۴ پ چ ح : گر
 آ۴ ح : گه زخم کسی رساند از خون . آ۲ ب بند : ث-تید ؛
 ز : خانه در . ب۲ خوش نهی : ز-بر نهی .
 ب۳ پ : پنداشت ؛ پ ح : وقت .
 ۴۴ ، ۴۵ ح : حذف شده .
 آ۴ خ : زپی ؛ پ خ د : و حذف شده . ب۴ ده : پ
 ج-خ-به ؛ نشاط : خ-سماع . آ۵ چنانکه : ث-چنانچه ، ده غبار
 آ۵ ظاهر : ث-پیدا ؛ خ : آنکه .
 * ر : در این نثر بعد از بیت ۴۵ سرفصل « فراموشی از سرافرازی » افزوده .
 آ۶ مار : پ-ماه ، ح : باد . ب۶ پ ح خ : کاینجا ؛ زقفا ؛
 خ-بقضا ؛ همی رسد : پ-حذف شده ، ج : همی خورد .

در پرده این ترانه تنگ
 در چین نه همه حریر بافند
 ۳۵ در هرچه ز اعتدال یاریست
 هر رود که با غنا نسازد
 ساقی می مشکبوی برودار
 آن می که عصاره حیاتست
 زین خانه خاک پوش تا کی
 خارج بود ار ندانی آهنگ
 گه حله گهی حصیر بافند
 انجامش آن بساز گاریست
 برود چون غنا گرش نواز
 بند از من چاره جوی برودار
 با کوره کوزه نباتست *
 زو خوردن زهر و نوش تا کی

۳۳ : ت بداز بیت ۳ نوشته شده . ۳۳ ار : خ-از ؛ ندانی ؛ پ-
 ندارد ، ت ج د ؛ نداری ، خ ؛ برای . ۳۴ گهی : ب ت زح-وگه ؛ ب پ
 زج ؛ حریر . ۳۵ د ؛ حذف شده . ۳۵ در : ج-از ؛ ت ؛ که اعتدال
 بازیست . ۳۵ ت ؛ او ؛ پ ؛ فسانه کاریست ، ت ؛ بکار سازیست .
 ۳۶ ت ح ؛ هر روز ؛ ب ز ؛ باغنا ی سازد ؛ ت ج ح خ ؛ بسازد .
 ۳۶ ت خ ب ز ؛ پرده ؛ برود چو ؛ چ-نزد تو ، ح ؛ بر پرده ؛
 ت ؛ پرده چو نوا گرش بسازد . ۳۸ ب ز ج ؛ حصاره ، خ ؛ عصاره
 ۳۸ پ خ د ؛ پالوده ، ج ؛ پاکیزه ، ج ؛ با کوزه ، ح ؛ یا کوره ؛ کوزه ؛
 ج-و کونه .

* ر : در این شعر بعد از بیت ۳۸ سرفصل « فراموشی از پیکر و جسم » افزوده .
 ۳۹ زین خانه ؛ پ-غم خوردن ، د ؛ زین خامه ؛ ج ؛ چاکپوش ،
 ح ؛ خاک نوش ، د ؛ خاکبوس . ۳۹ ب پ ت ز ؛ و حذف شده .

ساقی زخم شراب‌خانه
آن می که محیط بخش‌گشتت
تاکی دم اهل اهل دم کو
نخلی که بشهد خرمی کود
۳. پیله که بریشمین کلا هست
از شادی هم‌رهان کشد مور
با هرکه درین ره می هم آواز
پیش آرمی چو نار دانه
همشیره شیره بهشتت *
همراه کجا و هم قدم کو
آن شهد ز روی همدی کود
از یاری همدان راهست
آنرا که از و فزون بود زور
در پرده او نواهی ساز

۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵ : د

۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰ : ج

۲۶ ج : ناز دانه . ۲۷ آ : حذف شده . ۲۷ ب ت :
گشتیت . ۲۷ ب ت : بهشتیت .

* ر : در این نوبت بعد از بیت ۲۷ رقص « یاد از همدان رفته و همدی بادگیران »
نوشته شده . ۲۸ خ : کی حذف شده ؛ چ : و اهل دم ؛ پ : اهل دل .
۲۸ خ د : همراز ؛ قدم : خ - حرم . ۲۹ ت ز چ خ : نخلی ؛
خرمی : چ - همدی . ۲۹ ج : بروی ؛ کرد : چ - خورد آب ؛ ح : فیله
۳۰ پ : هم‌رهان . ۳۱ پ : آن ؛ شادی : ز - شیوه ، چ ح یاری ؛ ش چ ح
خ در : همدان ؛ کشد و پ - کند . ۳۱ ازو : پ - فزون ، ج : ازین ، خ : ازان ؛
فزون : پ - ز من . ۳۲، ۳۳ ج خ بعد از بیت ۲۵ نوشته شده . ۳۲ ح : تا ؛ پ : رهم ،
ج : ره . ۳۲ پ : در پرده مرا بتم دهی ساز ، خ د : در پرده نواهیها می ساز .

زان بیشتر است کاس این درد
 ۲۰ با این غم و رنج بی کناره
 ساقی پی بارگیم ریش است
 آن می که چو شور در سر آرد
 گر خواجه عمر که خال من بود
 از تلخ گواری نواله ام
 ۲۵ میترسم از این کبود زنجیر
 کانرا بهزار دم توان خورد
 داروی فرامشیت چاره
 می ده که ره رحیل پیش است
 از پای هزار سر بر آرد *
 خالی شدنش وبال من بود
 در نای گلو شکست ناله ام
 کافغان کنم او شود گلوگیر

آ ۱۹ چ خ : کار ؛ پ خ : آن . آ ۲۰ خ : با آن ؛ رنج :
 ث ر - درد ؛ ب ز : بی کرانه . آ ۲۱ فرامشیت : پ - من
 امشیت ؛ چاره : ز - خانه . آ ۲۱ ث : حذف شده .
 آ ۲۱ بارگیم : خ - پارگیم ، د : پاکم که . آ ۲۲ چو شور : خ - خمار ؛
 ح : چو حذف شده ؛ شور : پ جوش ؛ پ : بر سر ؛
 ز : آورد . آ ۲۳ سر : بت ز ث چ خ د - پر ؛ ز : بر آورد .
 * ر : در این نسخه بعد از بیت ۲۲ سرفصل « یاد آوری از خال خود
 خواجه عمر » افزوده .

۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ :
 پ ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱ : آ ۲۴ گواری :
 پ - نوالی : آ ۲۴ گلو : د - کوی ؛ خ : بالم . آ ۲۵ از این کبود : پ - از آنکه بود ، زج : از این که
 بود ؛ پ د : انجیر . آ ۲۵ کافغان کنم او : ح - در نای گلو (« باغچه کافغان کنم ») ؛ او و شج - ار .

چون در پدران رفته دیدم
تا هرچه رسد ز نیش آن نوش
ساقی منشین بمن ده آن می
۱۵ آن می که چو گنگ از و بنوشد
گو مادر من رُئِسه کرد
از لابه گوی کوا کنم یاد
غم بیشتر از قیاس خورد است

عرق پدري ز دل بریدم
دارم بفریضه تن فراموش
کز خون فسرده برکشده خوی
نطقش بمزاج در بجوشد *
مادر صفتانه پیش من مرد
تا پیش من آردش بفریاد
گردابه فزون ز قد مرد است

۱۲- در : ح-آن ؛ پ : کوفه ، ح : برفه .
۱۳- پ : عرف .
۱۳- چ ح : ز نوش تا نیش ؛ آن : پ ج خ د-واز ،
ت ث ج ح : یا .
۱۳- ب ت ز ث ج خ د : دادم ؛ چ ح : بعریضه ؛ پ ج :
فواجوش ، ث : فواکوش ، چ ح : فوابیش .
۱۴- خ : بعد از بیت ۶ نوشته شده . آ ۱۴ خ د : بنشین .
۱۴- کز : ز-تا . آ ۱۵ ح د : کبک ؛ ث در : ازان .
۱۵- ح : لفظش ؛ بمزاج : ح-بمثال ؛ در بجوشد : پ-دل بکوشد
* ر : در این نمونه بعد از بیت ۱۵ سرفصل « یاد مادر خود رُئِسه کرد » افزوده
۱۶- رُئِسه : پ ت ز-رُئِسه . آ ۱۷ از : خ د-آن ؛ کوا : پ ح-گوان ،
خ ؛ که من ۱۷-۰ خ : با . آ ۱۸ ت : گرداب ؛ ب ز ج ح : ز قدر ، پ : ز قصد .

۵ زین پیش نشاطی آزمودم
 این نیز چو بگذرد زدستم
 ساقی بمن آور آن می لعل
 آن می که گره گشای کارست
 گرشد پدرم به سنت جد
 ۱۰ بادور بدآوری چه کوشم
 باقی پدر که ماند از آدم
 امروز نه آنکس که بودم
 عاجز تر از این شوم که هستم
 کافکند سخن در آتشم نعل
 باروح چور روح سازگارست*
 یوسف پسر زکی مؤید
 دورست نه جور چون خروم
 تا خون پدر خواهم از عالم

۵ ح : حذف شده .

آه پ : نشاط ؛ آزمودم : ب ت ز - ار نمودم .

آه پ : نه آن کنم . آء چ : آن . بء ث د : از آن .

۷ خ : بعد از بیت ۱۳ نوشته شده .

۷ پ ث : آر ؛ ث : از آن .

۸ خ د : بانفس ؛ چ : ساز و ارست .

* ر : در این نحو بعد از بیت ۸ سرفصل « یاد آوری از پدر » افزوده .

آه پ : کوشد ؛ پ چ ح د : بنسبت . آء پ : وزکی .

۱۰ ث : حذف شده . بء پ : نه دور .

۱۱ ر : در حاشیه نوشته شده .

آء پ ح : پدری ، ت ز ث : پدرم ؛ ح : ز آدم . آء ح : یا ؛ پ ث ح :

جون ؛ پ ث : خودم ، ج چ د : خورم ، ح : جوهم ، خ : خورد .

در صفت حال خویش و یاد گذشتگان *

ساقی بکجا که می پستم	تا ساغر می دهد بدستم
آن می که چو اشک من زلالست	در مذهب عاشقان حلاست
در می بامید آن زخم چنگ	تا باز گشاید این دل تنگ
شیربست نشسته برگزرگاه	خواهم که ز شیر کم کنم راه

پ: گفتار در استخلاص از ماندگان ، ت : در یاد کردن بعضی گذشتگان و استخلاص بعضی ماندگان ، ز : یاد کردن بعضی از گذشتگان و استخلاص جستن بعضی از ماندگان ،

ث : ذکر گذشتگان و استخلاص آیندگان ، ج : در یاد کردن گذشتگان

و استخلاص ماندگان (ماندگان در حاشیه نوشته شده) ، چ : در ذکر

گذشتگان و باز ماندگان ، ح : یاد کردن بعضی از گذشتگان گوید،

خ : در ذکر بعضی از گذشتگان ، د : ساقی نامه ، ر : یاد

کردن بعضی از گذشتگان خویش .

آ خ : و می ؛ چ : دهی .

آ ز : زان . آ چنگ : پ- دست . آ تنگ :

پ- بست . آ شیربست : ب ت ز- شیرست ، پ- بست؛

ج : در . آ که ز شیر : ح- کین شیر ؛ ج ح : کند .

لاف از سخن چو در توان زد
 آن خشت بود که پرتوان زد
 مرواریدی کز اصل پاکست
 آرایش بخش آب و خاکست
 تاهست درست گنج کانه^{ست}
 چون خرد شود و وای جانها^{ست}
 یکدسته گل دماغ پرور
 از خرمن صد گیاه بهتر
 ۳۵ گرو باشد صد ستاره و بیش
 تعظیم یک آفتاب از آن بیش
 گرچه همه کوکبی تباست
 افروختگی در آفتابست

- ۳۱ پ : ث : کان ، د : وان .
 ۳۲ پ : حذف شده .
 ۳۳ ب ز : مروارید گرچه زاصل پاکست ؛
 کز : ث چ که .
 ۳۴ بخش : ج - فصل (در نسخ ج و در حاشیه بخش نوشته شده) .
 ۳۳ ح : کانه ، ر : و کانه است .
 ۳۳ ح : جانها .
 ۳۴ پ : پرورد .
 ۳۴ ب پ ت ج چ ر ز : از صد خرمن گیاه بهتر ؛ پ : برگیاه .
 ۳۵ ت : از پیش .
 ۳۵ پ : تعظیم بافتاب نه بیش ؛ ح ر : از و .
 ۳۶ ث : کوکبی تباست .
 ۳۶ ح : افروختگی ؛ پ : بر .

صاحب طرفین عہد باشی
 ۲۵ میکوش بہر ورق کہ خوانی
 پالان گری بغایت خود
 گفتن زمن از تو کار بستن
 با اینکه سخن بلطف آہست
 آب ارچہ ہمہ زلال خیزد
 ۳۰ کم گوی و گزیدہ گوی چون در

صاحب خبر دو مہد باشی
 کان دانش را تمام دانی *
 بہتر ز کلاہ دوزی بد
 بی کار نمیتوان نشست * *
 کم گفتن این سخن صوابست
 از خوردن پر ملال خیزد
 تا ز اندک توجہان شود پر

۲۴ ث : حذف شدہ .

۲۴ د : طرفی ؛ عہد باشی : ت - عہد خود باش .

۲۴ خبر : ج ر - طرف ، ح : خود ؛

مہد باشی : ت - مہد خود باش .

۲۵ پ : دانی . * چ افزودہ :

در علم چو تو تمام گردی نزد ہمہ نیکنام گردی

* * ر : در این نسخہ سرفصل « خوبی کم گوئی » افزودہ .

۲۸ پ ت ث ج چ خ د : با آنکہ ؛ پ ث : و آہست .

۲۸ این : ث - آن ، چ ح ر : ہر ؛ ب ت زح : ثوابست .

۲۹ خ : از چہ ؛ ت چ : ریزد .

۳۰ چ : و چون . بہر تا ز اندک تو : پ چ - کز گفتن تو ،

چ : کز معرفت ، ح : کز اندک تو ؛ ث : شود جہان .

نظم ارچه بمرتبت بلند است
 در جدول این خط قیاسی
 تشریح نهاد خود در آموز
 پیغمبر گفت علم علما
 ۲. در ناف دو علم بوی طیب است
 میباش فقیه طاعت اندوز
 میباش طیب عیسوی هوش
 گر هر دو شوی بلند گروی
 آن علم طلب که سودمند است
 میکوش بخویشتن شناسی
 کاین معرفتی است خاطر افروز
 علم الابدان و علم الادیان
 وان هر دو فقیه یا طیب است
 امانه فقیه حیلست آموز
 امانه طیب آدمی کش
 پیش همه ارجمند گروی

آ ۱۶ ث : بمنزلت .

۱۸ ، ۱۹ ح : حذف شده .

۱۸ ث : کان ، د : این ؛

خاطر افروز : پ - خویشتن سود ، د : خاطر آموز .

آ ۱۹ ت : و علما .

آ ۱۹ ج ر : علم الادیان و علم الابدان ؛ ج : و حذف شده .

آ ۲۰ ب ز : آن ، پ : کان .

۲۱ ، ۲۲ : ر ۲۲ ، ۲۱ .

آ ۲۱ ث : حذف شده . آ ۲۱ پ : طاعت آموز

آ ۲۲ اما : پ - لیکن .

آ ۲۲ ث : صاحب خبر دو مهد گروی

نام و نسبت بخودسالی است	نسل از شجر بزرگ خالی است
جائیکه بزرگ بایدت بود	فرزندی من نداردت سود
چون شیر بخود سپه شکن	فرزند خصال خویشتن باش
دولت طلبی سبب نگه دار	با خلق خدا ادب نگه دار
۱۰ آنجا که فسانه سگالی	از ترس خدا مباحش خالی
وان شغل طلب ز روی حاکم	کز کرده نباشدت خجالت
گودل نهی ای پسر بدین پند	از پند پدر شوی برومند
گرچه سرسوریت بینم	و آیین سخنوریت بینم
در شعر پیچ و ورفن او	چون اکذب اوست احسن او
۱۵ زین فن مطلب بلند نامی	کان ختم شد است بر نظامی

۶ خ : حذف شده . ۶ نسل : ح-نسب ؛ شجر : پ-سخن ،
 چ ح نسب ؛ ث : عالیست . ۷ پ : من حذف شده .
 ۸ خ : چو . ۹ چ : نسب . ۹ پ : و خدا .
 ۱۰ ج : وانجا . ۱۰ ترس : ث-یاد . ۱۱ ث چ : آن ،
 خ : وزان . ۱۲ ر : دهی ؛ پ ت : براین ، ز ث چ ح خ
 د : درین . ۱۲ ث : پدر حذف شده ؛ پ : هنرمند .
 ۱۳ ب پ ز چ خ د : سرو . ۱۳ ب ت ز ح : و حذف شده .
 ۱۴ پ : حذف شده . ۱۴ ت : و حذف شده . ۱۴ پ : چون ؛
 ح د-کز . ۱۵ ت ث ج ح : کین ، ز : کو .

در نصیحت فرزند خویش فرماید *

ای چارده ساله قرة العین	بالغ نظر علوم کونین
آنروز که هفت ساله بودی	چون گل بچمن حواله بودی
و اکنون که بچارده رسیدی	چون سرو براوج سرکشیدی
غافل منشین نه وقت باز بست	وقت هنراست و سرفراز بست
۵ دانش طلب و بزرگی آموز	تا به نگرند روزت از روز

* پ : گفتار در نصیحت فرزند محمد نظامی ، ت : در نصیحت فرزند محمد نظامی ، ز : گفتار اندر نصیحت کردن فرزند خود محمد نظامی ، ث : در نصیحت فرزند خود گوید ، ج : در نصیحت فرزند خود فرماید ، چ : در نصیحت فرزند فرماید ، ح : گفتار در نصیحت فرزند خود گوید ، خ : در نصیحت فرزند ، د : در نصیحت فرزند دلپسند ، ر : در نصیحت فرزند خود محمد نظامی .

آ ۳ چ ح : و حذف شده ؛ که بچارده : پ- اکنون بچارده .
 ب ۳ سرو : چ- ماه ؛ ب پ ز ث ج خ : باوج . آ ۴ ، ت ب ۴ ، آ ۴ .
 آ ۴ غافل : چ- فارغ . ب ۵ نگرند : د- بودت .

آن کس که ز شهر آشنایست واند که متاع ما کجائست
وانکو بکثری من کشد دست خصمش نه منم که جز منی هست
خاموش ولاز تیز گوئی میخور جگری بتازه روئی
۱۰ چون گل بر حیل کوس میزن بردست کشنده بوس میزن
ناورد ز خون خویش میدار سرنیست کلاه پیش میدار
آزار کشی کن و میا زار کازرده توبه که خلق بازار *

۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ ح : حذف شده . آ ۷ ز شهر : چ - سپهر ،
خ : بشهر . ۷ ب پ ت ز ج خ : من ؛ پ : کجانیست . آ ۸ من : بآهی ،
ت ث ج چ د : بمن ، ز : حذف شده ؛ کشد : ت چ - نهد ، ز : نمیکشد ،
ث : زند . آ ۹ پ : دلان ؛ ز تیز : پ - تیره ، ج : که تیز ، د : ز تیره ،
چ ر : زهوزه . آ ۱۰ خ : کوش . ۱۰ کشنده : ب پ - برنده ، ث ج خ
د : بریده ؛ پ : کوس . ۱۱ ث : حذف شده . آ ۱۱ ب ز : ماورد ، ر : نانخور ،
ناورد ز خون : پ - چار سر خون . ۱۱ خ : عیش بگدار .
آ ۱۲ ب ز : آزار مکن کسی میا زار ،
پ : آزار کسی کز او میا زار .
آ ۱۳ پ ز : کازرده توئی نه خلق بازار ؛ خلق : ج - کس .
* پ افزوده :

با رفعت قدر نام دارد از فتح و ظفر مقام دارد

* گفتار اندر عذر این شکایت *

<p>نازرد ز من جناح موری شوریدن کار کس نجستم در حق سگی بدی نگویم لا عیب له دلیریم داد وین گفته که شد تگفته بهتر بی غیرتی است بی زبانی</p>	<p>تا من منم از طریق زوری دری بخوشاب کس نشستم زانجا که نه من حریف خویم بر فسق سگی که شیریم داد ۵ وانم که غضب نهفته بهتر لیکن بحساب کار دانی</p>
--	---

* ب پ شخخ : ر فصل حذف شده . ج : در شکایت روزگار فرماید، د :
در عذر این شکایت، ر : عذر شکایت . آ تا من منم : پ - ما من ستم
آ پ ت : نازرده ؛ جناح : ث - جناح . آ پ ت زخ د : دردی ؛
ث ج : نسفتم ، ج ج : نجستم . آ پ : چون دیدن کار کس نجستم . آ پ پ
ت ز ث ج ج ح خ د : زانجا که من حریف جویم . آ حق : بت ز - حرف ؛
سگی : ت - کسی ؛ بدی : ب پ ت ز ث ج ج خ د - سخن ؛ شخ : چه
گویم . آ م ز ج : در ؛ برفسق : ح - توفیق ؛ سگی : ب پ ز ج
ح - کسی . آ له : پ - که او ، چ د : که از ، ح : کزو ، خ ؛ اگر .
۵ ، ۶ : ح حذف شده . آ پ ث ج خ د : دانی . آ بی غیرتی
است : ج - عیبی است بزرگ ، خ : بی عزتیت ؛ ز ث : و بی زبانی .

زینگونه هزار و یک حصارم
 هم فارغم از کشیدن رنج
 گنجی که چنین حصار دارد
 اینست که گنج نیست بی مار
 هر ناموری که او جهانداشت
 یوسف که ز ماه عقد می بست
 عیسی که دمش نداشت دودی
 احمد که سر آمد عرب بود
 ۵۵ ویراست که تاج جهان چنین است
 با صد کم یک سلاح دارم
 هم ایمنم از بریدن گنج
 نقاب در او چکار دارد
 هر جا که رطب بود بو خار
 بد نام کنی ز هم رهان داشت
 از حقد برادران نمی رست
 می بود جفای هر چه بودی *
 هم خسته خار بولهب بود
 بی نیش مگس کم انگبین است

۴۷ با صد : ب-ز- پانصد ؛ ح خ : و یک ؛ سلاح : ت-صلاح،
 چ: حصار ، ر-سلیح .

۴۸ هم : ز-من . ۴۸^ب بریدن : ب-ز-کشیدن ، ت: ربودن ،
 چ گزیدن ۴۹ ز : درین . ۵۰ آ. ج : نیست گنج ؛ ز : بامار .
 ۵۱ او : ث-این . ۵۲ د : از حقد برادران نمیخواست . ۵۳ د: حذف شده
 ۵۴ پ : عهد . ۵۵ ث خ : از عقد ؛ خ : نه چیرست . ۵۶ نداشت : پ-نداد ،
 چ: ح: شفا ؛ دودی : چ ح- نمودی . * ت (در حاشیه نوشته شده) ، چ ح از زوده ؛
 آدم که درو نبود تلبیس سرگشته شد از جفای ابلیس
 ۵۴ خ : همه . ۵۵ ت چ ح : دیربست ؛ تا : ت-این .
 ۵۵ نیش : پ-خار ؛ کم : ح-کی .

واجب صدقه ام بزیردستان	گوخواه بدزد وخواه بستان
دریای دراست وکان گنجم	از نقب زنان چگونه رنجم
گنجینه بیندمی توان داشت	خوبی بسپند می توان داشت
مادر که سپند یار وادم	با درع سپند یار زادم
۴۵ درخط نظامی ارنهی کام	بینی عدد هزار ویک نام
والیاس کالف بوی زلامش	هم با نو و نه است نامش

آ۴ ب ت ز ج : صدقه ، پ ح خ : صدقم

آ۴ ز : و حذف شده .

آ۴۲ خ : دریا و درست ؛ ث چ ح خ د : و حذف شده ؛

پ : و کار . آ۴۳ خ : زبان ، د : زمان .

آ۴۳ خوبی : ح-جویی ، خ د : کودک ؛ بسپند : ب پ ز

ث-بسپند ، ت : نه بیند ، ح : بسپند .

آ۴۴ ح : حذف شده .

آ۴۴ سپندیار : پ-سفید بار زادم ، ت : سپند نار ، ث : سه

بند داد ؛ ث : یادم . آ۴۴ بز : با درج ؛ سپندیار : پ-سفیدیار ،

ث چ خ : سفندیار ؛ پ : دارم ، ج خ : دادم .

آ۴۵ ب : نام . آ۴۵ خ : مدد . آ۴۶ پ چ : حذف شده .

آ۴۶ خ د : الیاس ؛ ح : الف ؛ ث ح د : ز نامش ، خ : زکامش

آ۴۶ ح : هم تا بوده نهست نامش .

دزدان چو بکوی وز جویند	در کوی دوند و دزد گویند
در دزدی من حلال بادش	بد گفتن من وبال بادش
۳۵ بیند هنرو هنر نداند	بد میکند اینقدر نداند
گر بابصراست بی بصر باد	ور کورش دست کورتر باد
او دزد و من گدازم از شرم	زد افشوه ایست این نه آزم
نی نی چو بکدیه دل نهاد است	گو خیز و بیا که در گشاد است
آن کاوست نیازمند سودی	گر من بدمی چه چاره بودی
۴ گنج دو جهان در آستینم	در دزدی مفلسی چه بینم

۳۳ چو : ح - که ؛ پ ت ج : پویند .
 ۳۳ در کوی : ت - دزد کوی ، ج : در کوچه
 ۳۴ ، ۳۵ ح : حذف شده .
 ۳۴ در دزدی من : پ - دزدی منش . ۳۴ خ : من حذف شده .
 ۳۵ هنر و هنر : ب ت ز - هنری هنر ؛ ج : ندارند .
 ۳۶ ح : گر بابصر خوانانیت . ۳۶ ب پ ت ز چ د : گر .
 ۳۷ ث : حذف شده . ۳۷ گدازم از شرم : پ - ندادم آزم .
 ۳۷ پ : افشوه کیست ، ج در : افشاریست ؛ این : پ - او ،
 ت : نه ، ح : آن ؛ نه : پ - نی ، ت : که . ۳۸ ب ت ز خ د :
 نه نه ؛ ب پ ز خ د : بگریه ؛ پ : نهادم . ۳۸ ز : و - حذف شده ؛
 پ : گشادم . ۴ پ ح خ : و مفلسی .

هرچند ز چشم زردگوشان سرخست رخم ز خون جوشان
 چون بحر کنم کناره شوئی اما نه ز روی تلخ روئی
 زخمی چو چراغ میخورم چست وز خنده چو شمع میشوم سست
 چون آینه گر نه آهنیم با سنگ دلان چرا نشینم
 ۳۲ کان کندن من مبین که مردم جان کندن خصم بین زوردم
 ورم نکر صنعتم بهی نیست کالاشب چار شنبهی نیست
 دزد در من بجای مزد است بد گویدم این چه بانگ وز دست

۲۶ هرچند : خ - گرچه ؛ ز چشم : ث - ز زخم ، خ : ز حدیث ،
 و حدیث . ۲۶ ب ز : ز دست ؛ خ : چو خون ؛
 ت : ایشان . ۲۷ ب پ ت ج ح خ : کناه شوئی ، ج : کلاه
 شوئی .

۲۷ پ : تلخ کوئی ، د : تند روئی . ۲۸ پ : ز چراغ ؛ د : میخورد
 ۲۸ ز : مست . ۲۹ ث : گرچه آهنیم . ۳۰ پ د : جان ؛ خ : من
 حذف شده ؛ ب ز : بین ؛ ت : کندم . ۳۱ ب : حذف شده .
 ۳۱ ز ح : شرعتم ، ج : شرعتم ؛ پ ز ح : تهی . ۳۱ کالا :
 چ - الا ، ح : کالای ؛ کالاشب : ت - کالایش ؛ چار شنبهی : ح -
 شنبه‌شهی . ۳۲ ث : حذف شده . ۳۲ د : دزد ؛ درمن : ج - ز من ، د : ز من ؛
 د : و بجای مردست . ۳۲ بد : د - پس ؛ ب پ ح خ : گویم ؛ ر : ارچه ؛
 بانگ : پ ج ح - جای ؛ ب ز : و دزد دست .

۲۰. کپی همه آن کند که مردم
 بر هر جسدی که تابد آن نور
 سایه که نقیضه ساز مرد است
 طنزی کند و ندارد آزر
 پیغمبر کو نداشت سایه
 ۲۵. دریای محیط را که پاکست
 او نیز زند و لیک مقلوب
 پیدا است در آب تیره انجم
 از سایه خویش هست رنجور
 در طنز گوی کزاف کود است
 چون چشمش نیست کی بود شرم
 آزاد نبود ازین طلایه
 از چوک دهان سگ چه پاکست

۱۹ سکه : ب ز خ - د - ف ل ک ه ، ت ث چ ح : فال ، ج : لاف ؛
 بقالی : ح - بقعه .
 ۱۹ و لیک : پ - چنانک ؛ ح : مغلوب . ۲۰ ث : حذف شده .
 ۲۱ ب ت ز ج چ ح : کیتی . ۲۲ خ : دیده .
 ۲۳ ح : صیدی ؛ ب ت ز ح : این . ۲۴ ح : نیست .
 ۲۴ سایه : پ - شاید ، ح : هرسایه ؛ ح : که حذف شده ؛
 نقیضه ساز : ت - نقیض ساز ، ز : بقضه ، ح : بقصه ساز ،
 د : بفیض ساز ، ر : نقیضه ساز . ۲۵ چ : در تیره گری ؛ کزاف کود
 است : ب ز - کزاف مردست ، ر : گوان نورد است .
 ۲۳ ح : طنزی که ندارد از تو آزر ؛ ب ت ز : که کند ؛ ب ت ز : و حذف شده
 ۲۳ ب ت ز چ : کی کند . ۲۴ کو : پ - کوید ؛ پ : نداشت حذف شده
 ۲۵ د : حذف شده . ۲۵ محیط را که : ز - محیط اگر چه .

روبه زشکار شیر سیوست	افکندن صید کار شیر است
آن به که زمن خورد خلقی	از خوردن من بکام و حلقی
دور از من و تو بثر اترخائی *	حاسد ز قبول این روائی
تعریض مرا گرفته در دست	۱۵ چون سایه شده به پیش من ^{ست}
او پیش نهد و غل در آئی	گر پیشه کنم غزل سرائی
او باز کشد قلاید دست	گر ساز کنم قصابی دست
قصه چه کنم که قصه خواند	بازم چو بنظم قصه راند

۱۳ زشکار : ب ت ز ث ج چ - ز ک باب ؛ شیر : ب ت ز ج چ -
 صید ؛ پ : شیر حذف شده . آ ۱۳ من : خ - این ؛ ب پ
 ت ز ث د : و حذف شده ؛ ز : خلقی . آ ۱۴ : او پیش زند و غل در آئی
 * ب پ ت ز ث ج ح د از زوده :

زین سوشنود بیاومی میر زان سوی دگر هلاومی گیر . این بیت در
 تمام نسخه بصورت مختلف نوشته شده . ۱۵ ت ح خ : حذف شده .
 ۱۵ سایه : پ - سکه ؛ شده : ت - من . ۱۵ ب ت ج > : بردست
 ۱۶ ح خ : حذف شده . آ ۱۶ پیشه : پ - پیش ، ج : زانکه .
 آ ۱۷ د : زند ؛ دغل ؛ پ - دعا . آ ۱۷ پ ج خ : قصیده ، ث
 در : قصابی . آ ۱۷ ج ر : کند ؛ پ خ : قلاده ، ج در :
 قلایدی . آ ۱۸ ب ز ث : داند ، پ : رانم . آ ۱۸ که : پ - چو ؛
 ت : غصه ؛ پ : خوانم .

۵ زین سحر سحرگهی که رانم
 سحری که چنین حلال باشد
 در سحر سخن چنان تمام
 شمشیر ز بانم از فصیحی
 نظم اثر آنچنان نماید
 حرفم ز تیش چنان فروزد
 ۱۰ سحر آب ز جو بیار من یافت
 این بی نمکان که نان خوراندند
 مجموعه هفت سبع خوانم
 منگو شدنش محال باشد
 کابینه غیب گشت نامم
 وارد سر معجز مسیحی
 کز جذرا صم زبان گشاید
 کانگشت براونهی بسوزد
 آوازه بروزگار من یافت
 در سایه من جهان خوراند

۴ سحرگهی : پ-سحرگهن ، زح د: سخن گهی ؛ پ ث چ :
 دایم ، ت : زانم .
 ۴ سبع : زح-صبح .
 ۵ ث : حذف شده .
 ۵ پ : حلال ، ج چ خ در : وبال . ۶ پ : حذف شده .
 ۶ چ خ د : چنین . ۷ چ : کابینه هفت غیب .
 ۷ سر : ت-دم . ۸ پ ج خ در : نطقم ، ت ح : نظم ؛
 اثر : ح-توم . ۸ کز جذرا صم : پ-کورا بزبان .
 ۹ ح : حذف شده . ۹ پ : حرفی ؛ چ خ : جهان . ۱۰ پ خ د :
 حذف شده . ۱۰ ج : واوازه ؛ چ : زروزگار . ۱۱ ، ۱۲ : چ ۱۱ ، ۱۲ .
 ۱۱ این بی نمکان : ح-آن بی هنزان . ۱۱ من : د-این .

در گزارش این نظم و قصد حاسدان *

برجوش دلاکه وقت جوش است گویای جهان چرخموش است
میدان سخن مراست امروز به زین سخن کجاست امروز
اجری خور دسترنج خویشم گر محتشم ز گنج خویشم

* پ : گفتار در سبب خود و تقصیر از منکران ، ت : گفتار اندر شکایت
از حال خویش و یاد بعضی گذشتگان ، ز : گفتار اندر شکایت حال
خویش و شکایت بعضی از گذشتگان ، ث : در حق خویش و
شکایت منکران ، ج : حکایت خود و شکایت منکران ،
چ : در حق خویش گوید ، ح : گفتار در شکایت حال خویش
و حکایت بعضی از گذشتگان ، خ : اخبار از حال خویش و
بعضی از منکران ، د : در شکایت کردن ایام و ذکر بعضی گذشتگان
ر : در شکایت حسودان و منکران فرماید .

آ ۱ وقت : ب ت ز ث د - جای . ۲ جهان : ب ت ز سخن
آ ۲ میدان : پ - جولان . ۳ ث : زین به ؛ ز : سخنم ؛
کجاست : ب ث - کراست . ۴ ب ز : بغواخور ، پ :
در روتوکیه خوانانیت ، ت ث چ خ د : اجراخور ؛
دسترنج : ح - رنج طبع . ۵ ب ت ز ث ج چ ح ؛ گنج .

از راه نوازش تماش
تا حاجتمند کس نباشد
این گفتم و قصه گشت کوتاه
۳ آن چشم گشاده باد از این نور
روی تو بشاه پشت بسته
زنده بتو شاه جاو دانی
اجرام سپهر اوج منظر
رسمی ابدی کنی بنامش
سریش و نظر ز پس نباشد
اقبال تو باد و دولت شاه
وین سر و مباد از ان چمن دور
پشت و دل دشمنان شکسته
چون خضر بآب زندگانی
افروخته باد ازین دو پیکر

۲۷ ب : رسم .

۲۸ ز : نباشم .

۲۸ ز : نباشم .

۲۹ پ : گفته ؛ ج : و حذف شده ؛ ب ج : گشت قصه

۲۹ پ : کاقبال . ۳ ، ۳۱ : ث ۳۲ ، ۳ .

۳۰ پ : از ان . ۳۱ پ ت : وان ؛ پ ت چ د : ازین ،

خ : ان حذف شده . ۳۱ روی تو : پ ت چ خ د : مادام .

۳۱ پشت : ت-چشم ؛ ث : و حذف شده ؛

دشمنان : چ-سروران .

۳۳ اجرام : ت-معراج ؛ سپهر : پ ت ج چ خ د-سپاه ؛

اوج : ب پ ت ز ت ج خ د-واوج ، چ : ازین سه .

۳۳ چ : افراخته ؛ خ : این ؛ پیکر : ج-گوهر .

یک نقطه توئی نشسته برکار	در مرکز خط هفت پرگار
وز چشم بدت نگاه دارد	۲۰ اینزد بخودت پناه دارد
کز غایت ذهن و هوشیاری	دارم بخدا امیدواری
کا ماده شوی بهر کفایت	آنجات رساند از عنایت
هم گفته بخردان بدانی	هم نامه خسروان بخوانی
بینی چومه دو هفته در برج	این گنج نهفته را درین درج
نامد ز قران هیچ مهدی	۲۵ دانی که چنین عروس مهدی
تیمار برادرش بداری	گو در پدرش نظر نیاری

۱۹ خ : حذف شده

۱۹ پ ت : هفت خط

۱۹ توئی : د - توی ، چ : بوی ، ر : نو ؛ نشسته : ج -
توی نشانه کار ، د : نشانده ؛ برکار : ت - پرکار ،

چ : درکار .

۲۰ خ : حذف شده . آ ۲۰ ح : نگاه . آ ۲۰ ت زح : از

آ ۲۰ پ : از . ۲۲ ، ۲۳ : چ : بعد از بیت ۲۵ نوشته شده .

آ ۲۰ چ : کائنات ؛ د : عبادت . آ ۲۰ پ : شود .

آ ۲۰ گفته : ب ز - نامه ، ت : عادت ، ح : پایه . آ ۲۰ ت چ : آن ؛

درج : پ - کنج . آ ۲۵ عروس مهدی : خ - کهر بمهدی

آ ۲۵ پ ر : ناید ؛ ب : بهران ، ج : زقوار ؛ د : بهیج . آ ۲۰ ت : در نظرش پدر آ ۲۰ ج : برادرش ؛

پ ت خ د : نداری ؛ ج : داری .

منصوبه‌گشای چار گوهر	میراث‌ستان هفت کشور
محراب نماز تاجداران	نور نظر بزرگواران
کاقبال بروی اوست محتاج	پیرایه تخت و مفخر تاج
چشم ملک اخستان گشاده	۱۵ ای از شرف تو شاهزاده
چون سیب دورنگ صبحگاهی	ممزوج دو مملکت بشاهی
از تخمه کیتباد مانده	یک تخم بخسروی نشانده
خوزان ز تو خیزان عدالت	شروان ز تو خیزان جلالت

آ۲ هفت کشور : ر- ماه و خورشید .

آ۳ پ : منشورگشای ؛ چار گوهر : ث- جای گوهر ، ر: بیم و امید

آ۳ نظر : ر- بصر .

آ۴ ح : پیرایه بخت معجز تاج . آ۴ پ : کمال ؛ بروی او : ست

ج- همه بدوست .

آ۶ پ : حذف شده . آ۶ اخ : ممزوجه مملکت بشاهی

آ۷ خ د : وز . ۱۸، ۱۹، ۲۰ خ : حذف شده . ۱۸ ث : حذف شده ،

ر : در حاشیه نوشته شده . آ۸ ز تو : ت- دو ؛ خیزان : پ- قیروان ،

ج چ در : خیزوان ، ح : صدر آن ؛ جلالت : چ- حجالت .

آ۸ پ : حران تو حرز این عدالت ؛ خوزان : ج چ ح- خوزان ،

د : حوران ، ر : خندان ،

ج ر : خیزوان ، ح : جبر آن .

تا چون کومش کمال گیرد
 کان تخت نشین که اوج پست
 سیاره آسمان ملک است
 آن یوسف هفت بزم و نه مهبد
 ۱۰. نومجلس و نونشاط و نومهر
 فخر دو جهان بسر بلندی
 اندرز ترا بفال گیرد
 خرد است ولی بزرگ زیست
 جسم ملک است و جان ملک است *
 هم والی عهد و هم ولی عهد
 فرزند شاه اخستان منوچهر
 مغز ملکان بهوش مندی

آء خ : مثال . آء ث چ : مرا .

آ ۷ کان : ح - چون ؛ که : ح - در . پ ۷ پ : بایست ،
 خ : سایه ست .

آ ۸ چ : ملک آسمانست .

آ ۸ پ ت ز ج چ : چشم ؛ ح : جسم فلکست ؛ پ : و جان ؛
 چ : و جان جانست .

* چ ازوره :

آن یوسف صد هزار یعقوب آن مرهم صد هزار ایوب

آ ۹ د : این ؛ یوسف ؛ چ ح - خسرو ؛ ب پ ت ز
 ث ج چ ح خ : و حذف شده ؛ ب ز ح : عهد .

آ ۹ ح : هم والی وهم ولی وهم عهد . ۱۰ ، ۱۱ ح ، ۱۰ .

آ ۱۰ پ : نومجلس و تونشان و نومهر ؛ ث : و - حذف شده ؛
 نشاط : ح - بساط . آ ۱۰ ر : در صد ملک منوچهر

درستایش شاهزاده و سفارش فرزند خویش*

چون گوهر سرخ صبحگاهی	بنمود سپیدی از سیاهی
آن گوهرکان گشاده من	پشت من و پشت زاده من
گوهر بکلاه کان برافشاند	وز گوهرکان شاه سخن راند
کاین بیکس را بعهد و پیوند	درکش پناه آن خداوند
۵ بسیار مرا بعهدش امروز	کو نو قلم است و من نو آموز

* پ : سپردن فرزند محمد بفرزند اختسان شاه ، ت : در سپردن فرزند محمد بفرزند ملک اسلام شروانشاه ، ز : سپردن فرزند خود بفرزند ملک اسلام ، ث : بردن نظامی پسر خود بملک شروانشاه ، ج : سپردن فرزند خود بشاهزاده ، چ : سپردن فرزند بشاهزاده ، ح : در سپردن فرزند خود نظامی بفرزند ملک الاسلام شیروانشاه ، خ : در مدح پادشاهزاده محمد ، د : سپردن نظامی فرزند خود را بشروانشاه فرزند منوچهر ، ر : سپردن فرزند خویش بفرزند شروانشاه ، آ : سرخ : ت : رنگ ، ث : کان ، ح : بام ، خ : صبح ، د : نور ، ج : این ، آ : بکلاه : خ : بکلاه ، ب : وز گوهرکان شاه : د - وز کودک شاه او ؛ شاه سخن راند ؛ چ - سخن همیراند ، آ : بیکس را ؛ پ : بیکس من ؛ بعهد : ج : خ در - بعهد : د : درکش پناه ؛ پ - درکم پناه . ۵ : کو نو قلم است ؛ پ - کو نو قلم است ، خ : د : کو نو کو مست .

نشکفت که فرخست سایه‌ش	این مرغ که مهرتست مایه‌ش
ورد نفسش دعای شاهست	هر مرغ که مرغ صبحگاهست
بر فتح و ظفر مقام دارد	۳۵ بار رفعت و قدر نام دارد
با فتح و ظفر سر پروگاهت	بار رفعت و قدر باد جاهت
معزول مباد عالم از تو	عالم همه ساله خرم از تو
توفیق رفیق کار بادت	اقبال مطیح و یار بادت
از دولت شاه و شاهزاده	چشم همه دوستان گشاده

آ ۳۳ ب پ : آن ؛ مهرتست : چ د- بهترست ، خ :
مهرتست ؛

پ د : پایش ، چ خ : جایش ، ح : بالش .
آ ۳۳ ت ح خ : بشکفت ، د : نشکفته ؛ پ : بایس ،
ح : فالش .

آ ۳۴ پ ث ج : صبحگاهیت . آ ۳۴ پ ز : نفس ؛ پ
ث ج : شاهیت .

۳۵ ب ت ز ح خ د : حذف شده . آ ۳۵ با : ث چ- تا ؛
پ : و حذف شده . آ ۳۵ بر فتح و ظفر : ج- انکس که برت ؛

بر : پ- چون ، ث : در ، چ : وز . آ ۳۶ پ : حذف شده .
آ ۳۶ ب ز ث ج چ ح خ د : سر پروگاهت . آ ۳۶ چ : سال .
آ ۳۸ توفیق : پ- پیوسته ؛ کار : چ- راه . آ ۳۹ ز : و- حذف شده .

۲۵ گوئی علمت که نور دیده است
 با هر که بحکم هم تپودی
 بی آنکه بخو نکنی برشرا
 وانکس که نظر بدورسانی
 برفتح نویسی آیتش را
 گرچه نظر تو بر نظامی
 او نیز که پاسبان کویست
 مرغی که همای نام دارد
 از دولت و نصرت آفریده است
 بندی کمر هزار مردی
 در وامنش افکنی سرشرا
 بر تخت سعادتش نشانی
 و آباد کنی ولایتش را
 فرخنده شد از بلند نامی
 بر دولت تو خجسته رویست
 چون فوخی تمام دارد

۲۵ خ : حذف شده .

۲۵ پ ت ز ث ج د : عملت ، ح : عملی .

۲۶ هم : ث - در . ۲۶ پ ث ح خ : بند ؛ مردی :
ب - بندی .

۲۷ آ ب ت ز : بخود کنی . ۲۷ پ : در دامش .

۲۸ ، ۲۹ ح : حذف شده .

۲۸ ج : بدو نظر .

۲۹ ، ۳۰ ت : ۳ ، ۲۹ ، ۲۹ آ نویسی : ث - نشانی .

آب ، آب : ت آب ، آب .

آب فرخنده : پ خ د - افتاده ؛ ب ت ز ح : شده ؛ از بلند

نامی : ب ت ز ح - بنیک نامی . ۳۲ فوخی : پ - من فوخی

چون دست طفر کلاه بخشی
 باقیست بملک در اساست
 گرویش روی چو اغ راهی
 چون مشعل پیش بین موافق
 ۲۰ دیوان عمل نشان تو داری
 آنان که در این عمل رئیسند
 مستوفی عقل و مشرف رای
 دولت که نشانه مراد است
 نصرت که عدو از او گریزد
 چون فضل خدا گناه بخشی
 پیش و پس ملک هست پاست
 و رپس باشی جهان پناهی
 چون صبح پسین منیر و صادق
 حکم عمل جهان تو داری
 برخاک تو عبده نویسند
 در مملکت تو کار فرمای
 در حق تو صاحب اعتقاد است
 از سایه دولت تو خیزد

۱۶۳ فضل : د- فیض .
 ۱۷۴ ث : تا باقیست ملک با اساست ؛ ر : در سیاست .
 ۱۷۵ هست پاست : پ- بروراست .
 ۱۸۱ ج : رو . ۱۸۲ ز ج چ ح خ د : گر ؛ و رپس باشی ؛ ث-
 گر باز بسی باشی ؛ ج- بروی ؛ جهان : چ- جها .
 ۱۹ پ : حذف شده .
 ۱۹۱ خ ر : مشعله ؛ پیش بین : ت- پیش و پس .
 ۲۰ ، ۲۱ خ : حذف شده . ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ پ : حذف شده .
 ۲۱ ر : آنها که ؛ ح : رهستند . ۲۲ ح : برخاک جو عهده تو سپتند .
 ۲۴ ب زح : حذف شده . ۲۴ ث ج چ د : عدوت .

ورسکه تو ز نند برسنگ	کس در نژند بسیم وز رچنگ
راضی شده از بزرگواریت	دولت به یتاق میرباریت
۱۰. میرآخوری تو چرخ را کار	گاه وجو از ان کشد در انبار
آنچه از جو و گاه او نشانست	جو خوشه و گاه که کشانست
بردی ز هو الطیف خوئی	وز باد صبا عبیر بوئی
فیض تو که چشمه حیاتست	روزی ده اصل امهاتست
پالوده رواق ربیعی	خاک قدم تو از مطیعی
۱۵. هر جا که دلیست قاف تا قاف	از بندگی تو میزند لاف

۸ پ : حذف شده . آ ۸ ج : گرسکه ؛ زنتد : ح- رسد .
 ۸^ب وزر : ب ت ز ث چ خ- در .
 ۹^پ پ : ببات ، ح : بیساق ؛ پ : شهر یاریت ، ر بنزه
 داریت .
 ۱۰ پ : حذف شده ؛ ث : تکرار شده . ب : کشد ؛ کشد . ا ح : حذف
 شده . آ جو : ب ت ز- چون ؛ و گاه : ب ت ز- راه .
 ۱۲^ا بردی : ح- بردی ؛ خوئی : پ- کویی ، ث : رائی ، ج : جویی
 ۱۳^ب وز : پ- و ، ز : بر ؛ عبیر : پ- بدید ؛ بوئی : ث- سائی ،
 د : جویی . آ ۱۳ فیض : د- صید ؛ ح : جهانست .
 ۱۴^پ پ : وامهاتست . ۱۴ ج : حذف شده . آ ۱۴ پ : باوده
 رواق اربعی . آ ۱۴ خ : طبیعی .

خطاب زمین بوس *

دلخوش کن آدمی و آدم	ای عالم جان و جان عالم
تحت تو فزون ز تخت جمشید	تاج تو ورای تاج خورشید
و ازادی مردم از غلامیت	آبادی عالم از تمامیت
توقیع ترا به صبح ذلک	مولا شده جمله ممالک
هم حکم جهان ترا مسلم	هم ملک جهان بتو مکرم
هم سکه تو خلیفه احرام	هم خطبه تو طراز اسلام
زر خیزد از او بجای خاشاک	گر خطبه تو دمند بوخاک

* پ : سرفصل حذف شده. ، ت ج : در خطاب زمین بوس ، ن : گفتار
 اندر خطاب زمین بوس ، ث : در مدح خاقان ابوالمظفر ، ج : در
 خطاب زمین بوس فرماید ، ح : در خطاب زمین بوس حضرت ،
 خ : ستایش خاقان ابوالمظفر ، د : در خطاب زمین بوس گوید
 آح : وی خوش کن . آ ۲ تاج : پ-چشم . آ ۳ چ د : از
 تمامیت . آ ۳ پ : آزادی ؛ ج د : از غلامیت . آ ۴ پ : حذف شده
 آ ۴ ح : بصبح ذلک . آ ۵ پ : بدو . آ ۵ جهان : د-ترا ؛ ترا :
 چ ر-بتو ، د جهان . آ ۷ خ : در خاک . آ ۷ خیزد : ث ج-
 روید ؛ بجای خاشاک ؛ پ-بخاک و خاشاک .

نا ویده بگویم از جد و بخت
 چون بدر که سر بر آرد از کوه
 ۸۰ یا چشمه آفتاب روشن
 یا پرتو رحمت الهی
 هر چشم که بیند آنچنان نور
 یارب تو مرا کاویس نامم
 زان شه که محمدی ^{جست} جماعت

کوچون بود از شکوه بر تخت
 صف بسته ستاره گردش انبوه
 کاید بنشاط گاه گلشن
 کاید بنزول صبحگاهی
 چشم بد خلق از و بود دور
 در عشق محمدی تمامم
 روزیم کن آنچه در خیالست

- ۷۸ پ : حذف شده .
- ۷۸ د : بادیده ؛ ث چ خ د : نگویم ؛ ب ت ز ج ح
خ : و حذف شده .
- ۷۹ که سر بر آرد : چ - بر آورد سر .
- ۷۹ صف بسته : ح - صد صف .
- ۸۰ چ : بنشانه گاه ، ر : بنظاره گاه .
- ۸۱ پ : اللهم .
- ۸۲ ح : پادشاهی .
- ۸۲ چ : هر چشمه که .
- ۸۳ پ ر : شود . ۸۳ ح : نویس .
- ۸۴ شه : ب ت ز ح - شب ؛ پ : محمد .
- ۸۴ ب ت ز ث ح : روزی کنی ، چ : روزی کنم .

آن فیض که ریزد اویسک جوش
 زر بادل او که بس فراخست
 گهر شه را خونیه خیزد
 باپشه آنچنان کند جود
 ۷۵ در سایه تخت پیل سایش
 دریای فوات شد ولیکن
 آنروز که روز بار باشد
 دریاش نیاورد در آغوش
 گوئی نه ز راست سنگلاخست
 شاه اوست کز خونیه ریزد
 کافزون کندش ز پیل محمود
 پیلان نکشند پیل پایش
 دریای روان فوات ساکن
 نوروز بزرگوار باشد

۷۱ آ ریزد او : پ - او برد .

۷۲ آ زر بادل او : د - دریا دل او .

۷۳ آ پ : که سنگلاخست .

۷۴ آ گهر شه را : پ - کوهر شبه ار ، ت : شه را کهراز ،

ج : کوهر شبه را ؛ خ : کوهر شر ؛ گر : ح - د - کو ؛

ت : ریزد .

۷۵ آ ج : که او ؛ پ ت ح : خیزد . ۷۴ آ ح : پابسته ؛ ب ت

ز : باپشه چنان کند موجود ، ج چ : اوچنان ، پ : دود .

۷۶ آ ج : چوپیل . ۷۵ آ ب ت ت ج ج خ د : دریایه ، ز : درباریه ؛

ب پ ت ز : پیل پایش . ۷۵ آ پیلان : ج - پیل ؛ ب ت ز : کشتند ؛

ج : بکشند ؛ ح : فیل بانس . ۷۶ آ ز : دریا و فوات .

۷۷ آ فوات : ت - و آب . ۷۷ آ پ : کار

۶۵ چند آنکه کند بروزی او خرج
 بخشیدن گوهرش بکیل است
 زان جام که جم بخود نبخشد
 سفتی جسد جهان ندارد
 با جودش مشک قیر باشد
 گیرد بجویده حصارى
 دوران نکند بسالها درج
 تقدیر غلام خیل خیل است
 روزی نبود که صد نبخشد
 کز خلعت او نشان ندارد
 چینی نه که چین حقیر باشد
 بخشد بقصیده دیاری

۶۵ آ در : بروزی او کند ؛ بروزی : ح- بدور .

۶۵ خ : فلند .

۶۶ ح : حذف شده .

۶۶ پ : بکیل است .

۶۶ تقدیر : پ- اراده ، ت ر : تحریر ، چ : تقریر

۶۷ خ : حذف شده .

۶۷ آ ث چ : جامه ؛ پ ج ر : نبخشید ، ث : بپوشید

۶۷ روزی : ب ز- آن روز ، پ : امروز ، ث : او روز ؛

نمود که : ب ز ث- بند که ، پ : بود که ؛ پ : ببخشید ،

ث ج ر : نبخشید .

۶۸ چ : سفت ؛ خ : نقدی ، د : رختی . ۶۹ ث : حذف شده

۶۹ پ : وجودش . ۶۹ چ : چمتی ؛ چینی نه که چین : پ-

چینی که نه جز . ۷ ب ت ز : بجویده .

تیرش چو برات مرگ راند
چون خنجر جزع گون برآرد
چون تیغ دورویه برگشاید
بر دشمن اگر فراسیابست
۶. لشکر گره کمر نبسته
چون لشگر او بدورسیده
صدرستمش ارچه در رجا^{نست}
چون بزم نهد بشهریاری
چندانکه وجوه سازببند
کس نامه زندگی نخواند
لعل از دل سنگ خون برآرد
ده ده سر دشمنان رباید
تنها زونش چو آفتابست
کو باشد خصم را شکسته
از لشگر خصم کس ندیده
لشگر شکنیش ازین حسابست
پیدا شود ابر نو بهاری
بخشد نه چنانکه بازببند

۵۶ چو : خ-که ؛ ح : برآب .
۵۷ پ : پس . آ ۵۷ پ ج خ : چرخ گون . ۵۷ ث : ۵۸^{نشته}
شده . ۵۸ ث : حذف شده . آ ۵۸ ر : در رویه . آ ۵۹ ث : با .
آ ۶ گره : ح-کمری ، خ ده گره ؛ کمر : ح-گره ، خ : زکس ،
ده زکین ؛ ز : بیسته . ب ۶ پ : گر ؛ خ : پاشد ؛ ج : خصم را
. ۶۱ ، ۶۲ : ۶۲ ، ۶۱ .
آ ۶ بدو : پ-بدم . آ ۶۲ ث : رستم ؛ ث خ : ارچه .
۶۳ پ : لشگر کشیش ، خ د : لشگر شکنش ؛ ازین : زت-
زین ، ح : در . آ ۶۴ پ : چون مهد بزم شهریاری . آ ۶۴ خ : ناز ؛
پ : ببند ، ح : ببینی . آ ۶۴ پ : ببند ، ح : ببینی .

۵۰. زوینش بزخم نیم خورده
 در مهر جو آفتاب ظاهر
 چون صبح بمهر بی نظیر است
 بر بست بنام خود بشش حرف
 از شش زدن حروف نامش
 گردشمن او چو پشته جوشد
 چون موکب آفتاب خیزد
 ۵۵. آنجا که سمند او زندسم
 شخص دو جهان دونیم کرده
 در کینه چو روزگار قاهر
 چون مهر بکینه شیرگیر است
 گرد کمر زمانه شش طرف
 بر نرد شده ندب تماش
 با صرصر قهر او نکوشد
 سایه بطلا یه خود گریزد
 شیر از نمط زمین شود گم

۴۸ ح : حذف شده . آ ۴۸ نیم : چ-تیر . ۴۸ ز : دوشخص .
 ۴۹ پ : چو حذف شده .
 ۵۰ مهر : ح-تیر . آ ۵۰ پ چ : بر بسته ؛ پ خ بخویش ؛
 پ خ : شش . آ ۵۰ پ : کرده .
 آ ۵۲ ح : زند ؛ ج : حرف . آ ۵۲ بر نرد : پ ج د-بی نرد ،
 چ : بربر ، ح : بر برد ، خ : بی پرده ؛ ندب : پ-بدن ،
 چ : شش ندب ، ح : بندب ، خ : بدین ؛ ح : نامش .
 آ ۵۳ ث : چو حذف شده ؛ پشه : ب ت بسته ؛ جوشد :
 ث- بجوشد ، خ : برشد .
 آ ۵۴ نکوشد : پ-نجوشد ، ح : چه کوشد ، خ : بدرشد .
 آ ۵۵ ب ت زد : مرکب ، پ : کوکب . آ ۵۴ پ : بطلاله ، خ د : زطلایه .

وان بدرکه نام او منیر است
گویند که بود تیر آرش
باقد کمان این جهانگیر
گویند که داشت شخص پرویز
۴۵ باگرد رکابش ارستیزد
برهوه رسید تیغ تیزش
برهر زرهی که نیزه رانده
درغاشیه داریش حقیر است
چون نیزه عادیان سنان کش
درمجری ناوک افتد آن تیر
شکلی و شمایللی دلاویز
پرویز بقایمی بریزد
بربست اجل ره گویزش
یک حلقه در آن زره نمانده

۴۷ پ : گفتند که تیردهر آرش بگذشت محیط از آب و آتش
۴۸ ت زچ ح : گفتند ؛ آرش ؛ خ- یک ارش .
۴۹ چ ح : غازیان ؛ ج : ستمکش . آ ۴۳ چ : باقدر ؛ ر :
با تیر و کمان ؛ ج چ ر : آن .
۵۰ ج : در ناوک مجری ؛ افتد : زچ- افکند ؛ آن پ- از ،
زچ : حذف شده .
۵۱ آ ۴ شخص : ح- شاه .
۵۲ آ ۴۵ ح : گرز . ۴۵ پ ح : بقایمی پزیرد .
۵۳ آ ۴۶ بر : ج- با . ۴۶ پ ت زث ج : بر بسته ، خ : بر پوست ،
ح : امل ؛ ره : خ- دهد . ۴۷ آ نیزه : ب ت ز- تیر ، ب ت
زچ ح د : راند . ۴۷ آ در آن : ث خ د- زره ، ج : در [و] ؛
زره : ث- درو ، خ : دران ، د- بدو ؛ ب ت زچ ح د : نماند .

در زخم چو صاعقه است قتال
 لطف از دم صبح جان فشان تر
 ۳۵ چون سنجق شاهیش بجنبد
 چون طره پرچمش بلرزد
 در گردش روزگار دیراست
 تا او شده شهسوار ابرش
 قیصر بدرش جنبه داری
 ۴. خورشید بدان گشاده روئی
 بر هر که فتاد سوخت در حال
 زخم از شب هجر جانستان تر
 پولادی صخره را بسنبد
 غوغای زمین جوی نیرزد
 کاتش زبراست و آب زیراست
 بگذشت محیط آب از آتش
 فغفور گدای کیست باری
 یک عطسه ز بزم اوست گوئی

۳۳ در : ث- از ؛ پ : رزم . ۳۳ بر : ح- در . آ ۳۴ جان
 فشانتر : ث- جان فشانند ، چ برفشانتر . ۳۴ شب : چ- دم ؛
 ث : جان ستاند . ۳۵ پ : حذف شده . آ ۳۵ خ د : هیبتش .
 ۳۵ چ : پولاد ، ر : پولادین ؛ ب ت ز : و صخره را چه سنجد ،
 چ : بصخره ؛ بسنبد : چ- در بسنبد ، ح خ : پسندد . ۳۶ پ :
 پولادی هجر را به بندد ؛ غوغای زمین : ب ت ز- غنا و زمین (در نوب
 اول غنا نوشته شده و بعداً اصلاح کرده و شکل غوغا در آورده اند) ، چ : معیار زمین ، ح : غای
 زمین . آ ۳۷ چ : دیربست . آ ۳۸ شده : ج- شد ، چ : شک ؛ پ :
 رازش . ۳۸ خ د : بگذشته ؛ پ : محیط از آب و آتش ؛ ز : ز آتش
 آ ۳۹ ح : خفیه داری . ۳۹ پ : کداه کست . آ ۴۰ ز : بان . ۳۹ خ :
 عطسه ؛ چ ر : بزم ؛ چ : تست .

۲۵ خورشید ممالک جهانست
 مریخ به تیغ و زهره با جام
 زهره دهدش بجام یاری
 از تیغش کوه لعل خیزد
 چون بنگری آن دو لعل خونخوار
 ۳۰ لطفش بگه صبح ساقی
 زخمش که عدو بدوست مقهور
 در لطف چو باد صبح تازد
 شایسته بنم و رزم از انست
 بر راست و چپش گرفته آرام
 مریخ کند سلاح داری
 وز جام چو کوه لعل ریزد
 خونی و میست لعل کردار
 لطفیست چنانکه باد باقی
 زخمیست که چشم بد از دور
 هر جا که رسد جگر نوازد

۲۵ ب ز : رزم و بنم . آء۶ پ : مرخ . ۲۶ بر : ب ت ز-با ؛
 پ ث : دست ؛ پ ز ث ح خ : و حذف شده . ۲۷ آ ث : کندش
 ۲۷ ر : سلیح داری . ۲۸ خ : حذف شده . ۲۸ پ ج : از تیغ
 چو کوه ؛ ح : لعل کوه ؛ ج : بیزد . ۲۸ وز : ح-در .
 ۲۹ خ : حذف شده . ۲۹ پ : بنگر ، ح : بیکری ؛ آن : ث
 ح-از ؛ ب ت ز ح : خوندار . ۲۹ خونی : پ-حوانی ،
 ح جویی ؛ و میست : ب ت زد-و میست ، پ : توهست ، ج :
 صفتست ، ح : زمیست . آ۳ پ : نطعش ؛ ج چ : وساقی .
 ۳۰ ز : لطفست . آ۳ ث چ : بدو عدوست . ۳۱ بد : ج چ
 خ د ر-زخم ؛ د : ازان . ۳۲ چ : نازد ، خ : سازد .
 ۳۳ هر جا که : ح-برهرکه ؛ ج : رود .

سروار و سریردار آفاق	۱۵ رزاق نه آسمان ارزاق
داناى رموز آسمانى	فياضه چشمه معانى
نومست چنانکه مهر و موش	اسرار دوازده علومش
یک دیده چهار دست و نه پشت	این هفت قواره شش انگشت
مانده است چو حلقه سر بجنبر	تا بر نکشد ز چنبرش سر
زو آب حیات وام دارد	۲۰ دریای خوشاب نام دارد
بحر از کومش سواب گشته	کان از کف او خراب گشته
زان سو کومش جهان فشانند	زین سو ظرفش جهان ستانند
بخشد بجناب تازیانه	گیرد به بلارک روانه
دوزخ جهد از دماغ لختش	کوثر چکد از مشام بختش

۱۵، ۱۵ : خ ۱۵، ۱۵ . آ ۱۵ : رازق ؛ پ ؛ به ؛ خ در ؛ کاسمان ؛
 ارزاق ؛ پ ح - رزاق . ۱۵ زح د ؛ و حذف شده . ۱۸ ح د ؛ قواره
 ۱۸ دیده ؛ پ - ديه ؛ زخ ؛ چار ، ث ؛ و چار ؛ ب پ ت زخ ؛
 و حذف شده ؛ پ خ ؛ مشت . ۱۹ پ ؛ سر نکشد ، ث ؛ در نکشد
 ۲۰ چ ح ؛ دریا که .

۲۱ سواب ؛ پ ت چ - تباب ، زه نبات ، ج ؛ بآب .
 ۲۱ ، ۲۲ ؛ چ ۲۲ ، ۲۱ . ۲۲ چ ؛ زینسان . ۲۳ جهان ؛ ب
 ت زح - کهر ؛ فشانند ؛ چ - رسانند . ۲۴ پ ث ؛ حذف شده .
 ۲۴ ب ؛ جهد ؛ ج چ ؛ تختش . ۲۴ خ ؛ سختش ، ر ؛ لختش .

شاه سخن اختان که نامش
 سلطان بترک چتر گفته
 بهرام نژاد و مشتری چهر
 ۱۰ زین طایفه تا بدور اول
 نطفه اش که رسیده گاه برگاه
 در ملک جهان که باد تا دیر
 اورنگ نشین ملک بی نقل
 گودنکش هفت چرخ گودان
 مهرست که مهر شد غلامش
 پیدا نه خلیفه نهفته
 در صدف ملک منوچهر
 شاهیش به نسل در مسلسل
 تا آدم هست شاه بر شاه
 کوتاه قلم و دراز شمشیر
 فرمانده بی نقیصه چون عقل
 محراب دعای نیک مردان

۷ آ ت ۵ ر ز : اختان . ۷ خ : ماهیت ؛
 مهر : پ - میر . ۸ بترک : پ ج خ د و بترک ، ج : سریر ؛
 چتر : ب ت ز ح - تاج ، پ : جبر ، ج : و چتر ؛ چ : جفته .
 ۸ پیدای نه خلیفه : ح - بیزار خلیفه ؛ د : و نهفته . آ ۹ پ : نهاد ؛
 ب پ ت ز ث ج چ ح : و حذف شده ؛ ب پ ت ز ث ج : مهر . ۹ پ ؛
 در روتو کپی کلمه اول ناخواناست . ۱۰ پ : شد مسلسل . ۱۱ ، ۱۲ پ : ت ز ۱۱ ، ۱۲ ؛
 آ ۱۱ نطفه اش : پ ح - لطفش ، ج نقطه ؛ ب پ ز ث ج چ ح خ د : رسید ؛
 ب ت ز : درگاه . ۱۱ پ : بر آدم هفت . ۱۲ ح : حذف شده . آ ۱۲ در ؛ پ
 که . ۱۳ پ : کوتاه ؛ پ ز : و حذف شده . ۱۳ ب ت ز : فرمانده چون
 نقیصه عقل ؛ ث ج چ ح خ د نقیصه .
 آ ۱۴ پ : گودونکش . ۱۴ نیک : ز ج ح ر - هفت ؛ مردان ؛ پ محبان

در جستن این متاع نغزم	یک موی نبود پای نغزم
من گفتم و دل جواب میداد	خاریدم و چشمه آب میداد
۹۰ و خلی که ز عقل درج کردم	در زیور او بخرج کردم
این چار هزار بیت اکثر	شد گفته بچار ماه کمتر
گر شغل دگر حرام بودی	در چارده شب تمام بودی
بر جلوه این عروس آزاد	آباد بر آنکه گوید آباد
کار آسته شد به بهترین حال	در سلخ رجب به ثی و فی وال
۹۵ تاریخ عیان که داشت با خود	هشتاد و چهار بعد پانصد
پروا ختمش بنغز کاری	و انداختمش بدین عماری
تا کس نبرد بسوی او راه	الا نظر مبارک شاه

۱۸۱ ث : آن . ۱۸۲ د : نبوده . ۱۸۹ چ ح ر : می گفتم . ۱۸۹ ج :
 خاریدن ، خ : خارید ؛ ث : و حذف شده ؛ زد : چشم .
 آه دخی : ب ت زح - درّی ؛ خ : بعقل . ۹۱ پ : حذف شده
 آ۱ ب ج چ خ : و اکثر . آ شد گفته بچار : تخ د - گفتم بچار ؛ چ : کمتر
 آ۳ بر : ج چ - در ؛ پ : برخلوة ؛ آزاد : پ د - آباد ، خ : دلشاد
 آ۳ ر : آباد تر . آ۴ ر : آراسته . آ۴ د : به حذف شده ؛ به ثی خ سه بی و ثی ؛
 ح : و حذف شده . آ۵ بعد پانصد ؛ پ ث ج خ د - بود و پانصد .
 آ۶ پروا ختمش : ب ت ز - پروا ختم این ، پ : پروا ختمش ؛ آ۶ ج : و انداختمش ؛
 ب ج چ خ د : درین ، پ : براین ، ث : در آن ، ح : بران .

از تو عمل سخن گزاری
 ۸۰ چون دل دهی جگر شنیدم
 در جستن گوهر ایستادم
 راهی طلبید طبع کوتاه
 کوتاه تر از این نبود راهی
 بحر است سبک ولی رونده
 ۸۵ بسیار سخن بدین حلاوت
 زین بحر ضمیر هیچ غواص
 هرستی از او چورشته در
 از بنده دعا ز بخت یاری
 دل سوختم و جگر دریدم
 کان کندم و کیمیا گشادم
 کاندیشه بد از درازی راه
 چا بلتر از این بهانه گاهی
 ماهیش نه مرده بلکه زنده
 گویند و ندارد این طراوت
 بر نارد گوهری چنین خاص
 از عیب تھی و از هنر پر

۷۹ ب ت زخ : سخن عمل . ۷۹ ج : وز ؛ دعا ؛ خ-وعار ؛
 ج : و بختیاری ، خ : بختیاری ۸۰ آ د : و جگر ؛ خ : چودل ؛
 ۸۱ خ ر : دوختم . ۸۲ پ د : جان . ۸۳ بداز ؛ پ-بران ؛
 درازی ؛ ز-بدان در آوری .

۸۳ چ : کشاده گاهی ، ر : میانه گاهی .
 ۸۴ ز : دونده . ۸۴ ب ماهیش ؛ خ-چاهيست ، ده^{هست} ؛
 ۸۵ ج ح : گفتند ؛ ز : و-حذف شده .
 ۸۶ زین ؛ ث ج خ-از ؛ ضمیر ؛ ب ت ز-همیشه .
 ۸۶ خ : بر نارد . ۸۷ ب ت ز ث ح : بیت ؛ پ : چو حذف شده ؛
 رشته ؛ پ ث-خوشه ، خ ر : رشته . ۸۷ ب پر ؛ ب-در .

هرچاله بدست عشق خواب نیست
 گرچه نمک تمام دارد
 چون سفته خارش تو گردد
 زیبا روئی بدین نکوئی
 ۷۵ کس در نه بقدر اوفشاند است
 جانست و چوکس بجان نکوشد
 پیرایه جان زجان توانست
 جان بخش جهانیان دم تست
 این قصه براو نمک فشیاست
 بر سفره کیاب خام دارد
 پخته بگزارش تو گردد
 و نگاه بدین برهنه روئی
 زین روی برهنه روی ماندست
 پیراهن عاریت نپوشد
 کس جان عزیزانینداخت
 این جان عزیزم محرم تست

آ ۷۱ پ : عشق حذف شده ؛ ح خ : جان نیست . ۷۱۰ ز چ : بدو .
 آ ۷۲ گرچه : ب ت ز ح - هرچند .
 ۷۳ ، ۷۴ ج : ۷۳ ، ۷۴ . ب : حذف شده . آ ۷۳ پ : چون
 سفره بخارش توافق کند . ۷۳ پخته : ت - سفته ، خ د : بختش ؛
 گردد : پ - افکند . ۷۴ ب ت ز ح خ : نگاه ؛ پ : بر این ؛
 ت : خوئی . آ ۷۵ کس در : پ - این زر ؛ چ : فشاند ، خ ؛
 فنادست . ۷۵ ت : زان ؛ چ : ماند ، خ : برهنه اوفادست .
 ۷۶ ، ۷۷ ح : حذف شده . آ ۷۶ ب پ ت ز ث خ د : و حذف شده ؛
 چ : چو حذف شده ؛ ج : بجان چوکس ؛ چ : کسی ؛ پ ث د ؛
 بکوشد ، چ : نجوشد . ۷۶ چ : عافیت . آ ۷۷ پ : رمان .
 ۷۸ چ ر : وین ؛ ح : جام .

این بود کز ابتدای حالت
گوینده ز نظم او پرافشاند
چون شاه جهان همی کند باز
با اینهمه تنگی مسافت
۶۵ کز خواندن او بحضرت شاه
خواننده اش اگر فرسوده باشد
باز آن خلف خلیفه زاده
یکدانه اولین فتوحم
گفت ای سخن تو همسرم
۷۰- درگفتن قصه چنین چیست

کس کرد نگشتش از ملالت
تا این غایت نگفته زان ماند
کاین نامه بنام من پرداز
آنجاش رسا نم از لطافت
ریزد گهر نسفته بر راه
عاشق شود از نمرده باشد
کاین گنج بدوست درگشاده
یک لاله آخرین صبوحم
یعنی لقبش برادر من
اندیشه نظم را مکن سست

آ ۶۱ پ : اگر ابتدای ، ب ز : ز ابتدای . ۶۳ کس : پ-چون ؛
ث : نگرد ؛ ب ز : نگشت ، پ : نگردش . ۶۲ ب پ ز ح خ : گوینده
نظم . ۶۴ ث : ناگفته ؛ ج خ : زو .
آ ۶۴ ب ت ز ث ج : چون شاه جهانیان کندناز ، ر : بمن کند باز .
ب ۶۴ نامه : خ - قصه .
آ ۶۵ د : آن . ۶۵ پ پ ث : در راه . آ ۶۶ پ : اگر حذف شده ،
ث خ : ار . ۶۶ ج : بود . ۶۷ پ پ ث ج : سرگشاده . ۶۸ ب ت ز ح ؛
نالہ ؛ خ : و آخرین . آ ۶۹ ای : خ - این ؛ ح : هم بر من . ۶۹ ح ؛
لغتش . آ ۷۰ پ : درگفتن قصه اش چه محست .

این آیت اگرچه هست مشهور
افزار سخن نشاط و ناز است

۵۵ بر شیفگی و بند و زنجیر
و آرایش کردنی ز حد بیش
در مرحله که ره ندانم
نه باغ و نه بزم شهرباری
بر خشکی ریگ و سختی توه
۶. باید سخن از نشاط سازی

تفسیر نشاط هست از دور
زین هر دو سخن بهانه ساز است
باشد سخن برهنه دلگیر
رخساره قصه را کند ریش
پیدا است که نکته چند را نم
نه رود و نه می نه کامکاری
تا چند سخن رود در اندوه
تأبیت کند بقصه بازی

۵۳ د : تخیر ؛ هست : ث خ د- از و بود ، ج ح : نیست ؛
از و : پ- ا ، ح : از . ۵۴ افزار : ب ح- افزا ،
پ در رو تو کپی خوان نیست ، ث : افانه ، ج خ : افسار ؛ ناز است ؛
ث- بازیست . ۵۵ پ : این ؛ ث : ساز نیست . ۵۵ ب- ج- با ؛
ز ج د : و بند زنجیر . ۵۵ ب- ه- نه ؛ ب ت زح- بهانه ، خ د : دراز
۵۶ در : حذف شده . ۵۶ آ و آرایش : ج- و راسته ؛ ث ج : کردن
۵۶ ک- ریش : پ- بد آیدیش . ۵۷ نکته چند : ب ت ز ث ج ح-
چند نکته ، ج : اسب چند ، ح : چند اسب . ۵۸ و نه : ج- نه . ۵۸ ج : نه رود
و سرود کامکاری ؛ و نه : پ- نه . ۵۹ ریگ : ث- رود . ۵۹ پ- ث ج : رود سخن . آ ج ؛
ماند ، د : باشد ؛ سازی : ح و بازی . ۶۰ پ : تأبیت ،
ح- د : تأبیت ؛ ح : سازی .

خسرو شیرین چو یاد کردی
 لیلی مجنون بیا بدت گفت
 ۴۵ این نامه نغز گفته بهتر
 خاصه ملکی چو شاه شروان
 نعمت ده و پا یگاه سازست
 این نامه بنامه از تو در خواست
 گفتم سخن تو هست برجای
 ۵۰ لیکن چه کنم هوا دورنگست
 دهلیز فسانه چون بود تنگ
 میدان سخن فراخ باید
 چندین دل خلق شاد کردی
 تا گوهر قیمتی شود جفت
 طاووس جوانه جفته بهتر
 شروان چه که شهریار ایران
 سر برزکن و سخن نوازست
 بنشین و طراز نامه کن راست
 ای آینه روی آهین رای
 اندیشه فراخ و سینه تنگست
 گردد سخن از شد آمدن لنگ
 تا طبع سواری نماید

آ ۴۳ ح : چون خسرو شیرین . آ ۴۵ ث : آن . آ ۴۵ ج د :
 خفته . آ ۴۶ چه : ح خ - نه . آ ۴۷ ح : و حذف شده ؛
 پ : سازد ، زچ ح : سازت . آ ۴۷ سر برزکن : ج - انعام کن ،
 پ : سر برکن ، در : سر سبز کن ؛ ز ث ح خ : و حذف شده ؛
 سخن : پ - سخت را ؛ پ : نوازد ، زچ ح : نوازت .
 آ ۴۸ پ : حذف شده . آ ۴۸ ب ت زد : بنام ؛ خ : از حذف شده . آ ۴۸ ب ت
 ز ث د : بنشین ؛ ب ت ز ث چ خ د : خامه . آ ۴۹ ج : نیست . آ ۴۹ ز : و آهین ؛
 ت ز خ د : پای . آ ۵۰ پ : کاندیشه سینه هردو تنگست ؛ ب ت ز
 خ د : کاندیشه . آ ۵۰ ب ت ج : تنگ .

۳۵ آن کزنسب بلند زاید
 چون حلقه شاه یافت گویشم
 نه زهره که سر زخط بتابم
 سرگشته شدم دران خجالت
 کس محرم نه که راز گویم
 ۴۰ فرزند محمد نظامی
 این نسخه چو دل نهاد بر دست
 داد از سرمهر پای من بوس
 اورا سخن بلند باید
 از دل بدماغ رفت هوشم
 نه دیده که ره بگنج یابم
 از سستی عمر وضعف حالت
 وین قصه بشرح باز گویم
 آن بر دل من چو جان گرامی
 در بهلوی من چو سایه بنشست*
 کاشی آنکه بر آسمان زدی کوس

۳۵ اورا : چ-آواز ؛ ج : سخنی . ۳۶ خ د : جو شتم .
 ۳۷ پ ح : حذف شده . ۳۷ ج چ د : نی ؛ ب : بخام . ۳۷ د : نی
 ۳۸ دران : پ-بدان ، ج : ازان ، ح : نه از ، د : درین . ۳۸ سستی : دیشیشه ؛
 خ د : آلت . ۳۹ کس محرم نه : خ-محرم نه بدم ؛ نه : ح-نی ؛ پ : گوید
 ۳۹ پ خ د : وان ؛ پ : شرح بقصه .
 ۴۰ خ د : حذف شده . ۴۰ آن : پ-او ؛ ج : ای .
 ۴۱ ث خ : آن ؛ چ : چو اوقاد در دست ؛ نهاد : ج-نهاد ،
 ح : حذف شده ؛ ح : آفتاب در دست . ۴۱ من : پ-دل ؛ سایه ؛
 پ-شاه ، ح : شاه . * ج افزوده :
 از مهر رخس بتاب بودم همسایه آفتاب بودم . ۴۲ مهر :
 پ-مهد . ۴۲ چ ر : زدی بر آسمان ؛ ب ت ز : بر آسمان ، پ : براسما

چون لیلی بگر اگر توانی
تاخوانم و گویم این شکرین
بالای هزار عشق نامه
شاه همه نامه هاست این حرف
۳ در زیور پارسی و تازی
دانی که من آن سخن شناسم
تاده دهی غرابت هست
بنگر که ز حقه تفکر
ترکی صفت وفای مانیست

بگری دوسه در سخن نشانی
جنابم سرکه تاج سرین
آراسته شد بنوک خامه
شاید که در او سخن کنی صرف
این تازه عروس را طوازی
کایات نو از کهن شناسم
ده پنج زنی رهاکن از دست
در مرسله که می کشی در
ترکانه سخن سرای مانیست

۲۶ د : تو آنی . ۲۶ پ : فشانی ، ح : برانی . ۲۷ پ : آن
۲۸ ح : حذف شده .

۲۸ ج : پرداخته شد ، ر : آراسته کن . ۲۹ ح : حذف شده .
۲۹ ر : حرف هاست . ۲۹ ج : سخن درو کنی ، چ ر : درو کنی سخن
۳۰ چ : نوازی .

۳۱ ج : این . ۳۱ پ ح : تو .
۳۲ پ ث : حذف شده . ۳۲ ح : با ؛ ز : دهنی ؛ خ : و غواست ،
د : و غرابت . ۳۲ خ د : زدن . ۳۳ ح : زحلقه . ۳۳ پ :
میکشد . ۳۴ ت : حذف شده . ۳۴ ب ز : ترکانه ؛ ج چ ح : صفتی ؛
خ د : قبای . ۳۴ سخن : ب پ ز چ د - صفت .

واختر بگذشتن اندران حال	من قرعه زنان با نچنان فال
دولت که دهد چنان دهد گنج	مقبل که برد چنان برد رنج
آورد مثال حضرت شاه	در حال رسید قاصد از راه
ده پانزده سطر نغز بیستم	۲۰ بنوشته بخط خوب خویشم
افروخته تر ز شب چراغی	هر حرفی از او شکفته باغی
جاد و سخن جهان نظامی	کای محوم حلقه غلامی
سحوی و گراز سخن بر انگیز	از چاشنی دم سحر خیز
بنمای فصاحتی که داری	در لافکه شکفت کاری
رانی سخنی چو در مکنون	۲۵ خواهم که بیاد عشق مجنون

۱۷ زنان : ب ت ز - ز دم ؛ ب پ ت ز خ د : بد آنچنان ، ج : بر این
 چنین ، ح : چنان بدان ؛ ب ز : حال . ۱۷ ب ت ز : بگذشت . ۱۸ ب ز ت
 ج ح خ : که بود ؛ ج : چنین . ۱۸ ج خ : چنین . ۱۹ پ ت ج ج خ د : و آورد ؛
 مثال : ح - پیام . ۲۰ خوب : ح - نغز . ۲۱ سطر : پ - شرط . ۲۱ ب ت ج خ د :
 حرف . ۲۱ پ خ : افروخته نور شب چراغی ؛ ج : و افروخته تر ، ح : افروخته بر
 ۲۲ خ : کان . ۲۲ ب ز ج : جادوی . ۲۳ از : ج - در ؛ چاشنی : پ خاشوش ؛
 د : غم . ۲۳ پ : سحر ؛ از : پ - آن . ۲۴ د : لافگری ؛ شکفت کاری :
 ج - سخن گذاری ، خ : شکوف کاری . ۲۴ خ د : بضاعتی . ۲۵ ب ت
 ز : خواهم که کنون بیاد مجنون .
 ۲۵ رانی : ب - رانم ، د : گویی

در خا طرم اینکه وقت کار است	کا قبال رفیق و بخت یار است
تا کی نفس تهی گزینم	وز شغل جهان تهی نشینم
۱۰ دوران که نشاط فریبی کرد	پهلوز تهی روان تهی کرد
سگ را که تهی بود تهی گاه	نانی نرسد تهی در این راه
بر ساز جهان نوا توان ساخت	کانراست جهان که با جهان خست
گردن بهوا کسی فرازد	کو با همه چون هوا بسازد
چون آینه هر کجا که باشد	جنسی بدروغ بر تراشد
۱۵ هر طبع که او خلاف جوئیست	چون پرده کج خلاف گوئیست
هان دولت اگر بزرگواری	کردی زمن التماس کاری

آ ۸ ث : آنکه . آ ۹ پ : باکی ؛ در : نفس ؛ ۹ و ز : د- در . آ ۱۰ کود :
 پ- بود ، خ : داشت . ۱۰ پ : پهلوز ؛ پ- خوانانیت ؛ ز تهی : پ- تهی ؛
 کرد : پ- بود ، خ : داشت . ۱۱ پ : حذف شده . ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵
 ۱۶ خ : حذف شده . آ ۱۱ ح : شبنگاه .

آ ۱۱ ح : پایی برسد ؛ ب ز : بدین ، ح : برین .
 آ ۱۲ پ : یافت . ۱۲ کانراست جهان که : ج- کان نیست کسی که ،
 آ ۱۳ بهوا : ح- بجهان .
 آ ۱۳ هوا : ب- جهان .
 آ ۱۴ د : چیزی ؛ پ : زدروغ .
 آ ۱۵ کج : ب ز- او . آ ۱۶ پ ح : التماس داری .

در سبب نظم کتاب *

روزى بباركى و شادى	بووم بنشاط كى قبادى
ابروى هلايم گشاده	ديوان نظاميم نهاده
آيينه بخت پيش رويم	اقبال بشانه كرده موم
صبح از گل سرخ دسته ميكرد	روزم بنفس خجسته ميكرد
۵ پروانه دل چراغ بردست	من بلبل باغ و باغ سرمست
بر اوج سخن علم كشيده	در درج هنر قلم كشيده
منقار قلم بلعل سفتن	در آج زبان بنكته گفتن

* پ : سرفصل حذف شده ، ت : در سبب نظم اين كتاب ، ز : گفتار

اندر سبب نظم كتاب و كيفيت حال ، چ : در سبب نظم كتاب فرمايد ، د : گفتار

اندر دلايل قاطع و برهان ، ر : سبب نظم كتاب .

۳ پ ث ج چ خ : و اقبال . آه ميكرد : ر - بسته . ۴ خجسته ميكرد :

ر - شده خجسته . ۵ د : حذف شده . ۵ ه پ ث ج : در دست . ۵ ز : و

حذف شده ؛ پ ث چ ح : در دست ، ج خ : بردست . ۶ در درج هنر : بت ز در دهن ،

چ در در دهن ، ح : در دهن ، خ : در درج دهن . ۷ پ : منقاد علم .

۷ در آج : د - در اوج ؛ بنكته : خ - بعقل .

۱۰۰ گیرم که ز دانه خوشه خیزد
 در پوده این خیال گردان
 نزدیک تو آن سبب چه چیز است
 دانده هر آن سبب که بیند
 ز نهار نظامیا در این سیر
 در دانه جمال خوشه کی بود
 در قالب صورتش که ریزد
 آخر سببی است حال گردان
 بنمای که این سخن عزیز است
 داند که مسبب آفریند
 پا بست مشو بدام این دیر*

۹۹ ر: وانجا؛ ر: زمین؛ تیز: پ ج ۵- نیک، ح: تیره دی، ر: بزیر
 ۹۹ پ: خیال. ۱۰۰، ۱۰۱ ح: حذف شده. ۱۰۱: ز خوشه دانه؛ خوشه: ج- دانه
 ۱۰۰ ب که ریزد: خ- چه داند.
 ۱۰۱ آ پ ث: آن.
 ۱۰۱ ب حال: پ- خاک.
 ۱۰۲ آ ت: نزدیکتر از سبب.
 ۱۰۲ ب عزیز: د- غریب
 ۱۰۳ آ ز ح: داند؛ پ: بیند.
 ۱۰۳ ب مسبب: پ- خدایش، ح: مشقت.
 ۱۰۴ آ ح: نظامیان.
 ۱۰۴ ب ج: پا بسته.
 * ج ازوده:

ز نهار نظامیا درین راه
 میدار زبان ز عیب کوتاه

گودرافق است و گودرا اعلاست
 زانجا که جهان خوامی اوست
 بالا طلبان که اوج جویند
 ۹۵ نزل علم فلک گره گشائست
 گومایه جوئیست و ریشتری
 اما نتوان فهفت آن جست
 گودانه زمین بحد رساند
 هر جا که رود بسوی بالا است
 بالائی او تمامی اوست
 بالای فلک جز این نگویند
 خود در همه علم رشنائست
 از چار گهر در اوست چیزی
 کین دانه در آب و خاک چون رست
 بخشیدن صورتش چه داند

۹۲-۹۵ پ: حذف شده .

۹۳ هر جا که : ث چ-چندانکه . آ ۹۳ ح : فراخی .

۹۴ بالائی او : ج- بالای فلک . ۹۴، ۹۵ : خ ۹۴، ۹۵ .

۹۴ بت زچ خ : پویند . آ ۹۵ نر : بت زچ ح مدر ، ج

خ : بر ؛ ج : نیست . ۹۵ ج : نیست . آ ۹۶ مایه چ-زانکه ؛

جوئیست : بت زح-دریست ، خ: درست ، د: جوست ؛

ور : بت زج ح د- گر ، پ خ : وگر ، چ : یا ؛ پ :

پشیزئیست . ۹۶ از چار : پ کوحاک ؛ پ چیزئیست .

۹۷ پ ج : حذف شده . آ ۹۷ ح : بکفت ؛ چ : او ، ح : کان ؛ ج : چئیست

۹۷ ح : وین ؛ ح : زئیست . ۹۸ بت زچ ح خ : در ؛ بحد : بت زچ

ح-خ-مدد ، ث : بخود . ۹۸ چه داند : چ-ندان

3522

<p>طیاره نشد مگر بدین کار تامصعد خود شود شتابان از حد صعود برنجوشد از دایره میل می پذیرد سر بر افق زمین نهاده دانی که بدایره است میلش میلش بولایت محیط است چندانکه همی رود در اوج است</p>	<p>گردنده فلک چو خط پرگار ۸۵ و ابری که بر آید از بیابان بر اوج صعود خود بکوشد او نیز طواف دور گیرد بینیش چو خیمه ایستاده تا درنگری بکوچ و خیلش ۹۰ هر جوهر فرد کو بسیط است گردون که محیط هفت موج است</p>
--	--

۸۴ - ۹۱ پ : حذف شده . ۸۴ ر : حذف شده .
 ۸۴ ج : بعد از بیت ۷۸ نوشته شده . آ ۸۴ ح : کردانده ، د : کردیده ؛
 فلک : ج-هفت ؛ ج : چو حذف شده . ۸۴ ح : طیار ؛ ج چ ؛
 درین ؛ ب : خار ، ز : جار . آ ۸۵ چ ح : ابری . ۸۵ تا : ث
 ح-با ، ج : بی ؛ ج : مقعد . آ ۸۶ د : صعد ؛ ح : خو . آ ۸۷ دور :
 ت ج ر- دیر ، خ : کار .
 آ ۸۹ ز ث خ د : و حذف شده .
 آ ۹۰ ز : فرط ؛ کو : ت-اکر ،
 ج : کز ، د : کان .
 آ ۹۱ ج : رودهی

خاریده باد و خاک و آبست	جوئی که درین گل خرابست
ابرو فلک است در تک و تاز	از کوی زمین چو بگذری باز
افتاده چو شکل گوی در خرط	۸۰ هریک بمشابه دگر شرط
هر خط که بگرد او چنین است	این شکل کوی نه در زمین است
تایک دوسه نیزه برستیزد	هر دود کزین مخاک خیزد
گرد و بطواف دیر خاکی	و آنکه بطریق میل ناکی

۷۸-۸۳ پ : حذف شده .

۷۸-۸۴ ج : بعد از بیت ۹۳ نوشته شده .

۷۸ ث : جوئی که ، د : جوئی که ، چ ح : حرفی که ، ر :

جوئیکه .

۷۸ خاریده : ت-خاریدن ، ج: خارنده ، چ: جان بنده ؛ ت ح :

خاک و باد ؛ باد : ج-چرخ ؛ خاک : ج-باد ، چ خ د: چرخ ،

روچاک ؛ خ چ ر : و حذف شده . ۸۰ ب ز : بمشاله ، ح : بمقالتی ،

ر : میانه ، ج : بمشابتی ، د : بمشابت . ۸۰ ح : افتاد ؛ چوشکل :

ت چ خ در بشل ، ج: چنانچه . ۸۱ ب : حذف شده . ۸۱ ت ح :

کژی ؛ نه : ت ز ج چ ح خ که . ۸۲ خط : ت ز ح-لحظه ؛ ح : که

حذف شده ؛ ت ز : گیرد ، د : بگردد . ۸۲ ج : این دود ؛ هر : خ چون ؛

خ : کزان . ۸۲ ج ح : با ؛ ح : تیره ؛ چ : بر فرورد .

۸۳ ج ح : سیل . ۸۳ ح : دهر .

۷۰ تا چند زمین نهاد بودن
 چون باد دویدن از پی خاک
 بادی که وکیل خرج خاکست
 بستاند ازین بدان سپارد
 چند آنکه زمیست مرز بر مرز
 ۷۵ گاه زلزله گاه سیل خیزد
 چون زلزله ریزد آب ساید
 وان درز بصدمه های ایام
 سینی خور خاک و باد بودن
 مشغول شدن بخار و خاک
 فراش کرویوه مخاکست
 گه مایه برد گهی بیارد
 خاکیست نهاده درز بر درز
 زین ساید خاک وزان بریزد
 درزی زخریطه واگشاید
 وادی کده شود سرا انجام

۷۰ - ۷۸ پ : حذف شده .

۷۱ خاک : ج-آب ؛ باد : ب-ز-آب .

۷۲ بت ز چ ح خ : از پس . ۷۳ ث د : بخاک .

۷۴ خرج : ب ج ج-چ-چرخ ؛ ح : آب و خاکست . ۷۵ کرویوه :
 ج-بلندی ؛ چ د : و مخاکست .

۷۶ ث ج د : بدو ، خ : بآن . ۷۷ چ : سایه ؛ بت

ز : دهد . ۷۸ ز چ د : زمینست ؛ چ : طرز بر طرز .

۷۹ ج : در درز . ۸۰ ح : حذف شده . ۸۱ د : ساید ؛

ز : و حذف شده . ۸۲ ج : سلسله ، چ : زلزله را در آب ؛ ج :

خیزد ؛ بت ح : شاید . ۸۳ بت ز چ ح : بضر بهای .

۸۴ ح : وادی کروی ؛ پ : شده ، ز : شد ؛ ز : سریر انجام .

گر حکم طبایح است بگذار
 بیرون تر ازین حواله گاه است
 زان پرده نسیم ده نفس را
 این هفت فلک پرده سازی
 ۶۵ زین پرده ترانه ساختن توان
 گر پرده شناس ازین قیاسی
 گو باربیدی بلحن و آواز
 با پرده دریدگان خود بین
 آن پرده طلب که چون تطامی

کونیز رسد باخر کار
 کانجا بطریق عجز راهیست
 کو پرده کثر نداد کس را
 هست از جهت خیال بازی
 کین پرده بخود شناختن توان
 هم پرده خود نمی شناسی
 بی پرده مزین دمی وین ساز
 در خلوت هیچ پرده منستین
 معروف شوی به نیکنامی*

۶۱ - ۶۹ پ : حذف شده .

آ ۶ ج د : کان ؛ نیز رسد : ج - هم برسد .

آ ۶ ج : کانرا .

آ ۶ ب ت ز : این ؛ ترانه ساخت : ب - ترا شناخت ،

ز - ترا بساخت ؛ ت : تواند . آ ۶ بلحن : ج - بلخی ؛ زت

ح : و حذف شده . آ ۶ ج د : بدین ، ر : براین .

آ ۶ با : ج - تو ؛ ج د : دیدگان ، ح : درندگان .

آ ۶ خلوت : ح حلقه ؛ ج : دیده .

آ ۶ ز : زان . آ ۶ معروف : ج - مشهور . آ ۶ ث : بعد از

بیت ۶۹ سرفصل « حکایت » نوشته شده .

۵۵ و آن خط که ز اوج برگزیده
 کاندیشه چو سرب خط رساند
 پیرامن هر چه ناپدیدست
 پرگار چو طوف ساز گردد
 جدول کش خود خطی کشیدست
 این حلقه که گرد خانه بستند
 عطفیست بمیل بازگشته
 تا هر که ز حلقه بر کند سر
 در گام نخست باز گردد
 ۶. در سلسله فلک مزن دست
 از بهر چنین بهانه بستند
 سرگشته شود چو حلقه بود
 کین سلسله راهم آخری هست

۵۴ پ : پیرامنش ارچه ؛ ناپدیدست : ب ت زح - آن پدیدست .
 ۵۴ د : در دامن عصمتش کشیدت ؛ پ : جدول کش حذف شده ،
 ب ت ز ت : مندل کش ، ج : منزله ، خ : پندار که ؛ خود : ب
 پ ت ز ت چ خ - چون ج ح - آن .
 ۵۵ ب ت ز ح : حذف شده . آ ۵۵ ج : آن ؛ ت ج چ خ :
 که حذف شده ؛ پ : باوج ؛ پ : برگزیده ، خ : برگزیده
 ۵۵ خ : بازگشتم .
 ۵۶ چ : خط بسر . آ ۵۶ ب ز : طرف ، پ ت ح : طوق .
 ۵۶ پ : ور ، ب ت ز ت چ ح خ : بر ؛ گام : ب ت ز - کار ، چ جای ؛
 نخست : پ - تجسته . آ ۵۶ ت : آن ؛ گرد خانه : پ - کردار ؛ ج : بخا
 ۵۹ ح : حذف شده . ۵۹ پ : با ؛ زحلقه : ت - چو حلقه ، ت : زخانه .
 ۵۹ سرگشته : پ - بر حلقه ، ج : در حلقه ؛ ج د : بود ؛ ت : بر حذف شده .

هرچ آن نظری در او توان بست
 آن کن که کلید آن خزینه
 ۵۰ تا چون بخزینه درشتاتی
 دانی که خزینهای جالاک
 موسی بخزانهها گهر داشت
 لیکن چو خلاف در میان بود
 پوشیده خزانه در او هست
 پولاد بود نه آبگینه
 شربت طلبی نه زهر یابی
 خالی نبود ز زهر و تریاک
 قارون هم از آن خزانه پر داشت
 این منفعت آن هلاک جان بود

۴۸ چ : آن حذف شده ؛ پ د : در آن ، چ : برو . ۴۸ ت : درو
 خزانه ، خ : درو خزینه ؛ پ چ ر : خزینه ؛ پ چ ر : در آن
 ۴۹ آن کن که : پ-کر را که ، ج : لیکن که ؛ پ : این .
 ۴۹ بود : چ کنی . ۵۰ آه د : بخزانه ؛ چ : در حذف شده .
 ۵۰ نه : ج-و . ۵۱ ر : حذف شده .
 ۵۱ ب ت زح : خزانههای .
 ۵۲ ر : حذف شده .
 ۵۲ بخزانهها : پ-ث-که خزینها ، ج د : که خزینهای در ،
 ج خ : بخزینها ؛ پ : در کپی این نسو دو کلمه آخر ناخواناست .
 ۵۲ خ : خزانه حذف شده . ، ب پ ت ث ج د چ : خزینه .
 ۵۳ ر : حذف شده .
 ۵۳ پ : در جهان ؛ بود : ر-تافت
 ۵۳ این : ث-آن ؛ منفعت : ج-مختلف ؛ آن : ث-این ؛ بود : ر-یافت

ممكن كه تواند آنچنان كرد	گرداند كس كه چون جهان كود
چونيش برون تراخيالست	چون وضع جهان زما محالست
سريست ز چشم ما نهاني	در پرده راز آسماني
پي برد نهي تو اتم آنجا	چند آنكه جنبيه را اتم آنجا
خواندم همه نسخه نجومي	۴۵ در تخته هيكل رقومي
آرام گهي درون نديم	بر هرچه از آن برون كشيدم
بر تعبيه ايش باز كروند	داتم كه هر آنچه ساز كروند

۴۱ ث : حذف شده . آ۴ خ : يمكن ؛ ج د : ممكن نبود كه آن توان كود
 آ۴ ز ما : پ-بما ، ج : زنا ، چ : ره ؛ پ : محالست .
 آ۴ ب : گرهست جز اين تراخيالست ، ت : گرهست ترا
 ازان خيالست ، ز : گو فكر كني دران خيالست ، ح : خوبيش فزونتر
 از جمالست ؛ پ : خوبيش ؛ پ : از خياليست . آ۴ پ ج : راندم ؛
 ث چ : اينجا . آ۴ د : بي ؛ ب ز : برده ، چ د : پرده ؛ ث چ :
 اينجا . آ۴ خ : بر ؛ ب ت ز ح خ : هيكل تخته ، چ : هيكل اين تخته
 آ۴ چ : خوانم ؛ پ ت خ د : نسخت .
 آ۴ بر : ج پ-از ، ث : ازو ؛ ج : كشيده .
 آ۴ پ : آرام كني ، ج : آهستكي در آن ؛ ب ت ث چ ح د : درو ،
 پ : در آن ؛ ج : نديده . آ۴ پ : باز . آ۴ بر : پ-بي ،
 ج : در ؛ تعبيه ايش : ح-كام نخست .

وان وضع بخود چگونه شد راست	بنگر که ز خود چگونه برخاست
کان از دگویی ملازم آید	تا بر تو بقطع لازم آید
رستی تو ز جهل من زدش نام	چون رسم حواله شد برسام
جز مبدع او در او میندیش	هر نقش بدیع کایدت پیش
گر پای برون نهی خوری سنگ	۳۵ زین هفت پرند پر نیان رنگ
معلوم تو گردد ار بکوشی	پنداشتی این پرند پوشی
ویدن نتوان بچشم بینش	سر رشته راز آفرینش
کور اسر رشته و اتوان یافت	این رشته قضا نه آنچنان یافت
بوکس نکند گره گشائی	سر رشته قدرت خدائی
کین رقع چگونه کرد پیدا	۴ عاجز همه ما قلان و شیدا

آ ۳۱ ح : منگر ؛ چ ح : بخود . ۳۱ د : وین ؛ وضع بخود : ب ت
 ز- موضع خود ، خ ؛ موضع کژ ؛ شد راست ؛ ج- راست . ۳۲ تا بر تو ؛
 ح- امر تو . ۳۳ ز : و حذف شده ؛ ت : و ما . ۳۴ در او ؛ خ- در ؛
 د : از او ؛ چ : میندیش . ۳۵ پ : حذف شده . ۳۶ پ : حذف شده . ۳۶ ح :
 نپوشی . ۳۷ پ : حذف شده . ۳۷ ج : نتوان دیدن ؛ ح : بتوان ؛ بچشم : ب
 ت- ز- براه . ۳۸ ز : رشته و خانه آنچنان ؛ ب ت ح خ : بافت ، پ ت ج : بافت ،
 د : یافت . ۳۸ ب ت ز ح : کانا ؛ ز : ناتوان ، ت : می توان ، ج : و بافت
 شده ؛ ب پ ج : بافت . ۳۹ پ : حذف شده . ۴۰ همه ؛ ب ت ز ح- شده ؛
 ب پ ت ز ح ج چ ح : و حذف شده . ۴۰ د : بقعه ؛ پ ج د : گشت پیدا

او کیست کیای کار او کیست	کاین کار و کیائی از بی حسیت
شک نیست در آنکه آفرید است	هر خط که برین ورق کشید است
ترتیب گواه کار ساز است	۲۵ بر هر چه نشانه طراز است
کین نکته بدوست رهنما	سو گند دهم بدان خدایت
کاول نه بصیقلی رسید است	کان آینه در جهان که دید است
هر دم که جز این زنی وبال است	بی صیقلی آینه محال است
آراسته کن نظر بتوفیق	در هر چه نظر کنی بتحقیق
کان دیده وری و رای دیده است	۳۰ منگر که چگونه آفریده است

۲۳ پ ح : حذف شده . آ ۲۳ ب ز ج : و حذف شده .
 ۲۳ ث خ : و کیای ؛ ج : کیا و . ۲۴ ح : حذف شده .
 ۲۴ ب ت ز : درین ؛ خ : کشیده . ۲۴ ج : افسون دلی برو
 دمیدست ؛ خ : آفریده .
 ۲۵ - ۳۹ پ : حذف شده . ۲۵ ج ح : طراز است .
 ۲۵ ج ح : کار ساز است .
 ۲۶ ب ت ز : نقطه .
 ۲۷ ث د : کابینه ، ج چ : کابینه ؛ ث د : درین .
 ۲۷ رسید است : ث - زدوده ست .
 ۲۸ ح : صیقل . ۲۸ ت : خیالست . ۲۹ ج چ : هر که .
 ۲۹ ب ت : آراسته نظر ، ز : کار آراسته نظر . ۳۰ ج ح د : بنگر ؛ ۳۰ ج : دیده درو .

بر طبل تهنی مزن جرس را
 هر ذره که هست اگر غبار است
 ۱۵ این هفت حصار بر کشیده
 وین هفت رواق زیر پرده
 کارمن و تو بدین درازی
 دیباچه ما که در نورد است
 از خواب و خویش به اربابی
 ۲۰ زان مایه که طبعها سرشتند
 تا در نگریم و راز جوئیم
 بنیم زمین و آسمان را
 بیکار مدان نوای کس را
 در پرده مملکت بکار است
 بر هزل نباشد آفریده
 آخر بگزارف نیست کرده
 کوتاه کنم که نیست بازی
 نزهت هوی و خواب و خورد است
 کین در همه گاو و خوبایی
 ما را ورقی دگر نوشتند
 سر رشته کار باز جوئیم
 جوئیم یکایک این آن را

۱۳۱ بر : پ-بی ، ج : ای . ۱۳۲ ح خ : غبار است . ۱۳۳ ح خ :
 بکار است ، د : مملکت .

۱۳۴ ب ت زت : این هفت رواق تیز (ث : دیر) کرده . ۱۳۵ آخر :
 خ-دانی . ۱۳۶ آ خ : درین . ۱۳۷ پ : هرکه . ۱۳۸ ح :
 بی بهر ؛ ب پ ت زت ج چ خ : هوای خواب . ۱۳۹ پ چ د :
 شرنیابی ؛ ح : بیابی ، خ : نابی . ۱۴۰ خ : کان ؛ ح : خر .
 ۲۰ - ۲۹ پ : ۳۴ ، ۳۸ ، ۲۰ ، ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۴ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۲ ، ۴۳ .
 ۲۱ پ : باماه رخی دگر سرشتند ؛ ما را : چ-بااو ؛ ب ز چ د : ورق
 ۲۲ پ : ما ؛ خ : گوئیم . ۲۳ ت : گوئیم .

وامی و حلال کردن آن وام	۵ دادن همه را ببخشش عام
کز فاقه روزگار چون رست	پرسیدن هر که در جهان هست
زان قطره چو غنچه باز خندد	گفتن سخنی که کار بندد
ریزم که حریف نازنین است	من کین شکرم در آستین است
فرزند عزیز خود کند گوش	بر جمله جهان فشانم این نوش
خود قسم جگر بد و رسد باز *	۱۰ من بر همه تن شوم غذا ساز
بردار خلل ز راه بینش	ای ناظر نقش آفرینش
مشغول پرستش و سجود است	در راه تو هر کرا وجود است

۵ د : حذف شده . آه پ : دادی ؛ پ : همه ؛ پ : را ببخشش
حذف شده . ۵ پ : حلاج ؛ ج : کرده ؛ ت ز ث ح خ : آن حذف
شده ، ت : از . ۶ د : حذف شده . آء پ : پرسید که ؛ پ خ :
در جهانست . ۶ کز فاقه : پ از آفت ؛ پ : جست . ۷ ، ۸ د :
حذف شده ۷ پ : گفتن بسخن که بار بندند ؛ ز : گفتی ؛ ج : بسخن ، ت ؛ بسخی ؛
ش چ : بندند . ۷ زان : چ وز ؛ قطره : ح - کریه ؛ پ ش چ : خندند
۸ ت : کان ، ح : ابن . آه ث : فروشم ۹ ب ز ح : کنم ، ب
ت ز ث : نوش . آ چ : بر من همه تن شده غذا ساز ؛ ح : غزا . ۱۰ خود
پ چون ؛ رسد ؛ چ دهد ؛ پ : ساز * در نسخه ر بعد از بیت ۱۰ ر فصل « آغاز
برهان » نوشته شده . آ پ : از . ۱۱ خلل : پ فلک . آ ۱۲ ، ۱۳ ج ۱۲ ، آ
آ ۱۲ ب ت ز ح د : وجود دست ۱۲ ب ت ج خ : و حذف شده ؛ ب ت ح د : سجود است ،
ز : وجود دست

فی الحکمه والموعظه *

در نوبت بار عام وادون	باید همه شهر جام وادون
فیاضه ابر جود گشتن	نیسان همه وجود گشتن
باریدن بیدریخ چون مل	خندیدن بی نقاب چون گل
هر جای چو آفتاب راندن	در راه بیدره زرفشاندن

* در نسخه های پ ۵ : سرفصل نوشته نشده . بیت های این فصل در ادامه ابیات فصل سوم نوشته شده .

ز : گفتار اندر برهان قاطع ، ث : در برهان قاطع آفرینش ،
ج : در نصیحت خلایق فرماید ، چ : گفتار در آفرینش عالم فرماید ،
ح : در برهان قاطع ، خ : در این نسخه جای سرفصل خالی مانده و
سرفصل نوشته نشده . ، ر : برهان قاطع در حدوث آفرینش .

۱ د : حذف شده . آ ۱ پ : با

۲ پ د : حذف شده . ۲ ح : بنیان ، ر : ریحان

۳ د : حذف شده .

آ ۳ ج : نازیدن ؛ ب ت ز : گل ، پ : میخ . ۳ ب ت ز

ث : بی نفاق ؛ ب ت ز : مل ، پ : در روتوکیه کلمه آخر خوانان نیست .

۴ د : حذف شده . آ ۴ ب پ ت ز ج ح خ : هر جا که ؛ پ : راندی . ۴ پ : نشانندی

یکدهد کن این دو یوفارا	یک دست کن این چهار پارا
۶. چون تربیت حیات کردی	حل همه مشکلات کردی
زان نافه بباد بخش طیبی	باشد که بها رسد نصیبی
زان لوح که خواندی از بدایت	در خاطر ما فکن یک آیت
زان صرف که یافتیش بصرف	برد فتر ما نویس یک حرف
بنمای بها که ماچه نامیم	وز بت گرو بت شکن کدامیم
۶۵ ای کار مرا تمامی از تو	نیروی دل نظامی از تو
زین دل بدعا قناعتی کن	وز بهر خدا شفاعتی کن
تا پرده بها فرو گذارند	وین پرده که هست بر ندارند

۵۹ ب زح : کنی ؛ ب زح : این حذف شده ؛ دو : ح-و .
 ۵۹ ب زح : کنی ؛ این : پ-دو ، زح : این حذف شده .
 ۶۱ ب باد : پ-نامه بیار ، ج ح : بیا و ؛ پ ح : و بخش .
 ۶۲ ب ت زح : من ؛ خ : شکن . ۶۳ پ : زان حرف
 که یافتست یک حرف ؛ چ خ : حرف ، ر : صرفه ؛ ح خ : بی
 حرف . ۶۳ ر : در ؛ ب ت زح : من . ۶۴ ، ۶۵ ح : حذف
 شده . ۶۴ ج : با . ۶۴ ب ت ز : از . ۶۵ پ : پروای .
 ۶۶ د : حذف شده . ج بیت های ۶۶ و ۶۷ در اول فصل چهارم نوشته
 شده . ۶۶ ب ت ز ح خ : از . ۶۷ د : حذف شده .
 ۶۷ پ : یا ؛ ر : ما ؛ ب ت ز خ : گذارد . ۶۷ ب ت ز خ : بر ندارند

وان کو کمرو فوات بسته	بر منظره ابد نشسته
باغ ارم از امید و بیمت	جزیت ده نافه نسیمت
ای مصعد آسمان نوشته	چون گنج ب خاک بازگشته
از سرعت آسمان خرامی	سری بگشای بر نطامی
۵۵ موقوف نقاب چند باشی	در برقع خواب چند باشی
برخیز و نقاب رخ بر انداز	شاهی دوسه را بر رخ در انداز
این سفره زیشت بار برکش	وین پرده ز روی کار برکش
رنگ از دوسیه سفید بزوی	ضدی ز چهار طبع بگشای

آ ۵ پ : انکو . آ ۲ پ ز : و حذف شده . ۵۲ جزیت ده : پ - خرم زده ،
 ح : حیرت زده ؛ ج ح : نامه . ۵۳ ج : حذف شده .
 آ ۳ ح : مصرع ؛ ب ت ز : نشسته . ۵۳ ب : شسته ، ت
 ز : پسته . آ ۴ پ : چنانی .
 ۵۵ پ : حذف شده .
 آ ۶ برخیز : پ - موقوف ؛ ب پ ز : و - حذف شده ؛ ب ت
 ز : بینداز . ۵۶ ج : شاه ؛ پ : بینداز . آ ۷ پ : زنت ؛
 برکش : پ - درکن ، ج : درکش ، ر : برگیر .
 ۵۷ وین : پ - این ، ج : دی ؛ پ ج : بروی ؛ چ : یار ؛
 برکش : پ - درکن ، ت ز ج ج ج خ درکش ، ر : برگیر . ۵۸ پ : حذف
 شده . ۵۸ ت : بندی ، ج : صرفی ، ح : چندی ، خ : هندی ؛ ج : ب چهار .

درخواستی آنچه بود کامت	درخواستی آنچه بود کامت
از قربت حضرت الهی	از قربت حضرت الهی
گلزارش گفته از جبینت	گلزارش گفته از جبینت
۴۵ آورده برات رستگاران	۴۵ آورده برات رستگاران
مارا چه محل که چون تو شاهی	مارا چه محل که چون تو شاهی
زانجا که تو روشن آفابی	زانجا که تو روشن آفابی
دریای مروتست رأیت	دریای مروتست رأیت
شد بی تو بخلق بمرورت	شد بی تو بخلق بمرورت
۵۰ هرکه از قدم تو سرکشیده	۵۰ هرکه از قدم تو سرکشیده

۴۲ پ : درخواست چوخواست ؛ خاص : چ درخواست . ۴۳ پ : در
 ۴۴ ج چ خ د : کل باز ، ر : گلزار ؛ ب پ ت ز : شگفت .
 ۴۵ د : آورد ؛ ح : برای ؛ ب ت ز ح : رستگاران ، پ ج : ستکاری
 ۴۵ ج : با ؛ گناهکاران : ب ت ز ح - شکستگاران ، پ : گناه کاری ،
 ج : گناه داری ، خ : شکسته کاران . ۴۶ ک : پ ح - دهد ، چ : کنی ،
 د : دهی . ۴۷ : درنوزد ازبیت ۴۷ تا بیت ۸ فصل چهارم حذف شده .
 ۴۷ ح : تو حذف شده ۴۷ ح : بشگفت ؛ پ : بخواهی ، ح : نتابی . ۴۸ ث : حذف شده ۴۸
 خ : صحرای ؛ چ : فوتست ، خ : نبوتست ، ج : مایه ات . ۴۹ ث : حذف شده . ۴۹ پ : بخلوت ؛ پ :
 بر حذف شده ، ب ت ز چ : در ۴۹ ر : بر ؛ ب ت ز : بسته ، پ : بسته سر ، ج : بسته شده
 ب ت ز : آن در . ۵۰ پ : سرکشیدست . ۵۰ پ : قدمیش درکشیدست ، چ : قلمش سرکشیده

تاطارم تنگبار عرشی	رفتی ز بساط هفت فروشی
از نور تو کرده غسل سایه	۳۵ سبوح زنان عرش پایه
هفتاد حجاب را دریدی	از جمله عرش بر پریدی
هم تاج گذاشتی وهم تخت	تنها شدی از گران رخت
از زحمت فوق و تحت رستی	باز از جهت بهم شکستی
در گردک خاص قاب قوسین	خرگاه برون زدی ز کونین
هم سر کلام حق شنیدی	۴. هم حضرت ذوالجلال دیدی
هم دیدن وهم شنیدن پاک	از غایت وهم وغور ادراک

۳۴ ب ت ز ح : حذف شده . آ ۳۴ چ : بیساط ؛ پ : کرسی .
 ۳۳ طارم : پ مارک ؛ تنگبار : پ نسل رای ، ج-تنکنای ، د-
 پیشگاه . آ ۳۵ چ : صبوح ؛ ز : زبان . ب ۳۵ ز : ز نور ، خ : از
 نور ؛ ج ح : کرده اند ، چ : کرد ؛ غسل : ج ح حذف شده ، پ حمل ،
 خ-وام ، ر-عرش ؛ چ خ : مایه . آ ۳۶ ث چ : حمله ؛ ج : پریده
 ب ۳۶ ت : بریدی ، ز : بدیدی ، ج : دریده . آ ۳۷ خ : کرانه
 ۳۸ چ : از تحت و ز فوق باز رستی ؛ ث : وز ؛ پ ر : تحت
 و فوق ؛ ج : سستی . ب ۳۹ ث : بر ؛ گردک : پ چ-خرکه ،
 ث درکه ، ج ر : خیمه ، ح : بر چشمه ، د : کردش ؛ د : وقوسین
 آ ۴۰ ب ت ز : غور و وهم ، ح : فهم و نور ، خ : غور و هم ؛
 ب ت خ : وادراک . آ ۴۱ خ : دیده ؛ ج : شنیدن .

۲۵ از سرخ و سپید دخل آن باغ
 بر طره هفت بام عالم
 هم پرچم چرخا گستی
 هم طاسک ماه را شکستی
 هم بال فکنده با تو هم پر
 هم باغ فکنده با تو هم پر
 الله معک ز دور خوانده
 آورده بخواجه تاش دیگر
 هم نیم رخت بمانده برجای
 برده بسریر سدره گاهت
 اوراق حدوث در نوشتی
 چون از سر سدره برگزشتی

۲۵ پ : حذف شده . آ ۲۵ از سرخ و سپید : چ - از هر چه رسید ؛
 ح : سفیده ؛ آن : د - این . ۲۵ ث : بخشی ، چ : نقش ،
 د : بخش ؛ نظرتو : ث - بطریق . آ ۲۶ بام : پ - تاج . ۲۶ پ : نه
 حذف شده ، خ د : فی ؛ پ : طاسک ، ح : طاق ؛ پ : نگذاشتی .
 آ ۲۷ پ چ : مهرا . ۲۸ پ خ : حذف شده . آ ۲۸ د : زچرخ . ۲۸ بال
 د - بار ؛ با تو هم : چ - بود و هم . ۲۹ خ : حذف شده . ۲۹ چ ح د : و معک
 آب ر : بر سر . ۳۰ پ ث ج در : و آورده .
 آ ۳۱ ج : بر . ۳۱ چ خ : در نیم ، ح : از نیم ؛ پ : نیمه ؛ هم نیم رخت ؛
 ج - وز مهرهیت . آ ۳۲ رفوف : ز - برفوف ؛ ز : شد . آ ۳۳ سر :
 د - حد ؛ بر : ح - در . ۳۳ چ : حدیث .

قدر شب قدر خویش در یاب	امشب شب قدر تست بشتاب
معراج محمدیست امشب	آرایش سرمدیست امشب
گشت از قدم تو عالم افروز	ای دولت آن شب که چون روز
جدول بسپهر بر کشیدی	۲۰ پروگار بخاک در کشیدی
رفق روش تو کو در امش	برقی که براق بود نامش
طیاره شدی چونیک بختی	برسفت چنان نسفته تختی
دوران دو اسبه را بهماندی	زانجا که چنان یک اسبه راندی
داده ز درت هزار خوشه	ربیع فلک از چهار گوشه

۱۷ ج د : و قدر خویش . ۱۸ ر : حذف شده .

۱۸ ح : کارایش . ۱۹ آ چ ر : دولتی ؛ پ د : شبان ، چ ح خ ر : شبی ؛

پ : که حذف شده ؛ چون : ت ج - تا . ۲۰ ج ج : ز سپهر

۲۱ پ : رفق حذف شده ؛ روش : ح - کرم ؛ ج : کوده

۲۲ ز : به ؛ پ ح : سقف ، ز چ : سفته ؛ چ :

نشان ؛ پ : بیسته ، چ : نشسته ؛ د : بختی .

۲۳ چ : نظاره ؛ پ چ : شده ؛ ب ت ز : بنیک بختی ،

ث : زینک بختی .

۲۴ پ : چنا ؛ یک اسبه : ح - نسفته ؛ پ : اسب .

۲۵ پ : اسبرا . ۲۶ ر ب ج : باغ . ۲۷ پ : دارد ،

ج : زاده ؛ ج : ز در ؛ پ ج : توشه .

3522

جبریل رسیده طوق در دست
 بر هفت فلک که حلقه بستند
 برخیز هلا نه وقت خوابست
 ۱۰ در نسخ عطار د از حرفت
 زهره طبق نثار بر فرق
 خورشید بصورت هلالی
 مریخ ز جمله یتاقت
 در آجه مشتری بان نور
 ۱۵ کیوان علم سیاه بر دوش
 در کوبه چنین غلامان
 کز بهر تو آسمان کمر بست
 نظاره تست هر چه هستند
 مه منتظر تو آفتابست
 منسوخ شد آیت و قوفت
 تا نور تو کی بر آید از شرق
 زحمت زره تو گرده خالی
 موکب رو کمترین و شاق
 از چشم تو گفته چشم بد دور
 در بندگی تو حلقه در گوش
 شرط است برون شدن خوانان

آ ۷ ر : رسید ؛ ج : بردست . آ ۸ که : چ-چو ، ر-دو . آ ۹ ب ت :
 مه و آفتابست . آ ۱۰ از : پ-آن . آ ۱۱ ث : کسوفت ، ج :
 از و قوفت . آ ۱۲ خ : زدر ؛ پ ث ح : کرد . آ ۱۳ ز جمله : پ بخادم ،
 ث ج دبخالش ، چ-بحالت ، ر-ملازم ؛ ج : براق ، ح : بیاق
 آ ۱۴ موکب رو : پ-در مرکب ، ج-از جان شده ، چ-مرکب زده ؛ ب
 پ ت زح : وثاقت . آ ۱۴-۴۳ : در نسخه پ-این بیت ؛ در فصل دوم ، این بیت ؛
 ۲۷ و ۲۸ نوشته شده . آ ۱۴ چ ح خ : دراعه ؛ پ ث ج خ در : بدان . آ ۱۴
 چشم : ث-روی ، ر-راه ؛ پ ج : گفت . آ ۱۵ چ : حذف شده . آ ۱۵ ب
 پ ت زخ : بر بندگی . آ ۱۶ چ : حذف شده . آ ۱۶ ح : شد .

فی معراج رسول الله صلی الله علیه وسلم *

ای نقش تو معراج معانی	معراج تو نقل آسمانی
برهفت خزانه درگشاده	برچار گهر قدم نهاده
از حوصله زمانه تنگ	بر فرق فلک زده شباهنگ
چون شب علم سیاه برداشت	شبرنگ تو رقص راه برداشت
۵ خلوتگه عرش گشت جایت	پرواز پری گرفت پایت
سر بر زده از سرای فانی	بر اوج سرای ام هانی

* پ : در معراج محمد علیه السلام ، ت ث : فی معراج النبی صلی الله علیه وسلم ، ز : فی معراج النبی علیه الصلوة والسلام ، ج : فی صفت معراج النبی علیه السلام ، چ : در معراج سید المرسلین علیه السلام ، ح : در معراج رسول صلی الله علیه وآله وسلم ، خ : در صفت معراج حضرت النبی ، د : در معراج ، ر : معراج پیغمبر . آ نقش تو معراج : پ - نقش مفرح ، ث ح : نقش معارج ، ج : نفس مفرح . آ پ : قفل . ۲ ، ۳ : ح ۳ ، ۲ ، ۲ آ بر : ر - از ؛ پ ث ج چ در : خزینه . آ ۳ از : ح ۱ ؛ ت ز : این زمانه ؛ چ : دلتنگ . ۴ ح : حذف شده . آ پ : راه رقص . آ ۵ ج : عیش ؛ ث : گشته . آ ۵ پرواز پری : پ پرواز بوی ، ث : پرواز تری ، ج چ د : پرواز گری ؛ ث : رایت ۶ پ : حذف شده آ ۶ ج : برزدی . آ ۶ ج : در .

صدیق بصدق پیشوا بود
 وان پیر خدائی خدا ترس
 هرچار زیک نورد بودند
 زین چار خلیفه ملک شدراست
 ۴. زامیزش این چهار گانه
 دین را که چهار ساق دای
 چون ابروی خوب تو در آفاق
 از حلقه دست بند این فرش
 فاروق ز فرق هم جدا بود
 با شیر خدای بود همدرس
 ریحان یک آبخورد بودند
 خانه به چهار حد مہیاست
 شد خوش نمک این چهار خانه
 زینگونه چهار طاق دای
 هم جفت شد این چهار و هم طاق
 یک رقص تو تا کجاست تا عرش

۳۶ ب ت ز ث ح : ب فرق . آ ۳۷ خدائی : پ- خدا که بد ،
 ز : خدای ، ر : حیائی ؛ ز : از خدا . ۳۷ خ : بوده
 آ ۳۸ ز یک نورد : پ- چو نور دیده ؛ ز : نوره .
 ۳۸ پ : بیک ؛ پ ز : آبخورده ، ح : دیجان .
 ۳۹ ج : این- حذف شده . آ ۴۱ دین را که : پ- زیرا که ،
 ح : دین راه ؛ پ : داری .
 آ ۴۲ پ : داری . آ ۴۲ ح : در- حذف شده .
 ۴۲ هم جفت شد این : پ- جفتند همین ؛ چهار : شجران ؛
 پ ز : و- حذف شده .
 آ ۴۳ ح : در حلقه .
 ۴۳ ب پ ت ز : از کجاست .

طوف حرم تو سازد انجم
آن کیست که بر بساط هستی
اکسیر تو داده خاک را لون
۳۰ سرخیل توئی و جمله خیلند
سلطان سریر کایناتی
لشکر گه تو سپهر خضرا
وین پنج نماز کاصل توبه^{ست} است
در خانه دین به پنج بنیاد
۳۵ وین خانه هفت سقف کرده
در گشتن چرخ پی کند گم
با تو نکند چو خاک پستی*
وز بهر تو آفریده شد کون
مقصود توئی همه طفیلند
شاهنشاه کشور حیاتی
گیسوی تو چتر و غمزه طغرا
در نوبتی تو پنج توبه^{ست} است
بستی در صد هزار بیداد
بر چار خلیفه وقف کرده

* پ - در این نسخه بین بیت ۲۷ و ۲۸ بیت های ۱۴ تا ۴۳ فصل سوم نوشته شده .

۲۷ ج چ : حذف شده . ۲۷ ب ت : طرف . ۲۷ پ : جستن
۲۸ ج : چیست ؛ ت ث د : در . ۲۹ آ : داده خاک را : پ -
خلق داده را . ۲۹ ج د : از ؛ ب ز ح : مهر ؛ شد : پ - صد
همه : ب ت - دگر . ۳۱ پ : شایسته . ۳۲ پ د : لشکرکش
۳۳ چتر : پ - جرع ، چ : چرخ ؛ ز : و - حذف شده . ۳۳ ب ت -
ز چ ح : حذف شده . ۳۳ وین : پ - ان ، ج : وان ، د : این . ۳۳ نوبتی : ج - بارکه ،
د : نوبت ؛ د : به پنج . ۳۴ ج : تکرار شده . ۳۴ ب ت : پنج و بنیاد . ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷
۳۸ ، ۳۹ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۲ : حذف شده . ۳۵ وین : پ - در ؛ ب ز ج ح خ : به هفت .

هر عقل که بی تو عقل برده	هر جان که نه زنده تو مرده
ای کینیت و نام تو مؤید	بو القاسم وانگهی محمد
عقل ارچه خلیفه شگرف است	بر لوح سخن تمام حرف است
۲۰ هم مهر مؤیدی ندارد	تا دین محمدی ندارد
ای شاه مقربان درگاه	بزم تو و رای هفت خورگاه
صاحب طرف ولایت جود	مقصود جهان جهان مقصود
سر جوش خلاصه معانی	سر چشمه آب زندگانی
خاک تو ادیم روی آدم	نور تو چراغ هر دو عالم
۲۵ دوران که فوس نهاده تست	با هفت فوس پیاده تست
چرخ از پی سجده تو میتاخت	مغرب شدنی بهانه میستاخت

۱۷ ب ز ح د : حذف شده . آ ۱۷ پ : بوده . ۱۷ نه زنده : پ- بهژده ؛
 - نه مرده ؛ ت : بی تو . ۱۸ ، ۱۹ د : ۱۸ ، ۱۹ آ ۱۸ ت ز ح :
 و- حذف شده . ۱۸ ر : و محمد .

آ ۲۰ هم : ج- کس . پ ۲۰ پ : با ؛ دین : ت- نام ، ر : مهر .
 آ ۲۱ پ : مویدان . آ ۲۳ خلاصه : ث- ولایت . آ ۲۴ ت : خال
 آ ۲۴ نور : پ ج ر- روی ؛ هر دو : ح- جمله ، ر : چشم .
 آ ۲۵ پ : که- حذف شده ؛ که فوس : ج ح د- فلک . ۲۶ چ ر : حذف شده
 آ ۲۶ ج : تا بهره عشق جمله در باخت ، خ : گردنده شد و بهانه برستا ؛
 شدنی : ب ت ز- شده بی ، ح شدوبی ؛ ب ت ز ح : بر ساخت

ای قائم افصح القبایل	یک زخمی اوضح الدلائل
دارنده حجت الهی	داننده راز صبحگاهی
۱۰ ای سید بارگاه کونین	نسابه شهرقاب قوسین
رفته زولای عرش والا	هفتاد هزار پرده بالا
ای صدرنشین هر دو عالم	محواب زمین و آسمان هم
گشته زمین آسمان دینت	فی فی شده آسمان زمینت
ای شش جهت از تو خیره مانده	بر هفت فلک جنیبه رانده
۱۵ شش هفت هزار سال بوده	کین دبدبه راجهان شنوده
ای عقل نواله پیچ خوانت	جان بنده نشین آستانت

آت : قاسم ، چر : قابل ؛ پ ج : افصح قبایل . ۸ح : وجهی ؛
 پ : افضل والدلائل . آ۹ پ : داننده . ۹پ : دارنده ؛ راز: پ-
 نور ، ج: چ: ستر ، ح : سپهر . آ۱۰ ای : ب ت ح- آن . ۱۰ج :
 افسانه ؛ پ : مهر ؛ نسابه شهر : خ- دراجه اوج . آ۱۱ پ ث ج
 چ ح خ : زورای . آ۱۲ ث : پایه ؛ ج : برد . ۱۲ح : حذف شده
 آ۱۲ هر دو عالم : پ ج چ ر- عقل و جان هم .
 ز : و آسمان ، پ : آستان ؛ ت ر : ز دینت . ۱۳بر :
 پ-س . ۱۵ ، ۱۶ پ : حذف شده . آ۱۵ ز ث خ : ساله .
 ۱۵ را : چ- ازان ؛ ب : شنیده ، ث : ستوده . ۱۶ ، ۱۷ چ :
 حذف شده . ۱۶ ث ج خ در : بنده نویس

فی نعت خاتم النبیین علیه الصلوٰة والسلام *

سلطان خورد بچیره دستی	ای شاه سوار ملک هستی
حلوائی پسین و ملح اول	ای ختم پیمبران مرسل
لشکر کش عهد آخرین طلب	نوباوه باغ اولین صلب
فرمانده فتوی ولایت	ای حاکم کشور کفایت
شمشیر ادب خورد دوستی *	۵ هرک آرد با تو خود پرستی
روشن بتو چشم آفرینش	ای خاک تو توتیای بینش
از باد بروت خود بمیرد	شمعی که نه از تو نور گیرد

* پ : بر فصل حذف شده ، ت : فی نعت سید المرسلین و خاتم النبیین
 علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات ، ز : فی نعت النبی صلی الله علیه
 وسلم ، ث : فی النعت النبی صلی الله علیه ، ج : فی نعت النبی علیه السلام ، چ : در
 نعت سید المرسلین ، ح : فی نعت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم ، خ : بر فصل
 ناخواناست ، د : در نعت رسول صلی الله علیه وال وسلم ، ر : نعت پیغمبر
 اکرم ص . آ ۱ ب ت ز چ ح خ د : آن . آ ۲ چ : بچرب . ۳ ، ۴ پ : حذف شده
 ۳ ج : اولین . آ ۴ ح : رکایت . * * ر - افزوده : ای بر سر سدره گشته
 راحت وی منظر عرش پایگایت . آ ۶ ت : از . آ ۷ خ د : نه که ؛ خ : تویض شده

از بحر تو بنیم آب خیزش
 گوید لغت از زبان گشاید
 هم در تو بصد هزار تشویر
 ۱۰۰ و ردم نژد چوتنگ حالان
 گوتن حبشی سرشته تست
 گر هر چه نبشته بشوئی
 گری باز بد اورم نشانی
 زان پیش کاجل فراسدنگ
 ۱۰۵ ره باز ده از ره قبولم
 گو قطره برون دهد میریش
 در هر لغتی ترا ستاید
 دارد رقم هزار تقصیر
 دانی لغت زبان لالان
 و ر خط ختنی نبشته تست
 شویم دهن از زیاده گوئی
 امی داور داوران تو دانی
 و ایام عنان ستاند از چنگ
 بر روضه تربت رسولم

۹۷^آ بنیم : ث-باشد ؛ آب : پ خ-ر-ابر ؛ ب ز : ریزش
 ۹۷^ب ب ز : دم برون ، ح : دهی برون ، ت خ : دهد برون ؛
 چ : نهد ۹۸^آ ح : چند ؛ د : لغز ؛ پ : از حذف شده ۹۸^ب :
 لغزی ؛ پ چ : سراید . ۹۹^آ ت ز : قلم ؛ چ : رقمی ؛ چ :
 تصویر . ۱۰۰^آ چ خ : نژم . ۱۰۱^آ گوتن : پ-گراین ، ز-گرچه ؛
 ج ح : ختنی . ۱۰۱^ب پ ج ح : حبشی . ۱۰۲^آ ج : گرچه تو نوشته
 نشویی ، ح : گوهیچ نوشته ام نشویی ؛ هرچه : ب ز ح-هیچ ؛
 پ : نحوی ۱۰۲^ب پ : دهنی زیافه .
 ۱۰۳^آ ر : ور ؛ ب ت ز چ : بر آورم . ۱۰۴^آ پ : حذف شده .
 ۱۰۴^ب فراسد : ح-رسد مرا . ۱۰۵^آ پ : از سر ، د : از در . ۱۰۵^ب ج : در روضه و تربت

از حال بحال اگر بگردم
 چون خلقتم آفریدی اول
 گر مرگ رسد چراهو است
 آن مرگ نه باغ و بوستا^{ست} ۹۰
 تا چند کنم ز مرگ فریاد
 گر بنگرم آنچنان که راست
 از خوردگهی بخوابگاهی
 خوابی که بنزد دست راهش
 چون شوق تو هست خانه خیرم ۹۵
 گریبنده نظامی از سردرد
 هم بوزق اولین نوردم
 آخر نگذاریم معطل
 کان راه بتست می شناسم
 کو راه سرای دوستا^{ست}
 گو مرگم از دست مرگ من باد
 این مرگ نه مرگ نقل جا^{ست}
 وز خوابگهی بیزم شاهی
 گردن نکشم ز خوابگاهش
 خوش خسیم و شادمانه خیرم
 در نظم دعا دلیرنی کرد

۸۷ پ : ره ، ت ث ج چ ح خ د : ورق . آ ۸۸ چون : ر-بی ؛
 ب ز ج : خلعتم ، پ : نکویم ، ر : حاجتم ؛ ب ز : آوری
 ۸۹ ج : را ؛ ح : منست ؛ ت : وی شناسم ، ج : و اشنا^{ست}
 ۹۰ ت : حذف شده

۹۰ آ چ در : این ؛ پ در کپی عکس برداری شده این نحو اول مطاع
 ناخواناست . ۹۰ ج : در- ۹۲ نوشته شده . ؛ کو : پ-یا ،
 ج ح : کان . ۹۱ چ : حذف شده ۹۱ کر : پ-چون ؛ ج ح ر : مرگ
 ۹۲ چ د : حذف شده . ۹۲ ج : آن . ۹۳ د : حذف شده . آ ۹۴ پ ت
 ث ج چ خ ر : بیزم . ۹۵ پ : خفتم . ۹۶ دعا : خ-زبان .

۸۰. اول که نیا فریده بودم
 کیمخت گر [از] زمیم کردی
 بر صورت من ز روی هستی
 و اکنون که نشانه گاه جودم
 هر جا که نشاندم نشستم
 ۸۵. گوریده ره هست من درین راه
 گوپیر بوم و گر جو انم
 وین تعیه ها ندیده بودم
 باز از زمیم [م] ادیم کردی
 آرایش آفرین تو بستی
 تا باز عدم شود وجودم
 وانجا که بریم زبردستم
 که بر سر تخت و گاه در چاه
 ره مختلف است و من هماتم

۸۱. چ : زا اول ؛ ث : بودیم . ۸۰. ث : وین نعمتها نداده
 بودیم ؛ ح : این ؛ ج : لعنها ، چ : نعمت را . ۸۱. پ ث بخف
 شده . ۸۱. آ گور : بت زح - کرم ، ده کری ، ره آگو ؛ از زمیم ؛ ب
 ز - زمیم ، ت : زمیم ، ج چ خ د : زمیم ، ح : که بیم . ۸۲. ت :
 در حاشیه نوشته شده : باز از عدم آدمیم کردی ؛ از زمیم ؛ ب ت ج
 چ خ د - از زمی ، زه از زپی ، ح : از زمین ؛ ادیم ؛ ج چ خ د -
 آدمیم . ۸۲. ح : بر خلقت . ۸۳. آفرین ؛ پ - روی من ؛ تو بستی ؛ ح -
 پرستی . ۸۳. ج : وصف شده ؛ که : خ - چو ؛ پ : بودم . ۸۳. تاباز ؛ ح - بازار ؛
 ج : شوم . ۸۴. پ : نشانیم . ۸۴. بریم زبردستم ؛ ز - زمیم زبردستم . ۸۵. ث :
 حذف شده . ۸۵. د : گور آمده هستم اندرین راه ؛ گوریده ره هست ؛ پ - کز آمد
 نیست ، چ : ز اینجا شدنت و ؛ ب ت زح خ ؛ گورنده ؛ ر : رهیت ؛ ج چ خ ح : و من
 ۸۵. ب ج د : بر چاه ، پ : برگاه ، ر : بن چاه . ۸۶. پ ث : حذف شده . ۸۶. ح : بدم

۷۰ روزی که مرا زمن ستانی
وانگه که مرا بمن دهی باز
آن سایه نه کز چراغ دور است
تا با تو چو خاص نور گروم
باهر که نفس بر آرم اینجا
۷۵ درهای همه ز عهد خالیست
هر عهد که هست در حیاتت
چون عهد تو هست جاودانی
چندانکه قوار عهد یایم
بی یاد تو ام نفس نیاید
ضایح مکن از من آنچه مانی
لکسایه ز لطف بر من انداز
آن سایه که او چراغ نور است
چون نور ز سایه دور گروم
رویش فرو گذارم اینجا
الا در تو که لایزال هست
عهد از پس مرگ بی ثباتت
یعنی که بهرگ و زندگانی
از عهد تو روی برتابم
بایاد تو یاد کس نیاید

۷۰ پ : حذف شده . ۷۰ ت ج چ خ د : دانی . ۷۱ پ : حذف شده
۷۱ ر : و آندم ؛ ح : چومرا . ۷۱ ت : یک سایه لطف .
۷۲ پ ث : حذف شده . ۷۲ آ نه کز : ب ز - که از . ۷۲ ت خ : زن ؛
ج ح د : که از ؛ ر : آنچراغ . ۷۳ پ : حذف شده . ۷۳ آ ج : چو
حذف شده ؛ د : زخاص ، ر : چوسایه . ۷۴ پ ج ح : آنجا
۷۴ پ ج ح : آنجا . ۷۴ پ : درویش ؛ پ ج ح : آنجا .
۷۶ ، ۷۷ : درنبرد بعد از بیت ۹۱ نوشته شده . ۷۶ پ ث ج چ : حذف شده
۷۸ تو : ح - رو . ۷۹ پ : بعد از بیت ۸۵ نوشته شده .
۷۹ ج : شاید .

۶ تا غرقه نشد سفینه در آب
 بردار مرا که اوفادم
 هم تو بعنایت الهی
 از ظلمت خود رهایم ده
 تا چند مرا ز بیم و امید
 تا کی بنیاز هر نواله
 ۶۵ از خوان تو با نعیم تو چیست
 از خرمن خویش ده زکاتم
 تا مزرعه چومن خرابی
 خاکی ده از آستان خویشم

رحمت کن و دستگیر و دریا ب
 وز مرکب جهل خود پیادم
 آنجا قدم رسان که خواهی
 با نور خود آشنایم ده
 پروانه دهی به ماه و خورشید
 بر شاه و شبان کنی حواله
 وز حضرت تو کریم تو کیست
 منویس باین و آن براتم
 آباد شود ب خاک و آبی
 و آبی که دغل برد ز پیشم

آء ب : سسه ؛ پر : غرق . ۶۱ پ ث ج ح خ د : جهد . آءم
 تو : ح-خواهم . ۶۲ ح : قدمی . ۶۳ پ : حذف شده . ۶۴ ح : توز
 ۶۴ پ : حذف شده . آء ۶۴ ب ز چ د : ز نور امید . ۶۵ پ : حذف شده
 ۶۵ چ : بنواز ؛ هر : ج-این ، چ : یک ؛ ث ج چ خ در : نوالم
 ۶۵ شبنان : ث-گدا ؛ ث ج چ خ در : حوالم .
 ۶۶ پ : حذف شده . آء ۶۶ ح : تا نعیم تو . ۶۶ ح : کریم تو چیست
 ۶۷ پ : حذف شده . آء ۶۷ خرمن : د حضرت . ۶۷ ث ج چ : بر این ؛
 د : بر آن و این . ۶۸ پ : حذف شده . آء ۶۸ تا : ب ت ز کی ، ث ج و چون
 ۶۹ پ : حذف شده . ۶۹ ت ج : آبی

در عصمت این چنین حصارى
 ۵۰ چون حرز تو ام همانل آمود
 احرام گرفته ام بگوت
 احرام شکن بسی است ز تهار
 من بیکس و رخنه نمانی
 چون نیست بجز تو دستگیر
 ۵۵ یک ذره ز کیمیای اخلاص
 آنجا که دهی ز لطف یک تاب
 من گوهرم و گوسفالم
 از عطر تو لافد آستینم
 پیش تو نه دین نه طاعت آرم
 شیطان رحیم کیست باری
 سرهنگی دیو کی کند سود
 لبیک زنان بجست وجوت
 ز احرام شکستم نگهدار
 هان ای کس بکسان تودانی
 هست از کرم تو ناگزیرم
 گو بر مس من زنی شوم خاص
 زر گرد و خاک و درشود آب
 برایه تست روی مالم
 تگر عودم و گو درمنه اینم
 افلاس تهری شفاعت آرم

آ ۴۹ پ: شماری . ۴۹ ح : چیست . آ ۵۰ پ : آورد ، د : آسود .
 ب ۵۰ سود : پ-مرد . ۵۱ پ : حذف شده . ۵۳ ، ۵۴ : ث ۵۳ ، ۵۴
 ۵۳ پ د : حذف شده . ۵۳ هان ای : چ-ای تو . ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۶ :
 د ۴۸ ، ۵۴ ، ۵۵ . ۵۵ ز : برسر ؛ ج : ما ؛ زنی : ب ت ز ج ج
 خ د-نهی ؛ ت ث ح : شود . آ ۵۶ پ : نهی . ۵۶ خاک : ب ت ز ح-
 سنگ . آ ۵۷ ج : گهرواگر . ۵۸ ث : حذف شده . آ ۵۸ عطر : ب ت ز-عدل ؛
 لافد : پ-نافه . ۵۸ پ : عود . آ ۵۹ پیش تو : ج-من بر تو ؛ نه طاعت :
 پ-بضاعت . ۵۹ چ : بضاعت .

۴. گو لطف کنی و گر کنی قهر
 پیش تو یکیست نوش با زهر
 شک در دل من بود کاسیرم
 کز لطف زیم ز قهر میرم
 یا شربت لطف دار پیشم
 یا قهر مکن بقهر خویشم
 گو قهر سزای ماست آخر
 هم لطف برای ماست آخر
 تا در نفسم عنایتی هست
 فتراک تو کی گذارم از دست
 ۴۵ وانگه که نفس با آخر آید
 هم خطبه نام تو سراید
 و آن لحظه که مرگ را بسیجم
 هم نام تو در حنوط پیجم
 چون گرد شود وجودیستم
 هر جا که روم ترا پرستم
 تا هستم و در حساب هستی
 بر یاد تو میخورم دودستی

۴۱ ت ح : یا . آ ۴۱ ر : شک نیست در اینکه من اسیرم ؛ ح : که پریم
 آ ۴۱ پ : چون لطف ز بهر من امیرم .

۴۲ پ : حذف شده . ۴۲ مکن : ج - کنم ؛ د : سزای
 خویشم .

۴۳ پ ج : حذف شده . آ ۴۴ ج : حمایتی . ۴۵ وانگه : پ -

انگه ، ر : و آن دم . ۴۵ هم : ج - بر ؛ ت ح : خطبه بنام

۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ : د ۴۹ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳

۵۶ ، ۵۷ ، ۴۷ . آ ۴۷ گرد : ت - گرده ، ج : حجاب ؛ ت : هستم . ۴۷ پ :

برم ، ج : بوم ، د : شوم . ۴۸ ر : حذف شده

۴۸ ج : تا هست مرا حساب هستی ؛ ب پ ز ت ج ح خ د : و حذف شده ؛ ح اب : ت ح -
 حیره

۳ از قسمت بندگی و شاهی
 از آتش ظلم و دود مظلوم
 هم قصه نمانوده وانی
 عقل آبله پای و کوی تار یک
 توفیق تو گر نه ره نماید
 ۳۵ عقل از در تو بصر فروزد
 ای عقل مرا کفایت از تو
 من بدل و راه بیم ناکست
 عاجز شدم از گرانانی بار
 میکوشم و در تم توان نیست

دولت تودهی بهر که خواهی
 احوال همه تراست معلوم
 هم نامه نانوشته خوانی
 و انگاه رهی چوموی باریک
 این عقده بعقل کی گشاید
 گری پای برون نهد بسوزد
 جستن زمن و هدایت از تو
 چون راهنما توئی چه باکست
 طاقت نه چگونه باشد این کار
 کازرم تو هست باک از ان نیست

آ ۳۱ ح : داد . آ ۳۱ پ ث ج چ ح خ : اسرار . آ ۳۳ ز : و حذف شده ؛ کوی ؛
 چ-راه ؛ ج ؛ باریک . آ ۳۴ ب ت ز : توفیق اگر . آ ۳۴ ب ت زد : آن ؛
 عقده : ب ت ز-عقل ؛ پ ؛ بعقد . آ ۳۵ تو : پ-که . آ ۳۵ گر ؛
 ث-چون ؛ برون ؛ ز ج خ د-برو ، پ ح ؛ درو ، ث چ ر-
 درون ؛ پ د ؛ نهی . آ ۳۸ ، ۳۷ : خ ۳۷ ، ۳۸ .
 آ ۳۷ پ ث ج ح خ ؛ بدل ؛ ج ؛ صعبناکست . آ ۳۷ پ ث ج چ ح خ
 د ؛ راهبرم . آ ۳۸ خ ؛ شده . آ ۳۹ ث ؛ حذف شده . آ ۳۹ ج ؛ روان .
 آ ۳۹ ب ز ؛ آزرم ؛ کازرم تو ؛ د-کو لطف تو ؛ باک از ان ؛ ج-بیمجان ؛
 خ ؛ از-حذف شده .

۲۰	بر ابلق صبح و ادهم شام	حکم تو زد این طویله بام
	گوهفت گره بچرخ دادی	هفتاد گره بدو گشادی
	خاکستری از خاک سودی	صد آینه را بدو زدودی
	بر هر ورقی که حرف راندی	نقش همه در دو حرف خواندی
	بی کوه کنی ز کاف و نونی	کردی چو سپهر بستونی
۲۵	هر جا که خزانه شگرفت	قفلش بکلید این دو حرفت
	حرفی بغلط رها نکردی	یک نقطه درو خطا نکردی
	در عالم عالم آفریدن	به زین نتوان رقم کشیدن
	هر دم نه بحق دست رنجی	بخشی بمن خراب گنجی
	گنج تو ببذل کم نیاید	از گنج کس این کرم نیاید

۲۰ حکم تو زد : ب ت ز ح خ د حکمت زده ؛ چ ؛ طویله را ؛ خ ؛ بر بام ؛
 ب پ ز چ ؛ نام . آ ۲۱ ح ؛ هفت ورق . آ ۲۲ ح ؛ هفتاد دگر ؛ پ ج د ؛
 بر او . ۲۲ ث چ ؛ حذف شده . ۲۲ ر ؛ بدان . ۲۳ ث ؛ حذف شده
 آ ۲۳ پ ؛ خواندی . ۲۳ پ ؛ راندی . آ ۲۴ بی کوه کنی ؛ ث بی کاف
 کنی ، د ؛ در کن فیکون ؛ ز ؛ و حذف شده . ۲۴ پ ؛ بیت نونی
 آ ۲۵ ج چ ح خ در ؛ خزینه . ۲۵ ح ؛ غفلش نه کلید ؛ ث ج ؛ آن .
 ۲۶ ر ؛ نکته . ۲۷ ب ت ز ج چ ؛ عالم و عالم . ۲۷ نتوان ؛ ج - نبود ؛ ب ت ز قلم .
 ۲۸ پ ؛ حذف شده و بجای آن از مقدمه « خسرو و شیرین » ص ۲۵۶ نوشته شده .
 آ ۲۹ پ ؛ که گنج تو ببذل کم نیاید . ۲۹ پ ؛ که از گنج کرم خود کم نیاید ؛ ج ح در ؛ وز ؛ ح ؛ درم .

ای واهب عقل و باعث جان
 ۱۰ ای محرم عالم تحبیر
 ای تو بصفات خویش موصوف
 ای امر ترا نفاذ مطلق
 ای مقصدهمت بلندان
 ای سرمایه کش بلندبینان
 ۱۵ ای بر ورق تو درس ایام
 صاحب تویی آن دگر غلامند
 راه تو بنور لایزال
 در صنع تو کامد از عدد پیش
 ترتیب جهان چنانکه بایست
 با حکم تو هست و نیست یکسان
 عالم ز تو هم تهی و هم پر
 ای نهی تو منکر امر معروف
 از امر تو کاینات مشتق
 مقصود دل نیارمندان
 در باز کن درون نشینان
 ز آغاز رسیده تا بانجام
 سلطان تویی آن دگر که آمدند
 از شرک و شریک هر دو خالی
 عاجز شده عقل علت اندیش
 کردی به ثابقی که شایست

۹ : ث بعد از بیت ۱۱ نوشته شده . آ ۹ پ : ای جوهر عقل . ۹ د : در حکم
 آ ۱ ای محرم : پ ج - ای حکم تو ، چ : ای حاکم ؛ ب ت ز : تجبیر .
 آ ۱۱ خ : وی . ۱۲ : ث بعد از بیت ۱۰ نوشته شده . آ ۱۲ پ : امر
 تو بانفاذ ، ث : حکم ترا نفاذ ، ج : امر تو اتفاق . ۱۲ ث خ ر : وز
 آ ۱۴ پ : سرمایه کن . آ ۱۵ پ : در ورق .
 آ ۱۶ خ : این . آ ۱۷ پ : ای راه تو نور ، خ : راه بنور .
 آ ۱۸ ج : از صنع ؛ پ : از عدم . آ ۱۸ ج : غایت اندیش . آ ۱۹ ج : چنانچه ،
 خ : چنکه ؛ چ : باید . آ ۱۹ ج : به ثابته ؛ چ : شاید .

کتاب لیلی و مجنون *

ای نام تو بهترین سرآغاز
 ای کارگشای هرچه هستند
 ای هیچ خطی نگشته ز اول
 ای هست کن اساس هستی
 ۵ ای خطبه تو تبارک الله
 ای هفت عروس نه عماری
 ای هست نه بر طریق چونی
 ای هرچه رمیده وارمیده
 بی نام تو نامه کی کنم باز*
 نام تو کلید هرچه بستند
 بی حجت نام تو مسجل
 کوله ز درت دراز دستی
 فیض تو همیشه بارک الله
 بردرگه تو پورده داری
 دانای درونی و برونی
 در کن فیکون تو آفریده

* ر : نامه لیلی و مجنون . آ ث : جون کنم .

** ر افزوده :

ای یاد تو مونس روانم جز نام تو نیست بر زبانم .
 ۲ ث : حذف شده . آ ۲ خ د : هرکه . آ ۳ پ : زول . آ ۴ چ : نیست .
 ۶ پ چ : حذف شده . ۶ ج : بودازیت ۸ نوشته شده . آ ۶ د : ونه . ۷ ح : برونی
 و برونی ، ر : برونی و درونی . ۸ پ : حذف شده . آ ۸ خ : و ارامیده . آ ۸ د : بهار سیده

3522

لیلی و مجنون

نشان داده شده است :

۲۳، ۲۴، ۲۵ : ث ۲۳، ۲۴، ۲۵

اگر ردیف و یا جای مصراع‌های موجود در نسخ مختلف خطی، با روش
متخذه در متن مطابقت ننماید در فرقه‌های متنی، اول علامت شرطی مصراع بیت
معین را مطابق اصل قید نموده و بعد از اشاره تسمیه نسخه خطی، مصراع متفاوت
با اصل نوشته میشود. مثلاً: در صفحه ۱۳۵-۱۳۶ وضع مصراع‌های بیت شماره ۶۰
چنین نشان داده شده است :

آ۶ ، ب۶ : ب۶ ، آ۶

در متن علامتی نیز بشکل ستاره «*» بکار برده شده است. این
علامت در عناوین فصول منظومه و در آخر بیت و یا در وسط آن ما قبل
کلمات اضافه شده، در متن قرار گرفته است
نظر باشکالات موجود ناشی از در دسترس نبودن آفتوگرافی شاعر
بدون شک متن حاضر از پاره‌ای خطاها و نارسائیه‌های خالی نمی باشد.

لذا نگارنده از فرصت استفاده کرده قبلاً مراتب سپاسگزاری خود را
نسبت بخوانندگان گرام و اهل دانش و هنر و متخصصین این فن ابراز داشته
و تقاضای نماید که هنگام برخوردی از خطاها و نارسائیه‌ها نظریات و مصلحتها
گرا نبهای خود را بعنوان انستیتوی خاورشناسی فرهنگستان علوم جمهوری
شوروی سوسیالیستی آذربایجان ارسال فرمایند

ع.ح. علی‌زاده

در چنین موارد نسخه متفاوت با اصل کلمه، بشکل زیر نوشته می شود :

۶۹ چوگفت : ت - چوگشت

و یا در بیت بالا مصراع « ب » :

« خرید و چو دید خر بخندید »

نسخه متفاوت با اصل کلمه « بخندید » چنین نشان داده می شود :

۶۹ دید خر بخندید : پ - دید خوش بخندید ، ح : دید باز خندید

اگر در یکی از کلمات مصراع اختلاف متنی وجود داشته باشد در اینصورت

کلمه تکرار شده و تسمیه شرطی نسخه خطی با اشاره « ، » از یکدیگر تفکیک میشوند

مثلاً فرق متنی کلمه « بدو دستی » در مصراع « آ » بیت شماره ۴۳ صفحه ۱۱۰ بشکل

زیر نوشته شده است :

۴۳ پ ج پ ج : بدو دست ، د : بدرستی

اگر در مصراع چند فرق متنی موجود باشد هر یک از کلمه ها با اشاره « ؛ »

از یکدیگر جدا می شوند مثلاً فرق متنی کلمات « وان »، « ارین » و « بجست و جویی » در مصراع

« ب » بیت شماره ۲۷ صفحه ۱۲۸ چنین نوشته می شود :

۲۷ ج : آن ؛ پ ج : انو ؛ د خ : بگفت و گویی

در فرقه های متنی بجای تساوی و برابر علامت « : » بکار برده شده است.

اگر ردیف ابیات موجود در نسخه های مختلف خطی با روش متخذه

در نسخه اصلی مطابقت ننمایند شماره ابیات موافق با نسخه اصلی را در اول

تسمیه شرطی نسخه خطی قرار داده و سپس شماره ابیات متفاوت با اصل نوشته میشود

مثلاً : ابیات شماره ۲۴، ۲۳ و ۲۵ صفحه ۱۳۱ در نسخه خطی « ث » چنین

ه

شده و در هر پنج بیت نمره‌ها ذکر گردیده است
 مصراع اول هر بیت با اشاره «آ» و مصراع دوم آن با اشاره «ب» بطور
 مشروط نامگذاری شده و چنانکه نسخه متفاوت با اصل عموماً مربوط بیک
 بیت باشد بیت مذکور مطابق شماره مخصوص خود نشان داده می‌شود.
 در موارد معین که در یک مصراع کلمات متشابه وجود داشته باشند
 در فرقه‌های متن، شماره بیت، اشاره شرطی مصراع آن و تسمیه شرطی نسخه را مأخذ
 قرار داده و بان نشان دادن کلمه نظیر متن در نسخه دیگر، نسخه متفاوت با اصل
 نوشته می‌شود. مثلاً: در صفحه ۹۱ مصراع «ب» بیت شماره ۳۸ کلمه «باکوزه»
 دارای نسخه‌های متفاوت با اصل زیرین می‌باشد:

۳۸- پ خ د : پالوده ، ج : پاکیزه ، چ : باکوزه ، ح : یا کوزه

اگر کلمات متشابه در مصراع موجود نباشد، در فرقه‌های متن، شماره
 بیت، اشاره شرطی مصراع آن و کلمه مورد بررسی را موافق اصل متن قید کرده و بعد
 از نوشتن تسمیه شرطی نسخه خطی، کلمه متفاوت با اصل نشان داده می‌شود. مثلاً:
 در صفحه ۹۱ مصراع «آ» بیت شماره ۳۹ فرقه‌های متنی کلمه «زین خانه» چنین می‌باشد:
 ۳۹ زین خانه : پ - غم خوردن ، د : زین خامه

اگر در مصراع دو و یا چند کلمه متحد المعنی و ظاهراً شبیه بیکدیگر
 موجود باشند، آنوقت نسخه متفاوت با اصل با کلمه مجاور قبلی و یا بعدی آن
 نشان داده می‌شود. مثلاً: در صفحه ۹۶ مصراع «آ» بیت شماره ۶۹ چنین می‌باشد:

« این گفت و چو گفت باز پس دید »

چنانکه ملاحظه می‌شود در این مصراع کلمه «گفت» تکرار شده است.

و چاپی که در تهیه منظومه های دیگر ختمه بکار رفته استفاده شده و این
نسخه بترتیب زیر میباشند :

۱- نسخه خطی کتابخانه ملی پاریس (سال ۷۲۳ هـ) که با حرف « ب » ذکر
شده است

۲- نسخه خطی کتابخانه ملی پاریس با حرف « پ »

۳- نسخه خطی کتابخانه بودلیان در آکسفورد با حرف « ت »

۴- نسخه خطی موزه بریتانیا در لندن با حرف « ث »

۵- نسخه خطی موزه دولتی آرمنیا در لنینگراد با حرف « ج »

۶- نسخه خطی کتابخانه عمومی لنینگراد بنام ساتیکوف شدیدین با حرف « چ »

۷- نسخه خطی کتابخانه انستیتوی ملل آسیا شعبه لنینگراد با حرف « ح »

۸- نسخه خطی کتابخانه انستیتوی ملل آسیا شعبه لنینگراد با حرف « خ »

۹- نسخه خطی کتابخانه نسخ خطی فرهنگستان علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی

آذربایجان با حرف « د »

۱۰- نسخه چاپی «ختمه» نظامی نشریه وحید دستگردی با حرف « ر »

۱۱- نسخه خطی کتابخانه دانشگاه دولتی لنینگراد با حرف « ز »- اشاره شده اند.

در تهیه این متن شیوه واحدی بکار رفته و برای هر نسخه مورد استفاده

علامت اختصاری و شرطی معین گردیده است. علامت شرطی این نسخه ها هر کدام

یکی از حروف الفبای عربی میباشند و بترتیب از حرف « ب » شروع شده و بر

حسب قدمت نسخ خطی (نسخه ای که مأخذ کار قبول شده) قرار داده شده است.

منظومه بفضولی معین تقسیم شده و ابیات هر فصل بنوبه خود نمره گذاری

فرق نسخه‌های خطی مورد استفاده را نشان نمی‌دهند. این شیوه عمل، مطالعه‌کنندگان و علی‌الحصول محققین را نمی‌تواند قانع بسازد. شاید در این مورد یعنی در مسئله نشان دادن فرق نسخ عده‌ای از متخصصین نیز با ما هم عقیده باشند. در بعضی موارد بنظری رسد که متن شناس بجای نشان دادن تفاوت‌های موجود در تمام نسخ خطی فقط آنچه را که خود لازم میدانند ظاهر ساخته و با نشان دادن فرق بعضی کلمات معین کار را تمام شده می‌انگارند. این روش نیز چنانکه در بالا ذکر گردید نمی‌تواند برای اقیاع اهل فن و متخصصین کافی باشد. بعقیده ما بمنظور کمک بیشتری به محققین باید تمام فرقه‌های نسخ بدون استثنا نشان داده شود تا اینکه در باره نسخه‌های خطی مورد استفاده تصور و منظره وسیعتر و قابل ملاحظه‌ای در نظر خوانندگان پدید آید

متن علمی و انتقادی منظومه «لیلی و مجنون» نیز مانند منظومه‌های دیگر ختمه نظامی طبق اصول و قواعدیکه در فوق بدان اشاره گردید تنظیم و برای چاپ حاضر گشته است.

متن علمی و انتقادی این منظومه از طرف ع.ع. علی اصغرزاده نامزد علوم تاریخ (از صفحہ ۳۰۲-۱) و ف. بابایف (از صفحہ ۵۲۰-۳۰۳) تهیه و ترتیب گردیده است.

مصحح مسئول این منظومه نیز مانند سایر منظومه‌های ختمه نظامی پروفیسور ی. ا. برتلس عضو مخبر فرهنگستان علوم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بوده و مرهبر علمی متن علمی و انتقادی آن نیز نگارنده این سطور می‌باشد.

متن علمی و انتقادی منظومه «لیلی و مجنون» نظامی بر اساس نسخ خطی

ب

مقدمه

تهیه متن علمی - انتقادی آثار شاعر عالیقدر و سخنور نامی آذربایجان حکیم نظامی گنجوی بنزله یکی از اساسی ترین کارها نیست که فرهنگستان علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی آذربایجان آنرا بعهده گرفته است. منظور نهائی و اساسی از انتشار متون علمی و انتقادی مخزن الاسرار، خسرو و شیرین، شرفنامه، و اقبال نامه آن بوده است که میراث فرهنگی شاعر عالی مقام را بجهان دانش و هنر عرضه داریم تا شاید ازین راه در آتیه بتوان مسایل مهم مربوط بفعالیت ادبی و جهان بینی این سخنور نامی را بطور همه جانبه تحقیق و تدقیق نمود.

چنانکه از مقدمات مربوط بمنظومه های فوق الذکر برمیآید نسخه اصلی (آنتوگرافی) ختمه نظامی تا زمان ما نرسیده است. احتمال قطعی می رود که در ادوار بعد از نظامی در نتیجه بروز حوادث و تحولات روزگار مخصوصاً استیلای مغول و حملات طوایف کوچ نشین بر مردم این مرز و بوم و حکمرانی ایشان در این اراضی نسخه اصلی نظامی نیز مانند بسیاری از نسخه های اصلی آثار ادبی و تاریخی دستخوش و قربانی چنین حوادث گشته و ازین رفته باشد. فقدان نسخه اصلی آثار نظامی بیش از هر چیز ایجاب می نمود که متونی حداقل نزدیک به نسخه اصلی برای چاپ و نشر آماده گردد. و برای این منظور ایجاب مینمود از نسخه های در ادوار مختلف نوشته شده و تا زمان ما رسیده و اکنون در کتابخانه های مختلف نگاهداری میشود استفاده شود.

بدیهی است که در کار تهیه متن همیشه از اسلوب و شیوه های گوناگونی استفاده شده و می شود. برخی از متن شناس ها هنگام تصحیح متون

ی. ا. برتلس

مصحح متن علمی و انتقادی

آکادمی علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی آذربایجان
انستیتوی خاورشناسی

و
انستیتوی زبان و ادبیات بنام نظامی گنجوی

نظامی گنجوی
لیلی و مجنون

متن علمی و انتقادی بسعی و اهتمام

اثری ر. علی و غلی علی صغری زاده

و

ف. بابایف

اداره انتشارات دانش

مسکو ۱۹۶۵

آکادمی علوم اتحاد شوروی
انستیتیوی ملل آسیا

سلسلہ آثار ادبی ملل خاور

متون
سری بزرگ

ادارہ انتشارات دانش

نظامی گنجوی

لیلی و مجنون